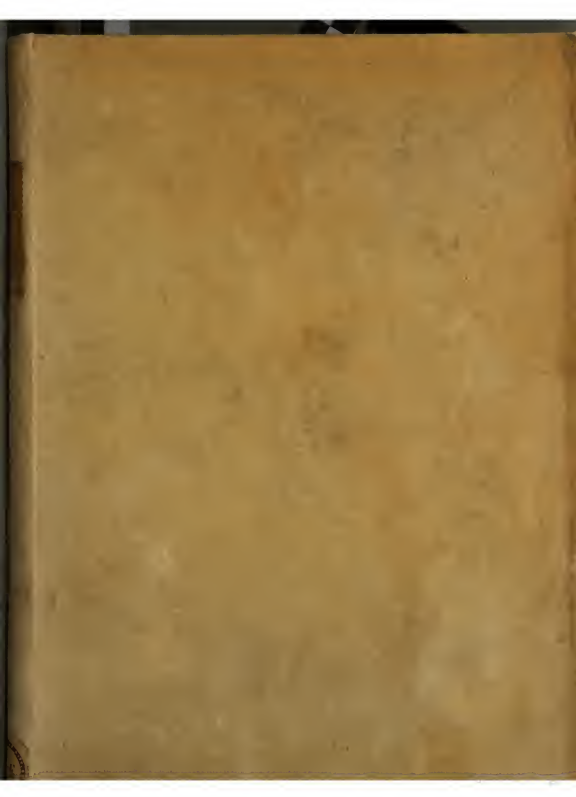

01

69.8.E.24

STATVTORVM
ECCLESIASTICAE TER-
RAE MONTIS NOVI
VOLV MEN.

M A C E R A T A E,
Ex Typographia Sebastiani Martellini.
M. D. LXXXVIII.

STATIONARY
ENGINEERING
COMPANY
NEW YORK
107 N. 3RD ST.

STATIONARY
ENGINEERING
COMPANY
NEW YORK

INDEX RVBRICARVM QVÆ IN HOC VOLUME

CONTINENTVR.

RVBRICAE PRIMI LIBRI.

D Epistolæ offerendo Ecclesiæ Sancti Ioannis Ba- pistæ. Rub. 1.	1
De cetero offerendo cæteris Ecclesiis. Rub. 2.	1
De Prioribus eligendis, & eorum officio. Rub. 3.	2
De Massario Communis eligendo. Rub. 4.	3
Quæstio Mularij, & Colliuæ ratiocinantur. Rub. 5.	3
De appellatione Terræ Montis Nomi. Rub. 6.	4
De electione D. Potestatis. Rub. 7.	5
De modo corrigendi appellationem. Rub. 8.	5
De appellatione obferuando per Potestatem. Rub. 9.	6
De noua Castellani emendatione possessionis. Rub. 10.	6
De recipiendo in Castellatum cum qui habuerint vltra en- nem. Rub. 11.	6
Quid Potestas teneatur in vna cum Prioribus qualiter mense ad vendendum Terram. Rub. 12.	7
De adiutorio præstando primicrijs scholarum. Rub. 13.	7
De Baptilis, & eorum officio. Rub. 14.	8
De Trinitate generali eligendo. Rub. 15.	8
De Synodo generali eligendo. Rub. 16.	8
De apertione viarum, ianuarum, & pontium. Rub. 17.	9
Quid legantur duo homines ad terminandum inter Commune, & speciales personas. Rub. 18.	9
De Consilio generali, & parlamento faciendo. Rub. 19.	9
Quid non fiat in Consilio ille de cuius facta papa sumus fac- ti. Rub. 20.	10
Quid Commune conseruetur indemne, ab eo cuius occasione substineret damnum. Rub. 21.	10
De lumine dando Notario custodiam. Rub. 22.	10
Quod eligantur duo boni viri super tenendis iuribus pupillo- rum. Rub. 23.	11
Quid detur Advocatus per Commune viduis, & pupillis. Rub. 24.	11
Quid Potestas teneatur cum sex hominibus tre ad vendendum consensu Communis. Rub. 25.	11
De Platini aptandis. Rub. 26.	11
De his, qui sunt cum aliquibus, ut Commune non perdat serui- tutem suam. Rub. 27.	11
De immunitate sexagenarum in officio personali. Rub. 28.	11
De Magistro habendo in grammatica in dicta Terra. Rub. 29.	11
De media habendo in dicta Terra. Rub. 30.	12
Quid becheria vendatur quolibet anno. Rub. 31.	12
De pena bombicinariarum, cuiusmodi per Terram vendendo bombicinas. Rub. 32.	12
Quid nulla Mulier teneatur aliqua occasione in Palatio ab ho- ra completorij vsque ad mane. Rub. 33.	14
Quid Potestas teneatur suam condemnationem compensare eandem. Rub. 34.	14
Quid Potestas non reuocet aliquem dum venit ad Concilium. Rub. 35.	15
Quid volens intrare Palatium, liberè possit intrare. Rub. 36.	15

Quid qui fuerit Potestas non possit ad dictum officium reuerti infra 10. annos. Rub. 37.	15
Quid si aliquod statutum reperitur in Communi, quod non es- set scriptum in præfati volumine statutorum, ex nunc sit casum. Rub. 38.	15
De casibus fortunis emendationibus animalibus. Rub. 39.	15
De fornarijs, & eorum officio. Rub. 40.	16
De eo, qui voluerit vendere vinum ad minimum. Rub. 41.	16
De vendentibus panem, & vinum. Rub. 42.	16
Quid liceat Hospitatoribus vendere panem, & vinum. Rub. 43.	16
De ponderibus, & mensuris. Rub. 44.	16
Quid laborator semper conseruetur indemnis de re vendita, & inquinatur. Rub. 45.	17
Quid sitricommuniarij, & heredes teneantur ostendere testa- menta parentum. Rub. 46.	17
Quid nullus habitator Terræ Montis Nomi, vel eius territorio possit vendere forensibus aliquam rem immobilem sine licen- tia Concilij generalis eiusdem. Rub. 47.	17
De salarijs, & mercedibus augendis, & diminuendis. Rub. 48.	18
De molarijs, & molendinis, & de super in libentibus. Rub. 49.	18

Rubrica Secundi Libri.

D Citationibus faciendis. Rub. 1.	20
De præceptis, & libellis, & iuramentis. Rub. 2.	21
Quibus procedi debeat contra heredes defunctorum. Rub. 3.	22
De pena in causis ex libellis imponenda. Rub. 4.	22
Quid Creditur exprimat casum debiti. Rub. 5.	22
De præceptis factis, per quantum tempus valeant. Rub. 6.	23
De capitibus solutorum, & quomodo solui debeant. Rub. 7.	23
Quid Potestas ferat sententias, & faciat præcepta vbi in re- datur. Rub. 8.	23
Qualiter detur dilatio propter absentiam Advocati, vel Procu- ratoris. Rub. 9.	23
De Preceptis, & Advocato dando non habenti. Rub. 10.	23
De sequestratione facienda. Rub. 11.	24
De feriis consarum civilium. Rub. 12.	24
Quid fiat vni Cippus, vbi denarij reponantur. Rub. 13.	24
De salarijs scripturarum. Rub. 14.	24
Quid nullus in tres possessionem aliquem alienius rei sine licen- tia. Rub. 15.	25
Quid si quis habuerit instrumentum cancellatum presumatur debitum esse solum. Rub. 16.	25
De successoribus ab intestato. Rub. 17.	25
Quid Potestas teneatur dare assessorum. Rub. 18.	25
De officio Notarij hanc consarum civilium. Rub. 19.	26
De donationibus rerum immobilium in consilio divulgandis. Rub. 20.	26
De diffinitionibus diffiniendis, quando de termino orietur que- situm. Rub. 21.	26
De repetitio datus soluto matrimonio, & eius reuisione. Rub. 22.	27

Ex libris Willielmi Caphele

Quid filia dotata sicut contineat, & non possint ad bona paterna, & materna habere regressum. Rub. 23.	27
De suis, & sitibus insimul remanentibus post mortem patris. Rub. 24.	27
De dilacionibus eademibus in diem ultimam feriatam. R. 25.	27
Quid possessio, & tenita apud defunctum constituta integre deueniat, & conueniat in hereditate. Rub. 26.	28
Si debitor soluerit debitum, vel ipsius partem, quomodo per creditorem liberetur. Rub. 27.	28
De vendendo arborē, quae esset in possessione alicuius. R. 28.	28
De datione tutorum, & curatorum. Rub. 29.	29
De inuentario faciendo a tutoribus, & curatoribus. Rub. 30.	29
Quid liceat domino capere suum pascualem. Rub. 31.	29
De contrahibus, & aliis scripturis. Rub. 32.	29
De eo qui habet domum ruinatam. Rub. 33.	29
De eo qui fuerit delictus, & salario capientium eum. R. 34.	29
Quid possidens spatio triginta annorum, efficiatur verus dominus, & possessor. Rub. 35.	29
De pena petentis debitum solum. Rub. 36.	29
De lite, & questione inter conuincuntis facienda. Rub. 37.	29
De libris, & questionibus arbitrio Reitoris dispensandis. R. 38.	29
De liti constitutione, & qualiter sit. Rub. 39.	29
De executione publici instrumenti. Rub. 40.	31
De exceptionibus, & quae possint opponi contra publica instrumenta. Rub. 41.	31
De pena oppositum contra instrumenta, quod non sit scripta manu Notarii, vel monasteriorum, qui illa scripserunt, & iuramentum in probatione. Rub. 42.	31
De executione priuata scripturae. Rub. 43.	31
De tenentis auctoritate Iudicis acceptis. Rub. 44.	31
De contrahibus Mulierum. Rub. 45.	36
De debitis mulierum contractis ante contractum matrimonium. Rub. 46.	37
De pignoribus per creditorem possessis. Rub. 47.	37
De satisfactione praestanda per forenses. Rub. 48.	37
Quod habitantes omnes, & non habitantes in Terra Montis Neni, vel eius territorio, teneantur solvere collectas, & subire onera realia, & personalia Communis Montis Neni praebitis, quae ibi possident. Rub. 49.	38
De praebitis filiationis, & consanguinitatis, vel affinitatis faciendis per somnum, & de pena contragunt eas, & de pena contragunt mortem alicuius. Rub. 50.	38
De oluiis singulis annis plantandis. Rub. 51.	39
De feno, & palea in domibus, ubi habatur, non reponenda. Rub. 52.	39
De maris reficiendis. Rub. 53.	39
Quomodo fiat inuentariū, & cum quibus solentibus. R. 54.	40
Quid nullus in causa civilis audeat opponendo negare filiationem paternitatem, & matrimonium. Rub. 55.	40
Quid debitor Communis non audeat in aliquo suo iure, nisi primo satisfecerit Communi, nec possit excedere aliquod officium, ad quod eligetur. Rub. 56.	40
Quid vitius, siue eodē deminuat ante solutionem non reconueniat alicui. Rub. 57.	41
De re Communi diuidentia. Rub. 58.	41
De prohibitionibus Notariorum mortuorum publicandis alicui Notario committendis. Rub. 59.	41
Qui debeat esse Tutor pupillis. Rub. 60.	41
De contrahibus, & inueni per minores aglandis. Rub. 61.	42
De curatore prodigi, vel iurati. Rub. 62.	42
De ratione reddenda a tutoribus, & curatoribus. Rub. 63.	42
De curatore bonis dando. Rub. 64.	43

De contrahibus in quibus interueniunt erra. Rub. 65.	43
Quid venditor cogatur possessionem rei venditae emptori dimittere. Rub. 66.	43
De eo qui remansit in possessione rerum, per eum venditarum. Rub. 67.	43
Quid filius emancipatoris cogatur debum patris persolvere, ante emancipationem contra alium. Rub. 68.	44
De namo, & pensione domus, & fonsae. Rub. 69.	44
De instrumentis dotali, facto durante matrimonio. Rub. 70.	44
De mulieribus ad secundas nuptias transuentibus, vel luxuriosis uiuentibus. Rub. 71.	44
De salario Notariorum, & Procuratorum. Rub. 72.	45
Quid Adiutores, & Procuratores non possintur de quota parte litis, & quod praestent patrocinium cuiuslibet parti. R. 73.	45
Ne ad petitionem indecorum possint capi eorum debitores Christiani, si bona immobilia sufficientia possideant. Rub. 74.	46
Quid si aliquis alienauerit aliquo bona stabilia alicui, non subdito Cui Montis Neni, soluat collectas pro illis bonis. R. 75.	46

Rubrica Terrij Libri.

De iniuriis vocando in Criminalibus. Rub. 1.	47
In quibus casibus possit procedi per inquisitionem, Accusationem, vel Denunciationem. Rub. 2.	48
De accusationibus, & denunciationibus faciendis coram quibus, & solentibus praestanda, & pena non probantium eorum. Rub. 3.	49
De ictibus in masculis administrandis, & eogendis, vel ab R. 4.	50
De capitis ictibus, & alijis corporis lacerationibus. Rub. 5.	50
Qualiter dicta testium scribantur in actis. Rub. 6.	51
De sententiis criminalibus singulis mensis ferendis. Rub. 7.	51
De questionibus, & tormentis. Rub. 8.	52
De beneficiis pacis, confessionibus, & solutionibus infra tempus, vel terminum. Rub. 9.	53
De captiuis tenentibus in publicis carceribus, & non alibi. Et quod permittatur sibi dari locutionem. Et pena franguntis carceres, & de pena imponenda custodibus carcerum. Rub. 10.	53
De pena proditorum Communis Terra Montis Neni, & facientium conuenientias, & conspirationes contra dictam Communitatem, & de pena receptationum eorum. Rub. 11.	54
De pena receptationum rebelles, & habentium tractatum cum eis, & recipientium litteras. Rub. 12.	55
De adulterionibus, & commatentibus crimen carnis in quocunque modo. Rub. 13.	56
De pena blasphemiarum Deum, vel Sanctos. Rub. 14.	57
De incendiaris. Rub. 15.	57
De furtis, & furtibus puniendis. Rub. 16.	57
De re furtina penes aliquem recepta. Rub. 17.	58
De furtis reum, animum, & Pseum vel impediementis eorum. Rub. 18.	58
De furtis animalium, scilicet iurum, & ferromentorum. R. 19.	59
De interfecionibus animalium. Rub. 20.	59
De pena offendendum Potestatem, vel aliquem de sua familia. Rub. 21.	59
De offendenda baninitas sine pena. Rub. 22.	59
De malefactoribus praestandis per illorū, in quorum domibus reuerterentur. Rub. 23.	60
De salario, & remuneratione praestantissimū baninitas Communis Montis Neni. Rub. 24.	60
Quanto debeant recipere a Communi, qui baninitas pro tradimento Communi Montis Neni praestantierint, vel interfecerint. Rub. 25.	61
Quid publies de rebus bonis, & alijis non sicut in Terra Montis Neni.	

<i>Noni, & eius territorio, nec alij homines mala conditionis, & fame, & de pena refrenantium eos in domo, vel aliqua habitatione.</i> Rub. 26.	61
<i>De mulieribus mala conditionis, & fame expellendis de contraria bonestatem uitierum.</i> Rub. 27.	61
<i>De pena insulantis, & peruenientis cum armis, vel sine armis.</i> Rub. 28.	62
<i>De verbi iniuriis.</i> Rub. 29.	63
<i>De duplicacione pariarum.</i> Rub. 30.	63
<i>De falsarij.</i> Rub. 31.	64
<i>De pena corruptoris officialis.</i> Rub. 32.	64
<i>De commissibus homicidium quomodo, & de mandantibus fieri.</i> Rub. 33.	65
<i>De pena dentium auxilium, consilium, vel suorum in aliquo delicto.</i> Rub. 34.	65
<i>De pena iniuriis nominatum pariem quosdam, vel gibellinam, vel aliquam aliam partialitatem.</i> Rub. 35.	65
<i>De pena turantis, vel occupantis possessionem alienam.</i> Rub. 36.	66
<i>Ne quis trahat per muros Terra Montis Noni, vel intrumittat.</i> Rub. 37.	66
<i>Ne aliquis de aliquo possit iurare Potestatem, vel muros Communis Montis Noni propter, vel offendat.</i> Rub. 38.	66
<i>De morte vsuando per formam statutorum.</i> Rub. 39.	66
<i>Quid nullus Placitarius, Nervarius, vel alius nuncius Communitatis, vel officialium Terra Montis Noni intres domum, vel in cameram alienam de dicta Terra, vel in ea habitet.</i> Rub. 40.	67
<i>De terminis mosis, & questione confinium.</i> Rub. 41.	67
<i>De pena blasphemiam alieni carbunculum, vel Anguinatum, vel alia similia.</i> Rub. 42.	68
<i>De pena arguentis ordinata, & disposita in consilio generali, vel credentis.</i> Rub. 43.	68
<i>De mactari non viendis tempore carnis primj.</i> Rub. 44.	68
<i>Quid non possit procedi contra forenses, non procedatur contra terrigenam.</i> Rub. 45.	68
<i>De pena tripulantis in Ecclesijs.</i> Rub. 46.	68
<i>De pena contrahentis pignus, vel tenentis nuncio Communitatis.</i> Rub. 47.	69
<i>Quomodo procedi possit super crimine adulterij.</i> Rub. 48.	69
<i>De pena inuicem, vel aliud bludum inuicem cantium.</i> Rub. 49.	69
<i>De pena proxieta non propalantis contrarium officio duobus.</i> Rub. 50.	69
<i>De habentibus inimicitiam, sine guerram, vi faciant pacem.</i> Rub. 51.	69
<i>De pena scientium iniuriam DD. Prioribus Terra Montis Noni.</i> Rub. 52.	70
<i>De non vendendo aliquam possessionem alienam non subiecto Communi Montis Noni.</i> Rub. 53.	70
<i>De non sciendo scilicet celatum.</i> Rub. 54.	70
<i>De tribulis.</i> Rub. 55.	70
<i>Quid non possit procedi super maleficio, antiquo.</i> Rub. 56.	70
<i>De pena iniurijs, & per calumniam accusantem.</i> Rub. 57.	71
<i>De pena defecientum arma.</i> Rub. 58.	71
<i>De pena cilium de nocte post tertium sonum campana.</i> Rub. 59.	72
<i>De pena frangenti tenentem de licentia D. Potestatis, aut instrumenti auctoritate, acceptam.</i> Rub. 60.	72
<i>Ne in causis commissarij per officiales sportula exigantur.</i> Rub. 61.	73
<i>De pena officialium de frandantium bancum Communis.</i> Rub. 62.	73
<i>De pena vniuersitatum, & singularum personarum non capientium syndacos.</i> Rub. 63.	74
<i>Quid Syndaci Communis Montis Noni teneantur denunciare maleficia.</i> Rub. 64.	74
<i>De pena illorum, qui non denunciauerint Syndaci iniurias eis</i>	
<i>illatas.</i> Rub. 65.	74
<i>Quid banimus, & condemnati non habitent in Terra, & territorio Montis Noni.</i> Rub. 66.	75
<i>Quid nemini liceat extorsere.</i> Rub. 67.	75
<i>De condemnationibus faciendis mensis quolibet per Potestatem.</i> Rub. 68.	75
<i>De pena forensium offendendum habitantes Terra Montis Noni, vel eius districtus.</i> Rub. 69.	76
<i>De pena incidentium vires alieas, vel aliae arbores sensibiles.</i> Rub. 70.	76
<i>Quid Potestas, & sui officiales, & alij officiales Cuius Montis Noni non possint aliquem condemnare sine iusto causa.</i> Rub. 71.	77
<i>Quid Potestas possit punire maleficia per suum processorem non punito.</i> Rub. 72.	77
<i>Quid condemnati Communis Montis Noni possint se defendere per Procuratores.</i> Rub. 73.	77
<i>De terminis dando condemnationem, & fideiussores representantibus principalem.</i> Rub. 74.	77
<i>Quomodo fideiussores conferantur indemnes.</i> Rub. 75.	78
<i>Quid omnes banimus, & condemnati scribantur in uno quintero.</i> Rub. 76.	78
<i>De pena mutantis, seu oculantis nomen suum, seu pronomem.</i> Rub. 77.	78
<i>Quid quilibet possit impedire verberare familiam suam.</i> Rub. 78.	79
<i>Quid nullus quarat ius, vel actionem de loco in re detenta ab ipso, vel ab alio.</i> Rub. 79.	79
<i>De pena frangenti columbarium, vel capientem columbos, seu balantium, aut proiecientem lapides contra eos.</i> Rub. 80.	79
<i>De pena deusilientium domos.</i> Rub. 81.	79
<i>De pena illius, qui aliquem accusauerit coram alio iudice, qui coram officialibus, & ordinarijs Montis Noni.</i> Rub. 82.	80
<i>De pena deusilientium panteras, vel fugantium, vel derobantium, vel furantium aues de ipsius panteria.</i> Rub. 83.	80
<i>De victualibus vendendis per Terram Montis Noni secundum formam presentis statuti, & de pena contrafaciendum.</i> Rub. 84.	80
<i>De ordinamentis non faciendis a mercatoribus, & alij artificibus.</i> Rub. 85.	80
<i>De vijs, & plateis publicis Communis non occupandis in totum, vel aliquam partem.</i> Rub. 86.	81
<i>De pena mutantium cursum aqua.</i> Rub. 87.	81
<i>De pena renouantis rem, vel possessionem per alium possessorem, & quam alius tenet, vel tenuerit prater voluntatem eius, cui fuerat primo renouata, seu ius habentis.</i> Rub. 88.	81
<i>Quid nemo deuaslet, vel frangat muros Communis.</i> Rub. 89.	81
<i>De pena defessantium officiales, vel aliquos de aliquo re turpi.</i> Rub. 90.	82
<i>De pena contra proximum, quando in dicta Terra Montis Noni proximo ordinata sunt.</i> Rub. 91.	82
<i>De pena furantium canalem.</i> Rub. 92.	82
<i>De condemnatione facienda ex relatione officialium, familie Potestatis, Berylorum Communis.</i> Rub. 93.	82
<i>Quid banimentum in causis criminalibus habeatur loco citationis.</i> Rub. 94.	82
<i>Quid non possint infringi processus causa criminalis ratione solennitatis amittit.</i> Rub. 95.	83
<i>De pena facientis conspirationem, adunantiam, ligam, seu iuramenta.</i> Rub. 96.	83
<i>De pena praesumentis auferre vexillum Communis tempore festinationis, vel rumoris.</i> Rub. 97.	83
<i>De pena offendentis, seu arma sumentis contra Potestatem, vel suam familiam, vel praesumentis praesentari Potestatem Communis Montis Noni.</i> Rub. 98.	83

De pena munitis, seu offendentis aduocatos, vel procuratores Communis Montis Neni. Rub. 99.	83
De pena furantis apes, vel canem. Rub. 100.	84
De pena furantis lapides Communis. Rub. 101.	84
De pena illius, qui dimiserit Terram Montis Neni tempore guerrarum. Rub. 102.	84
De pena illius, qui denaauerit domum causa mercadii. Rub. 103.	84
De pena habentis uxorem, & amasiam. Rub. 104.	84
De pena accipientis equo alieno. Rub. 105.	85
De pena illius, qui exuerit abunde quam per portas, vel palan-gatum. Rub. 106.	85
De banno illius, qui reuelauerit credentiam. Rub. 107.	85
De pena non referentis, qui esset contra pacificum statum Terra Montis Neni. Rub. 108.	85
De pena proicientis lapidem in rixa. Rub. 109.	86
De uno carcerato relinquendo in die Venetis Sancti. Rub. 110.	86
De modo, & forma concedendi licentiam arma defensibilia por-tandi. Rub. 111.	86
Quid Reitor singulo mense teneatur de processibus suis ferre sen-tentias. Rub. 112.	86
Quod domus non denauctur, vel de populario non fiat occasione delicti. Rub. 113.	86
De pena ponentis, vel facientis obstaculum contra ambulancum, stantem, vel sedentem. Rub. 114.	87
De pena priuati carceris. Rub. 115.	87
De maleficijs, & pena facientium facturas, seu malia, vel fieri fa-cientium. Rub. 116.	87
De pena derobantium publicè, vel occultè. Rub. 117.	87
De pena leuantis, vel lacerantis pannum de capite, vel dorso ali-cuius. Rub. 118.	88
De pena proicientis lapidem, vel alia arma, vel lutum, spatum, vel aliud turpe facientis, vel iniuriosum contra aliquam perso-nam. Rub. 119.	88
De pena ponentis aliquid iniuriosum, turpe, vel noxium in perso-na, domo, vel officio alicuius, sine alterius, vel aliquid delato-rium facientis. Rub. 120.	88
De malitioso domus ingressu. Rub. 121.	88
De pena accipientis aliquam caribam, vel aliam rem de manibus alicuius. Rub. 122.	89
De pena mutantis embasciatam Communis, vel credentiam reuelan-tis. Rub. 123.	89
De pena hospitantis hominem male fame. Rub. 124.	89
De pena incendiij, depopulationis, vel interfectionis animalium emendando per Commune. Rub. 125.	89
De pena frangentis pacem, & per quos fieri possit. Rub. 126.	90
De arbitrio Potestatis contra inobedientes. Rub. 127.	90
De solutione duana, & de pena non salutiū cam. Rub. 128.	90
Quod coniuncti soluant penam in dicta Terra nostra de aliquo de-lictio quam solvere ipsi faciunt in eorum Terris, nostri con-terem. Rub. 129.	91
De pena non prosequentis appellationem. Rub. 130.	91

Rubrica Quarti Libri.

De laboratoribus terrarum, & batitoribus bladorum, & quid facere teneantur. Rub. 1.	92
De barberijs, & qualiter ipsam artem debeant exercere. Rub. 2.	92
De fornarijs, & quantum recipere debeant pro quolibet quarto panis, sine pra rata. Rub. 3.	92
De albergatoribus, & tabernarijs, & his, qui vendunt oleum ad minimum, vel carnes salatas. Rub. 4.	93
De tricollis, & qualiter eorum artem debeant exercere. Rub. 5.	94

De paninendulis, & eorum arte, & qualiter eorum artem debeant exercere. Rub. 6.	95
De laboratoribus terrarum, & qualiter eas debeant laborare. Rub. 7.	96
De laboratoribus vinearum, & cannetorum. Rub. 8.	97
De festiuitatibus custodiendis. Rub. 9.	98
Quod quilibet teneatur in Terra Montis Neni, vel eius territorio facere hortum. Rub. 10.	99
De mercatoribus pannorum lini, & lana, & cuiusque generis mercantia, & de campforibus, feneratoribus, & mutuantibus monetas. Rub. 11.	99
De cimattoribus, & eorum salario, & mercede. Rub. 12.	100
De mariscalco, qui incubauerit equum, vel aliam bestiam, quam ferrauerit, qualiter teneatur eum, vel eam suis sumptibus medi-care. Rub. 13.	100
De Specarijs, & alijs, qui tenent careoc, vel candelas ad vendendum, qualiter eorum artem debeant exercere. Rub. 14.	100
Quod fieri debeat reuocatio officialium D. Potestatis, & quando non. Rub. 15.	101
De calzolarijs, pellucarijs, & caribolarijs, & qualiter eorum artem debeant exercere. Rub. 16.	102
De magisterijs manuaris, & murorum, & alijs operarijs, & laboratoribus terrarum, & eorum salarijs. Rub. 17.	102
De pena ludentium ad ludum azardi, vel taxillorum, vel ali-quem prohibium ludum. Rub. 18.	103
De porcis tenendis. Rub. 19.	103
De putredine non facienda in Terra Montis Neni, vel per plateas ipsius, & de lignis, & alijs imbrigamentis in dictis plateis, & vijs, non tenendis. Rub. 20.	103
De scassis, & cloacis ita tenendis, quod patredines inde non decurrant in plateis publicis, vel alijs locis intra dictam Terram. Rub. 21.	103
De pena tenentium coria in plateis Montis Neni, & de pena tenentium pecudos, capras, sabulum, fecem, vel gradum in loco praefecto, & de pena illorum, qui aliquas bestias mortuas praep-ter Terram Montis Neni proicerint. Rub. 22.	104
De domibus terrarum, & hortis vicinis clausis tenendis. Rub. 23.	104
De pannis, & alijs turpibus non lauandis, apud patres, & fomes Terra Montis Neni. Rub. 24.	104
Quid quilibet liceat, per cuius possessionem via pergit, eam ex-inde mutare, & de banno eius, qui postea viam antiqua via. Rub. 25.	104
Quid nullus audeat in Terra Montis Neni, operari artem corio-lae, seu puluerellae, vel scutellae cum taxillis. Rub. 26.	105
Quid nullus audeat portare pillos, vel aua extra Terram Montis Neni, & eius districtum, vel agnos, vel bados, & de pena contra-facientium. Rub. 27.	105
Quod hospites non vendant probandas ordeis, nisi prout in infrascriptum est. Rub. 28.	105
Quid nulli liceat vendere, vel quocunque titulo alienare aliqua ca stelleria, sine podia, & molendina, in quibus consueuerit esse aliqua fortellia, & fortellia, vel verisimiliter fieri possent aliqua fortellia. Rub. 29.	105
De violentibus extrahere aquam de sua possessione. Rub. 30.	106

Rubrica Quinti Libri.

De officio, & iurisdictione officialis damnorum datorum Terra Montis Neni. Rub. 1.	107
De introitibus damnorum datorum legendis in consilio generali, & qualiter recondantur. Rub. 2.	107
Qualiter procedatur in damnis datis. Rub. 3.	108

De accusationibus damnum datorum. Rub. 4.	103	De pena officialis damnum datorum, non seruatis statuta. Rub. 29.	117
De probationibus damnum datorum. Rub. 5.	109	Qualiter liceat reducere bestias repertas in damno. Rub. 30. 117.	
De primariis custodiis, habendis, eligendis, & relationibus, & panni totum. Rub. 6.	110	Qualiter primis custos, deinde damnum animalium tenentur. Rub. 31.	117
De licentia domini, vel possessoris, & qualiter excuset, vel non. Rub. 7.	111	De damno per bestiarum transcursum dato, & impunitate ipsarum. Rub. 32.	118
Pater pro filio, & Dominus pro famulo qualiter tenentur in damno danti. Rub. 8.	112	De via, & semita non facienda per possessionem alterius personaliter, vel cum bestia. Rub. 33.	118
De abolitione, & recessione processus. Rub. 9.	111	De via propria in tenenda, quod non dampnetur vicine possessioni. Rub. 34.	118
De prescriptione processus damnum datorum. Rub. 10. 112.		De dnis datis cum bestis in blado, legumine, prato, Terris gubstis, vel bannitis pro seruo lino, & similibus. Rub. 35. 118	
De damnis accitit datis. Rub. 11.	112	De damnis datis cum bestis in vinea, borto, vel cancello. Rub. 36.	120
De damno personaliter dato in borto. Rub. 12.	112	De damnis datis cum bestis in arboribus fructiferis, & Pomis. Rub. 37.	120
De damno personaliter dato in vinea, blado legumine, vel cancello. Rub. 13.	113	De ascribis, anatis, pullis gallinaceis damnum dantibus in vinea, blado, & borto. Rub. 38.	120
De iurisdicione olmarum, & altiarum Arborum fructiferarum. Rub. 14.	114	Qualiter in damnis datis damnum debet emendari. Rub. 39. 120	
De pena incidentium arboris siluestres, & non fructiferas. Rub. 15.	114	De forensibus, qui cum eorum animalibus pascuantur. Rub. 40.	121
De damno personaliter dato in Pomis. Rub. 16.	114	De pena Civium, seu habitantium in Terra, vel territorio Montis Noui de fraudantium solutionem pascuorum dicti territorij. Rub. 41.	121
De accipitribus alienum fenum, vel paleam, aut herbas pratinas, vel guardasas, viliis, frascas, vel alia ligna incisa. Rub. 17.	115	De pena fraudantium pedagium. Rub. 42.	121
De pena incidentis, vel vancantis saprem alienam, vel frangentis Pontem, aut fossam reptentis, aut aliquid prouidentis in possessionem alterius. Rub. 18.	115	Quomodo ad probandum sufficiat publica vox, & fama. Rub. 43. 123	
De pena accipitris lapidei, lateris, aut cuppoi, vel regular, sine stipulam cuiusvis seu carpiam, vel non, de possessione alterius, vel herbarum ligatarum, vel factam. Rub. 19.	115		
De pena accusatoris, negantis possessionem esse accusatoris, & de pena accusatoris non probantis possessionem esse suam. Rub. 20.	116		
De pena tenentis canem, & damnum dantis. Rub. 21.	116		
De pena forensibus, damnum dantis cum animalibus. Rub. 22.	116		
De damno dantibus cum bestis in campo stoppiato, vel maiese, pratis fecatis, vel arboribus fructiferis siluestribus. Rub. 23. 116			
Quod laboratores non ferant de fructibus sine licentia domini. Rub. 24.	116		
De impunitate damnum datorum cum bestis, in possessionibus, de quibus collecta non soluntur. Rub. 25.	117		
De damno dato in possessione Communis. Rub. 26.	117		
De pena damnum factorum de nocte. Rub. 27.	117		
De panis, & casibus non specificatis in ordinamentis. Rub. 28. 117			

Rubrica Sexti Libri.

De officio, & iurisdictione iudicum appellationum Terra Montis Noui. Rub. 1.	124
Quod appellatio sufficiat interponi coram iudice a quo, vel ad quem, & de petitione apostolorum. Rub. 2.	124
De appellatione vna voce facta. Rub. 3.	125
In quibus casibus non liceat appellare, reclamare, vel supplicare. Rub. 4.	125
Secundum quae infra, tam civiles, quam criminales causas terminantur. Rub. 5.	125
De modo procedendi super appellationibus. Rub. 6.	125

IN NOMINE DEI PATRIS.
ET FILII, ET SPIRITVS SANCTI. AMEN.

Ad honorem, & reuerentiam omnipotentis Dei, & Gloriosa Beataque semper Virginis Maria eius matris, Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, ac Beati Ioannis Baptista Protectoris, & defensoris Communis Populi, & Vniuersitatis Terra Ecclesiastica Montis Noui, Beati Francisci, Beati Seueri, & omnium aliorum Sanctorum, & Sanctarum Dei; ad honorem, & reuerentiam Sanctae Matris Ecclesiae, & fidei Catholicae orthodoxae, & Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri D. Sixti diuina prouidentia Papa Quinti, & suorum Reuerendissimorum Fratrum Cardinalium; & ad honorem, statumque pacificum, & tranquillum Communis, & hominum dictae Terra Montis Noui. Quoniam quisque Populus sui maxime legibus, & moribus nititur gubernari. Idque Populus antedictus considerans, pura, & vera intentione disposuit sibi eiusdem Populi singulos habere pudicos, pacificos, ac modestos virtute statutorum inferius notatorum. Et quia effrenata cupiditas sui prodiga, pacis, amula, mater litium, materia iurgiorum tot quotidie noua litigia generat, ut nisi iustitiam conatus eius sua virtute reprimeret, & quaestiones ipsius implicitas explicaret, ius humani fœderis litigatorum numero extingueret, & dato libello repudiij concordia extra mundi terminos exularet, idcirco lex prodijt, ut appetitus noxius sub iuris regula limitetur, per quam genus humanum, ut honeste viuat, alterum non laedat, ius suum unicuique tribuat, informetur. Sanè Nos Commune, & Populus antedictus habita deliberatione in Consilijs nostris pluries celebratis sub rogiu Ser Scipionis Colbassani de Serra Sancti Quirici, & Ser Ioannis Francisci Guidij de Monte Bodio, pro temporibus Cancellariorum, quadam statuta vetera ambigua, & obscura cum prudentia curauimus declarare, superflua rescire, diuersa, vel qua viderentur contraria concordare, multa ampliare, quadam abbreviare, aliqua de nouo adere, prout expedire vidimus, & in presenti volumine complicare secundum nostram puram, & simplicem prouidentiam intellectus.

M V N I C I P A L I V M L E G V M
A C S T A T V T O R V M E C C L E S I A S T I C A E
T E R R A E M O N T I S N O V I
L I B E R P R I M V S .

O F F I C I O R V M .

De pallio offerendo Ecclesiae Sancti Ioannis Baptistae.

Rub. I.

S T A T V I M V S , & ordinamus ad honorem Omnipotentis Dei, & Sancti Ioannis Baptistae Protectoris, & Defensoris Terrae Montis Novi, quod omni anno in eius festiuitate ematur vnus cereus ceræ ponderis sex librarum per Massarium Communis dictae Terrae de bonis, & hauere Communis, & duæ libræ candelarum de cera, quas Consiliarij vnâ cum officialibus dictae Terrae reuerenter portent in manibus, & cereus, & candelæ, eidem Ecclesiae Sancti Ioannis Baptistae offerantur reuerenter, qui cereus penes Rectorem dictae Ecclesiae deponatur, & ipsum conferuet pro vtilitate dictae Ecclesiae, & accendatur in ea, quando officium celebratur. Portetur etiam cum dicto cereo pallium de serico dicti Communis, & simili modo offeratur eidem Ecclesiae in dicto festo. Ad quam Ecclesiam, tunc cum praedictis oblationibus ire debeant officiales, & Consiliarij Concilij generalis dictae Terrae poena duorum solidorum pro quolibet Consiliario, qui contrafecerit. Et elapso dicto festo, Massarius Communis dictum pallium reaccipere teneatur, & conseruare pro dicto Comuni, & dare Rectori dictae Ecclesiae pro oblatione dicti pallij solidos viginti. Item ad custodiendum dictum festum in die ipsius festiuitatis, sint, & esse debeant duo contestabiles cum centum pedibus, & pluribus, vel paucioribus arbitrio Magnificorum Dominorum Priorum bene armis munitis, & eligantur per Dominos Priores dictae Terrae pro tempore existentes, quibus contestabilibus omnes in dicto festo debeant obedire poena viginti solidorum pro quolibet, qui contrafecerit, qui etiam teneantur, & debeant dictum festum ita fideliter, & sollicitè custodire, quod rixa aliqua ibi minimè oriat, quod si contigerit fortè, quod absit, eodem die ibi, vel etiam alibi in dicta Terra, vel eius territorio aliquem rixam fieri, praedicti custodes tales rixantes capere teneantur, & in fortiam Communis praedicti puniendos per ipsum Commune iuridice secundum qualitatem delicti ducere festinanter. Si verò aliquis dictorum famulorum pedum ad hoc electorum ire contemneret, soluat pro poena in cippo Communis statim de facto decem solidos denariorum, & plures arbitrio Rectoris dictae Terrae, & habeant contestabiles flores tres à Comuni.

De cereo offerendo cæteris Ecclesijs.

Rub. II.

I T E M statuimus, & ordinamus, quod ad honorem, & reuerentiam Omnipotentis Dei, & beatae Mariae semper Virginis omni anno in festo Annunciationis Virginis Mariae ematur vnus cereus sex librarum cum duabus libris caularum de cera per Massarium Communis, & officiales Priores, & Concilium generale dictae Terrae euntes insimul ad Ecclesiam Sanctae Mariae de platea praedictam cereum, & candelas dum officium celebratur, eidem Ecclesiae offerant reuerenter. Simili modo Ecclesiae Sancti Francisci in festo ipsius de mense Octobris ematur vnus cereus quatuor

A libra-

librarum cum una libra, & dimidia candelarum, & eidem Ecclesiæ in dicto festo, obseruato dicto ordine, offerantur, & simili etiam modo fiat Ecclesiæ Sancti Seueri in eius festiuitate. Simili etiam modo fiat Ecclesiæ Sanctæ Lucie in eius festiuitate. Simili etiam modo fiat Ecclesiæ S. Fabiani de dicta Terra in eius festiuitate, obseruatis in dictis festiuitatibus, ordinibus prædictis. Simili modo fiat Ecclesiæ S. Rochi in eius festo de mense Augusti, & Ecclesiæ Crucifixi extra dictam Terram in die Exaltationis S. Crucis de mense Septembris.

De Prioribus eligendis, & eorum officio.

Rub. III.

ITEM statuimus, & ordinamus, qd de hominibus dictæ Terræ Montis Noui sit, & esse debeat ordo Priorum. Qui Priores sint, & esse debeant duodecim, quorū nomina scribantur in sex cedulis: videlicet duo pro qualibet cedula, qui duodecim eligi debeant in dicto officio Prioratus in Concilio generali ad scarfinas, & non possint eligi in dicto officio aliqui, qui non sint Castellani, & continuò habitantes in dicta Terra Montis Noui, & qui non steterint, & habitauerint in dicta Terra à xxv. annis citra, & qui non sint allibrati in existimatione librarum xx. & ætatis xxv. annorum. Quæ electio fieri debeat omni anno ante Calen. mensis Ianuarij in dicto Concilio per octo dies, & eligantur antequam Concilium secedat statim, & fiant tot breuia scripta, quot esse debent Priores in vno anno, alia vero breuia sint non scripta, & inter breuia scripta, & non scripta, sint tot, quot sunt Consiliarij, tunc præsentis ad electionem dictorū Priorum, quæ breuia scripta, & non scripta mittantur in vno bacili, quod teneat Bayulus, vel Tubicen, aut quis alius mandato dictorum Priorum præsentium, & Notarij Communis legat nomina Consiliariorū ipsos singulariter singulos vocando, & sicut vocabitur vnusquisque vocatus de dicto bacili extrahat sibi breue, & tandiu contineret dicta vocatio Consiliariorum quouique expedita fuerit extractio breuium scriptorum, quod si sibi venerit scriptum, statim iuret eligere vnum bonum hominem secundum ordinem supradictum idoneum, & legalem in Priorem, & cum eligat antequam secedat, alta voce, & non eligat patrem, filium, vel aliquem suum consanguineum in secundo gradu. Quæ electio declaretur statim per Rectorem, & Priores antequam elector secedat: quod si alio modo electio facta fuerit non valeat, nec teneat ipso iure, quibus Prioribus sic electis duplicentur, & bini describantur in cedulis supradictis, & mittantur in vno bussulo sigillato sigillo Potestatis, & Communis, quod bussulum sic clausum, & sigillatum perhaneat apud fratres minores, & vltimo die singulorum duorum mensium fiat Concilium generale, in quo dictum bussulum aperiat coram Rectore, Prioribus, & Consilio præfatis, & de dicto bussulo extrahatur vnum breue, siue cedula statim legatur publicè, & alta voce in dicto Concilio per Notarium Communis dictæ Terræ, & prædicti scripti in dicta cedula iurent officium Prioratus dictæ Terræ pro duobus mensibus facere bona fide, & sine fraude, remotis odio, amore, precioso, vel timore, & fauere Rectori, & officialibus dictæ Terræ in omnibus lictis, ac etiam opportunis, vt statuta, & iura in dicta Terra, manuteneant, & reformationes factas, ac etiam faciendas, puniant delinquentes, & ab eis impungere non permittant: & quod non possit fieri aliqua præposita, nec partitum mitti, nisi primo obtentum fuerit per Priores, & deliberatum in Concilio vel arrenas: & quod ipsi Priores possint, & valeant expendere de bonis Communis pro eorum libito, & voluntate, vsque ad quantitatem centum solidorum, statuto aliquo in contrarium loquente, positus non obstante. Massarius verò Communis teneatur dictis Prioribus obedire in expensis faciendis, vsque ad dictam quantitatem. Nec possit expendere item Massarius aliquid de bonis Communis nisi de ipsorum Priorum processerit voluntate, poena Massario centum solidorum denariorum qualibet vice: & quod ipsi Priores sint exempti toto tempore eorum officij personali officio, & durent in eorum officio per duos menses, vt dictum est. Qui Priores debeant retinere sigillum, & vexillum Communis, prout eis videbitur, & ille, qui retinebit vexillum Communis, si fuerit necesse, debeat ipsum ferre ad palatium Communis, & sequi Potestatem, & contra delinquentes, vt ipsi iuridice puniantur. Alius verò Prior debeat sigillare litteras, & alia, quæ essent sigillanda pro dicto Communi de qua nihil pro solutione recipiat. Item quod dicti Priores vnà cum illis, quos vocare voluerit, siue ipsi soli, habeant libertatem plenariam deliberandi, reformandi, ac statuendi quicquid eis videbitur super fasto custodiæ, ac actione dictæ Terræ, & quicquid per ipsos factum fuerit plenam obtineat firmitatem. Item quod dicti Priores in principio officij videre teneantur Terram Montis Noui circumcirca, & fossos, & vbicumque necesse fuerit, faciant reparari, & semper vnus eorum stet, & stare debeat in palatio solitæ residentie Magnificorum DD. Priorum poena xl solidorum, & quod

& quòd nullus ipſorum debeant ire extra territorium dictæ Terræ durante eorùm officio. Item q̃ in damnis datis DD. Priores à centum ſolidis infra vna cum D. Poſteſtate habeant arbitriũ poenàs diminuendi, & remittendi prout eis videbitur expedire, & ſimili modo in alijs extraordinarijs volumus obſeruari. Bannulus verò Còis teneatur, & debeat dictis DD. Prioribus obedire, & ad eorum requiſitionẽ Conciliũ, & parlamentum bannire in locis publicis, & conſuetis ad poenam ei per DD. Priores iniungendũ, & exigendum, contradicitione Poſteſtatis, vel alterius Reſtoris non obſtante. Cæterum Poſteſtas non poſſit officiũ dictorũ DD. Priorum impedire, ſed debeat executioni mandare ea, quæ per dictos DD. Priores in negocijs Còis, & pro ipſius ſtatu fuerint ordinata, & ſi cõtrafecerit, ſoluat pro banno vice qualibet x lib. den. de ſuo ſalario, capitulo aliquo non obſtante. Et q̃ dicti DD. Priores habeant pro eorum ſalario de bonis Còis florenum vnum pro quolibet. Inſuper dicti DD. Priores in fine eorum officiũ teneantur rationem reddere ratiocinatoribz eis imponendum, & eligendum per dictum Commune, vnà cum Poſteſtate dictæ Terræ de omnibus expenſis, & toto eorum officio, quod adminiſtrauerint.

De Maſſario Communis eligendo.

Rub. IIIL.

ITEM ſtatuiamus, & ordinamus, q̃ de hominibus dictæ Terræ Montis Noui ſint, & eſſe debeant in anno quolibet ſex homines electi Maſſarij Còis dictæ Terræ, quorum Maſſariorum electio ſic fiat, & talis ordo ſeruetur in eorũ electione, q̃ in generali Concilio dictæ Terræ ſiant ſex breuia, ſiue cedulæ ſcriptæ, quæ dicant electio Maſſarij, & ſiant etiam breuia non ſcripta; quorum ſcriptorum, & non ſcriptorũ breuium, ſeu cedularũ nũmerus non excedat numerum Conſiliariorum, tũc præſentiũ pro dicta electione faciendum; quæ breuia ſcripſa, & non ſcripta mittantur mixtim in vno bacili, & Notarius Còis dictæ Terræ legat ſingulariter nomina dictorum Conſiliariorum, & ſicut legitur, ſic ſurgat quilibet vocatus, & extrahat vnum breue de dicto bacili, & tamdiu dicta electio, & extractio breuium continetur, quoniſq; extractio dictorũ ſex Maſſariorum Còis pro vno anno fuerit expedita, & cuiusq; obuenerit breue ſcriptum ſtatim iuret eligere vnum bonum, idoneum, & legale hominem in Maſſarium dicti Communis, & ipſum eligat antequam ſedeat alta voce, & non eligat patrem, neque filium, vel aliquem conſanguineum, vſq; ad ſecundum gradum; quæ electio declaretur ſtatim per Priores, & Cancellarium antequam elector ſedeat, quòd ſi alio modo electio facta fuerit, nullo modo valeat. Quorum Maſſariotum ſic electorum vnus in qualibet cedula Priorum electorum, cum imbuſſulantur, ſcribatur Maſſarius à pede ipſius cedulæ dicendo, & ſcribendo talis Maſſarius Communis, & mittantur in dicto buſſulo Priorum clauſo, & ſigillato vt præmittitur; & ordo, qui ſeruabitur in extractione Priorum, ſeruetur in extractione Maſſariorum, & eadem hora in eodem Concilio quando extrahuntur dicti Priores, extrahatur Maſſarius Communis, qui iuret officium Maſſariatus Terræ Montis Noui tempore duorum menſium facere bona fide, ſine fraude, & bona, ac pecuniam dicti Communis, quæ ad ipſius manus peruenerint, pro ipſo Communi fideliter conſeruare, & non expendere vltra formam ſtatutorum, ſeu reformationum dictæ Terræ; & in fine ſui officiũ de geſtis, & adminiſtratis per eum officialibus ad prædicta ſpecialiter deputatis, & electis integram reddere rationem cum totiũ reſidui reſtitutione. Et pro prædictis omnibus obſeruandis Reſtori Montis Noui in præſentia Concilij generalis hoc promittat, & exhibeat idoneam cautionem, & fideiuſſores idoneos præſtare ſiue dare etiam teneatur. Item quòd nullus poſſit eſſe Maſſarius, qui non ſit ætatis xxv. annorum, & qui non habeat in bonis centum librarum valentium, & qui non habitauerit in Terra Montis Noui ſpatio xxv. annorum. Qui Maſſarius teneatur ſoluere omnes quantitates ſcriptas in libro ſui exitus, non obſtante confeſſione facta, & ſcripta in dicto ſuo quaterno de ſoluto debentibus recipere, dummodo reclamatio fiat per debentem recipere coram Rectore Montis Noui. Item, quòd pro dicto officio Maſſariatus Notarius Communis teneatur, & debeat facere introitus, & exitus Maſſarij duos libros ſimiles, quorum vnus penes Notarium Communis, & alter Maſſarium præſatum exiſtat.

Qualiter Maſſarij, & Collectores ratiocinentur.

Rub. V.

ITEM ſtatuiamus, & ordinamus, quòd Maſſarins Còmunis teneatur, & debeat reddere, & reſignare rationem officiũ, & adminiſtrationis ipſius, ſinito officio, infra quindecim dies, poſt depoſitionem officiũ ipſius, & eins rationatores, necnon collectarum occurrentium exigi in Comuni debeant eſſe tres, cum vno Notario; qui eligantur ad breuia in Concilio generali, ſicut eliguntur Priores, &

A 2 Maſſa-

Massarius Communis. Qui ratiocinatores statim, cum fuerint electi in Consilio, teneantur, & debeant in dicto Consilio iurare dictū officii rationis exigendā à Massarijs facere bona fide, & ab eodem Massario exquirere rationem diligenter, & ipsum absolvere, vel condemnare, infra xv. dies post depositum officii ipsius Massarij. Quod si non fecerint, quilibet ipsorum ratiocinatorum, cuius culpa, & negligentia remanserit, condemnatur in xl. sol. den. & ipsi ratiocinatores teneantur, & debeant recipere rationem de omnibus introitibus, & expensis, quæ ad manus Massarij peruenissent tempore sue Massarie, & videre omnes condemnationes, & concordias solutas, si sunt scriptæ in libris Cōis, & ipsius Massarij, necnon rationē collectarū, quæ exiguntur in dicta Terra, & fideliter videre, calculare, & examinare, ne fraus aliqua committi possit, habendo tēpore rationis penes eos catastū alibratus bonorum, & possessionū, & etiā foculariorū hominum dictæ Terræ, si bene concordantur cū libra, & passatu exactoris, & collectoris collectarū prædictarum, & quicquid calculauerint, viderint, & examinauerint, redigere in scriptis rationē bene claram, & apertā. Quæ rationes omnes tam Massarij, quam collectarū prædictarū, positæ per dictos ratiocinatores in calculo debito, & finali in Cōsilio generali dictæ Terræ per Notariū ipsorum ratiocinatorum clarè legantur introitus ipsorum, & exitus, & quicquid restituere, vel supererit teneantur in Comuni. Quorum ratiocinatorum officium duret per quatuor menses, & habeat ipsorum quilibet pro qualibet ratione per eos faciendam solidos quinque den. & Notarius ipsorum solidos sex. Et nihilominus quod actū fuerit per ipsos ratiocinatores, ratum, & firmum penitus habeatur, circa exquirendas rationes, salvo semper per eos in eorum declaratione errore calculi.

De appassatu Terræ Montis Noui.

Rub. VI.

ITEM statuimus, & ordinamus, q̄ nulla collecta, seu dativa, præstantia, vel mutuū ab aliquo Castellano, vel habitatore Terræ Montis Noui, vel eius districtus, imponatur, extimetur, vel exigatur aliquo modo, vel causa, nisi secundum modum appassamenti de decem libris pro plobina terræ vineatæ, & cannetatæ, & de alijs terris plobina terræ, allibretur tribus libris, & plobina sit de sexcentis cannis, & duodecim pedibus, canna ad pedem Cōis signatum in Palatio Communis. Habens verò Molendinum, talis modus retineatur, q̄ quodlibet Molendinum existens sub vno aquimine, sine vallato, & in vna domo, ponatur in appassatu pro triginta dnabus libris. Si verò in vna domo, & sub vno aquimine, siue vallato essent plura Molendina, vltra primum, omnia alia ponantur in appassatu pro sexdecim libris. Et si aliqua valca esset in aliquo loco, vbi sunt Molendina, ponatur in appassatu pro decem libris, quorum extimatio primo fieri debeat per illos, quorum sunt domus, & si per ipsos ipsa extimatio fuerit bene facta, & bona fide, rata, & firma maneat, aliās quatuor homines cum vno Notario ad prædictam extimationem faciendam ponantur, qui quatuor homines cum vno Notario eligantur in Consilio generali, qui sint homines legales, & bene circumspēcti, & iurent eorum officium facere bona fide, & quod per ipsos factum fuerit, firmum existat, & semper, cum renouatur appassatus, ponantur, & eligantur in quolibet contrata territorij Montis Noui, duo boni, & legales homines de antiquioribus contrata, & qui melius sciant confinia, terras, & possessiones contratæ, qui iurent suum officium facere bona fide, & omnes terras, & possessiones existentes in territorio Montis Noui appassatoribus assignare, & in appassatu dictæ Terræ poni facere. Et si quis diceret se grauatum, vel in aliqua parte sui appassatus male appassatum, hoc dicere teneatur, & dare Potestati in scriptis, & porrigere vbi, & de quo dixerit se grauatum esse post bannimentum factum per Bayulos, vel Tubicines de mandato Potestatis, & Dominorum Priorum infra decem dies per dictam Terram. Et si aliquis non venerit infra illud tempus, postea non audiatur, sed appassatio ipsius firma existat, & si aliquis comparuerit, & dixerit se grauatum infra terminum supradictum, Potestas, & Priores teneantur mittere appassatores, & extimatores ad appassandum, & extimandum, & possessiones, quæ bene fuerint appassatæ inuentæ, remaneant in suo statu, & nihilominus teneatur respondere appassatoribus, & extimatoribus pro ipsorum labore, & Notario, qui erit ad scribendum cum eis, & si in aliqua parte inuentum fuerit male appassatum, & extimatum, hoc expensā Communis ad statim debitum, & legitimum redigatur. Et si quis possideret, vel haberet aliquas possessiones in territorio Montis Noui, quæ non essent per appassatores Communis hæctenus appassatæ, vel in eorum appassatu positæ, ipsas possessiones, & domos teneatur, & debeat Potestati assignare infra decem dies ab introitu Potestatis, & demum infra alios decem dies immediatè sequentes ipsas appassari facere, & in suo appassatu debeat, & faciat poni poenā centū solidorum, & si nō fecerit infra ipsum terminū; Potestas teneatur ipsas appassari, & extimari facere sumptibus illorū, quorum sunt possessiones prædictæ: & nihilominus Potestas teneatur illū,

vel il-

vel illos cogere ad soluendum collectas, & datiuas de his, quæ non fuerint appassatz, seu extimatæ, & in appassu positæ pro tempore præterito, & futuro sicut capit libra appassatus sui. Et quicumque scuerit aliquam possessionem, vel domum non esse appassatam, vel extimatam suo sacramento, quod fecerit, Potestati dicere teneatur palam, vel priuatæ, & Potestas inquirat diligenter, & eas faciat appassari expensis illorum, quorum sunt possessiones, & in appassu Communis ponere, & reducere. Et si quis resisteret, vel contradiceret tempore, quo appassatores vadunt ad appassandum, & non permetteret eos appassare, condemnatur pro quolibet, & qualibet vice dicto Comuni in decem libris defi. & ipsa condemnatio exigatur, & in utilitatem dicti Communis conuertatur, & terra, semper pro terra, & vinea, pro vinea appassetur. Et quicumque ausus fuerit contra hoc statutum dicere, arregare, vel consulere in Consilio generali, vel speciali, vel partem capere surgendo, vel leuando, vel aliter faciendo, quod præseuti capitulo in aliquo derogaretur, in continenti in ipso Consilio, vel arrega Potestas, vel alius Reçtor Terræ prædictæ vinculo sacramenti, ipsum, vel ipsos, vel aliquem contrafacientem, vel contrafacientes, & dicentem, vel dicentes, similiter in xxv. libris defi. pro quolibet, & qualibet vice debeat condemnare nullo alio capitulo huic contradicente obstante, & teneatur ipsam condemnationem exigere, & exigi facere, antequam talis contrafacientes recedat de Consilio, vel accipiat sibi Potestas idoneos fideiussores pro dicta condemnatione soluenda, & quod dictum, vel consultum fuerit contra prædicta, vel aliquod prædictorum, non valeat, nec teneat vlllo modo.

De electione D. Potestatis.

Rub. VII.

ITEM statuimus, & ordinamus, quod in Consilio Communis Montis Noui quolibet semestri ante duos Menses post introitum cuiuslibet Potestatis, eligatur vnus Potestas pro futuris sex Mensibus ea lege seruata: videlicet, quod in eodem Consilio, & per Consiliarios in eo existentes eligi debeant tres homines deuotioni S. R. E. subiectos, quorum trium nomina ad Rectorem Prouinciæ, Marchiæ, Anconitanæ mittantur, & illis, seu alteri ipsorum, qui ab eodem Rectore erit confirmatus, electio cõsuetæ destinetur, seu constructa, vel cõstruenda cū capitulis, salarijs, pactis, & conuentionibus faciendis per dictū Consiliū, & quod dictus Potestas, & sui officiales, in fine eorum officij teneantur stare ad sindicatum, & reddere rationem villicationis eorum, & stare extra Palatium duraute tempore sui sindicatus, & idoneos fideiussores prestare in principio sui sindicatus de iudicio fisti, & iudicatum soluendo. Pro quo Potestate eiusq; officialibus, nullus Procurator, nec Notarius, aut alia persona de Terra Montis Noui possit interuenire tempore dicti sindicatus sub poenā x. ducatorum pro quolibet contrafaciente, & qualibet vice, & cuiuslibet licitum sit eorum porrigere petitiones. Qui sindicatus duret spatio quatuor dierum numerandorum à die finiti officij, quorum quatuor dierum per tres debeant porrigi petitiones, & vltra tres dies non admittantur; quarta verò die syndicatores procedant ad absolutionem, vel condemnationem, & vltra dictum tempus absoluti intelligantur. Pro quo sindicatu faciendo in suprascripto Consilio duo syndicatores eligantur cum vno Notario, qui syndicatores electi, vnā cum DD. Prioribus Montis Noui pro tempore existentibus facere debeant infrascripto modo: videlicet, quod durante tempore dicti sindicatus ipsi syndicatores, & DD. Priores duabus vicibus in die debeant sedere ad bancum iuris ad recipiendum petitiones, & alia faciendum, quæ necessaria erunt circa prædicta primo tamen commissis, & factis bannimentis debitis, & formata inquisitione secundum antiquam consuetudinem, & libris dicti D. Potestatis, & officialium, scripturisq; in forma valida assignatis, deinde ad absolutionem, condemnationem procedant, de quibus omnibus dictus Notarius syndicatorum rogatus existat, qui Notarius habeat, & habere debeat de bonis Communis prædicti pro eius salario, & mercede bononenos decem.

De modo corrigendi Appassatum.

Rub. VIII.

ITEM statuimus, & ordinamus, quod singulis sex Mensibus secundum quod collecta imponitur in Consilio dictæ Terræ per Priores eligantur duo boni, & legales homines, & vnus Notarius, qui debeant, & possint mutare, & corrigere libras, & appassatus Communis Montis Noui in Catastro, & summetta Communis addendo, & minuendo, prout expedierit, & iuridice fieri debet à quolibet petente, & habeat, & habere debeat pro quolibet libra à qualibet parte pro eorum labore quatuor denarios, quæ quantitas sit Notarij, qui duo homines durent in eorum officio sex Mensibus, qui statim debeant ad correctionem prædictam in Palatio Communis à mane, vsque ad tertiam, & ab inde sumpro prandio, vsque

ad vesperas. Qui etiam durante dicto officio debeant inquirere, & reuenerire omnes, & singulos, qui nō sunt in fumantia, & Catasto Communis, ac etiam omnes possessiones, & res, quæ debent esse in appassatu Communis, & non sunt in dicto appassatu, & in eo apponere, & habere pro eorum labore pro quolibet fumante, quem reuenerint legitimus, & in Catasto Communis posuerint duodecim denarios alia re à Comuni prædicto quatuor deni. Et si prædicti officiales fuerint negligentes ad prædicta, vel fraudem commiserint soluant Comuni pro quolibet, & qualibet vice xl. solidos deni. & quod transacto officio prædictorum, Catastum prædictum non mutetur, nec corrigatur vsque ad renouationem aliorum officialium.

De appassatu obseruando per Potestatem.

Rub. IX.

ITEM statuimus, & ordinamus, quod Potestas, seu alius Rector, qui pro tempore fuerit ad regimen Terræ Montis Noui teneatur vinculo sacramenti exigere, & exigi facere collectas, siue darias pro Comuni Terræ Montis Noui impositas, siue imponendas per appassamentum ab omnibus, & singulis hominibus, habitantibus, vel possidentibus in Terra Montis Noui, & eius territorio, non obstante aliquo beneficio, vel priuilegio sibi concessio. Et si forsitan aliquis Castellanus, vel non Castellanus possidens, vel habens possessionem, vel tenentem alicuius poderis, domorum, terrarum, vel aliarum rerum, de quibus collectam non solueret, vel solvere reculauerit, Rector faciat accipi pro Comuni fructus ipsarum possessionum, & quod licitum sit etiam cuiuslibet inferre damnum, tam personaliter, quam cum bestiis in illis possessionibus, & fructibus eorundem, de quibus non soluuntur collectæ sine metu banni, & poenæ, & positæ sint in territorio Montis Noui, præterquam in bonis, & possessionibus Ecclesiarum, de quibus soluitur poena secundum formam statutorum, & quod nullus de Terra Montis Noui, vel alius de audeat, vel præsumat laborare de his possessionibus, de quibus non soluuntur collectæ, poena xxv. librarum denariorum pro quolibet contrafaciens, & qualibet vice, & nihilominus soluat collectam pro possessione, quam laborauerit pro vno anno, excepto quod de bonis Ecclesiarum cuiuslibet licitum sit laborare sine poena. Et Rector, qui pro tempore fuerit, teneatur quolibet Mense inquirere, & inquisitionem facere, & ad denunciationem, & accusationem cuiuscunque personæ procedere, & dictum denunciatoris in secretum tenere. Item si aliquis aliquam possessionem venderet, de qua solueretur collecta in dicta Terra, venditor, cum eam leuari facere voluerit de suo appassatu, teneatur, & debeat emptorem, cui poni debeat conducere personaliter, & præsentialiter, & si venire recusaret, tunc Rector cogat eum ad sibi poni faciendum possessionem, & rem emptam, dummodo constet de emptione, vel alio modo, quod res ad eum pertineat in alterius appassatu scripta, & tam venditor, quam emptor teneantur infra vnum Mensem leuari, & poni facere poena ipsius, vel eius qui recusauerit, si inde fuerit accusatus solidorum xx. denariorum. Item, quod nullo modo correctores appassatus leuent aliquam rem, & ponant eam in appassu alicuius habitantis extra territorium dictæ Terræ, nisi talis habitans extra Terram præstaret idoneam cautionem de soluendo continuè collectas occurrentes, qui sit idoneus, & habitator dictæ Terræ, & si fuerit contrafactum soluat in Comuni quilibet corrector contrafaciens pro banno centum solidos denariorum, & omne damnum, quod Commune incurreret in futurum de eorum proprio teneatur emendare.

De nouis Castellanis ementibus possessiones.

Rub. X.

ITEM statuimus, & ordinamus, quod si aliquis nouus Castellanus aliquam possessionem emerit in Terra Montis Noui, & eius territorio, de ipsa possessione secundum quod alie possessiones soluent, ipse pro ea solvere collectam teneatur secundum quod fuerit appassata, non obstante aliquo statuto, vel priuilegio sibi vendenti, vel ementi concessis.

De recipiendo in Castellatum eum qui habitauerit vltra annum.

Rub. XI.

ITEM statuimus, & ordinamus, quod nullus recipiatur in Castellatum Terræ Montis Noui, qui non steterit, & habitauerit in dicta Terra, vel eius territorio per vnum annum completum, & si reciperetur, eius receptio non valeat, sed in omnibus, & factionibus dictæ Terræ se conferre debeat, & ab inde in antea collectas soluat, de omnibus quæ habuit. Et Potestas, siue Rector dictæ Terræ teneatur per Massariū, & Syndicū Cōis in libra poni facere infra duos menses sui officij. Et hoc nō præiudicet famulis alicuius.

Quod Po-

Quòd Potestas teneatur ire vnà cum Prioribus quolibet mense ad videndum
Terram. Rub. XII.

ITEM statumus, & ordinamus, quòd Potestas, siue Rector, qui fuerit pro tempore, & Priores dictæ Terræ debeant quolibet mense semel ire, & circum circa muros, & steccatum, siue steccatos, foueas, fontes, & pontes dictæ Terræ videre, si indigerent aliqua reparatione, vel aptatione, & si necesse fuerit in continentem faciant reappare, & in statu manuteneri. Et hoc teneatur dictus Potestas fieri facere, vinculo sui iuramenti, & dicti Priores. Et si fuerint negligentes, subiaceant poenæ, & banno pro quolibet, & qualibet vice xx. solidorum desti.

De adiutorio præstando primicerijs scholarum. Rub. XIII.

ITEM statumus, & ordinamus, quòd Potestas, siue Rector, & quilibet alius officialis dictæ Terræ teneatur, & debeat dare auxilium, & fauorem cum sua familia, vel Bayulis Communis, primicerijs, & alijs officialibus scholarum Terræ, & districtus Terræ Montis Noui ad exequendum impositiones, condemnationes, & alias factiones à Confratribus scholarum, quandounque ab eis fuerit petatum, & quòd licitum sit Bayulis scholarum posse accipere pignus à quolibet delinquente de mandato sui primicerij, vel Syndici, de qua licentia credatur dicto Syndico, vel primicerio Communitatis, & dictus Bayulus nō possit ab aliquo de scholaribus dictæ scholæ occasione alicuius acceptionis pignoris, & executionis, quam fecerit de mandato sui primicerij, vel Prioris pro sua mercede aliquid accipere, & si quis aliquem accusauerit contra formam prædictorum, ipse accusator liberetur, & conseruet accusatum indemnem in Curia, & extra penitus absque damno.

De Bayulis, & eorum officio. Rub. XIII.

ITEM statumus, & ordinamus, quòd omni anno in Kal. Ianuarij eligantur duo Bayuli in dicta Terra Montis Noui, qui durent in eorum officio tantum per vnum annum, & sic de anno in annum procedat successus. Qui Bayuli stent, & stare debeant in dicto officio per vnum annum, & iurent dictum officium pro dicto tempore facere bona fide, & habeant, & habere debeant pro eorum salario vna cū Trombecho Cōis, quando habetur pro Communi, mediam cuppam grani ad cuppam Cōis tantum. Et habeant etiam dicti Bayuli, pro indumentis eorum sex brachia panni lanei valoris in totum vnius ducati, & vltra hæc vnum biretum panni rubei coloris de dimidio brachio pro bireto quolibet, & habeant etiam pro quolibet pignore accepto alicui duos denarios infra Terram, & extra Terram, quatuor denarios pro qualibet tenuta, data, & assignata alicui infra Terram duos denarios, & extra Terram quatuor denarios. Qui Bayuli teneantur omnes ambasciatis eis impositas facere, & referre legaliter, poena quinque solidorum pro quolibet, & qualibet vice. Et dicti Bayuli non debeant plus habere, nec accipere, nisi vt supra dictum est, & sint exempti ab omni officio personali, & collectatum per sumum, & habeant quilibet ipsorum, quando aperitur cippus Communis xij. denarios. Item q̄ nullus de dicta Terra debeat, vel possit ipsos Bayulos carere ad custodiam dictæ Terræ de die, vel de nocte habere, & deputare, nec aliquis ipsorum Bayulorum possit, vel debeat ipsam custodiam pro aliquo facere, poena, & banno tam Bayulo, quam ipsi ad custodiam conducenti x. solidorum pro qualibet vice, quæ poena exigatur de facto, & mita tur in cippo Communis. Qui Bayuli citent, & citare debeant omnes accusatos, & denunciatos, seu contra quos inquireretur, ac etiam condemnatos, & omnes alias personas ad petitionem Potestatis, seu alterius Rectoris dictæ Terræ, & pro ipsis citationibus nihil recipiant in prima citatione, vltra verò primam citationem accipiant sibi pignus pro sua solutione, vt superius dictum est. Et pro satisfactione Communis, prout sibi officiali videbitur expedire, & omnes citationes Bayulorum, quæ fierent per ipsos, & fecerint relationes, præsumantur esse factæ de mandato Potestatis, seu Rectoris dictæ Terræ, & valeant, & teneant ac si eidem per Potestatem, seu Rectorem mandatum, & commissum fuisset lege aliqua non obstante. Et q̄ dicti Bayuli assignent, seu assignare debeant Massario Communis denarios, & pignora, quæ ad ipsorum manus perueniant pro Communi infra secundam diem, postquam ipsi habuerint, vel acceperint poena quinque solidorum pro quolibet, & qualibet vice, & nihilominus ipsa pignora, & denarios eidem Massario dare teneantur, & si aliquod pignus perderetur ipsorum defectu teneantur emendare; si verò defectu officialium simili modo ipsi officiales emendare teneantur. Tempore verò, quo dicti Bayuli iurauc-

iurauerint officium, debeant dare idoneos fideiussores de seruiendo Communi toto tempore ipsorum officij, & si aliqua persona oppoſuerit se alicui Bayulo, & contradixerit ne sibi pignus accipiat, & idem Bayulus hoc retulerit credatur relationi ipsius, & persona prædicta, quæ se oppoſuerit, soluat pro banno xx. solidos pro quolibet, & qualibet vice, & statim fiat executio, & mittatur in cippo Communis de qua non possit fieri concordia, & q̄ nullus Bayulus possit ire extra territorium Terræ Montis Noui sine licentia Potestatis, & DD. Priorum dictæ Terræ poena xx. solidorum pro quolibet, & qualibet vice, & cum occurrerit casus missionis alicuius ambasciatæ, vel litterarum ad loca circumstantia, vel remota, teneatur alter ipsorum Bayulorum ire ad prædicta si fuerit commoditas, & habeat pro expensis suis illam quantitatem, quæ videbitur Prioribus dictæ Terræ pro tempore existentibus. Addentes q̄ possint citare quascunque personas huiusmodi valeant non obstantibus contrariis quibuscunque. Et q̄ pro citationibus de personis suppositis iurisdictioni Cōis Montis Noui extra Terram, vsque ad Ecclesiam Crucifixi, & Sancti Rocchi, & figuram fornacis subtus hortū hæredum D. Perantonij Angelici inclusiue tantam habeant mercedem, quantam intus Terram prædictam, & ampliorem petere, exigere, vel accipere, etiam sponte dante, quoquo modo non possint, neque valeant, poena contrafacienti quinque solidorum pro quolibet, & qualibet vice, & quod amplius habuerit, vel receperit restituat.

De Trombeſto generali eligendo.

Rub. XV.

ITEM statuimus, & ordinamus, quod ille, qui fuerit Trombeſta Communis Montis Noui debeat in principio sui officij iurare suum officium facere bona fide, & sine fraude, citationes, & relationes facere, & referre, prout opportuerit, & sibi iniunctum fuerit, ac etiam bannimenta, quando opportuerit in locis consuetis voce præconia, & sono tubæ præmissa, & alta voce, prout consuetum est, & stare debeat in parlamento, siue Consilio in Palatio Communis, & vocare homines, quando fit requisitio, ac stare debeat de mane in Palatio Communis ante bancum iuris, & facere ea, quæ fuerint necessaria, & opportuna, & etiam venire debeat omni sero coram officialibus dictæ Terræ, & DD. Prioribus, & eis dicere si aliquid bannimentum, vel aliud per ipsum esset necessario faciendum. Quod si in aliquo prædictorum fuerit negligens, & non obseruauerit, soluat vice quolibet pro poena solidos quinque denariorum. Item q̄ idem Trombeſta non possit, nec debeat ire extra territorium dictæ Terræ sine licentia Potestatis, & DD. Priorum eiusdem, poena xx. solidorum denariorum. Qui Trombeſta habere debeat pro suo salario à dicto Communi quolibet mense dimidium vnus floreni, & vnā custodiam pro quolibet nocte, & habeat, quando aperitur cippus Communis quolibet vice xij. denarios, & sit exemptus ab omni officio personali, & de solutione collectarum pro fumo.

De Syndico generali eligendo.

Rub. XVI.

ITEM statuimus, & ordinamus, quod semper anno quolibet, quando renouatur officium Prioratus in generali Consilio, tunc eligatur vnus Syndicus generalis ad scarſinas, qui sit, & esse debeat ad omnia facta, & negocia Communis prædicti, Qui Syndicus sit, & esse debeat de Consilio generali, cuius officium duret per vnum annum, qui etiam teneatur, & debeat vnā cum Massario dicti Communis eligere omnes ambasciatores Communis, & alios officiales opportunos, qui non elegantur per formam alicuius statuti, & vnus ipsorum non possit eligere sine alio, & si elegerit, electio non valeat, nisi forte, aliquis ipsorum esset absens à dicta Terra, vel infirmus, vel alia legitima causa impeditus. Teneatur etiam, & debeat idem Syndicus protestari in Consilio generali Terræ prædictæ omnes, & singulas protestationes, necessarias, & opportunas pro dicto Communi, & maxime quod in parlamento, vel Consilio contra formam constitutionum S. M. E. & statutorum dictæ Terræ aliquid modo aliquo non prapronatur, nec arrengetur, quas protestationes per eum sic factas, Notarius Communis teneatur scribere in libris Communis. Teneatur etiam idem Syndicus continuò esse in Consilio, vel arrengeo antequam aliquid prapronatur, poena quinque solidorum pro quolibet vice, qua contrafecerit. Item teneatur idem Syndicus octo diebus post introitū sui officij ire per totam Terram Montis Noui, & extra vbi fuerit expediens, & scrutari, & videre, ac etiam explorare publicè, & occultè, ne publica Communis sint ab aliquo super apprehensa, vel modo aliquo occupata, & si aliquid inuenerit occupatum, statim officialibus referatur, quod officium iuret facere bona fide. Si autem prædicta non obseruauerit, soluat de suo, ipsi Communi xx. solidos denariorum. Si autem

tem idem Syndicus causa alicuius necessitatis, cuius occasione excusari possit, tam per absentiam, quam per infirmitatem esse non poterit in dicto Consilio, Massarius Communis, qui pro tempore fuerit, teneat locum ipsius in omnibus, & per omnia supradicta. Qui Syndicus habeat, & habere debeat pro suo salario de bonis solidos xx. denarium.

De aptatione viarum, pontium, & pontium.

Rub. XVII.

ITEM statuimus, & ordinamus, quòd omni anno in Kal. Martij eligantur per Syndicum, & Massarium Còis, duo homines boni, & legales, in qualibet contrata, qui sint, & esse debeant super aptatione viarum, fontium, & pontium, existentium in districtu Terræ Montis Noui primo magis vtili, & necessarii pro dicto Comuni. Qui homines habeant auctoritatem videndi, deliberandi, & ordinandi viam, & modum super aptatione viarum, fontium, & pontium, prædictorum prout eis videbitur magis vtile. Et quolibet anno de mense Martij, Aprilis, & Maij prædictæ viz declarata per ipsos cauentur, girentur, & aptentur secundum modum, & ordinem per ipsos homines declarandum. Pontes etiam, & fontes simili modo aptari debeant, prout ipsi homines duxerint ordinandum. Potestas verò, qui pro tempore fuerit, teneatur hæc omnia, & singula suo loco, & tempore infra dictum annum facere, & executioni mandare vinculo sui iuramenti. Prædicti verò homines sic electi, si negligentes fuerint in prædictis, soluant pro poena, & banno xx. sol. den. pro quolibet, & nihilominus prædicta facere teneantur.

Quòd eligantur duo homines ad terminandum inter Commune, & speciales personas.

Rub. XVIII.

ITEM statuimus, & ordinamus, quòd omni anno de mense Nouembris infra xv. dies post introitum Potestatis, eligantur duo homines boni, & legales pro qualibet contrata, qui sciant melius veritatem pro Còis, & specialibus personis ad terminandum, & diffiniendum possessiones hominum Terræ Montis Noui à vijs publicis, & bonis Còis, qui iurent officium ipsorum facere bona fide, & sine fraude, tam pro Còis, & specialibus personis, & quod factum, diffinitum, seu terminatum fuerit per ipsos plenam obtineat firmitatem. Si vero aliquis dictam terminationem factam per ipsos super apprehenderit, seu occupauerit aliquid de publicis Còis ultra confines prædictos, & inde accusatus fuerit, seu alio modo procederetur contra ipsum, & repertus fuerit culpabilis, soluat pro banno ipsi Comuni xl. sol. den. & nihilominus super apprehensum, restituat infra tertiam diem in pristinum statum post condemnationem factam de eo poena eorum sol. den. & si de prædictis haberetur concordia, soluat medietatem banni, capitulo aliquo non obstante. Et hoc intelligatur extra Terram, fossos, & retrofossos Montis Noui. Si verò infra Terram, & prædictos fossos, & retrofossos, aliquid occupauerit, seu super apprehenderit de publicis Còis, & inde accusatus fuerit, seu alio modo procederetur contra ipsum, & repertus fuerit culpabilis, soluat pro banno centum sol. den. Et nihilominus relaxare super apprehensum infra tertiam diem post condemnationem factam de eo poena x. lib. den. Et, si de prædictis haberetur concordia, soluat medietatem banni. Item quòd omnes homines habentes possessiones iuxta vias Còis, debeant ipsas tenere cauatas, & terminatas inter ipsos, & viam Communis, sub poena x. lib. den. Et quòd omnes carbonarij, & fossi facti iuxta vias Communis, & extra fractas possessionum alicuius hominis, sint, & esse præsumantur de publicis Communis. Domini verò possessionum existentes iuxta dictas carbonarias, debeant, & possint dictos fossos, seu carbonarias retinere aptatas, prout diffinitores prædicti ipsorum cuiuslibet designabunt.

De Consilio generali, & parlamento faciendo.

Rub. XIX.

ITEM statuimus, & ordinamus, quòd Còsiliu generale hominum, siue Còis Montis Noui sit, & esse debeat de xlvij. hominibus legalioribus, & dignioribus dictæ Terræ. Quòd Consiliu duret, & durare debeat continuè. Et, si quis ipsorum Còsiliariorum morte, vel alia quacumq; causa deficeret, alius idoneus, & oriundus dictæ Terræ loco deficientis in dicto Consilio ponatur. Quòd Consiliu habeat, & habere debeat illam auctoritatem, & potestatem, in omnibus, & singulis factis, & negotijs dicti Còis peragendis, quam habet totum parlamentum dictæ Terræ, & quicquid factum, pronisum, ordinatum, reformatum, stabilitum, & deliberatum per dictum Còsiliu fuerit, seu per maiorem ipsius partem in prædictis, vel quolibet prædictorum, & generaliter in quibuscumq; alijs valeat, & teneat, & plenam habeat roboris firmitatem,

tatem, & executioni mandetur, ac si factum, ordinatum, stabilitum, & deliberatum esset per totum Consilium, seu Cōe dictæ Terræ. Qui Consiliarij primo iurare debeant venire ad dictum Consilium, cessante causa legitima, & consulere vtile, & inutile prætermittere pro dicto Communi, bona fide, & sine fraude, ac dolo aliquo, ac credentias eis in dicto Consilio impositas, secreto retinere, & nemini illas pandere, & damnum, & detrimentum, quod viderent, & sciant, in dicto Cōi, siue contra officiales dictæ Terræ pandere teneantur, ac etiam accedere debeant ad Consilium prædictum calciati caligis, & sotularibus, sub pœna v. sol. pro quolibet, & qualibet vice, & q. in Consilijs, vel arrenghis prædictis non audeant, vel præsumant arrenghare vltra quatuor Consultores, & si contra arrenghauerint, dictum illius, seu illorum sit, & esse debeat nullius roboris, vel momenti, & quilibet contrariaciens vice qualibet soluat pro pœna xx. solidos, & si quis arrenghauerit contra præpositam soluat pro pœna centum solidos, & si quis extra præpositam arrenghauerit, soluat pro pœna xx. solidos denariorum, non obstantibus aliquibus in contrarium facientibus. Pro adiunctione verò dicti Consilij generalis, quando oporteret, sint, & esse debeant alij viginti successiue de maiori libra, qui viginti, quando banniretur parlamentum de sexaginta, debeant venire ad Consilium, & esse cum Consiliarijs, & habeant simul dictam potestatem, & auctoritatem, quam habet supradictum Consilium generale, capitulo aliquo in contrarium non obstante. Dicimus etiam statuendo, quòd quicumque non venerit ad Consilium vel parlamentum soluat pro banno solidos duos denariorum. Et quicumque Consiliarius non venerit ad Consilium, quòd sit electio Massarij Syndici, Priorum, Syndicatorum Potestatis, & statutariorum soluat Comuni pro banno quinque solidos pro quolibet, & qualibet vice, dummodo Consilium de sero banniat, in quo exprimat, quæ officia in Consilio fieri debeant.

Quòd non stet in Consilio ille de cuius facto propositum fuerit.

Rub. XX.

I T E M statuimus, & ordinamus, q. quandocunq. aliquid præponeretur in Cōsilio generali, seu speciali de facto alicuius specialis personæ, ille, cuius factum fuerit nō possit, nec debeat esse, vel stare in ipso Consilio, vel arrengho, pœna centum sol. def. & Potestas, & alius Reçtor, qui pro tempore fuerit, teneatur prædicta facere obseruari, vinculo iuramenti eius officij, & quicquid ordinatum esset, & obtentum in dicto Consilio, q. ipsum talem præsentem in Consilio releuaret, nō valeat, nec teneat aliquo modo; ac etiā si Potestas negligens fuerit incurrat pœnam xv. lib. def. de suo salario retinendarum.

Quòd Commune conferuetur indemne, ab eo, cuius occasione substineret damnum. Rub. XXI.

I T E M statuimus, & ordinamus, q. si contigerit Cōe Terræ Montis Noui requiri, vel citari ex parte Summi Pontificis, D. Legati, D. Marchionis eius Vicarij eorum, seu alterius ipsorum officialiū, ob maleficiū, delictū, contumaciā, vel aliam quamcunque causam, aut inobedientiā, & contra prædictū Cōe procederetur, vel inquireretur qualitercunque per aliquem ex officialibus prædictis, ille, vel illi, ob cuius, vel quorum, factum, maleficiū, delictū, contumaciā, vel inobedientiā, & qui causam darent, dicto processui, citationi, condemnationi, vel alicui alteri rei, vel causæ, teneantur, & debeant rescicere dicto Communi omnia, & singula damna, expensās, & interesse, quæ, & quas faceret, vel substineret, vel subiret dictum Cōe occasionebus supradictis, in Bayulis, & Procuratoribus, Aduocatis, in actis, & scripturis, & in omnibus alijs expensis, damnis, & interesse, & cogantur, & detineantur in Palatio Cōis, & in carceribus illi, quorum occasione prædicta fierent, donec dederint dicto Communi idoneas fideiussiones de prædictis omnibus, & singulis, faciendis, & obseruandis, & contra eum, vel eos procedatur, per Rectorem, vel officiales, sine libelli oblatione, & iuris solēnitare ad voluntatem Rectoris, vel Syndici Cōis, quousq. ipsi Cōi de ipso damno, expensis, & interesse satisfecerint cum effectu, lege aliqua non obstatē.

De lumine dando Notario custodiz.

Rub. XXII.

I T E M statuimus, & ordinamus, q. Notarius custodiz dictæ Terræ, teneatur, & debeat habere à Massario Cōis prædicti, de bonis dicti Cōis pro ponendis custodibus dictæ Terræ, & cundo de nocte ad vidēdum custodiam dictæ Terræ quolibet mense, quo ipse steterit, vnam libram candelarum carrearum. Item, q. dictus Massarius teneatur in loco vbi sit custodia nocturna, per eos, qui rimari debēt Terram circumcirca expensis Communis retinere vnam lampadam accensam de nocte semper, eamq. oleo manutenere ad pœnam de suo salario, si contrafecerit vice qualibet, quinque solidorum denariorum.

Quòd eli-

Quod eligantur duo boni viri super tenendis iuribus pupillorum. Rub. XXIII.

ITEM statuimus, & ordinamus, quòd Potestas, siue alius Rector Terræ faciat eligi duos bonos viros super tenendis iuribus pupillorum, & viduarum, necnon super petendis rationibus à Tutoribus pupillorum, & Rector teneatur fauere eisdem electis, eisque auxilium, Concilium, & fauorem præstare in prædictis sub vinculo sui iuramenti.

Quod detur Aduocatus per Commune viduis, & pupillis. Rub. XXIII.

ITEM statuimus, & ordinamus, quòd per Commune dictæ Terræ detur Aduocatus, viduis, orfanis, & pupillis non habentibus valentia x. lib. qui eorum bona, & iura defendant, & stent per vnum annum, & eligatur per Massarium, & Syndicum Communis, qui sit iudex, vel Notarius, sicut alij officiales.

Quod Potestas teneatur cum sex hominibus ire ad videndum confinia Communis. Rub. XXV.

ITEM statuimus, & ordinamus, quòd Potestas siue Rector Terræ prædictæ infra duos menses ab introitu sui officij, vel regiminis teneatur, & debeat cum sex hominibus de sapientioribus dictæ Terræ ad videndum confinia, & senatas inter Commune dictæ Terræ, & Communia aliarum Terrarum confinantium cum territorio dictæ Terræ Montis Noui, & confinia, & senatas, iura, & rationes, quas inuenierint esse, & pertinere dicto Communi Montis Noui in scriptis reducere, & ea scribi facere in registro Communis Montis Noui ad hoc, vt de prædictis semper habeatur memoria.

De Platzeis aptandis. Rub. XXVI.

ITEM statuimus, & ordinamus, quòd omnes, & singulæ plateæ existentes infra Terram prædictam, quæ non sunt matonatz, & aptatz, sint, & esse debeant matonatz, & aptatz per homines, & personas habentes domos ab vtraque parte plateæ, dummodo, quòd per Commune splanetur, & soluat magistris matonatoribus. Et Potestas, siue alius Rector, qui pro tempore fuerit, hoc fieri facere teneatur. Si vero Platea veniret iuxta publicum Communis, Commune teneatur mittere lapides, & matonare pro medietate, & Potestas exequatur ad pænam decem librarum.

De his, qui stant cum aliquibus, vt Commune non perdat seruitium suum. Rub. XXVII.

ITEM statuimus, & ordinamus, quòd si aliquis de dicta Terra, qui consueuerit facere seruitia, & factiones dictæ Terræ, promitteret alicui seruire ad annum, vel ad tempus, & habeat in dicta Terra, vel eius territorio valentia xxv. librarum, & ipsa seruitia Communi facere solita denegaret, soluat Communi prædicto qualibet vice, qua contrafecerit, solidos quinque denariorum, & nihilominus faciat seruitia prædicta, & si Dominus, cum quo steterit, consulere contra Commune, soluat pro pæna xx. solidos denariorum. Si vero aliquis steterit cum aliquo ad pactum per annum completum, & non habuerit domum propriam, vel in bonis valentia xxv. librarum, non debeat soluere collectam pro fumo in dicto Communi, sed in alijs bonis sic.

De immunitate sexagenorum in officio personali. Rub. XXVIII.

ITEM statuimus, & ordinamus, quòd nullus, qui sit in tēpore sexaginta annorum, teneatur facere in Terra Montis Noui, vel extra dictam Terram aliqua seruitia personalia, quòd tempus approbetur per Priores cum sacramento ipsius sine teste. Item etiam, quòd pupilli vsque ad xiiij. annum non teneantur facere simili modo seruitia personalia in dicta Terra, vel extra dictam Terram.

De Magistro habendo in gramatica in dicta Terra. Rub. XXIX.

ITEM statuimus, & ordinamus, quòd Commune Montis Noui debeat habere vnum magistrum gramaticæ, qui stet in dicta Terra ad docendum pueros, & quoscumque iurisdictionarios dicti Commu-

nis

nis cuiuscu que ætatis, & habeat, & habere debeat pro suo salario à dicto Communi decem libras denariorum pro quolibet mense. Addentes, ac statuentes, quòd tam Magister, quam scholares toto tempore quo student, tantque operam litteris sub disciplina dicti Magistri, sint, & esse debeant exempti, & immunes, & exempti ab omni obsequio, vel onere personali.

De Medico habendo in dicta Terra.

Rub. XXX.

ITEM statuimus, & ordinamus, q in dicta Terra Montis Noui habeatur vnus Medicus Physicus bonus, & expertus in arte Medicinæ, pro quo de bonis, & hauere dicti Communis quolibet anno pro suo salario expendantur sexaginta floreni monetæ, & plures prout ipsi Communi videbitur, quod salarium per soluarur dicto Medico, medietas in dimidio temporis; alia vero medietas in fine dicti temporis vnus anni. Qui Medicus teneatur iurare manu tactis scripturis, ad sancta Dei Evangelia bene, & fideliter dictam artem Medicinæ exercere, & debeat ire, & visitare quemlibet infirmum ad quem vocatus fuerit bis in die, sine aliquo salario, & eidem reddere, & dare sanum, & bonum consilium, ab inde in antea licitum sit eidem Medico non accedere, nisi requisitus fuerit. Et quod dictus Medicus non audeat, nec possit recedere extra Terrâ sine expressa licentia DD. Priorû, eaque oîa in principio sui officij iurare debeat vt supra.

Quod beccaria vendatur quolibet anno.

Rub. XXXI.

ITEM statuimus, & ordinamus, q omni anno per xv. dies ante festum paschatis resurrectionis D. N. Iesu Christi vendatur beccaria pro Communi subinfra scriptis pactis, & conditionibus; videlicet quòd fiat publicum bannimentum per Terram Montis Noui pluribus vicibus, & diuersis diebus quòd quicumque vult emere beccariam à Communi Terræ Montis Noui, & carnes ad macellum Communis facere pro ipso Communi, secundum modum, & formam in præfenti contentam, veniat sequenti die ad promittendum officium beccariæ prædictæ facere, scientes, quòd ille, qui se obtulerit pro meliori pacto facere pro Communi, dabitur. Si verò aliquis infra dictum terminum non comparuerit, qui dictam beccariam emere velit, tunc Magnifici DD. Priores debeant procurare, & procurari facere pro vno beccario forense pro meliori pacto, & conditione, quibus haberi poterit, & hoc refferre teneantur in Consilio generali, & si ipsi Concilio placuerit, ipsum beccarium forensẽ admittere, & firmare, vt faciat dictam beccariam pro dicto Communi, pro vno anno cum pactis, & capitulis eidem Concilio referendis libere confirmare, interim vero donec prædictus beccarius inuenitur, præfati DD. Priores teneantur, & debeant expensis Communis, & ipsius Communis damno, & lucro procurare, & taliter ordinare, quòd carnes in dicta Terra eo tempore fiant, ita, & taliter, & q de carnibus in dicta Terra abundantia habeatur, & nullus de dicta Terra Montis Noui beccarius vñtatus possit, vel debeat facere carnes in dicta Terra, & eius territorio ad vendendum pœna xl. solidorum denariorum pro quolibet, & qualibet vice. Item etiam quòd nullus ipsorum possit, vel debeat emere vel emi facere pro se, vel alia persona aliquam bestiam à cultello causa extrahendi, vel extra dictam Terram, & territorium facere pœna xl. solidorum pro quolibet, & qualibet vice, & credatur accusatori, siue denunciatori cum vno teste suo sacramento, & habeatur pro legitima probatione, & dictum accusatoris, siue denunciatoris teneatur in secretum, si accusator voluerit, & habeat tertiam partem banni. Idem dicimus fore seruandum de illa persona, quæ emeret aliquam bestiam ad petitionem alicuius prædictorum beccariorum, & etiam idem seruetur contra beccarios forenses, qui essent de Terra, de qua beccarij, & homines Montis Noui bestias à cultello extrahere non possent. Item quòd nullus beccarius de Terra Montis Noui vñtatus possit, vel debeat aliquo modo minari, vel verba iniuriosa aliqua dicere, vel offensionem verbo, vel facto facere, vel dicere alicui beccario, siue macellatori exi stenti in officio pro Communi pro beccario Montis Noui toto tempore sui officij in dicta beccaria, vel alibi sub pœna dupli pœnarum contentarum in statutis dictæ Terræ, quæ pœna statim de facto exigatur, & mittatur in cippo Communis sine alia condemnatione faciendâ, & hoc credatur sacramento accusatoris vsque ad quãtãtatem medietatis pœnæ, si vero cum vno teste probauerit, pœna prædicta integre exigatur. Modus autem seruandi, & faciendi carnes in dicta Terra debeat esse talis; i quod beccaria, & carnes ad vendendum fieri debeant in loco consueto, vel alibi, vbi videbitur ipsi Communi, & libra debeat esse de xij. vñcijs, & libra debeat esse de ferro, & quodlibet pondus per se; videlicet libra per se, duæ libræ per se, & tres libræ per se, & dimidia libra per se bullatz, & signatz bullis Communis, vel Rectoris, & quòd si fraus aliqua in dictis ponderibus inueniretur per officiales Cõis, dictus beccarius soluat pro banno

banno pro quolibet pondere, & qualibet vice, qua fuerit inuentus, xl. fol. den. & quòd ipsi debeant bancas tenere bene aptatas, & mundas, ita quòd carnes non deturpentur, & facere carnes ad duas bancas diebus festiuis, & solemnibus, si erit necesse, & debeat carnes dare bene ponderatas ad sufficientiam cuiuslibet petenti de dicta Terra, sub pœna qualibet vice xxx. fol. den. si contrafecerit in aliquo capitulo prædicto, & nihilominus teneatur pondus carniū, quod deficit adimplere. Item q̄ bilanciarū sint aptatæ per officiales Communis ad hoc specialiter deputatos, ita q̄ corde bilanciarum sint equales, & pares, & vna ipsarum bilanciarum, in qua ponuntur carnes, sit altior alia vno lommissio, ita & taliter quod pondus debitum nullatenus defraudetur, pœna superius nominata. Item, si beccarius ipsas bilancias per officiales Communis sic aptatas malitiosè mutaret, vel modo aliquo deuastaret, soluat Comuni pro banno prædicto vice qualibet viginti solidos denariorum, & tempore congruo idem beccarius teneatur habere carnes ad sufficientiam porcinas, castratinas, & vaccinas, & ipsas vendere cuiuslibet, & dare secundum ordinem, & modum, sibi dandum, salvo quòd die Iouis de sero à festo Paschatis Resurrectionis Domini, vsque ad Kaleni. Nouembris non teneatur post vespervas occidere aliquam bestiam, & quandocunque habuerit in dicta beccaria ad sufficientiam de carnibus porcinis à Kaleni. Nouembris, vsque ad carnis priuium, non teneatur facere de castronibus, nisi semel in die. Si verò à festo Paschatis, vsque ad Kaleni. Augusti habuerit ad sufficientiam de carnibus castratinis, non teneatur facere de carnibus bouinis, nisi semel in hebdomada, & hoc, prout videbitur officialibus dictæ Terræ, nisi forte aliter conuenerint cum Comuni prædicto per capitula, & cum ipsis carnibus non debeant ponderare, nec ad pondus vendere interiora bestiarum, & vngulas porcorum, & gambecos castratorum, & agnorum, à genu infra, nec etiam caput alicuius bestiarum pondare possit cum carnibus, salvo testas porcinas, pœna decem solidorum pro qualibet vice, qua contrafactum fuerit; & cuiuslibet licitum sit accusare, & credatur sacramento accusatoris, & habeat dimidium dicti banni, & teneatur in secretum. Quas carnes prædictas beccarius, qui pro tempore fuerit, teneatur vendere ad tondum, & non lardum capatum de ipsis carnibus porcinis, sed dare cuiuslibet petenti in quocunque loco voluerit, prout sibi possibile fuerit pœna prædicta. Carnes autem vaccinas facere in dicta beccaria diebus festiuis: videlicet in festo Omnium Sanctorum, Natiuitatis Domini, & aliorum temporum, à dicto festo Omnium Sanctorum, vsque ad carnis priuium bis facere teneatur in hebdomada: videlicet manzas, & vaccas grassas secundum ordinem sibi dandum, alias vero carnes extra ordinarias facere teneatur secundum ordinem sibi dandum. Item, q̄ dicti beccarii, vel alter pro eis non possit, nec debeat occidere, vel occidi facere aliquam bestiam à cultello sine licentia, & præsentia saltem vnus officialium ad hoc specialiter per Concilium dictæ Terræ deputatorum, qui officiales, siue suprastantes poni debeant in principio officij beccariæ per Syndicum, & Massarium Communis, qui iurent eorum officium facere bona fide. Qui beccarius debeat colligere sanguinem bestiarum, quas fecerit, & occiderit, ita quòd nullam bruçturam, seu putredinem faciat circumcirca beccariam, nec in domo, vbi dicta beccaria est, & venduntur carnes, nec coria expandere in dicta beccaria à festo Paschatis Resurrectionis, vsque ad festum omnium sanctorum, nec aperire interiora in dicta beccaria, ita quòd bruçturam aliquam ibi faciat, sed semel in hebdomada ipsam beccariam facere tergere, & mundare teneatur pœna quinque solidorum vice qualibet. Item, quòd dictus beccarius non vendat vnā carnem pro alia pœna decem librarum denariorum vice qualibet. Et quòd nullus debeat facere carnes, & vendere in dicta Terra sine expressa licentia beccariorum, qui faciunt beccariam pro Comuni pœna xx. solidorum denariorum, cuius pœnæ medietas sit beccariorum, qui faciunt carnes pro Comuni, & alia sit Communis non præiudicatio partibus inferius declaratis, quòd licitum sit facere carnes certis temporibus, & modis, salvo, & reservato quòd sit licitum cuiuslibet de dicta Terra volenti facere carnes in vigilia omnium sanctorum, tribus diebus ante festum Paschatis Resurrectionis, tribus diebus ante festum Natiuitatis, tribus diebus ante diem carnis priuij, & tribus diebus ante festum Sancti Ioannis Baptistæ, & non vendere plurius quàm venditur per beccarios Cōis, statutis, vel patetis factis sen, faciendis in contrarium loquentibus non obstantibus quoquomodo. Item q̄ licitum sit omnibus habentibus aliquas bestias morbosas, vel aliquo modo magagnatas posse ipsas carnes vendere vel vendi facere extra portam cum licentia curiæ, dummodo ipsas carnes vendat saltem duobus denarijs minus, quàm alia carnes similes sibi, quæ venduntur per beccarium Cōis Montis Noui pœna quinque solidorum denariorum pro qualibet vice. Itē, q̄ Reçtor, qui pro tempore fuerit, teneatur ponere pôderatores ad ponderandū carnes venditas, & ponderatas per beccariū, ad hoc, vt ponderis legalitas, vel falsitas detegatur, quòd si falsitas inuenitur credatur referenti, & soluat dictam pœnā quinque solidorum pro qualibet vice. Item, q̄ licitum sit cuiuslibet de dicta Terra emere pro suæ libito voluntatis agnum caprestum, &

porchettam, & reddere alijs socijs, & diuidere inter ipsos socios, vsq; ad quinque, vel sex socios sine aliqua poena, dummodo non faciant calumniosè, nec causa aliquid lucrandi. Item, q; licitum sit omnibus de dicta Terra, vel in ea, seu eius territorio habitantibus vendere carnes salatas pro eorum libito voluntatis sine metu poenæ. Et si aliquis fecerit aliquid, quod esset contra peccata beccarij ordinata soluat pro poena xl. solidos denariorum, de quibus medietas sit ipsius beccarij, & medietas Cõmunis. Item, q; nullo tempore dicta beccaria possit vendi, vel concedi alicui personæ, nisi secundum ordinem, & pactum supradictum, & alia quæ essent de nouo faciendæ, & secum peracta inter beccarium, & Commune non præiudicialia huic statuto. Item, q; quicumque beccarij per Commune ordinati vellent facere carnes castratinas appulentes, & etiam porcinas debeant dare libram pro vno denario pauciori, quàm ordinatum est in dicta Terra, siue quæ vendatur per beccarios ordinatos. Item statuimus, & ordinamus, q; si beccarius, vel beccarij, qui facerent, & venderent carnes in dicta Terra, facerent aliquam bestiam morbosam in macello dicti Communis, & per aliquem esset Potestati, seu Reçtori dictæ Terræ relatum, seu denunciatum, seu quomodocunq; patefactum, q; Potestas, seu Reçtor, qui nunc est, & pro tempore erit, teneatur, & debeat contra ipsum, vel ipsos beccarios, qui tales bestias, siue carnes morbosas fecerit, siue fecerint, procedere ad soluendum poenam x. lib. den. quæ de facto exigatur, & debeat carnes, siue bestias de dicto macello eleuari facere, & projicere in damnum, & iacturam dicti beccarij. Item q; Notarius Potestatis, & Cõis dictæ Terræ, & Priores eiusdem iurent, & iurare debeant corporaliter tacto libro ad Sacta Dei Euangelia inue stigare, & inquirere super officio beccarij, & contra beccarios, qui faciunt beccariam pro Communi duabus vicibus in die, scilicet in mane, & sero videre carnes, quæ venduntur, & pondera ipsarum, ne beccaria in aliquo defraudetur, & q; modus vendendi pro Cõe beccariam ordinatam, in omnibus singulis obseruetur. Item, q; dictus beccarius non possit, nec debeat diuersas carnes in eodem banco tenere, videlicet carnes porcinas, cum castrata porcina, carnes castratinas, cum pecudina, & similibus, & qui cõtrafecerit soluat pro banno vice qualibet sol. xx. den. Item statuimus, q; si præfenti statuto fuerit contrafactum, venditio, seu datio ipsius beccariæ sit inanis, & frustratoria, & Priores qui pro tempore erunt contrafacientes, incurrant poenam xxv. ducatorum auti de facto Cameræ Communis applicanda.

De poena bombicinariorum, euntium per Terram vendendo bombicinos. Rub. XXXII.

ITEM statuimus, & ordinamus, q; bombicinarij, seu vendentes bombicinos, nullo vnquâ tempore audeant, vel præsumant ire per Terram Montis Noui ad vendendum bombicinos sub poena x. lib. den. de facto exigendorum pro quolibet, & qualibet vice, si contrafactum fuerit, sed teneantur, ac obligati sint stare, & permanere, vt dicti bombicini vendantur in platea publica, quæ vulgo dicitur il mercatale, sub dicta poena, circa quæ vt non prætendatur ignorantia, qua quis se defendere valeat, Potestas, qui pro tempore erit, teneatur prædictum semel in mense banniri facere in locis consuetis dictæ Terræ per Tubicinem. In quibus obseruandis si se negligenter gesserit, incurrat poenam xxv. lib. den. de suo salario retinendarum tempore sui syndicati.

Quod nulla Mulier teneatur aliqua occasione in Palatio ab hora completorij vsque ad mane. Rub. XXXIII.

ITEM statuimus, & ordinamus, q; neq; Potestas, neq; alius officialis, vel famuli dictæ Terræ Montis Noui, audeat, vel præsumat pro delicto non atroci, ex quo non venire imponenda poena mortis, possit ab hora completorij vsque ad mane aliquam mulierem coactam in Palatio, vel detineri permittere. Pro alijs delictis seruetur ius commune, siue in Monasterium detrudere, vel honesto modo custodiri facere, sub poena x. librarum sui salarij. Et in dicta causa quilibet possit denunciare, petere, & accusare, & habeat tertiam partem eius, quod solum fuerit de prædictis.

Quod Potestas teneatur suam condemnationem compensare condemnatis. Rub. XXXIII.

ITEM statuimus, & ordinamus, q; si quis deberet recipere denarios à Cõi quacunq; occasione, & ipse, vel eius familia, vel aliquis de ea esset condemnatus, Potestas, siue alius Reçtor debeat sibi ipsi condemnationem pro suo debito compensare, dummodo non sit debitum ex iure cesso, & quod debitum non excedat tempus x. annorum; & quando dicta compensatio sit, debeant interesse Priores, qui tunc temporis sunt in officio Prioratus, vel saltè vnus ipsorum, & Syndicus, & Massarius, qui erit pro tempore: & ille cui sit compen-

compensatio, iuret, q non est sibi satisfactū in totum, vel in partē; & aliter dicta compensatio non valeat. Et si Potestas negligens fuerit, & non fecerit dictis condemnatis eorū condemnationes cōpensari modo, & forma superius dicta, teneatur soluere pro pœna tantū, quantum illi condemnato debuit compensari. Addentes, q idem fiat, & seruetur pro condemnando ad euitandum condemnationem cuiusque ex eis.

Quòd Potestas non retineat aliquem dum venit ad Concilium. Rub. XXXV.

ITEM statuimus, & ordinamus, q Potestas, vel alius Reçtor Terræ prædictæ, non debeat, nec possit aliquam personam confringere ad soluendum aliquam condemnationem, nec collectas, dum veniunt ad Concilium, vel parlamentum sub pœna x. librarum denariorum.

Quòd volens intrare Palatium, liberè possit intrare. Rnb. XXXVI.

ITEM statuimus, & ordinamus, q liceat, & licitum sit cuilibet de Môte Nouo intrare Palatium Cōis, & stare absq. pœna, vllō capitulo in contrarium loquente penitus nō obstante, excepto tempore, quo fiunt Concilia, & arrega, q in dicto Palatio non possit stare, nisi illi, qui sunt Consiliarij dictæ Terræ, & qui fuerit à DD. Prioribus requisitus. Et si alij, quàm Consiliarij vellent stare in dicto Palatio in dictis temporibus, incurrant pœnam per Potestatem statuendam.

Quòd qui fuerit Potestas non possit ad dictum officium reuerti infra x. annos. Rub. XXXVII.

ITEM statuimus, & ordinamus, q Potestas, qui gessit officium Potestariæ in Terra Montis Noui, nō possit reuerti ad dictum officium antequam fuerint decem anni elapsi computandi à die, quo fuit finitum eius officium, sub pœna priuationis officij, & quinquaginta ducatorum auri. Et Priores, qui ausi fuerint aliquem præponere in Concilio ante elapsum spatium prædictum, seu consilium, vel fauorem dederint, incurrant pœnam quinquaginta ducatorum pro quolibet. Si verò particularis persona auxilium præstiterit, incurrat pœnam xxv. ducatorum, & electio quomodolibet obtenta, sit nulla ipso iure. Volentes præfenti statuto, quòd Potestas, qui ausus fuerit petere refirmam, ipso facto sit priuatus omni suo salario, & vltra xxv. ducatis auri ab ipso Potestate de facto exigantur. Et Priores qui talia ausi fuerint præponere in Concilio, incurrant pœnam quinquaginta ducatorum auri pro quolibet, & priuationis officij. Quod statutum volumus habere locum etiam contra illos, qui per quamcunque viam inuestigauerint posse prædicta in Concilio præponi. Et hoc habeat locum in præteritis, præsentibus, & futuris.

Quòd si aliquod statutum reperiretur in Comuni, quod non esset scriptum in præfenti volumine statutorum ex nunc sit cassum. Rub. XXXVIII.

ITEM statuimus, & ordinamus, q omne statutum, quod reperiretur scriptum alibi, quàm in præfenti volumine, sit ex nunc ipsum statutum cassum, idque volumus cancellari, & pro casso, & cancellato haberi volumus vigore præfentis statuti.

Decasibus fortuitis euientibus animalibus. Rub. XXXIX.

ITEM statuimus, & ordinamus, quòd quando alicui de dicta Terra, vel habitatori in ea euenerit aliquod damnum de aliquo animali casu fortuito, quòd liceat ei vendere, & vendi facere ipsas carnes extra muros dictæ Terræ sine licentia Reçtoris, vel beccariorum, dummodo prædictæ carnes vendantur duobus denarijs minus per libram, quàm venduntur aliæ carnes sibi similes ad beccariam Communis, prout in suprascripto statuto de beccaria Cōmunis venduntur, & qua forma continetur, non obstante aliqua promissione facta, seu facienda beccarijs, qui beccariam faciunt pro Comuni. Et quòd nulli personæ tam terrogenæ, quàm forensi licitum sit extra territorium dictæ Terræ carnes morticinas, & morbofas ad dictam Terram apportare, seu apportari facere causa vendendi, nec animalia morbofa pœna contrasfacienti decem librarum denariorum. Hoc tamen non intelligatur, in bestijs, & animalibus permanentibus in Terra prædicta, quæ custodiuntur per homines habitantes in eadem Terra.

De fornarijs, & eorum officio.

Rub. XL.

ITEM statuimus, & ordinamus, q̄ nullus Fornarius audeat accipere pro fornatico, nisi vnum panem valentem vnum denarium pro ratione furni, quando coquantur panes ad ligna domini panis. Quando verò coquantur ad ligna domini furni accipiat de triginta panibus vnus, & non plus, & teneatur Fornarius, vel Fornaria emendare omnes panes amissos, & male coctos, & arlos, & contrafaciens soluat pro banno qualibet vice quinque solidos; & si fuerit controuersa, damnum in duplum emendet; & tertia pars banni sit accusatoris; & teneatur coquere panem cuiuslibet petenti. Et quilibet Fornarius, & Fornaria suum iuret officium de bene, & diligenter, & sine fraude exercendo. Dicimus etiam, q̄ quilibet Fornarius, & Fornaria de dicta Terra habens furnum calefaciens, teneatur, & debeat habere in dictis furnis fumarolum excedentem supra domos in quibus dicta furna sunt, tribus pedibus ad pedem Cōmunis ad hoc, vt dicta furna damnum aliquod non inferant. Item q̄ quilibet habens furnum in dicta Terra teneatur, & debeat dare, & soluere Cōmuni prædicto quolibet anno solidos x. denariorum: videlicet quinque solidos in Kal. Iulij, & alios quinque solidos in Kal. Ianuarij ad poenam x. solidorum pro qualibet vice qua contrafactum fuerit in prædictis.

De eo, qui voluerit vendere vinum ad minutum.

Rub. XLI.

ITEM statuimus, & ordinamus, q̄ quicunq; emerit vinum, ad vegetem alicuius causa vendendi, siue quocunq; modo, voluerit videri vinum ad minutum in Terra Montis Noui, & eius districtu, teneatur soluere Communi pro assictu denarios quatuor pro salma; & ad illam tumbatam, quam posuerit a principio, non possit minuire, nec augere. Et qui contrafecerit, soluat pro banno xx. sol. Et de hoc possit, & debeat Potestas, seu alius Rector inquirere, & procedere suo, suæq; Curie officio contra quemlibet delinquentem, & habere debeat venditor, quartam, mediam quartam, & foglietam bullatas ad examen Communis, & aliter non vendatur. Et qui contrafecerit, soluat Communi bannum superius declaratum.

De vendentibus panem, & vinum.

Rub. XLII.

ITEM statuimus, & ordinamus, q̄ quicunq; vendiderit panem, & vinum, & alias res comestibiles, vel eorum aliquod, qui reciperet promissionem simplicem ab emptore, si talis emptor nollet soluere, q̄ creator possit accipere, capere, & detinere, ac pignorare, capitulo, vel banno aliquo non obstante. Et si non habuerit pignus, nec poterit habere, & citare fecerit ante Curiam, q̄ Rector summarie sine strepitu iudicij ipsum cogere personaliter ad stangam teneatur capitulo aliquo non obstante; & stetur de ipsis rebus sacramento actoris, vsque ad quantitatem decem solidorum; & si contemptio fuerit in Curia de prædictis soluat emptor pro poena ipsi Communi quinque solidos.

Quòd liceat Hospitatoribus vendere panem, & vinum.

Rub. XLIII.

ITEM statuimus, & ordinamus, q̄ liceat Hospitatoribus vendere panem, & vinum, & alia victualia illis personis, quæ hospitantur in eorum domibus sine metu banni, non obstante aliquo capitulo huic contradicente, facto, vel faciendo.

De ponderibus, & mensuris.

Rub. XLIIII.

ITEM statuimus, & ordinamus, ad hoc, vt iustitia in ponderibus, & mensuris seruetur in dicta Terra, q̄ in dicto Cōi habeantur pondera, & mensuræ infra scriptæ: videlicet marcus lucanus ponderis quinque librarum, vna statera grossa ponderis quingentarum librarum, & vna statera minoris centum librarum ad examen dicti marchi, & vnum par bilanciarum legalium de punto, in punctum. Passus autem cum quo mensuratur pannus lanæ, fiat ad examen passus designari in Palatio Communis. Passus autem, cum quo mensuratur pannus lini sit, & esse debeat, prout signatur est in eodem Palatio. Mensuræ autem à blado sint, & esse debeant, prout nunc sunt. Mensuræ verò ad oleum sint, & esse debeant, prout nunc sunt in dicta Terra. Mensuræ autem ad vinum sint, & esse debeant de ramine, prout nunc sunt: videlicet, quarta, media quarta, & foglietta, dum tamen habeatur salma iusta vini, quæ sit de quadraginta duabus quartis. Salma verò grani, & fabæ sit de octo cuppis, prout nunc est. Ordei de octo cuppis rasas ad

rafis ad cuppam, quæ nunc est, vel ad cuppā, ad quam venditur granum culmam. Rubbus sit de triginta libris, vt nunc est. Et q̄ omnes, & singulientes, & vendentes in dicta Terra, & eius territorio, res, quæ consistunt in pondere, vel mensura, ad prædictum pondus, & mensuram ponderent, & mensurent, pœna cuiuslibet contrafacienti xx. solidorum vice qualibet. Et possit à quolibet accusari, & denunciari. Pes etiam sit prout designatus est in palatio prædicto.

Quòd laborator semper conseruetur indemnis de re vendita, & inquilinus. Rub. XLV.

ITEM statuimus, & ordinamus, q̄ si aliquis vendiderit aliquam possessionem, vel domū, semper conseruetur laborator, vel colonus de iure, quod ipsi habent in re locata, seu conductā, nō obstante aliqua venditione, vel alienatione facta de re locata, excepto, q̄ non exprimeretur in contractu venditionis, seu alienationis reseruatō fructuum pertinentium, ad ipsum laborem, vel inquilinum iure laboris, vel conductōnis, q̄ ponantur duo homines: videlicet vnus per partem, qui extiment omne vtile laboreris, & augmentum factum per ipsum laborem, seu colonum, vel inquilinum in re prædicta; & quicquid per eos fuerit extimatum, antequam ab inde expellatur, dominus rei teneatur eidem laboratori, vel colono, seu inquilino satisfacere cum effectu, & laborator restituere laborerium prædictum, & inquilinus domum eidem domino rei.

Quòd fideicommissarij, & hæredes teneantur ostendere testamenta petentibus. Rub. XLVI.

ITEM statuimus, & ordinamus, q̄ hæredes, & fideicommissarij defunctorum ad petitionem cuiuslibet legatarij, seu alterius personæ credentis in eisdem testamentis aliquid debere recipere, teneantur, & debeant testamenta publica defunctorum, in quibus ipsi hæredes, & fideicommissarij sunt constituti, ostendere, & demonstrare, si in eis sit aliquid legatum, vel substitutum, vel relictum. Pro quorum, vel cuius ostensione, ac demonstratione, non possint petere aliquod precium, vel quantitatem, sed absoluto modo ad huiusmodi ostensionem per officiales præfati hæredes, & fideicommissarij per iuris remedia oportuna constringantur. Hoc intelligi volumus, quando hæredes, vel fideicommissarij apud se habent, vel redemerint testamenta, non autem, quando nondum à Notario, vel alio habuerunt testamenta.

Quòd nullus habitator Terræ Montis Noui, vel eius territorio possit vendere forensibus aliquam rem immobilem sine licentia Concilij generalis eiusdem. Rub. XLVII.

ITEM, cū quā plures forenses vsq; in præsens, & quotidie veniunt in dictam Terram, afferentes se cōtinuā velle trahere moram in eodem loco, & ibidē habitare, quo colore eisdē titulo venditionis, vel alio fortē titulo terrena, casalena, & huiusmodi per Cōe dictæ Terræ, vel eiusdē Syndicū, vel alios deputatos, vel deputandos per ipsum Cōe conceduntur, quibus terris, casalensis, & alijs rebus, eisdē forensibus concessis, vt supra, forē les ipsi non seruatis expositis, nec promissis terrena ipsa, & casalena vendunt, & alienant. Itcirco præfenti statuto firmamus, & statuimus, q̄ nullus forensis, vel aliqua alia persona, aliunde q̄ de dicta Terrā, quibus casalinū, terra, vel aliquid ex prædictis per dictum Cōe, & alium, seu alios per dictum Cōe deputatos, vel deputandos, venditum, vel cōcessum fuisset, vel esset, quoquo titulo audcāt, vel præsumant vendere, vel alio quoquo titulo alienare alicui alteri cuiuscunq; cōditionis, vel status existat, sine expressa licentia Concilij generalis dictæ Terræ: & qui contrafecerit, de facto perdat rem venditam, quæ de facto veniat in Cōe, iuris substantialitatibus, solemnitatibus, & alijs quibuscunq; in contrarium facientibus nō obstantibus, & emptor perdat preciiu emptiois, & similiter deueniat in Cōe; & nihilominus vterq; soluat nomine pœnæ de facto pro quolibet dicto Cōi sine aliqua cōdemnatione xxv. lib. den. Item q̄ nullus, vel nulla persona de Terra Montis Noui, vel habitans in ea, vel eius territorio cuiuscunq; conditionis existat, audeat, vel præsumat, aliquam rem immobilem in dicta Terra, vel eius territorio existentem alicui forensi, vel non habitanti in dicta Terra, vel eius territorio vendere, vel alio quocunq; titulo alienare sine expressa licentia Concilij generalis Communis Montis Noui sub pœna in præfenti statuto supranominata. Quòd statutum locum habeat in præsentibus, præteritis, & futuris. Maritus tamen forensis possit pro vxore terrigena habitante in dicta Terra, vel eius territorio emere, & acquirere impunē de stabilibus quibuscunq; Et similiter quilibet forensis pro quacunq; alia persona terrigena oriunda, vel habitante in dicta Terra, vel eius territorio emere, & acquirere possit impunē.

De salarijs, & mercedibus augendis, & diminuendis.

Rub. XLIII.

ITEM statuimus, & ordinamus, q̃ salaria, & mercedes quacunq; possint ex decreto publico augeri, & minui, prout tempora, casus, & causæ, & personarum conditio, & qualitas suadebunt, non obstante vlla taxatione facta in volumine præsentium statutorum.

De mollarijs, & molendinis, ac desuper incumbentibus.

Rub. XLIX.

ITEM statuimus, & ordinamus in executione sententiæ, seu laudi desuper dudum per electos in Concilio generali, & pro parte prætendentium interesse pro eorum molendinis, & prout in eo prolati in omnibus, & per omnia pro bono publico Vniuersitatis, & hominum dictæ Terræ, q̃ molendinarij, siue conductores molendinorum, tam Communitatis, quàm particularium accipere tantum possint libras tres cum dimidia, pro quolibet centinario librarum grani, vel bladorum hoc modo: videlicet libras duas pro molitura, prout acceperunt, & accipere debuerunt molendinarij molendini Communis ex causa molituræ, reliquam libram cum dimia habeant, & retinere debeant hoc modo: videlicet pro sũto mediam librâ pro centinario, & reliquam libram pro centinario pro mercede portandi, & reportandi frumenta, & farinas ad molendum, & à molendino respectiue, eorum sumptibus, laboribus, & expensis, quæ ipsis facere in futurum opus esset. Hoc tamen expresso, q̃ dicti molendinarij, si dictam libram pro mercede vecturæ, & expensarum restauratione consequi voluerint, equos ad sufficientiam retinere debeant, qui frumenta, & farinas à molendino, & ad molendum respectiue portare debeant, & semper hac consecuta mercede, gratis, publicèq; seruiant in portando, & reportando. His super additis, q̃ quæcunque persona, quæ frumentũ ad molendinũ trãsmittere voluerit, & eos, vel qui prædictis equis præfuerint, requisierit ad idẽ portandum, & ipsi negligentes fuerint, transacto termino trium dierum currentium, possit quilibet persona frumenta alienis, vel suis animalibus, vt ei visum fuerit, ad molendum deferre, & reportare suis sumptibus, & expensis; & molendinarij negligentes in hoc casu deperdant dictam libram pro vectura, & expensis deputatam, & tantum habeant duas præfatas molituræ, & mediam pro sũto. De qua requisitione credatur domino suo iuramento cum vno teste fide digno. Exceptis ab huiusmodi capitulo pauperibus, qui cuppam vnam frumenti per se, vel super animalibus portauerint, & farinam reportauerint, soluta tantum molitura, & sũto pro rata grani, & infra tres dies teneatur molendinarius farinas reportare ad earum quoscunque dominos. Vtq; molendinarij præfati plus debito farinas non auferant sub nomine, vel colore molituræ secundum præsentem taxam, debeant sub pœna vnius scuti pro qualibet vice applicanda pro parte Communitati, parte Cameræ Apostolicæ, parte Monti pietatis, & parte accusatori, continuè retinere farinam ad pondus frumentarium publicum in apoteca ponderatoris bonam quantitatem farinæ, bonæ, & recipientis, & cum pondus farinæ in redeundo diminutum inuentum fuerit ab eo, quod fuit, quando frumentum ponderatum fuit in cundo, & quod in molendino plus debito ablata fuisset, de ea statim reficiatur damnum omnibus, & singulis, quibus farinæ defuissent. Et vt nulla sit excusatio ordo huiusmodi seruetur ad vnguem. Communitas, & domini molendinorum teneantur idoneos molendinarios retinere, qui promissa communis seruent, alias pro eis domini teneantur, præterquam si molendinarios in fortiam Curie dederint, vt contra eos exequatur. Quarum farinarum executio summarie fiat statim visa bullecta deficientis farinæ. Et quoniam molendinarij sæpenuero indebitum lucrum appetunt, ita, vt cum plus debito farinas frumenti abstulerint, vt pondus debite quantitat̃is retulisse, videantur farinas in locis humidis, & madefactis prosternunt, ac eas, vel aquis madefaciunt, vel cum tempus minatur pluuiam eas referunt, vt farina aquis imbuta grauior fiat, ad tollendum has fraudes, debeant molendinarij prædictas farinas, in locis siccis, & conuenientibus retinere, ne farinæ ab humiditate lædantur. Et cum opus fuerit, vt etiam à pluuiâ arceantur, debeant cooperatam panni idoneam retinere, qua in itinere farinæ tegantur, ne eis præiudicium aliquod inferatur. Et vt omnia prædicta debita executioni demandentur, & ordo iam à Communitate conditus seruetur, eligantur à Magnifica Communitate, vel ab ea deputatis vir idoneus, & fidelis, qui eidem deputata competenti mercede continuè ad ponderandum frumenta, & farinas sedulo, & fideliter incumbat, & tam de libris frumenti, quàm farinæ diligenter computũ teneat, vt de omnibus sciri possit ratio. Et omnis cuiusvis status, gradus, & conditionis frumenta, & blada ponderare teneatur, seu ponderari facere in loco deputato, vel deputado, & ibidem soluere quadrantem vnum pro qualibet librarum decina frumenti pōderati pro vtilitate Communitatis, facta ponderatione, quæ quidem pecuniæ seruentur pro solutionibus cameralibus tantum, & salarijs

salarijs salariatorum, vt iam decretum alias fuit à Communitate, & per temporis spacium obseruatum, nec alio diuertantur. Quæ quidem solutio ab omnibus, & singulis fiat, pro vt iam factum fuit, & in præfenti fit in Ciuitate Maceratæ. Addentes quòd ponderator deputatus, vel deputandus diffalcare debeat ab ordinario pondere grano & farinæ numerum librarum cathenarum, & sacrorum, vt tantum de libris frumenti, molitura, sfuto, & mercede soluant, & non de cathenis, & fassis. Diligens igitur computum de omnibus teneat, & fideliter exerceat. Teneaturque sub pæna vnius scuti pro vice qualibet, & refectionis damnorum applicatorum pro quarta Cameræ Apostolicæ, quarta Communitati, quarta Montipietatis, & quarta accusatori, librumque faciat cartulatum, & sigillo Communis impressum in quo describantur nomina dominorum frumentorum, quor libras frumentorum portauerint, ad quod molendinum, qui detulerint, & diem, & annum in eundo, & similiter in redeundo describat numerum librarum farinæ, qui, ea quæ tulerint, & quibus die, & anno, vt in dicto libro omnia gradatim videri facile possint. Teneaturque ponderator prædictus signare in bullektis manu propria, libras grani, & farinæ ponderatæ, quæ bullektæ à ponderatore sigillo Communis impressæ, per eum, qui frumenta portauerit, deferantur ad depositarium publicum electum vel eligendum, ac in loco comodo residentem, cui soluant quadrantes, vt supra secundum taxam librarum frumenti contenti in bullektis præfatis, deinde signata solutione à tergo manu propria, dictæ bullektæ ad ponderatorem deferantur, eidemque relaxentur in reditu farinæ, & de eis ponderator prædictus diligenter computum teneat, easque singulas diligenter conferuet. Depositarius autem similem librum habeat cartulatum, & publico sigillo signatum, in quo libras frumenti bullektarum describat, & pecunias inde sibi solutas, & in qua specie monetarum de die in diem, vt de omnibus per ipsum administratis computum videri possit. Teneaturque in Kal. singulorum mensium de pecunijs ab eo receptis diligentem rationem reddere Magnificis DD. Prioribus pro tempore, vel alijs à Communitate deputatis, vel deputandis, nec non omnes pecunias ad eius manus peruentas restituere eiusdem speciei, prout acceperit, & etiam meliores, si viliores alicui cum præciosioribus commutauerit, vt præfatis necessitatibus commodius inseruiant. Quæcunque autem persona absque bullektâ ad molendinum aliquam frumenti quantitatem detulerit, vel deferri fecerit, vel permiserit etiam minimam, vt omnis frans pro viribus deleatur, incidat in poenam quatuor scutorum pro qualibet salma grani, si salma integra fuerit, sed si minus, vel plus, pro rata, applicandam pro quarta parte Communitati, quarta Montipietatis, quarta officiali exequenti, & quarta accusatori cum vno teste fide digno Cancellario Communis reuelanti cum iuramento, qui secretus tenebitur. Sicque prætor, & alij officiales præfentes, & futuri teneantur vigore huius nostræ sanctionis ter in hebdomada transmittere eorum officiales ad rimandum in molēdinis, an aliquis defraudauerit, vt nullus fraudasse glorietur, & impune euasisse. Possintque, & debeant officiales damnorum datorum similiter huiusmodi fraudulentos accusare, & de eis inuentiones facere, & quarta pars accusatoris etiam ipsis applicetur, si accusauerint. Sicque declarantes collectam imponendam esse ad libram ad bonenenos quatuor pro libra exigendos in tribus partibus; videlicet in principio quorumlibet quatuor mensium, pars tertia sicque exigatur, & super prædictis possit procedi, per inquisitionem, accusam, denunciam, & omni alio meliori modo, ne præsertim retardentur solutiones camerales.

Explicit Liber Primus.

M V N I C I P A L I V M L E G V M
 A C S T A T V T O R V M E C C L E S I A S T I C A E
 T E R R A E M O N T I S N O V I
 L I B E R S E C V N D V S .

D E C I V I L I B V S C A V S I S .

De Citationibus faciendis.

Rub. I.

ITEM statuimus, & ordinamus, q̃ quicumque Castellanus, vel habitator Montis Noui, vel forensis ad aliquam causam fuerit citatus personaliter semel, vel ad domũ, in qua con-
 suluetus est habitare, duabus vicibus per diuersos dies, & semper citatio fieri debeat, vna
 die pro alia immediate sequenti non inter media, excepto de persona suspecta de qua ipsa
 citatio possit fieri ipsa die personaliter tamen, vt veniat alicui in iudicio de iustitia respon-
 surus super certa re, vel quantitate pecuniæ ante tertias, vel ante vesp̃eras, & vltima die sufficiat peti-
 tionem, aliosq; actus iudiciarios quoscunq; facere, petere, vel producere, & de super pronunciari etiam
 diffinitive in quibuscunq; causis, & valeant ac si personaliter facta citatio, vel præsens personaliter fuis-
 set aduersa pars. Et si non venerit in termino sibi dato, Potestas, vel Vicarius, siue alius Rector dictæ
 Terræ possit, & debeat, talem sic citatum, vt contumacem pronunciare, & tenutam in bonis ipsius
 contumacis ad petitionem creditoris petentis super quantitate petita, & expensis legitimis factis,
 eidem creditori petenti facere per baiulos assignari, dummodo det, & assignet tenutam de bonis mo-
 bilibus, si inueniuntur, secundo de immobilibus, tertio de nominibus debitorum. Quæ assignatio te-
 nute statim per baiulum referatur, & scribatur in actis dicti Communis, & semper prima citatio fie-
 ri debeat expensis creditoris agentis, aliæ verò expensis debitoris existant. Et ante omnia iuret credi-
 tor de calumnia, & quòd sibi de quantitate petita non est, in aliquo satisfactum, & statim soluantur
 capita solidorum in cippo Communis; videlicet xij. denarij pro qualibet libra. Et si quis, vel si qua non
 haberet domicilium in dicta Terræ, vel eius territorio, & non fuerit inuentus personaliter, per præconem
 Communis, vel baiulum Communis, publice, & alta voce ante palatium Communis duabus vicibus, &
 diuersis diebus debeat citari, vel in cōtrata, in qua dictus debitor consueuerit habitare, vel in foro Com-
 munis duabus similiter vicibus, & diuersis diebus, quòd veniat responsurus de iure dicto creditori super
 tali, re vel ad aliquem alium actum legitimum, vt per actorem fuerit postulatam. Et vltima die similiter
 fieri, & procedi, vt supra dictum est contra citatos. Et si in termino non comparuerit, procedatur contra
 eum ad petitionem creditoris contumaciter. Quæ contumacia habeatur pro plena confessione. Dicimus
 etiam, quòd quilibet contumax in causis ciuilibus possit comparere coram Rectore dictæ Terræ, & pur-
 gare suam contumaciam infra x. dies proximos subsequentes postquam contumax extiterit, rescindendo
 expensas iudicis factas creditori suo, hoc scilicet modo. Si fuerit contumax ante litem contestatam, vel
 ante tempus, quo pro contestata habetur, resciat tantum expensas illius actus, vel diei suæ contumaciæ.
 Postea autem resciat omnes expensas factas à productione libelli, vel petitionis vsque ad tempus con-
 tumaciæ. Citationes autem sufficiat fieri, voce tantum nuncijs, vel Baiuli Communis absque cedula, vel
 scriptura, præterq; in casibus in quibus per formam statutorum requiritur citatio cum cedula, contrarijs
 non obstantibus quibuscunq;. Et prædicta locum vendicent in citationibus ante litem contestatam,
 postea autem vnica citatio facta domi sufficiat de habitantibus in dicta Terræ, vel eius territorio, & de fo-
 rensibus semel pro duabus vicibus.

ITEM statumus, & ordinamus, qd si quis, vel si qua deposuerit quærimonium coram Potestate, ve Reçtore Terræ Montis Noui, & debitor comparuerit, & confessus fuerit debitum, tunc per Reçtorem detur terminus x. dierum ad soluendum, si quantitas excesserit summam xx. solidorum, à vinginti solidis infra vsque ad x. solidos detur, ei terminus quinque dierum. A decem solidos infra, sit arbitrio Potestatis, seu Reçtoris. Et elapso dicto termino requiratur debitor, si aliquid voluerit opponere dicto præcepto, & si comparuerit, vel aliquid opponere voluerit dicto præcepto, detur ei terminus ad opponendum trium dierum, cui præcepto non possit opponi nisi tantum de soluto. Et si non opposuerit, tunc de dicto præcepto possit per creditorem accusari. Et nihilominus ad instantiam creditoris personaliter constringatur vsque ad integram satisfactionem. Si vero fuerit contentio inter partes de eo, quod peteretur, & debitum apparet per publicum instrumentum, tunc sibi debitori detur copia instrumenti, si per ipsum fuerit petita, & detur ei terminus ad accipiendum copiam, & ad opponendum d. 40. instrumento trium dierum, infra quem terminum possit solummodo opponere exceptionem de soluto, vel falso, vel quòd debitum sit feneratoritium, & hoc locum habeat in instrumentis debitorum in quibus debitor promiserit per pactum se personaliter cogi, constringi, & detineri. Et si nihil opposuerit infra terminum, tunc requiratur debitor, & cogatur personaliter ad soluendum dictum debitum ad petitionem creditoris, nisi voluntarie assignare voluerit creditori suo tenutam de eo, quod peteretur, primo de mobilibus, secundo de immobilibus, si non habet mobilia, tertio de nominibus, & actionibus. Quæ tenuta iaceat decem diebus tantum; ab inde supra requiratur debitor, ad recolligendum tenutam, & si non comparuerit, vel recolligere noluerit, tunc procedatur ad subastationes faciendas, & banniatu tribus vicibus, & diuersis diebus. Et si aliquis infra terminum bannimentorum comparuerit, qui eam emere voluerit, tunc ei vendatur per creditorem, & plus offerenti detur. Et si aliquis non comparuerit infra terminum bannimentorum, qui eam emere voluerit, tunc ponantur extimatores ad existimandum dictam tenutam, qui iurent facere bona fide scilicet per creditorem vnus, & alius per debitorem, si comparuerit debitor; & si non comparuerit, ponatur per Reçtorem loco sui. Qui extimatores teneantur, & debeant, ipsam extimationem facere bona fide pro vtraque parte. Et si prædicti extimatores non fuerint concordēs, addatur tertius extimator per Reçtorem, qui ipsam extimationem facere debeat vna cum dictis extimatoribus bona fide, & si omnes tres concordēs erunt, bene quidem, si autem non, sufficiat consensus, & concordia duorum ipsorum; & secundum extimationem factam, siue faciendam per ipsos, Potestas, seu Reçtor debeat ipsam tenutam dare insolutam, & adjudicare creditori ex secundo decreto, & fiat idem creditor verus dominus, & possessor. Et si dicta tenuta plus venderetur, vel extimaretur plusquam debitum est, illud plus restituatur debitori, dummodo excompentur expensæ legitimæ factæ vltra dictum debitum; & si minus quàm id quod teneretur à dicto debitore, idem Reçtor faciat adimplere, ita tamen, qd ad hoc ampliori tempore debiti sui prædicti ipsa tenuta non meretur, sed sicut esset, & fuisset à principio data, & etiam de expensis legitimè factis. Et tenuta non detur de pannis dedorso, & suæ vxoris, & familiæ, nec de pannis de lecto, si de alijs suis bonis inueniuntur. Si debitor tenutam assignatam alienauerit, seu vendiderit, vel resignare recu-sauerit, seu per eum finita fuerit, & per creditorem fuerit accusatus soluat nomine poenæ xl. solidos decaniorum, & nihilominus ad reassignationem tenutz, vel debitum satisfaciendum idem debitor personaliter constringatur ad voluntatem creditoris. Si vero bona aliqua mobilia, seu immobilia, aut nomina, penes debitorem non reperiuntur, vnde tenuta valeat creditori assignari, tunc Reçtor ad petitionem ipsum debitorem capere faciat personaliter, & detinere, ita, & taliter, quòd dictus creditor de suo debito sit securus. Si autem contentio fuerit inter partes de aliquo debito, vnde non apparet publicum instrumentum, & per creditorem fuerit delatum sacramentum suo debitori quantacunque sit quantitas parua, vel magna ante litem contestatam, vel pro contestata habitam de quantitate siue re, inter eos inita, gesta, facta, vel promissa quomodocunq; & qualitercunq; tunc idem debitor teneatur ipsum sacramentum suscipere, vel referre quod si nollit statim præsumatur ipsum esse ipsius creditoris debitorem de quantitate, siue re petita per dictum creditorem, & Reçtor debeat ipsum debitorem cogere statim ad soluendum quantitatem petitam secundum formam superius declaratam, recepto prius à dicto creditore iuramento calumniæ, & quòd non est satisfactum in totum nec in partem. Et si fuerit iratum per aliquem ipsarum partium, & iuramentum fuerit falsum, & sibi fuerit reprobatum per duos idoneos testes infra decem dies per aliam legitimam probationem teneatur soluere poenam in libro malefactorum contentam, & in capitulo de eo, qui tulerit falsum testimonium, vel fecerit sacramentum falsum, & nihilominus conseruet indemnam

demnem illum vel illos, contra quem, vel quos iuramentum tale fuerit factum. Si autem debitor contumax extiterit, tunc ad instantiam creditoris per Rectorem in summa debiti declarati, & pro expensis legitimis contra dictum debitorem pronuncietur eidem creditori de bonis dicti debitoris pro suo debito, & expensis legitimis tenuta assignetur, primo, de mobilibus, secundo de immobilibus, tertio de nominibus, quæ tenuta iacere debeat xx. diebus. Et si creditor voluerit, & procedatur potius ad bannimentum, quam ad dationem tenutz, tunc Potestas teneatur procedere, vel ad exbannimentum, vel ad dationem tenutz prout processerit de voluntate creditoris. Qui debitor ponatur in banno de quantitate, vel re petita per ipsum creditorem, & expensis legitimis, & in duodecim denarijs pro Communi pro qualibet libra quantitaris, vel rei petitz per creditorem, de quo banno exire non possit, nisi prius tam creditori, quam Communi fuerit integre satisfactum. Si vero idem debitor in sua contumacia, & duritia post dictum exbannimentum de ipso factum perseverauerit per vnum mensem, tunc idem creditor possit procedere ad petendum, & recipiendum à dicto Rectore tenutam pro quantitate petita, & expensis legitimè factis secundum ordinem superius declaratum; & nihilominus debitor remineat in banno Communis. Et quòd in causis à quantitate x. librarum supra denariorum, in ea die in qua quis erit contumax, non possit per Potestatem, seu alium Rectorem contra talem contumacem pronunciare, sed alio die iuridico sequente, etiam eo amplius non citato, vel requisito contumace, vel saltem semel citato domi, vel ad fenestras Palatii, vt supra. In alijs vero causis à dicta quantitate infra possit, & debeat contra talem contumacem eadem die, qua erit contumax, pronunciare. Quæ tenuta sic contumaciter data, & assignata iacere debeat tantummodo spacio xx. dierum, & transactis dictis xx. diebus, requiratur debitor ad recolligendum, & tam tenuitam, & ad satisfaciendum dictum debitum; & si comparuerit, cogatur, & personaliter constringatur ad dictam tenuitam recolligendum, & ad satisfaciendum debitum. Et si non comparuerit, tunc procedatur ad venditionem, vel extimationem dictæ tenutz, præmissis bannimentis, in omnibus, & per omnia, & ad dationem insolutam ex secundo decreto, & creditori adiudicare in omnibus, & per omnia, vt superius dictum est?

Qualiter procedi debeat contra Hæredes defunctorum. Rub. III.

ITEM statuimus, & ordinamus, qd hoc modo procedatur contra defunctorum hæredes, & bona ad petitionem creditoris, & citentur heredes defunctorum domi solitæ habitationis defuncti, quòd veniant responsuri creditori suo de iure semel, & postea ante palatium Cômunis alta voce per Trombectam sonotubæ præmisso, & quicumque vult esse hæres talis defuncti, aut defendere bona ipsius defuncti compareat sequenti die coram dicto Rectore. Et, si nemo comparuerit, qui voluerit esse hæres, vel pro hæredibus respondere, aut bona defendere, creditor in suis iuribus iuridice audiatur, & alias procedatur addationem tenutz petenti; & in alijs omnibus obseruetur ordo iudiciarius, prout Rectori iustum videbitur secundum formam iuris, Constitutionum, & statutorum dictæ Terræ.

De poena in causis ciuilibus imponenda. Rub. IIII.

ITEM statuimus, & ordinamus, qd in ciuilibus causis Rector possit imponere poenam xx. solidorum, si quantitas debiti non exceaserint quantitatem centum solidorum. A centum vero solidis vsque ad x. libras possit imponere poenam xl. solidorum. A decem vero libris quantacunque quantitas fuerit, possit poenam centum solidorum, & ultra imponere secundum quòd negocij qualitas exigerit, & ipsas poenas minuire, & augeri inspecta qualitate temporis, & personarum dummodo poena non excedat summam xxv. librarum.

Quòd Creditor exprimat causam debiti. Rub. V.

ITEM statuimus, & ordinamus quòd quotiescunque creditor fecerit requiri, & citari coram Rectore dictæ Terræ aliquem suum debitorem occasione alicuius debiti recuperandi, teneatur, qui petierit, causam debiti exprimere, ex qua petit sibi debitum dari, &, si fuerit confessus, præceptum fiat sibi vt iuris fuerit.

De præceptis, factis per quantum tempus valeant.

Rub. VI.

ITEM statuimus, & ordinamus, quòd omnia, & singula præcepta, & confessions debitorum facta in Curia dictæ Terræ temporibus præteritis, & quæ fierent in posterum, valeant per sex menses tantum incipiendos adie principij dicti præcepti, siue confessionis, & ab inde in antea dicta præcepta sint vana, & cassa, & nullam obtineat firmitatem.

De capitibus solidorum, & quomodo solui debeant.

Rub. VII.

ITEM statuimus, & ordinamus, q̄ Potestas, vel Vicarius teneatur solui facere pro communi capita solidorum pro salario quæstionum xij. den. per libram, & non vltra. Quod salarium solvatur in contestatione litis, vel habita pro contestata. s. à qualibet parte sex. den. per libram, & tam in causa ordinaria, quàm extraordinaria, vel summaria coram ipso Reçtore, vel eius officiale vel alibi extra dictam Terram coram quocunque alio iudice, vel officiale ordinario, vel extraordinario, delegato, vel subdelegato quomodocunque in prima instantia vertente, etiam vbi non peteretur quantitas, sed res, species, aut factum. Quibus etiam casibus fiat solutio capitum solidorum per libram iuxta estimationem, & declarationem valoris eius. Similiter solvantur capita solidorum in pronunciationibus tenutarum, & in executionibus tenutarum, obtenturarum secundum formam statutorum, & in executionibus præceptorum, & instrumentorum, & sententiarum, ac laudorum, si prius in quolibet prædictorum casuum soluta non sint. Non tamen pro sequestro alicuius rei, etiam si occasione sequestri deveniretur ad actum aliquid probandi, Neq; solvantur capita solidorum pro immisione in possessionem hæreditatis ex testamento, vel ab intestato petita per hæredem, vel legatarium, Neque solvantur, nec currant capita solidorum in causis compromissarijs, nec in tenutis hæreditarijs, & semper in omnibus causis ciuilibus victus condemnetur victori in expensis.

Quòd Potestas ferat sententias, & faciat præcepta vbi ius redditur.

Rbu. VIII.

ITEM statuimus, & ordinamus, q̄ Potestas, siue alius Reçtor sententias, & præcepta ciuiliū causarum facere debeat, & proferre in loco, vbi ius redditur pro communi: videlicet ad bancum iuris tâtum: si alibi redderet, vel faceret, sententiæ, & præcepta non valeant, nec teneant vllò modo, & ipso iure sint nulla, etiam in causis summarijs, & de sola facti veritate inspecta.

Qualiter detur dilatio propter absentiam Aduocati, vel Procuratoris.

Rub. IX.

ITEM statuimus, & ordinamus, q̄ quicunque vocatus fuerit, coram Potestate, vel Vicario ipsius Terræ prædictæ ad petitionem alicuius de iustitia responsurus in causa etiam summaria, & de sola facti veritate inspecta, & dixerit per sacramentum, q̄ Aduocatus, siue Procurator ipsius fuerit absens occasione Communis, vel fuerit infirmus, vel aliter ex quibuscunq; iustis, & legitimis causis impeditus, nò procedatur contra citatum quousque venire possit Aduocatus, siue Procurator ipsius, & si quid interim commam præsentis statuti, factum fuerit, non valeat, nec teneat ipso iure. Et hoc locum habeat in Aduocatis, siue Procuratoribus Communis, & qui sint, Castellani dictæ Terræ, & qui habitent cum eorum familijs in dicta Terra Montis Noui.

De Procuratore, & Aduocato dando non habenti.

Rub. X.

ITEM statuimus, & ordinamus quòd si quis petierit sibi dari Aduocatum, vel Procuratorem per Potestatem, vel Vicarium dictæ Terræ in aliqua quæstione, idem Potestas, siue Vicarius teneatur eidem dictum Aduocatum, vel Procuratorem dare cum competente salario recepto, nisi forte Aduocatus, vel Procurator iusta de causa se excusaret. Quòd si idem Aduocatus, vel Procurator iustam causam non habuerit, & aduocationem, siue procuracionem recusauerit, soluat pro poena vice qualibet decem libras denariorum in Comuni.

De se-

ITEM statuimus, & ordinamus, q̄ Rector Montis noui, & eius officiales, qui pro tempore fuerint, teneantur, & debeant ad requisitionem, & petitionem cuiuslibet de dicta Terra, & eius districtu debētis recipere aliquid, vel aliquā pecuniæ quantitatem, vel aliam rē, vnde appareret instrumentum, vel rogitiū, vel sententia, siue præceptum, siue exbannimen, siue per creditorem fuerit iuratum, ipsum esse creditore in quantitate petita per ipsum; & si forte reperirentur postea petita per ipsum iuramentum non vera esse, puniatur poena faciens falsum iuramentum, & teneatur reficere expensas, & interesse illis contra quos petierit, facere fieri sequestrationem contra personas suspectas, & tam contra forenses, quàm terrigenas, dummodo non possideat bona immobilia, quas etiam capi faciant, & detineri ad petitionem cuiuslibet de Terra Montis Noui debentis recipere, vt dictum est vsque ad congruum satisfactionem. Saluo q̄ inde resularet quæstio, q̄ non deberetur, quod peteretur, & dare vellet idoneum fideiussorem, vel etiam pignus idoneum, vel pecuniam, seu rē petitam deponere apud personam fide dignam, de stādo iuri, & condemnationem, ac sententiam condemnatoriam soluendo, q̄ tunc debeat relaxari, & procedi in causa, pro vt exigerit ordo iuris. Et qui indebite, & iniuste cogi fecerit aliquem puniatur in xl. libris denariorum, & reficiat expensas parti captæ, seu contra quam sequestratio facta fuerit.

ITEM statuimus, & ordinamus, quod in ciuilibus causis, nulli ius reddatur diebus infra scriptis, præterquam in sequestrationibus contra personas suspectas faciendis, in diebus dominicis, in festo Natiuitatis Domini, cum septem diebus præcedentibus, & vsque ad secundam diem Ianuarij in festiuitatibus beatæ Mariæ Virginis, & Paschate Resurrectionis Domini, cum septem diebus præcedentibus, & septem sequentibus, in festiuitatibus Apostolorum, & Euangelistarum, in festo Omnium Sanctorum, Epiphaniæ, Sancti Francisci, Sancti Augustini, Sancti Laurentij, Sanctæ Lucie, & duobus diebus ante festum Sancti Io. Baptistæ de mense Iunij vsque ad festum Assumptionis Beatæ Mariæ semper Virginis de mense Augusti, & à medio mensis Septembris, vsque ad octo dies mensis Octobris, & in omnibus alijs festiuitatibus quæ debent custodiri ex forma statutorum dictæ Terræ, vel reformationum, & ordinamentorum dictæ Terræ. Et si quid contra prædicta, vel aliquid prædictorum factum fuerit, non valeat ipso iure. Saluo q̄ in causis pupillorum, orphanorum, viduarum, & aliarum miserabilium personarum arbitrio iudicis cognoscendis, & dotium, quolibet tempore procedi possit, diffiniri, terminari, & executioni mandari etiam tempore feriato, dummodo non ad honorem Dei, & in causis alimentorum, & salarijs laboratorum, seu operatorum, Aduocatorum, Procuratorum, Notariorum, ciborum, & poruum datorum ab Hospitibus, & tabernarijs, & in causis vertentibus inter ciues, & forenses, & famulos, & patronos.

ITEN statuimus, & ordinamus, q̄ sit, & esse debeat vnus Cippus in Palatio Communis, vbi ius redditur pro Comuni dicto; qui sit, & esse debeat bene aptatus, ferratus, & clausus inclauaturis, quæ clauces permaneant apud fratres minores, in quo ponantur, & mittantur omnes denarij scripturarum, exceptis de condemnationibus, qui veniant ad manus Massarij Communis. Qui Cippus operiatur in fine cuiuslibet prioratus officij. Et denarij in Cippo, inuenti veniant ad manus dicti Massarij, & quod semper quando denarij extrahuntur de dicto Cippo, dentur fratribus minoribus duo solidi amore Dei, Bayulo vero, & Trombestæ duodecim denarij pro quolibet.

ITEM statuimus, & ordinamus, quod de contumacia prima accipiatur vnus solidus, pro quolibet præcepto, vel commissione tenetæ, & huiusmodi vnus bonenensis; pro productione capitulorum, & aliarum scripturarum boneneni duo, & registrentur apud acta ciuilia, de examinatione testium pro quolibet teste duo boneneni iuramento computato.

Quòd nullus intret possessionem aliquam alicuius rei sine licentia. Rub. XV.

ITEM statuimus, & ordinamus, q̃ nulla persona intret, seu capiat possessionem, & tenutam corporalem alicuius rei immobilis sitæ in territorio Montis Noui, & terra ipsius, sine expressa licentia Reſtoris quocunq; modo sibi acquisitam: quæ licentia postuletur à Reſtore, & Reſtor procedat ad dationem dictæ licentiæ hoc modo, q̃ committat Tubicini Communis, vadat in Platea ante Palatium Communis, & ibi alta voce, sono tubæ præmiſſo banniat, q̃ quicunq; vult contradicere, seu contrariam exceptionem opponere licentiæ petitiæ per talem debeat comparere coram dicto Reſtore, ſequenti die oſtenſurus, opoſiturus, & contradicurus, quicquid vult de ſuo iure, quare dicta licentia dari non debeat, & ſi aliquis comparuerit infra dictū terminum, iuridicè audiatur, iure alterius ſemper ſaluo. Et ſi cōtrafecerit, ſoluat Communi pro banno centum ſol. deſi. Tempore verò dictæ licentiæ petitiæ, qui fuerit emptor ſoluat in cippo Communis pro qualibet re petita ſolidum vnum. Dicimus etiam, q̃ hoc non intelligatur in hæreditibus alicuius ex teſtamento, vel ab inteſtato; nec inter virum, & vxorem eius, nec de eo qui poſſiderit rem ſpacio vnus anni paciſcè, & quietè. Præſumatur enim poſſeſſiſſe cum licentia Reſtoris, & inde nō poſſit accuſari, ſed ſi quis voluerit agere contra ipſum, procedatur ordinario iudicio.

Quòd ſi quis habuerit inſtrumentum cancellatum præſumatur debitum eſſe ſolutum. Rub. XVI.

ITEM statuimus, & ordinamus, q̃ quicunq; haberet, vel habuerit aliquod inſtrumentum cancellatū, vel inſtrumenta cancellata de aliquo debito, quod debitum ipſe, vel antecęſſor eius alicui, vel aliquibus perſonis dare, & ſoluere tenebatur aliquo modo, vel cauſa, q̃ vigore præſentis ſtatuti, ipſum debitū, & debita creditori ſoluta omnimodè præſumantur, vel hæres, ſuus, vel aliqua alia perſona pro eo, vel pro eis litem, quæſtionem, vel aliquam controuerſiam debitori, vel eius hæreditibus non faciat in perpetuum, ſed quietationem de ipſo debito, & debitis debitori, & ſuis hæreditibus facere teneatur ad poſtulationem debitoris, vel ipſius hæredum ſub poena dupli quantitatis in inſtrumento contentæ. Et hoc Reſtor facere teneatur ſummariè ſine poſſeſſione libelli.

De ſucceſſoribus ab inteſtato. Rub. XVII.

ITEM statuimus, & ordinamus, q̃ decedentibus ab inteſtato ſuccedant primò deſcendentes filij nepotes; & cum filijs nepotes ex alio filio in ſtirpem, & non in capita de hinc aſcendentes, pater, auus, proauus; & de hinc tranſuerſales, frater, nepos ex fratre. Id idem dicendo, q̃ filij ex vno fratre mortuo ſuccedant in ſtirpem cum alijs patris ſuis ad ſucceſſionem aliterius patris ab inteſtato deſuncti, & de hinc proximiores in gradu, computando gradum ſecundum ius ciuile. Volumus tamen, & præſenti ſtatuto firmamus, q̃ ſi contigerit mori aliquem ſuperſtite matre, & fratribus, & mater ſe ſecundo, vel tertio nupſetit, & filios ex ſecundo matrimonio non habuerit, in nullo, dicto ſuo filio cum alijs filijs ſuccedat in bonis, & hæreditate huiusmodi filij mortui, vel filiorum mortuorum, tam ſitis in Terra, & territorio Montis Noui, quàm extra in quibuſcunq; alijs partibus mundi, nec in legitima, vel aliqua alia portione, ſed fratres in omnibus, & per omnia ſuccedant; ſed ſi filios habuerit legitimos habeat, & plus vilo modo habere non valeat cæteris hæreditatis partibus apud fratres remanentibus pro rata cuiuſq; eorum. Et in ſucceſſionibus non amittatur trebellianica ob non confeſſum inuentarium de bonis hæreditarijs aſcendentium, vel deſcendentium, aliorum autem amittatur, ſi ſuccedentes ab aliquo requeſiti non confeſſerint inuentarium prædictum. Et hoc locum habeat in præſentibus, præteritis, & futuris.

Quòd Potheſtas teneatur dare aſſeſſorem. Rub. XVIII.

ITEM statuimus, & ordinamus, quòd in qualibet lite, ſen quæſtione, & cauſa, quæ verteretur inter aliquos quacunq; occaſione, vel cauſa, & petitus fuerit aſſeſſor per aliquam partem ante prolationem interlocutoria cuiuſcunq; vel ſententiæ diffinitiuæ; Potheſtas, ſeu Rector dictæ Terræ remotis ſuſpectis, teneatur aſſeſſorem dare petenti expenſis vtriuſque partis, & ſecundum conſilium aſſeſſoris Potheſtas ferat ſententiam, & ſi non faceret Potheſtas, ſive Rector proceſſus inde factus non valeat, nec teneat vilo modo; & ſimiliter ſententia aliter lata non valeat; & perinde habeatur, & haberi debeat, ac ſi

C lata non

lata non fuisset. Et si lis, siue quæstio fuerit à xx. solidis infra, tunc Potestas, seu Rector possit committere cuicunque sapienti vult, & secundum eius consilium dicta quæstio terminetur. Ab inde verò supra remotis suspectis dicta quæstio de partium voluntate idem Rector, si partes fuerint in concordia de sapiente, Rector committat eidem. Si verò partes non essent in concordia Rector committat, prout de ipsius processerit voluntate sapienti non suspecto cum salario competenti. Quod salarium vtraque pars soluere teneatur. Lecto verò, & aperto consilio, Potestas cogat, & cogere debeat victum ad expensas, ram nuncijs, quàm sapientis salarij persolvendi victori antequam de Palatio secedat, & hoc sit præcisum. Et idem statuimus de causis, & quæstionibus vententibus in futurum coram arbitris, vel arbitratoribus.

De officio Notarij bancæ causarum ciuiliū.

Rub. XIX.

ITEM statuimus, & ordinamus; quando præsens Dominus Potestas dictæ Terræ, & qui pro tempore erit in officio Potestarij in dicta Terra Montis Noui, stat, vel sedet ad bancum iuris causarum ciuiliū Communis Terræ prædictæ pro tribunali ad ius reddendum in ciuilibus causis, de mane, & sero, vt moris est, vnus ex Notarijs terrigenis ad dictum bancum propè, & iuxta ipsum Dominum Potestatem stare debeat: videlicet in scanno inferiori dictæ bācæ in qua Potestas sedet pro tribunali. Et dictus Notarius terrigena habeat de suo proprio vnum quinternum cartarū bombicinarum, in quo teneatur scribere ad requisitionem Domini Potestatis, & cuiuslibet alterius personæ omnes petitiones, responsiones, confessiones, negationes, terminos, & dilationes, citationes, relationes, pronuncias, sententias, & quemlibet alium actum, qui ad dictum Notariatum bancæ officium causarum ciuiliū, pertinet, & spectat, & causas ciuiles. Quod officium dicti Notarij duret duobus mensibus tantum. Nomina quorum Notariorum scribantur in tot cartutijs, siue breuius quot sunt Notarij hoc modo: videlicet nomen vnus Notarij pro quolibet breui. Et per Potestatem dicta breuia inbussulentur in bussulo, in quo sunt imbussulati, & sunt breuia DD. Priorum dictæ Terræ. Et semper quando extrahuntur DD. Priores, tunc extrahatur Notarius bancæ qui stare, vt supra, & scribere debeat acta ciuilia ad dictum bancum, & de eis se rogari. Et extractio breue dicti Notarij de dicto bussulo, dictus Notarius teneatur iurare ad Sancta Dei Euangelia corporaliter manu tactis scripturis in manibus dicti D. Potestatis, vel DD. Priorum, suum officium Notariatum, durantibus dictis duobus mensibus fideliter, legaliter, & bona fide scribere, & exercere tam pro vna parte, quàm pro alia, remotis odio, præce, & præcio, & omni alia humana gratia. Et habeant, ac habere debeant pro eorum labore, & mercede de scripturis, de quibus rogati erunt, salarium præmissum, & taxatum in statuto posito sub Rubrica de salario scripturarum.

De donationibus rerum immobilium in consilio diuulgandis.

Rub. XX.

ITEM statuimus, & ordinamus, qd si contigerit fieri alicui de dicta Terra, vel in ea, seu eius territorio habitanti aliqua donatio rei immobilis positæ in territorio, vel districtu, vel pertinentijs dictæ Terræ, ille cui donatio facta fuerit, teneatur, & debeat infra mensem à die scientiæ in Consilio generali dictæ Terræ diuulgare eā, & aliter facta non valeat, nec teneat vllō iure, sed habeatur in totum irrita, & inanis, etiam si iuramentum in donatione interuenerit, quod præsumatur, & præsumi debeat dolo, vel fraude, aut metu extortum.

De diffinitionibus diffiniendis, quando de termino oriatur quæstio.

Rub. XXI.

ITEM statuimus, & ordinamus, quod, si fuerit quæstio inter aliquos conuicinos, de super apprehensione seu occupatione in confinibus, & circa cōfines agrorum, & vinearum, terrenorum, domorum, vel aliarum possessionū teneatur Potestas, seu alius Rector, omni iuris ordine ommissio cogere partes ad eligendum terminatores scilicet, qd quilibet eligat suum terminatorem in continenti antequam secedat de Palatio Communis, qui dirimant quæstionem prædictam infra duos dies, sine solemnitate iuris, & eos faciat iurare de dicta quæstione dirimenda facere bona fide pro vtraque parte. Et, si dicti terminatores erunt discordes, Rector inquiret, & inquire faciat de antiquioribus hominibus contratæ, in qua quæstio fuerit orta, de quibus hominibus Rector eligat vnum tertium, qui iuret similiter, vt alij duo iurauerunt. Et ipsi tres ipsam quæstionem infra tertiam diem bona fide, dirimant, terminent, & decident. quod si non

si non fecerint, soluat pro banno, cuius culpa remanserit xl. sol. den. pro quolibet, & nihilominus ipsam terminationem facere teneantur; & si omnes tres erunt concordēs bene quidem, sin autem sufficiat concordia duorum. Et quod dicti terminatores fecerint ratum, & firmum à partibus perpetuò habeatur, & nullatenus corrumpatur. Et si quis contrafecerit, ipsamq; terminationem non obseruauerit soluat Comuni pro banno centum sol. den. & nihilominus terminatio semper rata, & firma maneat. Et hoc locum habeat cum Castellanis Montis Noui hoc petentibus. Et quod terminatores sic electi habeant à qualibet parte pro eorum salario decem solidos denariorum pro quolibet.

De repetitione dotis soluto matrimonio, & eius retentione.

Rub. XXII.

ITEM statuimus, & ordinamus, q̄ de qualibet dote existente in re mobili, vel se mouenti, vel etiā immobili extimata, vel non extimata, quā data, vel numerata fuerit, vel erit viro, patri, vel matri, viri, fratris, & forori, vel alteri eorum, vel alicui personæ pro eo, per vxorem, patrem, & matrem vxoris, fratrem, & sororem vxoris, vel alterum eorum, vel aliam quamcunq; personam coniunctam vxori, vel extraneam personam, & dicta dos restitutioni subiaceat morte mulieris ex pacto, vel ex lege possit, & debeat medietas ipsius dotis retineri per virum, dummodo dicta domina filios non habeat ex ipso viro, q̄ si filios dicta mulier haberet ex viro prædicto dicta medietas remaneat penes filios, & alia medietas restitutioni subiaceat, pro vt mater voluerit, nec vltra vir siue filius, vel filij vel aliquis alius possit restitutione grauari, exigi, vel pulsari. Dos si quidem, quā restituenda est, vel fuerit morte viri, iuris communis dispositioni subiaceat, & vigori.

Quòd filie dotatae stent contente, & non possint ad bona paterna, & materna habere regressum.

Rub. XXIII.

ITEM statuimus, & ordinamus, q̄ nulla mulier postquā fuerit dotata super existentibus fratribus masculis, & legitimis post mortē patrum decedentium ab intestato, possit vel debeat, seu possit redire ad bona parentum, sed sit contenta de dote sibi concessa per parentes ipsarū etiā si velit conferre dotes suas, sed sit omnino exclusa ab omni petitione hereditatis, & ab omni iuris vsu, & occasione, vel quam ipsa, vel aliqua ipsarum, habere possit de bonis ipsorum parentum, nullo alio iure obstante, vel contradicente. Si autem parentes eidem in testamento aliquid reliquerit, quòd possit capere, & apprehendere, vel habere.

De filijs, & filiabus insimul remanentibus post mortem patris.

Rub. XXIIII.

FILIIS, & filiabus, patre, vel matre intestato, vel intestata decedente, statuimus, & ordinamus, quòd fratres carnales teneantur dotare sorores dote idonea inspecta qualitate personarum, & quantitate patrimonij cum consensu duorum proximiorum consanguineorum, vel affinium deficientibus consanguineis. Quibus dotibus ipsæ sorores, vel alia ipsarum teneantur stare contentæ, & vltra petere non possint de bonis patris, vel matris, immo fratres masculi, & descendentes masculi ex dictis masculis heredes integrè existant lege aliqua non obstante. Quod statutum locum habeat in præsentibus, præteritis, & futuris.

De dilationibus cadentibus in diem vltimam feriatam.

Rub. XXV.

ITEM statuimus, & ordinamus, quòd quodocunque Rector, vel officialis Terræ Montis Noui dederit, vel assignauerit alicui personæ aliquem terminum in ciuilibus quæstionibus, infra quem terminum aliquis deberet probare aliquod suum ius ad defensionem ipsius, vel offensionem alterius, excipere, replicare, triplicare, & quocunque modo obijcere, vel opponere, vel aliquid aliud facere infra dictum terminum, & in fine dicti termini fuerit, vel reperiretur dies feriatæ, quòd prima die sequenti post ipsam non feriatam intelligatur, & sit de termino ipsius partis, non obstante quòd aliquid infra primam dilationem facere minime attentauerit, capitulo aliquo in contrarium loquente penitus non obstante. Et idem seruetur in terminis datis per DD. Priores. vel arbitros, seu arbitratores, & quoscunque iudices.

Quòd possessio, & teneta apud defunctum constituta integrè deueniat, & continetur
in hæredem. Rub. XXVI.

ITEM statuimus, & ordinamus, q̃ si quis castellanus, vel habitator Montis Noui decederet ab intestato, vel factò testamēto, relicta hæredi tenuta, quam defunctus habebat, deueniat integrè in hæredem, siue successorem defuncti: & quicunq; alius dictam tenutam intrauerit, soluat Comuni pro banno centum solidos denariorum, & tenutam omni modo restituere teneatur, nec ipsam teneat vllò modo, nec intret, nec intrari faciat sua auctoritate tenutam quam defunctus habebat tempore suæ mortis; & si quis contrafecerit soluat dictum bannum, & non teneat tenutam, vt præmissum est. Et Potestas, & alius Rector quicunque teneatur dare auxilium, & fauorem hæredi, vel successori defuncti, & manutenere eos pro posse in suo iure, & tenuta.

Si debitor soluerit debirum, vel ipsius partem, quomodo per creditorem liberetur. Rub. XXVII.

ITEM statuimus, & ordinamus, q̃ quotiescunq; debitor fecerit aliquam solutionem de aliquo debito suo creditori, idem creditor teneatur omni modo ipsam pecuniam siue totam, siue partem recipere, & debitori de eo, quod soluerit, instrumentum quietationis facere teneatur. Et si solutionem idem debitor fecerit, vel facere paratus fuerit de toto debito, idem creditor teneatur, & debeat eidem debitori instrumentum debiti reddere cancellatum, si eidem confectum fuerit instrumentum, & nihilominus facere eidem debitori generale instrumentum quietationis ad sensum sapientis ipsius de omni eo, quod sibi petere possit vsque ad diem factæ solutionis occasione dicti debiti, vel alia quacunque de causa, nisi forte idem creditor ostendere posset, quòd ab eodem debitore, vel antecessoribus suis aliquid aliud recipere debeat. Quam quietationem idem creditor facere teneatur debitori infra secundam diem, postquam sibi fuerit facta solutio, & fuerit à debitore petiti, q̃ sibi quietationis faceret instrumentum. Qui creditor si facere recusauerit, exinde debitor sit ab ipso debito penitus absolutus, ex vigore, & auctoritate præsentis statuti; & nihilominus ipsam quietationem infra sequentem diem proximam facere teneatur poena, & banno xl. sol. defi. pro quolibet, & qualibet vice. Si autem creditor diceret instrumentum debiti amissum esse, credatur sacramento ipsius. Et nihilominus instrumentum quietationis suis expensis debitori facere teneatur, & perpetuò sit ab ipso debito absolutus.

De vendendo arborem, quæ esset in possessione alicuius. Rub. XXVIII.

ITEM statuimus, & ordinamus, quòd quicunq; habet aliquam arborem in possessione alicuius, & ille cuius fuerit possessio, ipsam arborem emere vellet, teneatur eam, vel eas vendere ipsi petenti. Et si de precio non erunt in concordia, q̃ vnusquisq; ponat amicum suum, & eis positis, si erunt in concordia de precio, bene quidem; si autem non ponatur vnus alius homo per Potestatem, vel alium Rectorem, qui vnà cum eis debeat pretium facere, & si omnes tres erunt in concordia, bene est. alias sufficiat concordia duorum: & secundum quòd per ipsos tres, vel duos erit in concordia declaratum; Rector teneatur fieri facere pagamentum, & cartam venditionis liberam, & expeditam.

De datione tutorum, & curatorum. Rub. XXIX.

ITEM statuimus, & ordinamus, q̃ datio tutorum, & curatorum à Potestate, seu Vicario dictæ Terræ teneatur, & valeat ac si à iudice ordinario data esset, & generaliter quælibet alia decreti interpositio facta per eosdem valere dicimus, & præsentī lege firmamus. Et quòd Potestas, vel Vicarius debeat interponere sine aliquo precio decretum prædictum, & eorum auctoritatem, & Communis dictæ Terræ.

De inuentario faciendo à tutoribus, & curatoribus. Rub. XXX.

ITEM statuimus, & ordinamus, q̃ tutores, & curatores pupillorum, & minorum, & aliarum personarum teneantur fieri facere inuentarium infra tempus vnus mensis, bonorum pupilli, seu adulti, & aliarum personarum à die confirmationis eorum decreti in antea computandi poena, & banno centum solidorum denariorum, vltra interesse pupillorum.

Quòd li-

Quòd liceat domino capere suum pascualem.

Rub. XXXI.

ITEM statuimus, & ordinamus, quòd liceat vniciq; domino, & eius familiæ pascualem capere suum, & verberare ad suum seruitium, si aufugerit, reducere, & eum corrigere, & castigare, tam in verbis, q̃ etiam verberibus, & factis, sine metu, & banno, ac pœna, dum tamen leuiter, quòd sit in arbitrio Reſtoris dictæ Terræ, quocunq; modo dominus habuerit seruitores, capitulo aliquo, siue lege in contrariū loquēte non obſtante; & amittāt salarium, & restituant domino, si quid habuerint de salario. Et tam ipsi, quàm quicunq; salariati de publico ammittant, & restituant salarium, si receſſerint ante tempus cōpletum, præter, vel contra voluntatem domini, vel Cōis respectiue, sine iusta, & iudiciali causa iudicis arbitrio declaranda. Ad quæ, & pro quibus etiam teneantur, & cogantur eorum fideiussores in omnibus, & per omnia summarie, & sine libello, vel solemnitate aliqua, sine strepitu, & figura iudicii, etiam diebus feriatis, non tamen ad honorem Dei contra prædictos, & quemlibet eorum in singulis casibus. Liceat etiam domino, & suæ familiæ, si seruitor, vel familiaris eius aliquid defraudauerit domino, capere illum, & Potestati assignare, & Potestas teneatur eum capi facere, & detinere, & restitui facere domino omnia defraudata, & ipsum condemnet secundum delicti qualitatem.

De contractibus, & alijs scripturis.

Rub. XXXII.

ITEM statuimus, & ordinamus, q̃ nullus cōtractus, vel alia scriptura possit, vel debeat fieri, nisi adſint præſentes ſaltem duo boni homines, & idonei testes, &, si aliter fecerit, huiusmodi cōtractus, vel scriptura non valeat, nec teneat, &, si quod iuramentum interuenerit, præſumatur dolo, vel metu deſuper interpositum, nisi scriptura fuerit scripta, vel subscripta manu propria debitoris, seu alias obligati.

De eo qui habet domum ruinofam.

Rub. XXXIII.

ITEM statuimus, & ordinamus, q̃ quicumque de Terra Montis Noui, & eius territorio, vel in dicta Terra, vel eius territorio habitans, haberet domum, seu ædificium ruinofum, teneatur, & debeat idoneæ satisficere, & conuerſenti de huiusmodi domo, vel ædificio ruinoso de emendando eidem omne damnum, quòd ipsi posset propterea occurrere in futurum.

De eo, qui fuerit detentus, & salario capientium eum.

Rub. XXXIII.

ITEM statuimus, & ordinamus, q̃ si aliquis vellet facere capi aliquem suum debitorem, & vellet ducere familiam Potestatis, siue Reſtoris pro dicto debitore capiendo, q̃ Potestas, siue Reſtor tali petenti teneatur familiam dare, dummodo conſtet Potestati, seu Reſtori, ipsum debitorem fore suspectum; & quòd in bonis ipsius executio fieri non possit. Et famuli, qui de mandato Potestatis, seu Reſtoris iuerint ad capiendum talem debitorem, possint, & debeant habere pro eorum salario, & labore pro quolibet, quem coeperint infra Terram à quadraginta bononenis infra debendis bononenos duos, & extra Terram bononenos quatuor. A quadraginta bononenis supra, vsque ad decem florenos, bononenos duos pro quolibet floreno. Abinde verò supra, vnum bononenum pro quolibet floreno à succumbente in causa. Et, si talis captus non posset, nec vellet dare fideiussores de parendo mandatis Reſtoris, & satisfaciendo creditori de eo, quod tenetur, tunc custodiatur per familiam Reſtoris suis expensis. Et custos, siue custodes, qui ipsum custodierint, habeant, & habere debeant pro quolibet die, & nocte duos anconitanos. Et quòd etiam intelligatur de his, qui capti fuerint pro condemnationibus soluendis, si executio in bonis ipsorum fieri non possit, & etiam pro collectis exigendis, sed de illis, qui capti fuerint pro condemnationibus exigendis, & collectis soluendis, & in bonis ipsorum posset fieri executio, dicti famuli pro captione, seu retentione, & custodia nihil accipere, & habere teneantur, etiam ab aliquo sponte dante.

Quòd possidens spatium triginta annorum, efficiatur verus dominus, & possessor.

Rub. XXXV.

ITEM statuimus, & ordinamus, q̃ quicumq; aliquam rem immobilem spatium xxx. annorum habuerit, & possederit pro se, & sua pacifice, & quietè, ipsius rei possessor, dictus possidens efficiatur verus dñs, & possessor

possessor vigore præsentis statuti, de qua sibi lis, & quæstio aliqua moueri non possit, eidem per aliquem, & si moueretur, per Rectorem dictæ Terræ minimè audiatur contra talem, volentem litigare lege aliqua in contrarium loquente nequaquam obstante.

De pœna petentis debitum solutum.

Rub. XXXVI.

ITEM statuimus, & ordinamus, q̃ quicunq; petierit debitum solutum scienter, & illud acceperit, tam à Cōi, quàm etiam à speciali persona quacunq; de dicta Terræ, & eius territorio, & sibi fuerit reprobatum per duos idoneos testes, vel publicum instrumentum, q̃ debitum fuisset solutum, soluat dicto Cōi nomine pœnæ pro quolibet, & qualibet vice, pro quolibet bononeno, quem petierit, bononenos decem, & reficiat expensas, damna, & interesse patienti. Et fiat de prædictis executio per officiales Potestatis de facto statim sine sollemnitate reiectis quibuscunq; exceptionibus. Quod locum habere volumus, etiam si debitum semel solutum petens, id ipsum vltro, vel amplius non acceperit.

De lite, & quæstione inter consanguineos finienda.

Rub. XXXVII.

ITEM statuimus, & ordinamus, q̃ quotiescunq; & quâdocunq; lis, & quæstio inter consanguineos, & affines verteretur, & esset de aliqua re in curia dictæ Terræ, & per alteram partium peteretur, Rectori dictæ Terræ ipsam quæstionem in manibus communium amicorum de iure, & de facto decidendam, & diffiniendam compromitti, tunc per Rectorem Terræ prædictæ partes ipsæ ad compromittendum dictam litem pœnis, & alijs distictionibus omnimodè debeant coerceri, & quæstionem eandem taliter compromissam facere breuiori tempore, quo poterit meritis causæ consideratis, ab electis in arbitros, & arbitratores ab ipsis partibus expediri. Et idem etiam dicimus in alijs quæstionibus compromissis voluntariè inter alias personas. Pro quarum decisione, & diffinitione idem Rector teneatur, & debeat exhibere suas officij partes, ita quòd finis omnimodè imponatur eisdem. Quorum compromissorum, seu instantia duret per sex menses, & non vltra.

De litibus, & quæstionibus arbitrio Rectoris diffiniendis.

Rub. XXXVIII.

SVBTERFUGIA, & longa litigia pro minimis fugare volentes, statuimus, & ordinamus, q̃ Potestas Montis Noui, qui nunc est, & pro tēpore fuerit, possit, & debeat, arbitrio sibi cōcesso vigore præsentis statuti, omnes lites, quæstiones, & controuerfias coram eo vertentes, seu quæ verti possent, decidere, finire, & terminare summaria cognitione, & sine ipsis imponere, cohercendo, & constringendo partes, prout ei videbitur, & placebit, vsq; ad quantitatē decem librarū denariorum, & ab inde infra, ac sine strepitu, & figura iudicij, quibuscunq; contrarijs non obstantibus, sine tñ præiudicio caputū solidorum.

De litis contestatione, & qualiter fiat.

Rub. XXXIX.

STATVIMVS, & ordinamus, q̃, si in aliqua causa requiritur litis contestatio per ius Cōe, vel municipale, & actor, vel reus fuerit citatus personaliter, vel bis ad domum, vt veniat ad litem contestandā, & non venerit in termino sibi assignato, tunc lis habeatur pro cōtestata perinde, ac si partes prædictæ præsentis fuissent coram iudice, & litis contestationem legitime fecissent. Si vero se præsentauerint, legitimatis personis, iudex teneatur, & debeat ad petitionem actoris, vel rei, præcipere ambabus partibus, vel suis procuratoribus, q̃ per totam illam diem debeant litem contestari in causa prædicta. Et si per dictas partes, vel aliquam ipsarum lis non fuerit contestata, iudex, qui de medio sedet, pronunciet, & pronunciare teneatur litem esse contestatam in tali causa, & pro contestata haberi sub pœna quinquaginta librarum denariorum, iudici, siue Rectori auferendarum; & talis pronuntiatio vim litis contestationis obtineat, perinde ac si à partibus legitime facta esset. Cum autem à partibus fit litis contestatio, sufficiat, si neget ius, quod petitur, deberi, licet factum non neget prout narratur. Nec habeatur pro litis contestatione, si in exceptionibus, quæ opponuntur contra libellum negetur ius, & factum, prout petitur, & narratur. Et nulla exceptio dilatoria, vel peremptoria, cuiuscunq; generis sit, quæ opponitur in futurum, vel iam opposita sit coram Potestate, vel eius Vicario, impediatur, vel retardet litis ingressum: videlicet in ordinarijs causis, litis contestationem, in summarijs, cognitionem

tionem negocij principalis, & dationem termini ad probandum. Et prædictæ exceptiones omnes, de quibus dictum est, quod non impediunt vel retardent litem ingressum, vel processum, si oppositæ sint, vel fuerint, auctoritate præsentis statuti, intelligantur, & fiantur esse, & sint reservatæ in processu causæ cognoscendæ, probandæ, & terminandæ, post litem contestationem, & dationem termini ad probandum cum negotio principali, pronuntiatione iudicis aliqua non obstante. Eodem modo referamus auctori replicationes sibi competentes contra exceptiones, & defensiones rei proponendas, si non fuerint oppositæ ante litem contestationem, & cognoscendas, & terminandas in processu causæ cum negotio principali. Salvo semper, quod si esset exceptio, quæ opponeretur contra personam intervenientem in iudicio nomine alieno de eo, quod negaretur habere mandatum, quo casu, si non produceretur per eum aliquod mandatum, non admittatur volens agere nomine alieno sine mandato, nisi in casibus à iure, vel secundum formam statutorum expressis, & permisis. Si vero per eum produceretur instrumentum in forma publica, & debita figura, in quo contineatur mandatum, quod videatur. In forma sua legitimum, & videatur scriptum, manu alicuius Notarij de dicta Terra Montis Novi, vel saltem in Prouincia Marchie habitantis, præsumatur, pro tali instrumento, & procedatur in causa tamquam cum legitimo, non obstante, quod negaretur illum, qui scripsit, fuisse Notarium, vel non scriptum manu eius, qui dicitur scripsisse, vel non fuisse iudicem, vel officialem eum, qui dicitur interfuisse auctoritatem, vel decretum tutelæ, curæ, auctoris, vel inuentario, nisi opponens probaret, tunc infra tertiam diem, à die exceptionis oppositæ talem tali auctoritate fuisse priuatum, vel inabilem, & nisi iudici de causa cognoscenti videretur tale instrumentum non fore dignum fide, causa legitime probata, poena decem librarum imminente parti opponenti, si succubuerit in ipsa exceptione, siue exceptionibus. Cuius poenæ medietas sit Communis, & alia partis, contra quam essent oppositæ dictæ exceptiones, vel eorum aliqua. Quæ poena incontinenti de facto per dictum iudicem exigatur. Et quod omnia, quæ opposita essent, vel opponerentur contra instrumentum pertinentia ad legitimariem mandatorum, & personarum contra dictas auctoritates, non admittantur, nisi opponens iurauerit corporaliter, quod illas animo calumniæ, & litem prorogandæ non proponit. De inde debeant probari, & terminari infra tres dies post oppositionem, aliàs habeantur pro non oppositis. Hoc tamen non præiudicet illi, contra quem talia instrumenta produceretur, quin ea possint accusare de falso, & causam accusationis peragere, per quam non suspendatur primus processus, sed, si super accusa falsi lara fuerit sententia condemnatoria, reuocentur omnia gesta prætextu illius instrumenti, & pars producens condemnentur ad interesse.

De executione publici instrumenti.

Rub. XL.

STATVIMVS, & ordinamus, quod, si aliquis comparuerit in iudicio, vel palatio D. Potestatis, & petierit executionem fieri alicuius publici instrumenti puri, vel purificati per euentum diei, vel temporis, vel conditionis in ipso instrumento inserti, siue sit instrumentum mutui, siue emptionis, siue venditionis, siue depositi, siue recommendati, siue promissionis alicuius naui, siue donationis, siue dotis promissionis, siue restitutionis dotis, siue testamenti, vel alterius vltimæ voluntatis, siue laboritij, siue præcepti iudicis, siue laudum, vel sententia arbitratorum, vel arbitratorum, & iudicum, vel quicumque alius contractus, siue instrumentum, iudex, coram quo petitur dicta executio, viso instrumento, vel particula instrumenti, vel aliquo ex prædictis, cuius petitur executio non cancellato, non abolito, & non viciato in aliqua sua parte, faciat reum principalem, contra quem petitur executio, vel eius heredem si hæres fuerit sine beneficio inuentarij, & præsens in iudicio, seu Palatio, in carceribus Communis Montis Novi cōsuetis compelli, & detineri modo infra scripto; videlicet, si præsens fuerit, faciat eum cōstringi in Palatio, nec inde permittat secedere sine voluntate creditoris, datis idoneis fideiusoribus de non secedendo de Palatio, & de soluendo quantitatem petitam, & expensas legitimas, si recesserit de Palatio, vel succubuerit, & si fideiussorem idoneum non dederit; ponatur in carceribus ad voluntatem creditoris, & assignet ipsi reo terminum quinque dierum ad accipiendum copiam talis instrumenti, & ad opponendum illas exceptiones, quæ opponi possunt contra publicum instrumentum ex forma sequentis statuti; & si reus aliquas exceptiones opposuerit de præmissis à statuto prædicto, tunc det terminum creditori ad replicandum, & ad accipiendum copiam duorum dierum, & eo elapso, det terminum decem dierum vtrique parti ad probandum, & non vltra, nisi euidenti impedimento fuerit impeditus in supradictis terminis, quod impedimentum probetur per aliam probationem, quam per iuramentum. Si vero talis detentus voluerit sibi statui terminum minorem x. dierum, tunc statuatur sibi terminus minor ad voluntatem ipsius detenti. Et elapsis dictis ter-

His terminis iudex secundum acta, & probata pronūciat, non obstantibus obiectis, dictum reum, vel eius hæredes sine beneficio inuentarij debere remanere detentum, quod vsque creditori tam de sorte, quam de poena instrumenti contenta, vel, si probata fuerint exceptiones obiectæ, pronūciat relaxandum, semper in expensis victori creditori condemnando, & in casu, quo pronūciat relaxandum fore teneatur iudex ipsum facere relaxari, præstato tamen per ipsum detentum fideiussore idoneo de stando iuri, & iudicatum soluere. Et, si pronūciauerit exequendum esse pro parte creditoris, tunc ponat, seu poni faciat reum in carceribus, si haberi potest, alias ponatur fideiussor, de quibus carceribus non relaxetur nisi principalem præsentauerit, vel satisfecerit creditori, & inde exire non possit sine voluntate creditoris. Possit etiam fieri executio realiter in bonis debitoris per ipsum creditorem eligendis, si creditori placuerit, & non aliter, & eadem executio fiat per omnia in instrumento conditionali, dummodo primò quàm fiat executio probetur conditionem euensisse, & instrumentum purificatum esse per aduentum conditionis. Quæ probatio fieri possit etiam lite non contestata, summarie, & de plano sine strepitu, & figura iudicij, & idem seruetur, & fiat, si scriptura priuata producat scripta manu propria eius, cōtra quem executio petitur, vel manu alterius de voluntate, seu mandato ipsius debitoris, etiam si solemnia, quæ requiruntur de iure non contineantur in ea, dummodo dicta priuata scriptura in se contineat ea, quæ requiruntur ex forma statuti sub Rubrica de executione priuatæ scripturæ. Si verò reus principalis, contra quem petitur executio publici instrumenti, vel dictæ priuatæ scripturæ tam scriptæ manu debitoris, quàm alterius, eo volente, seu mandante, vt supra fuerit absens à iudicio, tunc debeat citari, & in banno poni, in quo banno habeat terminum quatuor dierum vitium, quo termino elapso, possit capi, & personaliter detineri. Et in omnibus prædictis casibus non audiat Procurator dicti rei. Si verò fuerit mulier debitor, vel ipsa fuerit hæres debitoris, vel debitoricis, contra quam petitur executio, tunc non detineatur personaliter, sed statim teneatur dare idoneum fideiussorē de soluendo quantitatem, vel aliam rē in instrumento, vel scriptura priuata contentā infra vnum mensem, si succubuerit. Si autem fideiussorē dare non poterit, vel noluerit, tunc detur tenuta per iudicē in bonis dictæ mulieris pro mensura debiti declarati, & expensis legitimis per iudicem de medio residentem declaratis bonis hæreditarijs eligendis per creditorem, & extimandis per duos amicos communes per iudicem eligendos, & secundum extinctionem faciendam, & factam per dictos communes extimatores, creditor teneatur tenutam accipere, & reum absolueri pro dicto debito, dummodo reus teneatur eidem creditori dare ipsam tenutam insolutum, & pagamentum cum promissione legitima defensionis ad sensum sapientis dicti creditoris. Si verò petita fuerit executio contra hæredem cum beneficio inuentarij facti secundum formam statuti, vel iuris Communis, tunc iudex, coram quo petita fuerit talis executio, teneatur, & debeat causam talis executionis, summarie, & de plano sine strepitu, & figura iudicij, & sine solemnitatibus iuris, visis iuribus cognoscere, expedire, & terminare suo arbitrio infra viginti dies vtilēs à die executionis petite per viam, & modum executionis realis ad voluntatē creditoris, quam executionem dictus D. Potestas teneatur facere infra octo dies post dictos xx. dies adiudicando insolutum dicto creditori pro quantitate petita, & pro expensis declaratis per D. Potestatem bona hæreditaria eligenda per creditorem, & extimanda per duos bonos viros conuicinos ipsorum bonorum per D. Potestatem eligendos. Contra quam adiudicationem, & executionem per dictum hæredem aliquid dici, seu opponi non possit, etiam relucendo bona adiudicata, staturo aliquo non obstante, poena Potestati, si prædictas causas non expedierit infra dicta tempora, viginti quinque librarum, instantia vero causæ in suo robore duratura. Si verò contigerit talem hæredem cum beneficio inuentarij alienasse, consumpsisse, vel dissipasse bona hæreditaria non in comodum hæreditatis, tuncque talis hæres pro dictis bonis alienatis, consumptis, vel dissipatis, personaliter cogi possit pro executione prædictæ petita contra eum, prout in principali debitorē superius expressum est. Et prædicta locum non habeant quantum ad executionem personaliter in pupillo hærede alicuius, contra quem possit fieri executio in bonis ipsius: & electa via executionis possit redire ad viam ordinariam, & è conuerso. Et si quis produxerit in iudicio publicum instrumentum, vel particulam testamenti, vel sententiam iudicis, vel arbitratorij, seu arbitratorum, vel præceptum iudicis, vel scripturam priuatam, & petierit suum debitorem citari, & veniat ad docendum, & ostendendum in iudicio coram iudice, si tenet, vel possidet aliqua bona immobilia, vel mobilia, & quæ bona, & vbi, & non venerit, & non ostenderit, nec docuerit de bonis prædictis modo prædicto per se, vel legitimum Procuratorem infra decem dies, à die citationis prædictæ, tunc elapso dicto termino possit capi tanquam suspecta, & fugitiua persona, quæ ramen captura locum non habeat ad petitionem alicuius iudicis, vel sui Procuratoris contra aliquem Christianum. Et possint causæ prædictæ existente debitore capto, & decerto quocunque tempore etiam feriato, dum tamen ad honorem

Dei, cognosci, & terminari. Et tenuta non possit assignari pro debito à centum solidis infra, sed detineatur reus in palatio Communis, vel fideiussores præstet de soluendo, & non secedendo de dicto palatio, si dare potest, alias detineatur in carceribus Communis secundum formam præsentis statuti. Et hoc statutum sit præfixum, & locum habeat in præsentibus, & futuris.

De exceptionibus, quæ possunt opponi contra publica instrumenta. Rub. XLI.

STATVIMVS, & ordinamus, q̃ contra publicum instrumentum, purum, vel purificatum, vel scripturam priuatam, vt supra, vel sententias iudicum, vel Arbitrorum, seu Arbitratorum, vel contra testamenta, vel eius particulam, seu alia quæcunque instrumenta publica non possit opponi aliqua exceptio nisi solutionis, vel rei non traditæ, vel non ad impletorum pro parte petentis adimplendorum, vel quarumcunque, descendendum ex aliquo statuto dictæ Terræ, vel alterius loci, vbi instrumentum, vel scriptura apparet factum, vel facta, & pacti de non petendo, vel falsi, vel præscriptionis, vel simulati contractus, vel nisi opponeretur, q̃ ille qui se obligauit non habebat personam legitimam; & saluo quòd contra testamentum possit opponi, si esset ruptum natiuitate posthumij, vel in officiosi testamenti, vel quòd fuerit demens tempore testamenti, vel contractus, ille, qui testamentum fecit, vel contraxit, vel si opponeretur contra instrumentum Pactum nouæ conditionis. Et, si aliquis opposuerit aliquam dictarum exceptionum, præterquam exceptionem falsitatis, & eam non probauerit, puniatur pro qualibet vice in decem libris denariorum. Si verò opposuerit exceptionem falsitatis, & eam modo supradictam non probauerit, puniatur pro qualibet vice per Potestatem de facto in libris quinquaginta. Si verò aliquis opposuerit aliquam aliam exceptionem similem prædictis, vel non similem, iudex coram quo opponitur, non audiat super tali exceptione opponentem, sed statim pronunciet dictam exceptionem non obflare. Et, si secus fecerit, iudex puniatur in libris x. denariorum, & opponens in centum solidos denariorum, nec præsens statutum recipiat interpretationem aliquam.

De poena opponentium contra instrumenta, quòd non sint scripta manu Notarij, vel manu illorum, qui illa scripserunt, & succubentium in probatione. Rub. XLII.

STATVIMVS, & ordinamus, q̃ quicumq; vndeque fuerit, opposuerit contra aliquam scripturam priuatam, vel in publicam formam redactam, vel contra aliquod publicum instrumentum, non cancellatum, non abolutum, non cassum, neque in aliqua sui parte suspectum, productum in iudicio coram Potestate, vel eius Vicario per personam non suspectam, quod instrumentum dicatur scriptum, & publicatum esse per aliquem de Terra Montis Noui, vel dicatur scriptum in aliquo loco dictæ Terræ, vel eius districtu, q̃ talis scriptura non fuerit per Notarium scripta, vel tale instrumentum, non fuerit per Notarium scriptum, vel quòd talis scribens non fuerit Notarius, vel quòd scribens in dicta scriptura priuata, vel publica, seu instrumentum dictam scripturam, vel instrumentum non fecerit, neque scripserit, & his similia; & circa tales oppositiones succubuerit, vel defecerit in probationibus, quòd talis opponens, siue sit principalis persona, siue Procurator, siue Tutor, vel Curator, vel negociorum gestor, vel defensor, vel qui vis alius, qui de iure possit alterius ius in quolibet iudicio producere agendo, vel defendendo, vel alio quocunque modo, si ab ipsa oppositione non desisterit, vel recesserit ante datum terminum partibus ad probandum super dictis oppositionibus sine inde, vel prædicto producenti super oppositis contra dictam scripturam, vel instrumentum, condemnatur, & puniatur per Potestatem dictæ Terræ coram quo oppositio facta fuerit in xxv. libris auferendis ab ipso opponente de facto sine aliqua scriptura, & applicandis dicto Communi, non recuperandis per opponentem prædictum à suis principalibus, etiam si in suo mandato continetur q̃ dictam exceptionem, & similem possit opponere. Et tales opposcentes dicto modo, & succubentes, & dicto tempore non desistentes opponere, condemnantur vltra prædicta de facto sine aliqua scriptura in duplum eius, quo damnificatus fuerit ille contra quem opponitur propter obiectionem oppositionis prædictæ: & ipsum duplum applicetur illi contra quem opponitur. De quo damno credatur sine aliqua alia probatione sacramento ipsius, contra quem oppositio fuerit facta. Hoc addito in præsentis statuto, quòd supradicta exceptio, vel similis opponi non possit contra instrumenta, & scripturas publicas scriptas, seu scriptas manu hominum dictæ Terræ, & ibidem habitantium. In alijs autem scripturis vndeque, & quomodocunque productis ius Commune debeat obseruari super oppositionibus supradictis. Quod statutum

ruptum inuiolabiliter obseruari mandamus pœna xxv. librarum denariorum officialibus Communis prædicti, si contra taliter delinquentes executionem duxerint committendam.

De executione priuatæ scripturæ.

Rub. XLIII.

SCRIPTVRA priuata, quam scriptam fuisse manu propria debitoris, vel alterius de eius voluntate, & mandato, constitit iudici per confessionem rei, siue debitoris, aut per duos testes idoneos de visu, aut per comparisonem literarum factarum iuxta infra scriptam formam, valeat, & teneat, & ad plenam probationem sufficiat, sicut publicum instrumentum solemnitatibus, & subtilitatibus, iuris valentibus, & obseruetur, & executioni mādetur per Potestatem, & officiales dictæ Terræ ad petitionem creditoris, seu actoris, hisdem modis, & formis per omnia, & in quolibet casu, sicut publicum instrumentum, vt plenè cautum est supra sub Rubrica de executione publici instrumenti, non obstante, quòd testes scripti, vel non scripti, cōtinerentur in ea, vel etiam, q̃ deficeret locus factæ scripturæ, aut etiam inditio, dum tamen talis scriptura, priuata contineat saltem annum, mensem, & diē celebrati facti, & initi actus, in ipsa scriptura comprehensū, & contrahensum personas, & dum tamen aliquis intellectus ex defectu, & forma ipsius scripturæ appareat, & comprehendi possit alicuius promissionis, vel cōfessionis, vel solutionis, aut liberationis, aut obligationis, siue pacti, vel conuentionis, aut numerationis, vel alterius cuiuslibet probabilis actus, præterquam actus donationis inter viuos, vel causæ mortis, & testamētī, & codicilli, & actus cuiuslibet vltimæ voluntatis, obligationis, & dedicationis bonorum, vel persone alicuius, aut cōuersionis, in quibus proxime numeratis, & exceptuatis casibus, præsens statutum locum volumus non habere, sed in eis, & eorum quolibet remaneat talis priuata scriptura in dispositione, robore, & effectu iuris communis. In alijs autem casibus non exceptuatis valeat, & effectum habeat supra dictum, dummodo exceptiones obstantes cōtra executionē publici instrumenti per formam statuti supra positi sub Rubrica de executione publici instrumenti, obstant, & ob stare, & impedire possint, & debeant ipsæ, & quælibet ipsarum, enumeratæ in supra dicto statuto de executione publici instrumenti non minus contra executionem priuatæ scripturæ, quàm contra ipsum publicum instrumentum, & eisdem modis, & formis, atque temporibus proponi debeant, & probari, quæ, vt dictum est, non propositæ, & non probatæ, ob stare non valeant, nec executionem ipsius priuatæ scripturæ, iam dictæ, impedire possint, vel in aliquo retardare. Declaramus tamen, quòd priuatæ scripturæ, producendæ per quemcunque iudicem, quæ dicerentur scriptæ manu propria alicuius Christiani, & quæ continerent alicuius Christiani obligationem, vel debitum, nulla penitus detur fides, nec ipsa modo aliquo executioni mandetur, & si mādaretur, vel aliquid fieret super ipsi ad petitionem iudicis, vel sui procuratoris, nuncij, aut cessionarij, non valeat vllō modo, vel iure, & officialis super eis non procedat contra hæc, nec procedi faciat, vel permittat, pœna iniquaginta librarum de suo salario, & bonis Comuni dictæ Terræ applicandarum, & nihilominus actus contra prædicta facti, ipso iure non valeant. Et, si statuta, seu capitula in futurum aliqua contra supra dictam prouisionem cōtinget fieri, illa omnino volumus non valere, nec huic statuto, modo aliquo renunciari posse, & si renunciatum fuerit, renunciatio talis penitus euanescat, & si de super iuratum fuerit, præsumatur iurans fuisse inductus fraude, dolo, vel mctu ad iurandum. Mandantes in super Iudæorum libris, vel scripturis, eo maxime, quia, sunt infames, fidem aliquam non fore, nec esse adhibendum in iudicio, vel extra in aliqua re, vel quantitate, etiam minima, contra aliquam personam Christianam Terræ, & Territorij Montis Noni. Comparisonem autem literarum, faciendam ad probationem dictæ priuatæ scripturæ, nec non ad declarationem cuiuslibet dubij, occurrentis de aliqua scriptura publica, vel priuata, de qua dubitaretur, vel contentio, aut contraditio foret, an scripta fuerit manu alicuius, de quo in ea, vel non fuerit, volumus, & celebrari declaramus nō aliter quàm modo inferius annotato, videlicet. Potestas, seu Rector dictæ Terræ ad petitionē eius, qui, vel quæ scripturam in dubium reuocatā produxerit, aut ipsa vltus fuerit, vel vti voluerit in iudicio, vel extra, ex speciali sua commissione per nuncium, seu baiulum Cōis dictæ Terræ citari faciat, & requiri, principales personas, inter quas dubiū, contentio, vel contraditio esset de tali scriptura, nec nō quatuor Notarios dictæ Terræ expertos, de quibus visum fuerit ipsi Rectori, q̃ compareant coram eo ad iurandum, & veritatem dicendū iuxta eorum discretionem super his, de quibus petiti, & interrogati fuerint ab eodem super tali dubio, seu contentione exorta, eosque ad comparandū cōpellat, quibus comparentibus illam scripturam, super qua vertitur dubium in præsentia Notarij bancæ ciuiliū causarum diligenter exhibeat, & assignet vna cum alijs scripturis, vel scriptura, scriptis, vel scripta manu eiusdem, qui dicebatur scripsisse dictam scripturam in dubio reuocam, & eis mandet, eosquē in præsentia principum

palium iurare faciat ad Sancta Dei Evangelia, manibus tactis scripturis, quod comparationem dictarum scripturarum, quam facturi sunt, diligenter, fideliter, & sine fraude facient, quibus iuramentis praestitis, cogat eosdem in absentia principalium ad videndum dictas scripturas vna cum reliqua, seu reliquis, & ipsarum comparationem faciendum statim, antequam recedant. Qua visione, & comparatione facta, ipse Potestas, vel Rector examinet eosdem singulariter, & diuifim, quod inuenerint, senserint, & quid credunt de scripturis praedictis, an eiusdem manu scriptae videantur, vel non, & dicta, & declarationes eorum singulariter scribi faciat in actis manu dicti Notarii bancae; ipsaque dicta, & declarationes publicet, partibus praesentibus, vel saltem citatis, absque alio quolibet termino apponendo. Illud autem, quod dictum, & declaratum fuerit per maiorem partem eorum vna cum ipso Potestate, seu Rectore dictae Terrae Montis Noui in praedicta comparatione litetarum, vel circa eam, an sit eiusdem manu, vel non, vel an scripta in dubium reuocata sit manu eius, cuius per producentem, vel vtemem dicebatur esse, vel non sit, habeatur, intelligatur, & reputetur, pro plenissima, certissima, & firmissima veritate, & conuocatis principalibus ex officio, vel ad petitionem alicuius partis pronunciare possit, & debeat Potestas, seu Rector, non obstante defectu alterius solemnitatis, iuris communis, vel maioris probationis, & dignitatis, siue comparationis literarum, nulla partium contradictione obstante. Et ubi dicta declaratio, & pronunciatio fuerit affirmatiua pro ipsa scriptura, iudicio, vel crudelitate maioris partis praedictorum simul concordantium, tunc statim ipso iure, & facto ipsa scriptura, cui non obfaret aliqua praedictarum exceptionum, oppositarum, & approbata, ut supra, sit, & esse intelligatur legitima, & fide digna, ac etiam executioni mandanda, ut superius dictum est, dum tamen contineat alia, ut dictum est supra. E contra, ubi maioris partis praedictorum declaratio fuerit negatiua, videlicet, quod dictae scripturae non fuerint, vel non videantur fuisse eiusdem manu, cuius dicebatur fuisse scriptura producta, seu producenda in dubium reuocata, statim ipso iure, & facto intelligatur, & reputetur ineficax, & non legitima, nec fide digna, nec executioni mandanda. Volumus autem, quod de vnaquaque scriptura: videlicet tam de ea, quae comparatur, quam de ea, cui sit comparatio, stetur, & credatur dicto, & declarationi praedictorum, vel maioris partis eorum vna cum dicto Rectore. Si quidem is, qui diceretur scripsisse, fuisset de dicta Terra Montis Noui, vel eius districtus, vel ibidem conuersatus, vel si cum eis etiam alibi conuersatus fuerit, de qua conuersatione stetur, & credatur iuramento eorumdem, & etiam, si in praesentia eorum de nouo scripserit aliquam scripturam, cui, fide cum qua posuit, fere potuerit comparatio fieri, & facta fuerit; quae de causa Potestas, seu Rector possit, & debeat talem scribentem, seu scriptorem, de cuius scriptura dubitaretur, si viueret compellere ad scribendum de nouo. Et, si alibi moraretur, cum ad petitionem partis, vel ex officio possit ad scribendum compellere. Et etiam teneatur, & possit cum requirere, & compellere ad respondendum, si talis scriptura fuit, aut esset manu sua scripta, vel non. Qui, si comparere, vel respondere reculauerit in termino competenti statuendo per ipsum Potestatem, seu Rectorem dictae Terrae Montis Noui, ipso facto, & iure habeatur pro confesso, & conuicto; & talis scriptura reputetur scripta manu eius propria, sine alia probatione, & contra eum possit, & debeat executioni mandari; & nihilominus pro ipsa inobedientia, & recusatione puniatur de facto arbitrio Domini Potestatis. Si vero responderit, & negauerit, & fuerit reprobatus per comparationem ad praedictis dicto modo factam, aut etiam per testes, de facto in quinquaginta libris denariorum puniatur per Potestatem ex officio, licet pars eum noluerit accusare, & nihilominus executio ipsius scripturae fiat, & fides adhibeatur, ut dictum est. Executio priuatae scripturae, seu probatio eius dicto modo celebrata, & facta, robor, & effectum obtineat plenissimae firmitatis, iure contrario non obstante. Secus autem facta, vel obiecta, ipso iure sit nulla, & nullius valoris, nisi ipsa priuata scriptura foret efficiat, & solemnior, quam dictum est. Et praedictum statutum in omnibus suis partibus volumus perpetuo duraturum fore, expresse derogantes quibuscunque alijs statutis, & ordinamentis in contrarium factis, & faciendis.

De Tenutis auctoritate Iudicis acceptis.

Rub. XLIIII.

STATVIMVS, & ordinamus, quod si aliquis xgerit actione personali, reali, vel mixta, vel quacunque alia, contra aliquem, & per contumaciam aduersarii, vel per suam victoriam missus fuerit in possessionem bonorum aduersarii, quae immissio fieri debeat post x. dies, a die latae sententiae, vel a die praeccepti iudicis, nisi fuerit appellatum, vel statim reo in contumacia constituto, & facta immisione in bonis aduersarii teneatur missus in tenutam, & possessionem notificare, seu notificari facere dictam immisionem illi, contra quem facta esset immissio per cedulam subscriptam manu propria scribentis, quae cedula ei personaliter detur, vel ad domum eius habitationis dimittatur: in qua cedula contineatur quomodo accipit

cepti tenutam in bonis eius, & in quibus bonis, & debitū, pro quo acceperit, & in dicta cedula assignetur terminus x. dierum ad opponendum quicquid vult contra dictam tenutam, & debitum, in casu quo per contumaciam partis dicta tenuta esset concessa, aliā, si in casu victorie partis esset concessa ad opponendum quicquid vult contra tenutam, & sententiam, & si quid contra ipsam legitime opponere possit: quod si infra dictum terminum comparuerit, & aliquid opposuerit contra dictam tenutam, & debitum, non audiatur contumax super suis exceptionibus, nisi primò resectis expensis. Si verò infra dictum terminum non comparuerit, nec aliquid opposuerit cōtra dictam tenutam, vel non obtinuerit in oppositis per eum, tunc procedatur ad executionem faciendam, de bonis acceptis in tenutam, hoc modo: videlicet quod fiat extimatio rei acceptæ in tenutam per quatuor conuicinos ipsius rei bonos, & legales, qui debeant extimationem facere, præstito iuramento eorum iudice bona fide, & facta extimatione per dictos conuicinos, & facta pronuntiatione per iudicem, quæ fieri debeat secundum extimationem dictorum conuicinorum, vel maiorem partem ipsorum, notificetur ei, contra quē missio facta est, & per cedula, in qua contineatur qualiter extimatio facta est, & de pronuntiatione iudicis, & q̄ in dicta cedula assignetur sibi terminus quinque dierum ad dicendum, & opponendum quicquid vult contra dictam extimationem. Quæ cedula detur ei personaliter, vel ad domum sue habitationis dimittatur. Quo termino elapso, procedatur per iudicem ad dationem insolutum, hoc modo: videlicet q̄ iudex teneatur, & debeat bona accepta in tenutam dare, & concedere insolutum ei, qui missus est in possessionem pro suo debito secundum extimationem factam per dictos conuicinos, vel maiorem partem ipsorum. Et si res, siue bona data insolutum, transcederet quantitate debiti, residuum a dicto debito reddatur debitori. Et si non ascendit ad quantitate debiti de eo, quod minus est, saluum remaneat ius creditori. Et, q̄ facta dicta datione insolutum per sententiam iudicis ex secundo decreto, possit tamen debitor, seu ille, contra quem facta est datio insolutum, recuperare, & recolligere bona data in solutum infra sex menses currentes, computandos a die dationis insolutum, si res fuerit immobilis, dummodo solutur debitum creditori, & ei expensas reficiat, legitimè factas occasione prædicta. Et, si prædicta omnia fuerint obseruata, non possit aliquid opponi, vel dici cōtra dictam dationem in solutum, propter quod datio in solutum modo aliquo infringatur. Si verò aliqua res mobilis capta fuerit in tenutam auctoritate iudicis, tunc talis res mobilis debeat extimari per duos viros expertos bonos, & secundum extimationem ipsorum fiat datio in solutum per iudicem, citata primò parte eum dimissione cedulæ ad audiendum dictam extimationem fieri, & ad audiendum dictam pronuntiam iudicis in solutum concedendi; post quam dationem in solutum possit ille, contra quem facta est datio in solutum recuperare rem datam in solutum, & recolligere soluto debito, & resectis expensis infra vnum mensem, quo mense elapso, dicta datio in solutum firma remaneat.

De contractibus Mulierum.

Rub. XLV.

INDEMNITATIBVS mulierum, quarum sexus fragilis est, hac salubri lege, prout melius possumus providentes, statuimus, q̄, si aliqua mulier aliquem contractum, donationem, quietationem, vel quamcunque aliam obligationem inire, testamentum, seu quamcunque aliam vltimam voluntatem facere voluerit, illam inire, seu facere debeat cum præsentia, & consensu Patris, si superest, alias cum præsentia filiorum maiorum xxv. annis, vel vnus, si vnum tantum filium habuerit, & fratris, seu fratrum carnalium, si ipsos habet; quibus deficientibus, cum præsentia, & consensu duorum proximiorum masculinorum, vnus ex parte patris, & alterius ex parte matris, si habet, vel ex altera linea tantum. Et quod de consensu dicitur, locum habeat in omnibus alijs contractibus, præterquam in testamentis, & vltimis voluntatibus, in quibus sufficiat præsentia sine consensu. Et insuper in quocunque casu viri præsentia debeat adhiberi, si ipsum habet. Et aliter factus contractus, donatio, obligatio, quietatio, testamentum, seu alia vltima voluntas, à muliere non valeat, nec teneat ipso iure, nec pro ipsa muliere, nec contra ipsam aliquem fortia iuris effectum, si in ipso actu dicta mulier aliquo modo appareat obligata. Et, si iuramentum super prædictis initis, vel factis à muliere, cōtra vel præter formam præsentis statuti præstitum reperiretur, præsumatur auctoritate præsentis statuti dolo fuisse inductam, ad præstandum iuramentum prædictum, & quod de testamento, vel vltima voluntate dicitur, habeat locum, nisi imminet mortis periculum, vel pestis, quibus locus, & tempus non patiantur prædictorum habere, vel expectare præsentiam, quibus casibus, omni tamen fraude cessante, si aliud non obstat, possit libere condere testamentum, & quamcunque aliam vltimam voluntatem. Hoc sanè addito, q̄ si qua prædictarum personarum, quarum auctoritate præsentis statuti præsentia, vel consensus requiritur, fuerit absens a Terra, & territorio Montis Noui, illius seu, il-

seu illorum præsentia, vel consensus adhibeatur, quæ, seu qui adhibetur per formam præsentis statuti, si talis persona absens in rerum natura non superesset. Et virum dictæ personæ sint absentes, stetur relationi nuncij Communis ex commissione faciendâ ipsi nuncio per ipsam mulierem; de quibus commissione, & relatione appareat publicum instrumentum. Hoc insuper intellecto, quod si mulier fecerit per nuncium Communis Montis Noui personaliter requiri cum cædula illum, seu illos, quorum præsentia tantum requiritur per formam huius statuti, quod veniat ad præsens standum tali contractui, donationi, obligationi, quietationi, testamento, seu alteri vltimæ voluntari, quæ, seu quam iniri, seu facere voluerit, & intendat; declarando in ipsa cædula, quod genus contractus intendat facere, vel quod intendit testari, vel aliam vltimam voluntatem facere, & locum, in quo, & diem, & horam. Et si talis, sic requisitus, comparere neglexerit, ex tunc mulier prædictum actum, quem facere intendebat, faciat, prædicti requisiti absentia non obstante. De qua requisitione cum cædula prædicta credatur eidem nuncio, ac sufficiat, si ipse nuncius de hoc relationem faciat Notario, qui de prædicto actu, quem mulier facere intendit, debet esse rogatus: de qua relatione adhibeatur eidem Notario plena fides. Prædicta tamen non vendicent sibi locum in locationibus, conductionibusque; pensionum, & domorum, & in constitutione Procuratorum ad causas, seu iudicia, & in remissione damnorum, datorum. Declarantes, quod foemina in patris potestate constituta, non possint testari, nisi prosit de iure communi cautum est.

De debitis mulierum contractis ante contractum matrimonium. Rub. XLVI.

STATVIMVS, & ordinamus, quod si aliqua mulier esset obligata pro aliquo debito ante contractum matrimonium, quod tale debitum solvatur, & solui debeat de dotibus mulieris, quousque; dotes sufficiant, si talis mulier non habet alia bona, sufficientia ad satisfactionem dicti debiti. Et si maritus soluerit de dictis dotibus, tantumdem tempore restitutionis dotum, de ipsis dotibus subtrahatur.

De pignoribus per creditorem possedis. Rub. XLVII.

STATVIMVS, & ordinamus, quod creditor possidens aliquam rem mobilem, sibi per debitorem obligatam, siue pro vno debito, siue pro pluribus, cogi non possit per debitorem, pignus recuperare volentem, ad restitutionem pignoris, nisi per eius debitorem omne debitum persolvatur, siue sit debitor ex vna causa, siue ex pluribus. Et quicumque subpignorauerit alicui personæ, non ludæo, nec vsurario aliquam rem mobilem, teneatur, & debeat rem ipsam luere infra mensem à die requisitionis, vel citationis factæ de eo pignore luendo, alioquin liceat creditori, elapso ipso mense, rem ipsam subpignorare, vel vendere ad incantum legaliter plus offerenti, omni fraude cessante, saluis tamen pactis, & conuentionibus, quæ essent habitæ inter eos, non obstante præsentis statuto.

De satisfactione præstanda per forenses. Rub. XLVII.

STATVIMVS, & ordinamus, quod si aliqua persona non subiecta iurisdictioni Communis Montis Noui mouerit aliquam litem, vel causam in aliqua Curia Communis prædicti contra aliquem de dicta Terra Montis Noui, non audiatur per aliquem officialem Communis prædicti, super dicta lite, vel causa, nisi primo idoneè satisfecerit de reficiendis expensis suo aduersario, si contingat, eum in tali lite, seu causa succumbere, desistere, vel condemnari. Et si reconueniatur satisfacere, similiter teneatur de iudicio fisci, & iudicatum soluendo. Et si in dicto casu reconuentionis fideiussorem idoneum dare non possit, sufficiat iuratoria cautio cum poenali promissione, & obligatione iurium, & bonorum suorum. Et idem fiat, & obseruetur si talis, non subiectus iurisdictioni Communis Montis Noui mouerit litem, vel causam per suum Procuratorem, non obstante, quod talis Procurator sit instrumento Procurator relectus ab onere satisfaciendi.

Quòd habitantes omnes, & non habitantes in Terra Montis Noui, vel eius territorio, teneantur soluere collectas, & subire onera realia, & personalia Communi Montis Noui pro rebus, quas ibi possident. Rub. XLIX.

STATVIMVS, & ordinamus, q̃ omnes, & singuli habitantes, & non habitantes in Terra, vel territorio Montis Noui, cuiuscunq; conditionis, siue status existant, teneantur, & debeant soluere collectas, & subire onera Còis realia, & personalia, in quantum dicitur personalia, locum habeat in habitatoribus fulummodo, non in alijs, pro rebus, & possessionibus suis, quas habent, tenent, & possident in Terra Montis Noui, vel eius territorio, & districtu, vel vtuntur, & fruuntur, causis omnibus alijs reformationibus, & statutis, & concessionibus, huic statuto contrarijs. Et quicunq; de dicta Terra Montis Noui, vel aliunde ecitauerit, vel se occultauerit ad soluendum dictas collectas, vel subire onera, & factiones predictas, tam præteritas, quàm futuras, quas pro podere suo facere, & soluere tenetur, vel pro suis bonis subire teneatur, & cogatur. Et ipsi, & eorum familie nihilominus sint interim exclusi, & exclusæ ab omni honore, protectione, & defensione Còis Montis Noui. Et si dicti forenses negligentes fuerint in soluendo onera per duos, Annos dictæ possessiones dictorum forensium, non soluentium, applicentur ipso iure Còis dictæ Terræ, & applicatæ, & incorporatæ eidem esse intelligantur per solam declarationem, seu declarationem Potestatis dictæ Terræ, citatis primo dictis forensibus more forensium, & similiter fiat de alijs bonis ipsorum forensium, non subeuntium, vel non soluentium, vt supra. Et Potestas, qui pro tempore erit, ad denunciam Syndici Communis dictæ Terræ banniri faciat bona eorum, qui dicto Communi onera, & collectas subire, & soluere recusant per loca publica dictæ Terræ. Quibus sic bannitis, & subastatis, prædictus Syndicus alienandi, & vendendi ea bona, easq; possessiones nomine dictæ Communitatis licentiam habeat, defensionemq; bonorum promittat. Statutum autem præsens non vendicet sibi locum in illis, qui immunitatem haberent, vel priuilegium immunitatis à dicto Communi, siue sint districtuales, & habitantes, siue forenses.

De probatione filiationis, & consanguinitatis, vel affinitatis faciendi per famam, & de poena negantis eas, & de poena negantis mortem alicuius. Rub. L.

STATVIMVS, & ordinamus, q̃ si aliquis masculus, vel foemina, tanquã filius, vel filia, vel pater, auus, auia, nepos, vel neptis, vir, vel vxor, frater, vel soror, alicuius in iudicio, vel coram quocunq; iudice, vel officiale Còis Montis Noui, aut arbitro, vel arbitratore, petat aliquid sibi dari, vel fieri, vel postulet, vel improbet per aliquem, vel, si ab ipso peteretur, vt filius, vel filia, nepos, vel neptis, vir, vel vxor, auus, vel auia, pater, vel mater, frater, vel soror opponendo dixerit aliquid, & negatum fuerit non esse filium, vel filiam, nepotem, vel neptem, sororem, vel fratrem, patrem, vel matrem, auum, vel auiam, virum, vel vxorem; & sit publica vox, & fama in contraria, vbi habitat ipse, vel habitare consuevit ille, cuius asserit se filium, vel ex cuius persona aliquis dixerit, postulauerit, improbauerit, vel petierit, & isti tali oppositum fuerit, vel pertinaciter negatum, q̃ non fuit filius, vel filia, nepos, vel neptis, frater, vel soror, pater, vel mater, auus, vel auia eius, cuius se asserit, q̃ opponens suam exceptionem, vel negans probare, teneatur legitimis probationibus factis per duos testes omni exceptione maiores, ista probatiõe de publica voce, & fama per duos testes bonæ conditionis, & famæ per illum, qui dicit se filiũ, filiam, fratrem, vel sororem, nepotem, vel neptem, & similia, vel etiam si opponens, vel negans, prædictos non esse consanguineos, vel tales, & non destiterit à tali negatione, vel exceptione ante terminum sibi datũ ad probandum dictam exceptionem, non probauerit dictam exceptionẽ, puniatur in centum sol. def. applicandis dicto Còis Montis Noui, & in restitutione damnorum, & expensarum, quas, & quæ sustinuerit ille contra quem opposita fuerit dicta exceptio, vel dicta negatio facta primo taxatione per iudicem. Et ad prædicta soluenda compellatur, sine strepitu, & figura iudicij, & sine aliqua scriptura; non obstantibus aliquibus iuribus, prouisionibus, & ordinamentis dicti Communis in contrarium facientibus, quibus sit, & esse intelligatur omni modo derogatum, quantum ad prædicta. Et eadem poena puniatur ille, qui negauerit aliquam consanguinitatem, vel parentelam vsque in quartum gradum computandum, secundum ius canonicum, vel mortem alicuius, de qua esset publica vox, & fama in contraria, vnde est ille, de quo queritur, si suam exceptionem non probauerit, vel alia non fecerit, vt supra plenissimè dictum est, ac etiam dici potest.

De oliuis fingulo anno plantandis .

Rub. LI.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd quilibet continuus habitator Terræ Montis Noui, habens quinquaginta florenos in bonis, quolibet anno debeat, & teneatur plantare duos plantones oliuarum. Ultra verò quantitatem prædictam, possidens, quatuor plantones anno quolibet plantare teneatur, vsq; ad centum plantas, & illas, vt fructum faciant, congruè laborare. Si quis autem id facere omiserit, quinq; solidorum poena pro quolibet omisso plantone condemnatur; & nihilominus prædictos plantones ponere teneatur. Et de prædictis quolibet anno semel de mense Maij debeat per officiales damnorum datorum inquiri poena eidem officiali viginti librarum denariorum, applicandorum Cōmuni, si de prædictis inquirere non curabit. Quod statutum in quolibet Concilio generali pro publica vtilitate legi mandamus poena x. librarum Cancellario, seu Notario reformationum ad hoc deputato illud, vt supra legere omittente. Volentes, quòd quilibet Potestas in principio sui officij continentiam dicti statuti publicè banniri faciat poena x. librarum de suo salario tempore syndicatus auferendarum, si dictum bannum per loca publica Terræ Montis Noui emanari non fecerit.

De fœno, & palea in domibus, vbi habitatur, non reponendo.

Rub. LII.

CVM publicè interfit, Terras, & Castra ab incendiorum periculis defendere. Idcirco præsentī statuto mandamus, q nullus tam districtualis, quàm forensis audeat, vel præsumat fœnum, aut paleam in domibus, quæ per homines habitantur, reponere, seu reponi facere, seu consentire, vel tenere, poena xx. solidorum cuiuslibet contrafacientis; & nihilominus dictum fœnum, seu paleam de dictis domibus habitatis per officium Potestatis amouere cogatur. Liceat tamen impune vnam salmam fœni, vel paleæ pro necessitatibus arbitrio Potestatis in domibus habitantis reponere, vel tenere. Prædicta tamen in publicis albergatoribus locum habere nolumus. Et omni anno, tempore quo fœnum, seu paleæ reponuntur, Potestas, qui pro tempore fuerit ex vinculo iuramenti, teneatur banniri facere per loca publica dictæ Terræ continentiam dicti statuti, poena x. lib. de suo salario, & Communi applicandarum si negligens fuerit in prædictis, Potestati prædicto auferendarum.

De muris reficiendis.

Rub.

LIII.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd quilibet Potestas Terræ Montis Noui, qui pro tempore fuerit, sui regiminis tempore, semestri quolibet teneatur, & debeat fabricari facere, seu reficari decem cannas muri in locis, & muris dictæ Terræ debilibus, vbi maior debilitas, seu maius dictæ Terræ periculum imminet. Ad quod ordinandum ipse Potestas Concilium specialiter conuocare faciat, ac operam efficacem dare, ita, & taliter, quòd dictæ decem muri cannæ suo regiminis tempore fabricentur expensis Communis. Quòd si negligens fuerit in prædictis in decem ducatorum poena mulctetur. Addentes, quòd qui in posterum maior xiiij. annorum de dictis muris, vel turrioribus, vel curridoribus, vel portis, vel pontibus, aut muris pontium dictæ Terræ, vel alijs ædificijs, seu fabricis Communis dictæ Terræ inuētus, vel probatus fuerit in aliqua parte, quocunque, & qualitercunq; deuastare, vel demoliri, vel diruere etiam in minimo, tam in hæctenus constructis, & remanentibus, quàm in futurum construendis, seu reficiendis, seu refaciendis, vel emanandis, puniatur de facto, statim omisso omni penitus iuris ordine, in decē libris denariorum pro quolibet, & qualibet vice, & ad emendationem damni; quæ poena applicetur Cōi, conuertenda semper in reparationem dictorum locorum. Quam poenam si contrafacient non soluerit statim, vel soluere non poterit infra tempus, arbitrio Potestatis fusigetur ante ipsos muros, vel locos laesos, aut ligetur, & ligatus teneatur per tres horas ad cathenam ferream ante Palatium Communis. Minores autem decem annorum, maiores tamen septem annis puniatur tantum dicta poena pecuniaria, & in emendationem. Et similiter maiores septem annis, vsque ad annum quatuordecim. Minores autem teneantur tantummodo ad emendationem damni. Pro quibus contrafacientibus in quacunque ætate, teneantur ad poenam pecuniariam, & ad emendationem damni, pater pro filio, & auus pro nepote, & nullum beneficium admittatur. De qua poena pecuniaria accusator habeat quartam partem pecuniæ peruenientis in Cōe, & teneatur secretus, si voluerit teneri secretus. Innotescat tamen Cancellario Communis, ne qua fraus admitti possit in dicta quarta, & credatur accusatori cum vno saltem teste fide digno ad plenā probationē, & aliam quartā officialis, qui effectualē executionem

nem fecerit, & redegerit in Communi. Qui Potestas in principio sui officij quolibet semelstri teneatur banniri facere dictum statutum, vt magis ad omnium notitiam peruenire possit, poena Potestati imposita decem ducatorum in reparationem murorum prædictorum, si in aliquo prædictorum neglexerit, vel contrafecerit. Et nihilominus, omisis etiam bannimentis, contrafacientes teneantur omnes, & pro contrafacientibus, vt supra dictum est.

Quomodo fiat inuentarium, & cum quibus solemnitatibus. Rub. LIIII.

HAC ædicali lege in perpetuum valitura sancimus, quòd solemnitates à iure traditæ, videntur diffi-
ciles, & scrupulose nimium, & sæpe etiam industriosi, & periti falluntur in eo, statuimus, sancimus, & ordinamus, quòd volens hæreditatem adire, & hæres esse alicuius, & habere beneficium inuentarij à iure concessum, comparere debeat coram Potestate dictæ Terræ, vel eius Vicario, seu Locumtenente, exponens, quomodo ipsæ tanquam hæres vult adire hæreditatem talis mortui, & petere à supradicto Domino Potestate, vel eius Vicario, seu Locumtenente, quòd committat præconi Terræ Montis Noui, quòd fiat proclama voce præconia, quòd quicumque est creditor, vel legatarius talis defuncti, seu ius aliquod prætenderet in hæreditate ipsius, quòd infra terminum statutum, coram ipso officiali comparere debeat ad videndum confessionem inuentarij, quam, adiens hæreditatem, facere vult; quæ commissio fiat per Dominum Potestatem prædictam, vel eius Vicarium. Et statim facta comparitione, & declaratione de prædictis, assignetur terminus octo dierum per supradictum Dominum Potestatem, vel eius Vicarium, seu Locumtenentem cuiuslibet creditorum dicti defuncti, & ipsius hæreditatis, & legatario, seu legatarijs, & cuiuslibet alteri ius in hæreditate prædicta prætendenti, quòd veniat ad videndum confessionem inuentarij, quam talis facere intendit de hæreditate talis defuncti, & bonis ipsius, nominatis semper personis, tam hæredis, quam defuncti, & loco certo ad confessionem inuentarij, & die certa, & hora certa diei. In quo termino dictorum octo dierum dictus hæres confecerit inuentarium, dictum inuentarium conficiat, & perficiat, & omnia bona defuncti, de cuius hæreditate agitur, ponat tam mobilia, quam immobilia, quam etiam iura, & actiones dicti defuncti, quæ ad ipsius credulitatem peruenerint. Et tale inuentarium, sic confectum, valeat, & teneat, & habeat roboris firmitatem. Et si dicto modo hæres confecerit inuentarium, possit ex eo consequi beneficium inuentarij, iure aliquo in contrarium non obstante.

Quòd nullus in causa ciuili audeat opponendo negare filiationem paternitatem, & matrimonium. Rub. LV.

PRAETEREA pro cauillationibus remouendis, nullus in iudicio proprio nomine, vel procuratorio, seu alterius nomine quocunq; audeat opponendo negare paternitatem, filiationem, seu matrimonium alicuius litigantis, vel alterius, de quo exercendo in iudicio, vel agendo mentio, aut allegatio fiet, seu notariatum, consanguinitatem, vel affinitatem; quod si obijciendo, negauerit, & de filiatione, paternitate, matrimonio, & alijs supradictis apparebit per probationem à iure communi traditam, obijciens poenam centum sol. pro qualibet vice incurrat. Quod locum habere volumus inter nostros tantum subiectos, & de his, qui essent, vel fuissent nostræ iurisdictioni subiecti.

Quòd debitor Communis non audiat in aliquo suo iure, nisi primò satisfecerit Communi, nec possit exercere aliquod officium, ad quod eligeretur. Rub. LVI.

DEBITOR ex quacunq; causa, vel obligatione, nostro obligatus Communi, volens agere, seu se defendere in causa ciuili, omnis sibi claudatur sui iuris executio, seu propositio, & non præmissa satisfactio de debito integrali, Reſtoris, seu Vicarij audientia denegetur. Nec possit aliquod officium publicum, auctoritate, & vtilitate, ad quod eligeretur, vel electus esset in Terra Montis Noui, vel eius territorio exercere per se, vel substitutum, nec quærat tali debitori ex electione ius aliquod. Quod statutum, & contenta in eo, Potestas, seu officialis teneatur, & debeat ad petitionem cuiuscunq; petentis executioni mandare, poena decem librarum Communi applicandarum, si negligentes fuerint in obseruando prædicta.

Quòd vi-

Quòd victus, siue condemnatus ante solutionem non reconueniat actorem. Rub. LVII.

CONDEMNATVS alicui, seu victus ante solutionem debiti, seu rei, quibus condemnatus est ex confessione, seu probatione, vel quocunq; modo, non reconueniat actorem, qui vicit. Si verò debitor, non habuerit, vnde solueret, & fideiussores de soluendo infra terminum sibi statutum à iudice prestare non posset, realiter, & personaliter voluntate creditoris ad soluendum cogatur. Nec sibi pro sit confessio, seu alienatio de suis bonis in fraudem creditorum quocunq; titulo obligationis facta, quam ex nunc, prout ex tunc effectualiter reuocamus, si post contractum debitum, factam esse apparuerit.

De re Communi diuidenda.

Rub. LVIII.

QVONIAM nemo in Communi debet retineri inuitus, si quis rem Communē mobilem, vel immobilem cum alio, seu aliis habeat, & volens à Communione recedere socium, vel socios pro re diuidenda vocari fecerit ad iudicium, teneatur Potestas, vel Vicarius socium, vel socios, sic vocatos, facere, vt rem ipsam diuidant, vel diuidi faciant expensis communibus. Diuisione verò facta, primò partē capiat, qui primo ad iudicium properat. Sed, si prouocatus voluerit, aliquam pecuniae, vel rei quantitatem offerre prouocanti, vt diuidat, teneatur ipsa prouocans capere, & diuisionem facere, vel prouocato referre tantundem pecuniae, vel rei de suo referre pro diuisione facienda soluendum. Et praedicta loci habeant in maioribus xxv. annorum; si autem prouocatus esset minor xxv. annorum prouocans verò maior, tunc maior diuidat, & minor prouocatus capiat. Sed si minor prouocaret maiorem, tunc stet in dispositione iuris Communis canonici, vel ciuilis. Cum autem res commodè diuidi non posset licitum sit alteri parti rem extimare suo arbitrio, quam extimationem, si altera pars acceptauerit, medietatem extimationis loco suo offerat, & rem sibi retineat, aliàs ille, qui extimauit, medietate extimationis data, integram rem habeat. Quòd si rem esse communem aliquis negaret, iudex ante omnia summarie, & de plano cognoscat, an res sit communis, vel non; & secundum quòd sibi ex probationibus paruerit procedat.

De prothocolis Notariorum mortuorum publicandis alij Notario committendis

Rub. LIX.

CASVS mortis, vel alterius impedimenti, si in persona Notarij rogati contingeret, nè aliter sit dānosus, qui: videlicet Notarius publicus in sua vltima voluntate committendi alteri, cui vult, legali Notario suas scripturas, & rogationes publicandas, liberam habeat potestatem. Si verò ab intestato decesserit, super ipsa commissione, nulla dispositione apparente; haeres possit committere publicandas, dummodo in vtroque casu per reformationem Consilij generalis, cui commissum fuerit, concedatur auctoritas publicandi. Cum autem in aliqua rogatione commissi inueniretur verbum, & cætera, teneatur ipsam rogationem extendere secundum formam ipsam, quam Notarius defunctus consueuerat in suis rogationibus obseruare. Ad cuius surrogati Notarij requisitionem infra triduum haeres defuncti omnes, & singulas rogationes, & prothocolia sub poena x. librarum studeat assignare. Quo termino elapso, si infra aliud triduum de praedictis assignationem non fecerit, poena xxv. librarum denariorum puniatur. Contra quem, denunciatione facta, Potestas, & eius Vicarius ad eum puniendum procedat. Quòd locum habere volumus non solum in futuris, sed etiam in omnibus iam commissis.

Qui debeat esse Tutor pupillis.

Rub. LX.

PUPILLO, seu pupillæ, cui per patrem, seu Auum paternum in sua vltima voluntate Tutor non fuerit relictus, detur per iudicem, seu constituatur Tutrix primò mater, & ea renuente, Aua, si viuet, & sint legitimæ ætatis, bonæ conditionis, & famæ, & secundas nuptias non contrahentes. Si verò personæ praedictæ tutelam subire noluerint, vel non potuerint, proximior coniunctus, seu consanguineus pupilli, seu pupillæ in tutorem detur. Dummodo quotiens Tutor, vel Tutrix per iudicem constituetur, non valeat, nisi in praesentia trium, vel quatuor proximiorum consanguineorum

D 3 pupilli,

pupilli, vel pupillæ approbantium idoneitatem, & legalitatem tutoris, vel tutricis datio facta fuerit. Et idem modus, seu forma seruetur in datione curatoris, vel curatricis, vbi pater, vel auus ipsæ de curatore, vel curatrice non prouidisset in vltima etiam minus solemnī voluntate. Et in cura prodigi, vel furiosi, vel similibus personarum. Et mater, quæ ob minorem ætatem non potuit suscipere tutelam, vel curam filiorum, vel filiarum eius, facta maior, possit tutelam, & curam suscipere; & remouere auiam, & quamcunque aliam personam à iam suscepta tutela, vel cura per ipsam auiam, vel cæteras personas, seruata semper forma dicti statuti.

De contractibus, & iudicijs per minores agitandis.

Rub. LXI.

VIGINTI quinque annis masculorum minorum, maiorum tamen xiiij. annis, mulierum autem maiorum xij. annis, minorum tamen xxv. annis, sacramento præstito, non venire contra, ratione minoris ætatis se obligantium, contractus omnes, obligationes, necnon iudicia, tam ciuilia, quàm criminalia per eos agitata, vel agitanda, & omnia alia, quæ per ipsos fuerint in concessionibus, seu obligationibus, solutionibus factis, & receptis, firma sint, & tanquam facta, & gesta essent à maioribus xxv. annis, rata, & firma sint, & perpetuò habeantur. Nec possint prætextu minoris ætatis aduersus ea venire, restitutionem in integrum petere, vel aliud auxilium impetrare, sed personam legitimam habeant in contractibus, & iudicijs, agendo, vel defendendo ciuilibus, & criminalibus, vt maiores: dummodo contractus, qui fierent per eos in præsentia, & voluntate duorum ex proximioribus consanguineis masculis discretis, extantibus illis; non extantibus, tunc præsentibus duobus affinibus, ex proximioribus, & melioribus, & legitimè ætatis, & in præsentia Potestatis Terræ Montis Noui, vel eius Vicarij. Alias non obstante sacramento (quòd præsumatur dolo, fraude, vel metu interpositum, possint, & valeant, si ex ipsis contractibus apparent læsi, iure restitutionis in integrum, vt secundum formam iuris communis.

De curatore prodigi, vel furiosi.

Rub. LXII.

FVRIOSO, seu dementi cuiuscunque ætatis, & prodigo viginti quinque etiam annis minori bona folim paterna, vel propria disipanti ad petitionem, & requisitionem duorum proximiorum consanguineorum, vnus ex dictis consanguineis idoneus moribus, & facultatibus, per Potestatem Terræ Montis Noui, seu eius Vicarium constituat curatur; sine eius consensu, præsentia, & voluntate nihil possit gerere, contrahere, alienare, vel se, eiusque bona obligare in aliquo. Et vt ad notitiam singulorum perueniat, ad petitionem curatoris constituti, commissione iudicis præcedente, banniat per Terram Montis Noui, quòd nullus cum eo contrahat, vel sibi eum obliget, posito, quòd ei non fuerit administratio interdicta.

De ratione reddenda à tutoribus, & curatoribus.

Rub. LXIII.

TUTORES, & curatores quibuscunque personis constituti ad petitionem duorum proximiorum consanguineorum eorum, quibus tutores, & curatores sint constituti infra mensem pœna viginti quinque librarum denariorum requisiti, suæ administrationis teneantur reddere rationem; in qua rationis redditione, si inuenti fuerint suspecti, gerendo inutilia, & vtilia negligendo, personas, & res malè tractando, bona sine legitima causa minuendo, remoueantur per Potestatem, vel eius Vicarium in locum eorum alijs idoneis legitimè constitutis. Teneantur etiam prædicti tutores, & curatores quolibet anno de mense Ianuarij reduci facere in scriptis in publicam formam introitus, & exitus pupillorum, & ipsos introitus, & exitus cum inuentario, per eos confecto coram Iudice, & Notario Potestatis de mense Ianuarij quolibet anno producere teneantur; qui Notarius dictos introitus, & exitus cum copia dicti inuentarij in vno libro debeat registrare sine aliquo salario, & mercede. De quibus inuentarij introitibus, & exitibus omnibus petentibus copiam facere teneantur, ut ipsorum pupillorū pupillarumque, & aliorum sub cura constitutorum iura clarius videri, & sciri possint. Et, si prædicti tutores, vel curatores, vel eorum aliquis inuenti fuerint non benè fecisse, & administrasse eorum officium, siue dolum, vel fraudem commisse in administratione prædicta, & prædictum modum, & ordinem superius explicatum, cum bona

bona diligentia non fecisse, à dicta tutela, vel cura remoueantur: & alius, vel alij dentur secundum formam superius declaratam. Et, si, præfati tutores, & curatores prædicta non fecerint, seu facere neglexerint, poena x. librarum denariorum pro quolibet, & qualibet vice ipso inre puniantur. Et nihilominus ad petitionem cuiuslibet consanguinei pupilli, vel pupillæ, & aliorum quandoquæque petitus fuerit, prædicta facere teneatur, iniuncta poena etiam Notario supradicto librarum x. denariorum pro vice qualibet, si ad petitionem petentis prædicta scribere recusabit. Et huic statuto, perpetuo valituro, nolumus per disetudinem, aut contrariam consuetudinem detogari, sed semper in suo robore inuiolabiliter permanere mandamus.

De curatore bonis dando.

Rub. LXIIII.

BONIS alicuius sine hærede decedentis, absentis, vel alio quocunque modo vacantibus, ad petitionem creditoris, vel creditorum, per Potestatem Terræ Montis Noui, vel eius Vicarium constituatur legitimè curator in præsentia trium, vel quatuor proximiorum consanguineorum defuncti, absentis, vel aliter ad se defendendum impediti per se, vel per alium nõ comparentis, de cuius vita, vel morte, vel alio quocunque impedimento dubitaretur. Qui curator, sic per iudicem constitutus, satisfactionem præstet idoneam, de ipsis bonis fideliter administrandis, & defendendis, personam quoque habeat legitimam, pro ipsis bonis agendo, & defendendo in omnibus causis civilibus. Ita tamen, quòd ab omni alienatione, & diminutione ipsorum bonorum, nisi quatenus necessarium fuerit, pro ipsis causis agendis, & defendendis, abstineat cum effectu.

De contradibus in quibus interueniunt arræ.

Rub. LXV.

IN venditione cuiuscunque rei immobilis, vel mobilis, seu se mouentis, si aliquid loco arrarum datum fuerit, venditor præcisè cogatur rem tradere, & carram venditionis ad sensum sapientis emptoris facere, si idoneæ obligando, & emptor cogi debeat ad precium conuenientem soluendum integrè, iudicii omni ordine prætermisso. Quòd, si post datas arras, venditor inuentus fuerit non legitimus ad rei defensionem, seu venditionem, cogi debeat fideiussores idoneos præstare emptori pro defensione rei venditæ idonea faciendi. Quod statutum habeat locum solummodo contra maiores xxv. annis vendentes.

Quòd venditor cogatur possessionem rei venditæ emptori dimittere.

Rub. LXVI.

RE vendita qualicunque precio eius soluto, vel venditori de precio aliter satisfacto, aut ex parte emptoris modo aliquo adimpleto cōtractu, ad petitionem emptoris, vel eius hæredis infra triduum per Potestatem, seu Vicarium de possessione rei venditæ, venditor, vel eius hæres ex tunc cogatur tradere rem expeditam, & disgombratam emptori, eiusque hæredibus liberè relinquendo, omni contradictione, vel exceptione cessante. In quo, si Reñtor, vel sui officiales neglexerint, poenam x. librarum soluat dicto Communi. Et idem intelligatur in quibuscunque alijs alienationibus, in quibus traditio ipsa pereretur.

De eo, qui remansit in possessione rerum, per cum venditarum.

Rub. LXVII.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd si aliquis fecerit aliquam venditionem, alienationem, permutationem, aut donationem de aliquibus bonis suis, & post talem alienationem, seu venditionem, remansit in possessione rei, sic venditæ, alienatæ, permutatæ, seu donatæ, & in ea possessione steterit per unum annum à die talis contractus computandum, talis venditio, alienatio, permutatio, seu donatio intelligatur, & fingatur auctoritate præsentis statuti, ficta, & simulata, & pro non facta habeatur. Et non intelligatur remansisse in possessione dictus alienator, si dicatur in instrumento alienationis, quòd alienator dicat se nomine illius, cui alienatur, possidere. Etiam si dictus alienator receperit dictam rem alienatam titulo alicuius locationis, seu conductionis, vel alterius gratuitæ conuentionis pro certa pecuniæ quantitate, vel pro dimidia, vel pro alia quora fructuum possessionis, seu terræ alienatæ, de qua locatione, seu titulo appareat per aliquod publicum instrumentum, vel per legitimas probationes, vel confessionem ipsius alienantis, seu per solutionem pensionis, quòd tunc contractus alienationis valeat, & teneat.

Quòd si-

Quòd filius emancipatus cogatur debitum patris persolvere, ante emancipationem, contractum. Rub. LXVIII.

FILIUS emancipatus, possidens bona sibi in præmium emancipationis concessa, debitum patris, ante emancipationem, contractum solvere reneatur. Sed, si ipse filius voluntate patris aliquid coëtraxerit debitum, & iam ipse pater, non solum filius sit obligatus ad ipsum debitum solvendum, & reddendum. Aliter, nec pater pro filio, nec filius pro patre in contractibus, seu causis civilibus obligatione aliqua constringatur.

De naulo, & pensione domus, & foueæ.

Rub. LXIX.

DOMVM, vel foueam ad pensionem si quis locauerit, possit de rebus missis in domum, vel foueâ, retinere tantum, quod sufficiat ad summum pensionis sibi promissæ, vel debitæ, nec liceat extrahere aliquid conducenti de domo, vel fouea, nisi prius, pensione soluta, quam si solvere, recusauerit ad terminum inter eos statutum, vel termino non statuto, medietatem in principio locationis ipsius, & aliam medietatem in medio temporis conuenti, pœnam xxv. librarum ineurrat, liceatque locanti, finito tempore locationis, sua auctoritate res omnes in domum, vel foueam per conductorem immisissas extrahere in præsentia duorum bonorum virorum, seu testium, ne possit aliqua rerum acceptarum suspicio exoriri de quantitate ibidem reperta, & conductorem expellere sine metu banni, & pœnæ, dummodo non interueniat aliqua percussio, seu vulnera inferenda per ipsum expulsorem. Et solutione non facta in terminis, vel termino, possit dominus claudere sibi domum, & ipsum conductorem non permittere habitare, donec pensio soluenda, sibi integrè data fuerit. Et, si inquilinus, vel conductor prædictus intrauerit dictam domum sic clausam per dominum, domus, antequam eidem domino soluerit, sit ei pœna x. librarum denariorum pro qualibet vice; dummodo dominus domus primò notificauerit, conductori, quòd ipse elausit ei dictam domum occasione pensionis non solutæ. Addentes, q. nemini liceat domum, vel aliam rem sibi locatam alteri locare, irrequiritò domino, & contra domini voluntatem, quòd, si contrafecerit, rei conductæ sit ipso iure priuatus, volente domino. Et nihilominus pensionem totius conuenti temporis soluere teneatur. Et ius summarium fiat inrer eos, non obstructibus feriis, præterquam in honorem Dei. Et Inquilinus per duos menses, ante finitum tempus, teneatur renunciare locatori, & è contrario locator inquilino, vel conductori, quòd voluit discedere à conductione, & locatione, aliàs intelligatur tacitè facta relocatio, & reconductio pro eodem præcio, & tempore, quibus in prima.

De instrumento dotali, factò durante matrimonio.

Rub. LXX.

MATRIMONIO durante, & còtracto, si vir instrumentum aliquod, vel obligationem mulieri, vel alteri ex parte ipsius fecerit superdotem, vel augmentum dotis in fraudem creditorum, seu fideiussorũ, factum esse præsumatur, nisi aliter, vel de ammissione primi instrumenti, vel q. ipsa dos in veritate, constate matrimonio, fuerit soluta, vel data marito, & in rebus immobilibus tantum. Quo casu aduersus creditores mariti priuilegio dotis vri possit. Si verò in rebus mobilibus, siue pecunia dotem, siue augmentum dotis fecerit, matrimonio constante, hoc casu, nullo vtatur aduersus creditores mariti priuilegio, nisi publico instrumento, vel per testes idoneos constaret de promissione dotis ante tempus, vel tempore contracti matrimonij.

De mulieribus, ad secundas nuptias transeuntibus, vel luxuriosè viuentibus.

Rub. LXXI.

SI qua mulier post mortem viri in administratione filiorum, vel filiarum, vel bonorum, & rerum eorundem filiorum, vel filiarum remanserit, deinde ad secundum matrimonium transierit, maiori dote constituta, seu data secundo viro, quàm primus habuerit, nisi legitimè probauerit id, quod supra dotem primi viri dedit, vel promiserit secundo viro, aliunde sibi aduenisse, vel habuisse, præsumatur de bonis filiorum, filiarumque defuncti mariti ipsam habuisse, ideoque ipse suis filijs, & filiabus ex defuncto marito susceptis integrè restitui cogatur, quibus restitui oportet: cogatur autem tam ipsa, quàm secundus eius vir, vel hæredes etiam secundi viri sed, si vir vxoris suæ usum fructum siue habitationem reliquerit, ipsa ad secundas nuptias transeunte, vel concubinarum, vel adulterium committente, vel aliter luxuriosè viuente, ipsum

ipsum vsum fructum, & habitationem, proprietarius sine alicuius requisitione, & propria auctoritate, impune capere valeat, & tenere. Et sufficiat probatio quinque bonorum virorum, vel mulierum de contrata, seu vicinia illius mulieris, qui probent dictam mulierem luxuriosam esse, vel concubinatum, vel adulterium commisisse, per publicam vocem, & famam. Cui probationi in his casibus detur plena fides.

De salario Notariorum, & Procuratorum.

Rub. LXXII.

STATVIMVS, & ordinamus, q nullus Notarius de Terra, & territorio Montis Noui, possit accipere pro eorum publicis, & autenticis scripturis, & instrumentis ab aliquibus de dicta Terra Montis Noui, vel eius territorio, vel de habitantibus, vltra infra scriptam quantitatem denariorum: videlicet pro instrumento pacis, bononenos sex, pro instrumento procuraz, bononenos decem, pro instrumēto emptio- nis, seu venditionis, vsque ad quantitatem viginti florenorum, bononenos duodecim; ab inde supra, vsq; ad quantitatem quinquaginta florenorum, bononenos viginti, à quinquaginta, vsque ad centum, flore- num vnum, ab inde, supra, vnum florenum, cum dimidio. Et idem seruetur in testamentis, & alijs qui- buscunque instrumentis. Item pro quacumque sententia publicata, vel lando publicato, parti habenti interesse danda, seu dando, sine actis, bononenos duodecim, si fuerit diffinitiuus, si verò interlocutoria, bononenos sex. Si verò cum actis, arbitrio Potestatis. Et plus petere, seu accipere non possit vlllo modo, sub poena dupli pro quolibet, & qualibet vice, de facto auferenda, & dicto Communi applicanda. Quæ mer- cedes, seu taxæ soluantur, si Notarius instrumenta, & testamenta, ac rogatus quoscunque dederit in pub- licam formam per extensum in omnibus, & per omnia absque aliqua ex ceteratione. De transumptan- dis autem ex rogitis mortuorum, habeat tantundem pro transumptibus, qui autem transumptare vo- lunt, soluant, subscribentibus, & decretum: sed, si dent instrumenta ceterata, habeat Notarius vnum ter- tium minus de mercede, vel salario, vt supra taxato, & non plus sub dicta poena, vt supra applicanda. De- clarantes insuper, quòd Procuratores pro eorum patrocinio habere debeant de causa, quæ non excede- ret quantitatem quinquaginta florenorum, & à quinquaginta florenis infra, bononenos duos pro quoli- bet floreno. Ab inde supra, bononenum vnum pro quolibet floreno: dummodo patrocinium in totū non excedat florenos quindecim, & in causa obtinuerit per sententiam diffinitiuam fauorabilem, non autem per contumaciam. Sed, si sententiam contrariam reportauerit, habeant tantum dimidiū patrocinij. Quod, si culpa sua succubuerit, nihil sibi debeatur. Si per contumaciam partis vicerint, habeant tantum quartā partem patrocinij: & plus nullo casu, quàm dictum est supra, petere, habere, vel accipere possint. Pro quo patrocinio habendo, Potestas, qui nunc est, & pro tēpore debuerit, teneatur, debeatque eisdem Procura- toribus, & Notarijs pro eorum mercede iuxta taxam prædictam, ius summarium, & sine strepitu, & figura iudicij contra quoscunque, & quascunque personas, etiam extrajudicialiter ministrare. Primæ autem causæ tam ciuiles quàm criminales, & mixtæ, possint, & debeant cognosci, diffiniri, & terminari per Po- testatem dictæ Terræ Montis Noui, vsque ad sententias diffinitiuas, inclusiue.

Quòd Aduocati, & Procuratores non paciscantur de quota parte litis, & quòd præstent patro- cinium cuiuslibet petenti.

Rub. LXXIII.

STATVIMVS, & ordinamus ad obuiandum pranis voluntatibus Aduocatorum, & Procuratorū, quòd de cetero nullus Aduocatus, seu Procurator pacificatur de quota parte litis cum aliqua persona parua, vel magna, & si contra factum fuerit, non valeat ipso iure, neque in casu victoriæ. Et Aduocatus, seu Procurator pacificens de quota parte, vel in casu victoriæ, puniatur in quinquaginta libris denario- rum pro quolibet, & qualibet vice. Et Potestas teneatur inquirere de prædictis iuxta posse. Et accusans, seu denunciens contra facientem, habeat tertiam partem poenæ, & duæ partes sint Communis prædicti. Salarium autem Aduocati sit secundum taxam constitutionum prouincialium, prout hactenus seruatum fuit in dicta Terra. Nec vllus Aduocatus fungi possit officio Procuratoris, & tanquam procurator non audiat in iudicio, eique, vt procuratori, nullum salarium debeatur. Dispositio autem præsentis statu- tuti, & alterius statuti proximè præcedentis, quantum ad salaria aduocatorum, & procuratorum, non ha- beat locum, quando questio compromitteretur, seu daretur solummodo bannum, & non sententia, vel sententia, quæ non esset condemnatoria, vel absolutoria super principali causa, Nam in istis casibus ha- beat salarium secundum arbitrium iudicis, coram quo fuerit questio. Qui iudex teneatur arbitrari salarium, secundum arbitrium iustum, mhabito respectu, ad qualitatem aduocati, & procuratoris, & quan- titatem

titatem, & laborem causæ, nè in suo arbitrio possit vltra dictas quantitates arbitrari. Et si aliquis aduocatus, vel procurator contrafecerit, puniatur in xxv. lib. den. & perdat salarium pro quolibet, & qualibet vice. Et teneatur quilibet aduocatus præstare patrocinium cuiuslibet petenti, recepto competenti salario, poena centum solidorum pro quolibet, & qualibet vice.

Ne ad petitionem iudeorum possint capi eorum debitores Christiani, si bona immobilia sufficientia possideant. Rub. LXXIIII.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd pro aliquo debito cuiuscunque sit generis debitum, aliquis Christianus ad petitionem alicuius Iudei, vel pro Iudæo, aut Iudæa intercedente, vel aliquo modo comparente, non possit capi, vel detineri in carceribus, vel palatio, si ipsæ Christianus habet sufficientia ad valorem debiti bona immobilia in terra, vel territorio Montis Noui, nec eius fideiussores similiter possidentes. Et, si secus factum fuerit, puniatur in amissione dicti crediti sui. Et prædictum statutum habeat locum etiam, si per pactum in cōtractu promitteretur per debitorem, quòd posset in persona capi, per quæcunque verba fieret tale pactum, & prouisioni præsentis statuti per debitorem renunciari non possit. Et si renunciaretur, dicta renunciatio ipso iure non valeat, etiam si super tali renunciacione fuerit præstitum iuramentum vnum, vel plura iuramenta. Quod iuramentum, & quæ iuramenta præsummantur fuisse, & esse per vim, vel metum, ac fraudem, extortum, & extorta.

Quòd, si aliquis alienauerit aliqua bona stabilia alicui, non subiecto Comuni Montis Noui, soluat collectas pro illis bonis. Rub. LXXV.

STATVIMVS, & ordinamus, quod, si aliquis de dicta Terra Montis Noui, vel eius territorio, venderit, vel alienauerit, seu transfulerit, seu imposterum trāsferet domum, possessionem, vel res aliquas immobiles alicui singulari personæ, collegio, vel Vniuersitati, non supposito, seu nõ supposito iurisdictioni. Communis dictæ Terræ Montis Noui: quæ, vel quod Comuni Montis Noui, & cū hominibus ipsius collectas, onera, vel factiones non soluunt, prout alij homines dicti Communis, tenentur, & solunt, quòd prædicti vendentes, alienantes, & ipsorum successores in perpetuum teneantur, & debeant pro dictis bonis, & rebus, onera, & factiones, & collectas omnes, & singulas soluere, & subire, & dictarum rerum estimationem in suo extimo poni facere, & mensurari, aliquo statuto, ordinamento, vel prouisione contrarijs, huic non obstantibus. Alienantes autem, & vendentes, vel alio quocunque titulo in aliquem nõ subiectum iurisdictioni dicti transferentes, præuia etiam licentia, teneantur, & debeant coram potestate, vel eius officiali, dicta bona alienata, vt supra describi facere in catasto Communis contrata loci, latera, seu tale confecerit instrumentum de dicta alienatione, teneatur, & debeat potestati, & prioribus dictæ Terræ denunciare infra x. dies, post dictum confectum instrumentum, numerandos à die confecti contractus, poena x. lib. Contrafacientes autem in prædictis, vel aliquo prædictorum valeant à quolibet accusari, & medietatem banni habeat accusator, & eius nomen teneatur in secretum, Altera medietas deueniat in Commune dictæ Terræ.

Explicit Liber Secundus.

MUNICIPALIVM LEGVM
AC STATVTORVM ECCLESIASTICAE
TERRAE MONTIS NOVI
LIBER TERTIVS.

MALEFICIORVM.

De in ius vocando in Criminalibus.

Rub. I.

FORMATA inquisitione contra delinquentem, accusatione, vel denunciatione producta contra delinquentem, iuramento recepto, q̄ denunciāns, vel accusāns non denunciauerit, neque accusauerit animo calumniae, sed pro veritate tātum, Potestas, seu iudex, vel officialis faciat per Bayulum Communis citari inquisitum, accusatum, vel denunciatum, vel querelatum cum caudula in scriptis per dictum Bayulum portanda, & relaxāda, in qua contineatur nomen Potestatis, vel officialis, nomen bayuli, cui committitur, nomen inquisiti, denunciati, accusati, vel querelati, nomen accusantis, denunciantis, vel querelantis, declitum commissum, milleximum, Annum, & mensem, & locum delicti, cum confinibus, & nomen Notarii, & Totus tenor inquisitionis, accusationis, denunciationis, vel querelae de verbo, ad verbum per extensa verba expressim, & nō per relationem ad eam in aliqua eius parte, poena officialis aliter faciētis decē librarum denariorum pro qualibet vice. In qua caudula terminum statuatur dicto citato, inquisito, accusato, denunciato, vel querelato, trium dierum ad comparandum coram Domino Potestate, & eius Vicario, & se excusandum à contentis in dicta inquisitione, accusatione, denunciatione, vel querela secundum formam statutis, etiam, si inquisitus, accusatus, denunciatus, vel querelatus non suspectus de fuga, praesens esset in iudicio. Quam caudulam dictus Bayulus portet, & assignet eidem in praesentia saltem, vnius Testis fide digni maioris xliiij. annis dicto citato, inquisito, accusato, denunciato, vel querelato, personaliter, si eum inuenerit, aliās relinquat eam affixam in ostio domus habitationis ipsius, vel eius vicinis, non tamen inimicis, vel maleuolis, seu secum, vel cum aliquo secum habitante litigātibus, vel alio modo suspectum. De qua quidem citatione, dimissione, & assignatione, dictae caudulae secundum formam superius dictam, stetur relationi dicti Bayuli, & sibi credatur tam in praemissis, quā in omnibus alijs citationibus in criminalibus causis per eum mandato dictorum officialium factis. Qui citatus, si in dicto termino in dicta caudula contēto, venerit coram Domino Potestate, vel eius Vicario, & confessus fuerit maleficium in inquisitione, accusatione, denunciatione, vel querela, contentum, Potestas, seu Vicarius accipiat fideiussorem idoneum ab eo de dicta Terra, vel eius Territorio in dictis locis immobilia pro qualitate, causa, pacificē possidentem, & legitimē aetatis de soluendo condemnationē, ex dicto de licto descendentem, si fideiussorem dare potest, aliās detineatur in carceribus Communis, donec soluat dictam condemnationem, vel fideiussorem det idoneum de soluendo poenam pecuniariam in poena pecuniaria, & omnem condemnationem pecuniariam de eo, & ex dicto processu faciēdum in omnem causam, casum, & euentum, quotiescunque, qualitercunque, & quandocunque, & per quemcunque fuerit iudicatum, vel etiam per iudicem appellationis. Vbi autem imponenda esset poena capitalis ad separationem animae à corpore, vel corporis, quomodocūque afflictius, non dimittatur, sed in carcere publici detineatur sub bona, & fida custodia per potestatem, & eius officiales. Et statuatur eidem, terminū octo dierum ad sui defensionem faciēdā. Quam si fecerit, vel, si contra eum non fuerit probatum delictum intentatum, ad aliquam poenam non teneatur, si autem negauerit omnia contenta in inquisitione, accusatione, denunciatione, vel querela, vel partem negauerit, & partem confessus fuerit, Potestas, vel Vicarius accipiat ab eo fideiussorem de soluendo,

do, vt supra suam condemnationem pecuniariam, (non autem in casu capituli, vel corporis afflictiuo, vt supra) si dare potest, aliàs detineatur, vt supra delicto intentato, & contento in dicta inquisitione, accusatione, denunciatione, vel quarela. Et talis excusatio pro litis contestatione habeatur, nec alia litis contestatio requiratur ab aliqua partiū. Et deinde assignetur terminus inquisito, accusato, denunciato, vel quarela, octo dierum ad omnē eius defensionem faciendam, & ad probandū, & opponendū quicquid vult, & potest. Qui terminus sit peremptorius, nec iterum aliquis terminus iteretur, nisi probaretur euident, & iustū impedimentum, cuius occasione non potuit probare. Et probatio non sufficiat, si fieret per iuramentum. Quo probato, Potestas, seu Vicarius det alium terminum impedito suo arbitrio. Et dictis terminis, & dilationibus transactis, Iudex aperiat processum, & publicet, citata, vel presente parte, vel eius procuratore, seu defensore, & non aliter, & statuatur terminum partibus ad accipiendam copiam, & opponendum contra testes, dicta testium, & attestaciones eorundem, & totum processum pro vltimo, & peremptorio termino. Qui terminus notificetur reo saltem ad domum eius solitæ habitationis, si non fuisset citatus personaliter ad videndum publicationem processus. Quibus terminis decursis procedat, auditis allegationibus partium, in causa ad diffinitiuam sententiam, aboluendo, vel condemnando. Si verò prædictus accusatus, siue accusati, denunciati, inquisiti, vel quarelati de aliquo crimine, non comparuerint, ponantur in banno, & exbannimentum in ea pœna, quæ debent diffinitiuè condemnari. Et in dicto banno assignetur ei terminus quinque dierum, in quo computetur termini dies. Et, si infra dictum terminum comparuerit, & satisfecerit pro modo delicti, perinde audiatur, ac si contumax non fuisset. Et, si non comparuerit infra dictum terminum, habeatur pro confesso, conuicto, & testibus superato pro intentatis contra eum, quemadmodum si spontē confessus fuisset, vel legitimis probationibus maleficium probatum esset, vel fuisset. Possit tamen, & debeat post terminum banni à Potestate, vel eius Vicario restitui in interest, ex iusta causa ante condemnationem. Et contra eum possit procedi ad diffinitiuam sententiam, seu condemnationem vltius non citatum. Addentes, quod negās, tempore suæ negationis, vel excusationis maleficium, vel delictum, sibi imputatum, seu obiectum, in processu, condemnatur in quarto pluris pœnæ simpliciter imposita, seu imponendæ per formam statutorum, dummodo delictum probatum sit secundum formam iuris, vel statutorum, vt sicut contenti prodest confessio, ita noccat negatiua neganti.

In quibus casibus possit procedi per inquisitionem, Accusationem, vel Denunciationem. Rub. 11.

STATVIMVS, & ordinamus, quod Potestas, vel eius Vicarius, seu alius officialis dictæ Terræ, non possit procedere super aliquo maleficio, commisso inter infra scriptas personas, per inquisitionem, vel ad denunciationem alicuius personæ, sed solum per accusationem factam, & productam ab offenso, & recipiente iniuriæ, vtpote de maleficio commisso inter patrem, & filium, Auum, & Nepotem, Auiam, Nepotem, & inter consanguineos, & attinentes, omnes inter se, vsque in tertium gradum, de iure canonico computandum, siue habitent in vna domo, & familia, siue diuisim habitent: siue de maleficijs, commissi inter virum, & vxorem, sponsum, & sponsum. Ac etiam per inquisitionem ex officio, vel denunciatione, mandantes, expressè inhibemus procedi posse sine accusatione in scriptis portrecta per patrem, focerum mulieris, per maritum, aut per fratrem carnalem mulieris, vel mariti de, vel super adulterio, fornicatione, vel stupro, quod diceretur commissum cum muliere, exceptis filijs, filiabus, & deinceps iniuriantibus, vel offendentibus patrem, vel matrem, auum, auiam, & deinceps maximè iniuriando manum, vel erigendo aduersus eos, vel alterum eorum. In quibus exceptuatis casibus, & quolibet eorum procedi possit, & debeat, sicut contra personas extraneas, delinquentes. Item de verbis iniuriosis, vel sola actione animi irati, per inquisitionem ex officio, sine accusatione, vel denunciatione, procedi nullatenus possit, nisi quando talia verba, vel motio in eadem rixa cum alijs offensionibus interuenirent, vel commissæ fuissent. In quibus casibus etiam per inquisitionem procedi possit. Et etiam quando talia coram regimine, & officialibus dictæ Terræ, vel coram consiliarijs in cōsilio, vel in palatio Communis, Montis Noui commissæ fuerint. Hoc etiam addito, quod in supra dictis omnibus casibus, pro morte, membri, vel officij membri debilitatione, vel truncatione, seu ruptura, vel cicatrice perpetuo remansura, & signo in facie facto, remansura perpetuò, tam cum ferro, quam cum quocunque instrumento, vel re, vel datione veneni, vel alio potu nociuo, etiam, si mors inde secuta non fuerit, & pro delictis cum archibuso, vel alio instrumento, seu tormento ab igne, vel rota, & contra receptatores, vel fautores, seu auxiliares bannitorum, vel banniti ex causa homicidij. In quibus casibus, & quolibet eorum, dictus Dominus Potestas, & eius Vicarius possint, & valeant

leant, tam per inquisitionem, quàm per accusationem, & denunciationem inquirere ex officio, & re-
 pertos culpabiles, secundum formam statutorum dictæ Terræ punire, ubi per privilegium Commune, vel
 Potestas dictæ Terræ habent in talibus maleficijs iurisdictionem cognoscendi, & puniendi. Et in malefi-
 cijs commissis inter consanguineos, vel affines usque ad tertium gradum prædictum, si producitur pax
 usque ad sententiam, condemnatur delinquens in dimidijs poenis contentis in statutis, vel ordinamentis
 dictæ Terræ: & nihilominus habeat beneficium, & beneficia de quibus in statuto de beneficio confessio-
 nis, pacis, & solutionis, infra tempus. Possit etiam dictus Dominus Potestas, vel eius officiales contra
 omnes alios delinquentes, & maleficia aliqua committentes, tam suo tempore, quàm etiam commissi per
 vnum annum ante aduentum suum, & ante principium sui officij in dicta Terra, & eius territorio, & de
 quibuscunque maleficijs, & delictis de quibus cognoscere, & punire potest, procedere per inquisitionem,
 accusationem, vel denunciationem, vel querelam, sed super crimine homicidij, assassiniij, veneficij, forti-
 legij, prodicionis, falsitatis, robbariz, furti, vel rapinæ possint procedere non tantum per accusationem,
 vel denunciationem; sed per inquisitionem, ex suo officio, etiam si essent commissi per decem annos
 ante principium sui officij; & repertos culpabiles punire, secundum formam statutorum dictæ Terræ.
 Huic etiam sanctioni addicimus, quòd processus quacunque via procederetur super quocunque male-
 ficio, vel delicto fuerit formatus, vel imposterum fomando, & faciendo in curia, & foro nostri Com-
 munitis in casibus per inquisitionem, vel accusationem, seu denunciationem, vel querelam, procedi per-
 missis valeat, & teneat, & plenum fortiat iuris effectum, non obstantibus stabilitatibus, & solem-
 nitatibus iuris Communis omisissis, nec forma aliqua prætermissa, præterquam statutoria. Dum tamen
 de delicto, seu maleficio constet, semper plena, & legitima probatione. Addicimus etiam, quòd Pote-
 stas, seu Iudex, vel officialis ad petitionem cuiuslibet, nec non ex mero eius officio mox, & eadem die,
 qua sciuerit, ei delatum, vel relatum fuerit aliquod maleficiũ, vel delictũ fore commissum per aliquem,
 seu aliquos, teneatur, & debeat se informare diligenter de qualitate ipsius delicti, & super eo processum
 formare infra tres dies, & sequenti die committere citationem, & relationem fieri facere, ita, quòd sic
 appareat in actis, & nihilominus sequentibus diebus interatis ad citationem si opus esset, & ad alios actus
 opportunos procedat, sub vinculo iuramenti, & poena viginti quinque libris denariorum Potestati
 de suo salario defalcandis tempore syndicatorum, statuentes insuper impræmissis, quòd electa vna via, possit
 nihilominus rediri ad alteram, etiam denunciatione, accusatione porrecta, possit simul, & in eodem, seu
 ex eodem processu per inquisitionem procedi in casibus supra præmissis, & etiã sententari, cum vtrum-
 que officium tendat ad punitionem delicti. Teneatur etiam ipse Potestas eadem die, qua formata fue-
 rit inquisitio, mittere copiam inquisitionis ad cameram per nuncium Communis dictæ Terræ Montis
 Noui, poena decem librarum vice qualibet, si secus fiat. De quibus copijs cancellarius dictæ Ter-
 ræ facere debeat vnam infilzam, & in vnaquaque copia scribere diem præsentationis, & nomen Nun-
 cij, per quem dictam copia portata fuerit. Quod si non fecerit, eundem cancellarium simili poena
 puniri, mandamus.

De accusationibus, & denunciationibus faciendis coram quibus, & fideiusioribus
 præstandis, & poena non probantium eas. Rub. III.

STATVIMVS, insuper, & ordinamus, quòd quilibet, qui accusare, & denunciare voluerit de
 aliquo maleficio, & excessu aliquam personam, teneatur accusare coram Domino Potestate, vel
 eius Vicario, seu officiali Communis dictæ Terræ Montis Noui. Et teneatur ponere in ipsa accusatione,
 seu denunciatione, nomen suum, & cognomen ac etiam cognomen accusati, vel denunciati, si dicti accu-
 sati, vel denunciati fuerint districtuales dictæ Terræ, aliàs sufficiat solum nomen delinquentis, & locum
 ponere, in quo maleficiũ fuerit perpetratũ, ac etiam ipsum maleficiũ per ordinem exprimere, annum, &
 mensem, in quo fuerit commissũ maleficiũ prædictum, & nomina Testiũ, & ipsam accusationem, seu de-
 nunciationem in manu dicti Domini Potestatis, vel ipsius Vicarij, vel officialis ponere, & porrigere. Secu-
 ritate, & fideiusiore præstet, seu dare teneatur ipsi curiz de accusatione, vel denunciatione, seu querela
 probanda; & iuret, quòd nō animo calumniæ denunciat, vel accusat, sed pro veritate tantũ. Quòd, si dicta ac-
 cusatione, vel denunciatione, seu querela totam nō probauerit infra terminũ peremptoriũ à Potesta-
 te, vel Iudice assignatum, vel assignandum ipso facto incurrat poenã quartæ partis illius quantitatis, in

E qua

qua veniebat puniendus reus, si fuisset accusatio, vel denunciatio contra eum probata, condemnatur in expensis partis accusatæ, vel denunciatæ. Et prædicta locum habeant etiam in querelante, & contra querelantem, vel etiam instigantem. Hoc etiam addito, quòd prima citatio fieri debeat expensis accusatoris, vel denunciatoris: non tamen intelligatur de denuncijs Syndicorum, abinde verò postea fiant citationes in toto processu expensis citati. Et ubi plures fuissent accusati simul, tunc simili modo fiat, & obseruetur singulariter respectu cuiuslibet accusati. Vbi verò poena imponenda taliter accusato, vel denunciato, seu querelato non pecuniaria, sed corporalis fuisset, seu capitalis ad mortem naturalem, condemnatur accusans, vel denuncians, aut querelans succumbens, in quinquaginta ducatis auri. Et semper etiam in expensis reo prædicto; & semper in vtroque casu omni statutorum beneficio, & diminutione penitus cessante. Et prædicta non intelligantur in denunciationibus Syndicorum.

De testibus in maleficijs admittendis, & cogendis, vel non.

Rub. IIII.

IN criminali causa testes esse non possint parentes pro liberis, & è conuerso fratres carnales, vel consobrini, si pro fratre dixerint, vel in vna, & eadem domo, vel familia habitantes, vel socer, aut socrus, gener, aut nurus, & è conuerso, si huiusmodi personæ pro reo, vel eius defensione dixerint. Et minus alij, qui de iure Communi à testimonio repelluntur, præter mulieres bonæ famæ, & maiores quatuordecim annis. Quarum testimonium etiam in criminalibus valeat, & accipiat, ac admittatur, lege aliqua in contrarium non obstante. Insuper testes habitantes in Terra Montis Noui, vel eius territorio saltem per tempus decem annorum, qui essent bonæ famæ, nullo tormentorum genere proferendo testimonio, terrearur, vel torqueantur, salvo quòd per tres dies tantum in aliquo honesto loco: videlicet masculos in sala Palatii, mulieres autem in Ecclesia Sanctæ Mariæ possint Potestas, & eius officiales detinere personaliter ad testimonium perhibendum, dum tamen mulieres noctis tempore: videlicet post occasum Solis nullatenus teneantur, nec etiam viri retineri possint, nec debeant de nocte, postquam pulsatum fuerit ad consuetam laudem Ecclesiarum de sero: & post ipsas horas liceat testibus impunè recedere, si eis fuerit per officiales, seu regimen licentia denegata, vel non concessa, etiam, si promississent cum iuramento, vel iuramentis non recedere de Palatio, vel alio loco, sine licentia, etiam in scriptis impetrata, sub quacunque poena, vel etiam dedissent aliquem fideiussorem ad permissiones huiusmodi, dummodo sequente die, ante ortum Solis, vel paulo post ortum Solis redissent in Palatium. Quòd si ad Reuerendissimum Dominum Superiorem confugissent, non teneantur ad aliquam poenam mares, vel foeminae, & neutro casu eorum, earumque fideiussores, vel depositarii, etiam tanquam principales, & principaliter obligati, ad aliquam poenam teneantur, vel vrgantur, conuentam, seu promissam in contractibus, seu promissionibus, vel in præceptis comminatum, seu iniunctam. Et officialis contrafaciens in prædictis, & quolibet prædictorum, qualibet vice in viginti quinque libris denariorum Communi puniatur de suo salario, & in expensis reficiendis, personis vt supra grauatis.

De copijs dandis, & allegatis banniendis.

Rub. V.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd officialis nostri Communi, in cuius Curia procederetur de maleficio, vel delicto ad petitionem eius, contra quem procederetur, vel alterius petentis pro eo, teneatur exhibere cum plena commoditate copiam, tenorem, scripturas, & acta processus formati: videlicet de testibus, & eorum dictis, post publicationem tantum, & de alijs quodocunque, & quoriscunque petenti, vel petentibus videbitur, & placebit. Soluta competenti mercede. Et si pars rei ad faciendam fidem alicuius præventionis vellet processum scribi, & publicari manu Notarij maleficiorum, teneatur ipsæ Notarij ad petitionem partis id facere diligenter, recipiendo competentem mercedem pro suo laboris publicationis. Insuper teneatur, & debeat Potestas ad minus per sex dies ante sententias criminales ferendas, facere publicè banniri per Bayulum, vel præconē Communi, ante Palatium, & in alijs locis pu-

cis publicis, & consuetis dictæ Terræ, quod omnes, & singulæ personæ accusatæ, denunciatæ, vel inquisitæ, aut quærelatæ de quocunque maleficio, & excessu in Curia Potestatis dictæ Terræ, veniant, & compareant infra quintam diem, tunc proximè secuturam ad allegandum, & quicquid volunt, & possunt, monstrandum, & dicendum causam quare non debeant condemnari de contentis in processibus contra eos formatis, & ad producendum instrumenta pacis, & alia beneficia, si qua habent, & peremptoriè alioquin. Quæ omnia, & singula in præsentī statuto contenta, teneantur, & debeant officiales Montis Noui obseruare, & executioni mandare sub pœna xxv. libris denariorum de eorum salario qualibet vice, qua contrafecerint auferenda.

Qualiter dicta testium scribantur in actis.

Rub. VI.

NOTARIVS maleficiorum, vel etiam ciuiliū, & quilibet alius Notarius de aliqua examinatione testium rogatus in quacunque causa ciuili, vel criminali, aut mixta, teneatur, & debeat vinculo iuramenti, & pœna decem libris denariorum vice qualibet scribere, & in actis apponere dicta testium explicitè, & extensè, & non apponendo illa verba, dixit vera esse, nec illa dixit, vt supra, aut illam clausulam, &c. vel aliam similem, vel alia verba, quæ requirant subintellectum, vel interpretationem aliquorum verborum, quæ non essent expressæ dicta. Sed potius declarando sic: videlicet talis testis dixit se scire de contentis in inquisitione, vel processu, seu articulo, vel alio capitulo, aut petitione, seu inerratione super quo, vel qua examinatio fieret, & subsequenter adijcere illa, quæ testis se scire dixerit, prout ipse testis protulerit, & non aliter, nec alio modo. Et eodem modo, & ad dictam pœnam Comuni prædicto teneatur Potestas, vel Vicarius, qui dicta testium non dictaret per extensum, vel per verba extensa. Et si secus factum fuerit, examen testium nullas habeat vices, eidemque nulla prorsus fides adhibeatur in iudicio, & extra.

De sententijs criminalibus singulo mense ferendis.

Rub. VII.

STATVIMVS, quod Potestas Terræ Montis Noui quolibet mense ferat condemnationem, & sententias criminales, & in sententijs criminalibus ferendis, procedat hoc ordine, quod die præcedenti ex speciali commissione banniri faciat per publicum bannitorem dictæ Terræ Montis Noui ante Palatium Communis dictæ Terræ, & in alijs locis publicis, & consuetis dictæ Terræ, quod omnes de Concilio generali dictæ Terræ, die sequenti ad sonum campanæ Communis venire debeant ad Concilium in dicto Palatio. Et omnes, & singulæ personæ, habentes aliquid facere in Curia dicti Communis occasione alicuius maleficij, vel excessus, contra quos procederetur, in dicto termino compareant legitime, & peremptoriè ad eorum criminales sententias audiendum super dictis processibus. Quæ bannimenta, per Tubatorem relata, redigantur in actis, & huiusmodi bannimentum babeatur, & reputetur pro vera, & legitima citatione, ac si solemniter de iure facta fuerit. Deinde in dicto Concilio, & termino præfixo, sententias condemnatorias, & absolutorias ferat secundum forma statuti positi supra Rubrica de iuramento Potestatis. Et sententiæ datæ, vel latæ, valeant, & plenum obtineant iuris effectum, solemnitate, vel forma iuris, ommissis non obstantibus. Volumus tamen, quod Potestas, seu officiales nostri Communis, tam per suam, quàm suorum processorum sententiam condemnatoriam de quacunque persona, occasione cuiuscunque maleficij, vel excessus facti, lati, seu dati, in qua per formam nostrorum statutorum, & ordinamentorum manifestus error esset, vel apparet in quantitate pœnæ, possit, & debeat licitè ipsam condemnationem erroneam corrigere, quo ad quantitatem ipsi, & in executione condemnationis tantum veram, debitam quantitatem quæ imponenda fuerat per formam ipsorum statutorum exigat, & exigere teneatur, superfluum autem ipso iure vigore præsentis statuti intelligatur remissum, & pœnitus resecatum. Et simili modo fiat, & obseruetur, si pœna, vel quantitas eius fuisset minor imposita, quod tunc per eundem iudicem, vel successorem, ad maiorem, & debitam pœnam possit reduci, & ipso iure intelligatur reducta, non obstante, quod aliter lecta, vel lata fuisset. Si tamen aliquis processus in terminis à statuto præfixis non ex-

E 2 pedire-

pediretur, vel aliquæ condemnationes in executione retardarentur, nihilominus firmi, & firmæ remaneant, & postea firmi, & firmæ remaneant, & postea expediri, & executioni mandari possint. Et dicti termini prorogari possint per consilium Communis dictæ Terræ ex aliqua rationabili imminente. Non tamen possit Dominus Potestas, vel eius officialis, nec etiam consilium generale retrahere, vel quoquo modo diminueri, vel mutare aliquam condemnationem, iam exactam, solutam, vel executioni mandatum in totum, sed de residuo pœnæ, non solutæ, non exactæ, vel executioni effectuali non mandatæ, possit fieri diminutio, vel mutatio prædicta ad veram quantitatem prout de non exacta, non soluta, nec executioni mandata. Et nullus Potestas, vel Vicarius post finem sui officij dimittat aliquem processum pendente, qui poterit suo tempore verisimiliter expediri. Non solum autem Potestas, vel alius officialis sententias condemnatorias, & absolutorias ferat secundum formam dicti statuti, sub Rubrica de iuramento Potestatis, sed etiam seruata forma statuti supra positi, sub Rub. de copiis dandis, & allegationibus banniendis. Et nullus Potestas, vel officialis, seu quocunq; nomine nuncupatus ratione dignitatis, vel officij, vel commissarij aliter faciat, Declarantes, quòd quæ dicta, & sancita sunt, quò ad Potestatem, Vicarium, & officiales, intelligantur etiam dicta, & sancita quò ad commissarios, gerentes se pro commissarijs in officio solito geri per Potestates. Quæ omnia, & singula in dicto quoque statuto contenta, Potestas, commissarius, & quilibet officialis dictæ Terræ obseruare, & executioni mandare in omnibus, & per omnia teneatur vinculo iuramenti, & pœna quinquaginta librarum denariorum de suo etiam salario pro quolibet, & qualibet vice auferenda, & dicto Comuni applicanda.

De questionibus, & tormentis.

Rub. VIII.

QUONIAM suscepta tormenta per remedium appellationis recuperari non possunt iccirco non passim fieri statuimus, immo in his tantummodo casibus, & causis concedimus: videlicet furto, rapina, falsitate, adulterio, stupro. Incestu, sodomia, sacrilegio, prodicione, assassinio, homicidio, incendio, interfectione animalis, fractione ossis, & membri percussione cum sanguinis effusione, seditione, tumultu, rumore nocturno, graui, & suspecta infamatione, vel iniurijs, & offensionibus in personam alicuius officialis, vel Consalonerij, & Priorum dictæ Terræ, & Consiliariorum eiusdem, vel salariatorum de publico Communis dictæ Terræ. In quibus causis, & casibus tantum, & quolibet ipsorum præcedente legitimo indicio, saltem vno teste idoneo, & omni exceptione maiore, vel per famam publicam præcedentem, de quibus indicijs legitime constet, facta primo de ipsis copia cuiuslibet accusato, denunciato, quærelato, vel inquisito, & data facultate reprobanda, & se defendendi ab ipsis indicijs cum termino competenti. Et sic ordine tali seruato, tunc liceat Potestati, vel Commissario, aut officiali dictæ Terræ Montis Noui personam inculpatam torquere, & tormentis subdere cum debito moderamine, ita quòd veritas apparere possit, & reatus punitio sequi, dum tamen in qualibet tormentatione cuiuscunque generis, & contra quamcunque personam semper requiratur, & habeatur præsentia Magnificorum Priorum dictæ Terræ, vel saltem duorum ex eis quibus, vel alter eorum talis torquendus non attineat infra quantum gradum consanguinitatis, vel affinitatis, secundum ius canonicum computandum, quòd tunc intersint alij non attinentes. Et aliter nullus officialis tormentare possit, nisi Rector Prouinciæ pro statu Ecclesiæ aliter mandaret, vel ordinaret, exceptis Bayulis dictæ Curie, familiaribus officialium, qui essent in officio, & forensibus personis, suspectæ conditionis, & famæ, & exceptis filijsfamilias, & nepotibus ad petitionem patris, vel aui sanæ mentis. Qui exceptuari omnes, & singuli possint torqueri, prout de officialibus cum aliqualis rationabilis causa processerit voluntatis. Quæ omnia, & singula in præfenti statuto comprehensa quilibet Potestas, Commissarius, & officialis dictæ Terræ teneatur, & debeat obseruare, & executioni mandare. Et qui contrafecerit, vel prætermiserit, pro quolibet, & qualibet vice perdat sine diminutione ducentas libras denariorum Comuni dictæ Terræ applicandas ipso facto, & quòd secus factum fuerit, vel fieret cum omni sequela nullum sit, & nullius valoris.

Debe-

De beneficijs pacis, confessionis, & solutionis infra tempus, vel terminum. Rub. IX.

QVIA etiam de iure communi parcitur confitenti, & sponte agenti quodammodo indulgetur, præfenti statuto firmamus, quòd persona accusata, denunciata, quærelata, vel inquisita occasione cuiuscunque delicti, maleficij, vel excessus in Curia, & foro dictæ Terræ Montis Noui infra scriptis tribus beneficijs meritò releuetur: videlicet si sponte confessus fuerit maleficium, vel delictum, de quo procederetur contra eam, quomodocunque ante sententiam, ita quòd ex ipsa confessione sine aliqua probatione Curia condemnari possit, vel potuerit, condemnetur in quarta parte minus totius summæ, in qua sine beneficio condemnanda fuisset. Si etiam pacem, & concordiam cum aduersario de commissa iniuria, vel offensa habuerit, & de ea publicum instrumentum in actis produxerit in termino bannimenti allegationum pro speciali pacis beneficio condemnetur in alia quarta parte minus summæ iam dictæ: quòd si suam condemnationem Camerario Communis dictæ Terræ Montis Noui infra decimam diem, à die condemnationis, & notificationis dimittatur sibi in executione pro beneficio solutionis dicti termini, quarta pars residui quantitatis summæ, quæ soluenda venit detractis beneficijs, antedictis. Alioquin dicto termino elapso, solutionis beneficium sibi non profit, & fiat executio contra eum secundum formam statutorum dictæ Terræ.

De captiuis tenendis in publicis carceribus, & non alibi. Et quòd permittatur sibi dari locutionem. Et de poena frangentis carceres, & de poena imponenda custodibus carcerum. Rub. X.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd Potestas, & quilibet alius officialis dictæ Terræ Montis Noui debeat carcerandos detinere in carceribus publicis, & non alibi: & debeat talem custodem apponere ad dictos carceres, custodiendum, qui permittat loqui cuilibet carcerato, dum tamen non detento ob proditionem, vel turbationem status Sanctæ Matris Ecclesiæ, vel dictæ Terræ Montis Noui; cui loquatur secundum voluntatem Potestatis dictæ Terræ, saltem bis in die. Dum tamen primo habeat licentiam à Potestate, vel eius officiali. Aliàs puniri possit per Potestatem, vel eius Vicarium dictus contrafaciens, loquens vsque ad centum solidos, & acrius, si conditio personæ, & factum requireret. Et quòd permittat dari comestionem, & apportari comestibilia ad dictos carceratos saltem bis in die sub poena quinquaginta libras denariorum dictis officialibus pro quolibet, & qualibet vice, saltem bis in die, sub poena quinquaginta libris denariorum, vt supra. Et hæc custodia carceris pertineat ad Potestatem, vel eius officiales periculo Potestatis. Si autem alia particularis persona esset posita ad custodiam carceris per dictum Commune, ista talis singularis persona subiaceat dictæ poenæ, & periculo. Et si aliquis carceratus extiterit, & exiuerit carceres, ita quòd exeat de iurisdictione dictæ Terræ Montis Noui, & hoc venerit per dolum, fraudem, vel malitiam, aut malam custodiam custodis prædicti, tunc si talis carceratus erat puniendus personaliter, vel membri, aut officij membri obfissione, custos puniatur tunc ea poena qua talis carceratus puniendus erat: & talis aufugiens absque alia probatione, siue dilatione temporis, ponatur in banno illius poenæ, quæ imponeretur delinquenti in tali delicto, de quo aufugiens erat inquisitus, vel accusatus, seu detentus, vel carceratus, & bona ipsius publicentur, & publicata deuenient in dictum Commune Montis Noui. Et si custos aufugerit, & est, seu erat famulus Potestatis, vel officialis alterius per Potestatem, seu alium officialem ad talem custodiam positus erat, tunc Potestas, seu officialis puniatur in centum libras denariorum, & custos exbanniatur de dicta Terra, & eius territorio in poenam capitatis. Si verò custos erat alia singularis persona de dicta Terra Montis Noui, vel eius territorio, tunc fideiussores dari per talem custodem, puniantur in ducentum libras denariorum pro quolibet aufugiente. Et talis custos in poenam capitatis exbanniatur. Si verò talis carceratus aufugiens, esset in banno pecuniario, vel esset in carceribus pro poena pecuniaria condemnatus, vel pro debito aliquo; tunc istæ talis custos teneatur soluere duplicatam poenam eius quo bannitus, aut condemnatus erat aufugiens, vel tenebatur creditori. Si verò non esset condemnatus, vel bannitus, absque alia probatione condemnetur de delicto, de quo esset accusatus, vel inquisitus, aut

E 3 detentus

detentus in duplo poenæ, qua veniebat puniendus, si non aufugisset, & custos carceris, ex cuius negligentia, vel dolo aufugit, puniatur in medietate illius poenæ, qua condemnaretur, vel condemnatus esset aufugiens. Et in quocunque casu, & casibus fiat executio contra Potestatem, si eius famulus, vel officialis esset ad custodiam carceris. Et idem, si esset famulus alterius officialis, tam quo ad poenam, quam quo ad quodcunque debitum, etiam cuiuscunque personæ. Et si talis custos esset alia singularis persona, fiat executio contra fideiuflores ipsius etiam non discussio principalis, licet inueniretur de ipsius bonis, vel ipse inueniatur personaliter, non obstante in hoc casu aliquo statuto in contrarium loquente, & tam ad poenam, quam debitum quodcunque. Si verò carceratus aliqua poena pecuniaria, vel debito fregerit carcerem, ita quod capriui exire possint, puniatur in duplo poenæ pro qua in carceribus esset. Et quicunque de quacunque poena pecuniaria, seu debito dare potuerit, & præstauerit legitimum, & idoneum fideiuflorem de dicta Terra Montis Noui, vel in dicta Terra, & eius territorio habitantem, & possidentem bona ibi stabilia ad sufficientiam poenæ, seu debiti prædicti, nec Potestas, nec alius officialis dicti Communis valeat ipsum ponere, vel detineri facere in carceribus dicti Communis, poena ipsi Potestati, vel commissario, seu cuilibet officiali contrafacienti centum lib. den. applicandorum dicto Communi de suo salario, vel bonis. Et quod dictus Potestas, Commissarius, & alij officiales dicti Communis teneantur, & debeant detinere, & detineri facere, quos punire debet, personaliter diuisim, & separatim, & in diuiso, & separato carcere ab alijs, qui deberent puniri pecuniariter sub dicta poena exigenda ex suo officio. Nisi pro maleficijs, & debito prædictis nullus officialis possit aliquem in carcerem mittere, vel mitti facere, permittere, vel consentire, sed in Palatio tantum sub poenis iam dictis. Et si quis exiuerit, aut fugerit dictos carceres, aut de eis aufugerit in quibus esset detentus pro debito alicuius personæ singularis, vel Communis Terræ Montis Noui, teneatur custos solvere de suo salario, vel proprijs bonis creditori, ad cuius petitionem detentus erat dictus aufugiens omne illud, quod dictus aufugiens solvere tenebatur, & in tantumdem condemnatur præfato Communi Montis Noui. Et Potestas, seu Rector teneatur pro eo; & dictus aufugiens, vel rumpens dictum carcerem puniatur poena dupli eius quantitatis, pro qua detinebatur. Et nullus Potestas, vel Rector, vel aliquis officialis possit ponere aliquem ciuem dictæ Terræ Montis Noui ad custodiam carceris, poena xxv. lib. pro qualibet vice, qua contrafactum fuerit. Nec liceat dicto Domino Potestati, Commissario, vel aliquibus officialibus dictæ Terræ aliquid accipere ab hominibus dictæ Terræ carceratis pro custodia carcerum, sed à forensibus tantum non habitantibus in dicta Terra, vel eius territorio, possint percipere, & exigere vnum Anconitanum, idest bononensis duos pro singulo die, quo steterint in carceribus vsque ad summam duorum florenorum. Ab inde vero supra pro toto tempore nihil accipere possint poena officialibus, & Rectoribus, contrafacientibus xxv. lib. den. pro qualibet vice dicto Communi applicandis, & ad restitutionem extortorum, seu solutorum.

De poena proditorum Communis Terræ Montis Noui, & facientium connenticulas, & conspirationes contra dictum Commune, & de poena receptantium
eisdem. Rub. XL.

STATVIMVS, & ordinamus, quod omnes condemnati Communis Montis Noui ex causa prodicionis, ac rebellionis, ac etiam banniti dicta de causa, dictæ Terræ, & omnes, qui rebellassent dicto Communi, & prodicionem fecissent, vel attentassent verbo, vel coniurationem verbis annuentes, vel facto de dicta Terra, vel si quis consenserit, aut cum sciuerit prodicionem, aut rebellionem prædictam, & non reuelauerint Potestati, & Prioribus dictæ Terræ, quanto citius potuerint, si peruenierint in fortiam Communis, extrahantur per dictam Terram, & ducantur ad locum iustitiæ, & ibi passionentur cum capite de subter. Si verò non peruenierint in fortiam Communis, sint ipso iure priuati omnibus honoribus, & dignitatibus, & tanquam infames, & infestabiles habeantur, & perpetuo sint banniti dictæ Terræ, & eius diuersis, & omnia eorum bona publicentur dicto Communi, & publicata esse intelligantur vigore præsentis statuti à die commissi maleficii, ipsi quoque banniti intelligantur in dicta poena mortis, & exempti, ac priuati ab omni honore, priuilegio, dignitate, ac protectione Communis prædicti, ita quod eorum, & pro eis expressius querelæ nullatenus audiantur, sed impune cum licentia Superioris iuxta tenorem bullæ à quolibet possint offendi in eorum personis, & rebus. Et quod defensores, & receptatores eorum in delicto prædicto præstantes eis auxilium, vel consilium, pari poena puniantur. Et omnia nomina rebellium prædictorum scribantur in vno libro, & ponantur in armario librorum Cōis, & ad perpetuam prædictorum infamiam in Palatio dicti Communis pingantur. Hoc addito, quod receptantes, vel recipientes literas, vel nuncium

nuncium ab eisdem rebellibus, & bannitis, non tamen participantes cum eis in eodem delicto, & non portantes literas. Domino Potestati, & DD. Prioribus dictæ Terræ, secundum formam præsentis statuti, puniantur secundum formam sequentis statuti, & aliorum de hoc loquentium. Si autem aliquis dixerit, se ignoranter recepisse dictos exbannitos, & rebelles, & alios supra nominatos, de tali ignorantia in spe- cta qualitate criminis, & personæ, stetut iudicio, & prouisioni Domini Potestatis, & Dominorum Priorum dictæ Terræ, vel maioris partis eorum.

De pœna receptantium rebelles, & habentium tractatum cum eis, & recipien-
tium literas. Rub. XII.

STATVIMVS, & ordinamus, q̃ quicunque habuerit pro prodicione, vel destructione dictæ Terræ Montis Noui tractatum, colloquium, vel conspirationem cum aliquo rebelle, seu proditore, qui de prodicione, seu rebellionem dictæ Terræ condemnatus fuisset per officiales dictæ Terræ, seu literas, vel Nū- cium miserit, vel receperit, detulerit, siue portauerit, siue ab aliquo de eorum famulis pro prodicione, seu destructione dictæ Terræ, puniatur, & condemnetur in quingentis libris denariorum. Et si solvere non poterit infra xv. dies, & die latæ sententiæ, computandos, puniatur in personâ, arbitrio Potestatis, & DD. Priorum dictæ Terræ, si dictum Commune, vel Potestas dictæ Terræ Montis Noui per priuilegia, iurisdic- tionem habeat, talem pœnam imponendi, & ad ipsa sit restitutum. Et quilibet contra facientem, accusa- re, & denunciare possit, & habeat medietatem pœnæ, siue banni, peruenientis in Commune, saluo, quòd si aliquis receperit literas, seu nuncium à rebellibus, & proditoribus prædictis, & ea die, si erat in Terra, vel districtu Montis Noui, ubi possibile sit, vel alibi, sequenti die, præsentauerit Domino Potestati, vel eorum officialibus, aut Prioribus dictæ Terræ, quòd à dicto banno, & pœnis absoluerit, & absolutus pen- nitus intelligatur. Receptatores verò raliū rebellium, vel etiam dictorum proditorum scienter, & præ- stantes eis auxilium, consilium, vel fauorem, in eodem delicto, tunc puniatur pœna pari.

De adulterantibus, & committentibus crimen carnis in quocunque modo. Rub. XIII.

STATVIMVS, & ordinamus, q̃ si quis per vim, & violentiam habuerit rem cum aliqua muliere nupta, quæ sit bonæ conditionis, & famæ, & honestæ vitæ, morte capitis puniatur, & mulier nulla puniatur pœna. Si verò aliquis commiserit adulterium cū supra dicta, vel simili muliere, volente ipsa muliere, puniatur vir committens tale delictum inducendum lib. def. & talis mulier in amissione dotis, Quæ dos virò applicetur, & puniatur in quinquaginta lib. def. de alijs bonis, quàm de dote ipsius mulieris, si vltra dotem, alia bona habuerit. Aliàs Non. Et cum maius sit lænocinium, quàm adulterij crimē, cōtrā tales præstantes lænocinium, duplicentur omnes pœnæ pecuniariæ, contentæ in præsentī statuto de adulterā- tibus. Si autem talis mulier, cum qua committeretur adulterium, esset mulier malæ conditionis, & famæ, & inhonestæ vitæ, ille talis vir, qui habuerit rem cū tali muliere puniatur, si per vim hoc fecerit, in centum lib. def. si autem cum voluntate mulieris hoc fecerit, puniatur talis Vir in quinquaginta lib. def. Et ta- lis mulier fuisset per Terram Montis Noui. Et dos ipsius applicetur marito. Et foemina malæ condi- tionis, & famæ, intelligatur de illa, de qua probaretur per publicam, vocē, & famam trium testium bonæ famæ, & omni exceptione maiorum Si verò aliqua mulier nupta, palam turpem quæstum faceret sui cor- poris ille, qui talem rem habuerit cum tali muliere, nulla pœna puniatur, & talis mulier sono Tubæ, & Tamborini associata, per publicam meretricem ducatur per officialem Potestatis per loca publica dictæ Terræ, vsque ad publicum lupanar, siue bordellum. Et ibi vna cum publica meretrice artem valeat exer- cere, vel expellatur de dicta Terra, & eius Territorio. Et talis verecundia sit, & habeatur loco pœnæ. Et si aliquis habuerit rem cum aliqua muliere non nupta per vim, bonæ conditionis, & famæ, & honestæ vitæ, si fuerit virgo, siue damicella, debeat dictus delinquens dotare ipsam mulierū cum dote, quam verisimili- ter dedisset sibi pater, vel frater, vel alius consanguineus dictæ mulieris, antequam deliquisset. De qua verisimilitudine, & declaratione dotis, stetut declarationi prædicti Domini Potestatis, & duorum bonorū virorum, eligendorum per consilium dictæ Terræ. Et nihilominus talis delinquens condemnetur in tre- centis lib. def. de quibus nullum beneficium admittatur. Et si non soluerit dictam pœnam infra mensem, & dictam dotem, vt supra declaratam non soluerit, siue non dederit dictæ puellæ, sic violatæ, infra vnum mensem, qui mens computetur à die latæ sententiæ, & dictus delinquens peruenit in fortiam Commu- nis prædicti, pes sibi amputetur. Si verò aliquis habuerit rem cum aliqua muliere virgine, vel damicella, volente

volente ei consentire, puniatur in quinquaginta lib. den. Cōi applicādis, & nihilominus eā vt supra dotare cōpellatur. Si verō aliquis habuerit rem cum aliqua muliere soluta bonæ conditionis, & famæ, & si per vim, puniatur in tercentis lib. den. si voluntarie, puniatur in quinquaginta lib. den. & eadem pœna puniatur talis mulier, delinquens voluntarie. Si autem esset mulier malæ conditionis, & inhonestæ vitæ, ille delinquens cum ea, puniatur in x. lib. den. & malæ conditionis, & famæ intelligatur, vt supra, & eadem pœna puniatur talis mulier, volens, si verō mulier soluta esset, talis quæ palam quæstum sui corporis fecerit in nihilo puniatur homo delinquens, neque mulier, nisi essent confanguinitate, vel affinitate, coniuncti, vel nisi in carce publico carnaliter inuicem se commiscerentur. Si quis verō aliquam monialem, & Deo sanctissimè dedicatam, & in aliquo monasterio permanentem, assentauerit, aut conatus fuerit carnaliter cognoscere, si cognouit eam carnaliter, aut de monasterio extraxerit, vltimo suplicio capitis puniatur. Si autem non cognouisset, sed attentauerit, in centum lib. den. puniatur. Et si solucere non poterit dictas cētum lib. den. infra mensem, computandum à die latæ sententiæ, ducatur ad locū lustritæ, & ibi eius pes amputetur, & prædicti delinquentes detineantur in carceribus, donec soluerint dictas pœnas, vel dederint fideiussores de soluendo; in casu quo condemnatio esset pecuniaria. Si verō aliquis maior viginti annis commiserit peccatum cōtra naturam cum masculo, vel fœmina, igne comburatur, & omnia sua bona publicentur Communi dictæ Terræ Montis Noui. Et qui taliter in fœminam nupit, si est minor decem ann. cum dimidio, non puniatur, & minus etiam puniatur maior, vim patiens. Si verō prædictus committens peccatum Sodomiz, est minor xx. ann. maior autem xiiij. vel quartum decimum annum compleuerit, tūc tam agens, quā patiens sponte puniatur in ducentis lib. den. sine aliqua remissione, sed si perseverauerit in eodem delicto, postquā extiterit condemnati, irremissibiliter conerentur, & eorum bona publicentur Communi prædicto. Et si aliquis extiterit tantæ nequitiz, q̄ habuerit rem cum aliqua sua confanguinea, vel affine, eamque carnaliter cognoscendo, si quidem extiterit maior decem, & octo an. quando eam cognouit. Si cognouit eam per vim, indistincte capite puniatur. Et mulier sic per vim cognita, nulla pœna puniatur. Si autem fuerit minor xvij. ann. ille, qui cognouit dictam suam confanguineam, vel affinem per vim, maior tamen xiiij. vel habeat xiiij. an. completos, tunc puniatur in tercentis lib. den. sine aliqua remissione. Quam pœnam, si non soluerit infra decem dies, post latam sententiam, amputetur ei caput, si verō ambo scilicet masculus, & fœmina erunt minores decem, & octo an. masculus veto maior xiiij. fœmina vero xij. tunc, si prædictum scelus committatur sponte vtriusque sit eis pœna ducentum lib. den. pro quolibet, siue qualibet, sine remissione. Quam pœnam si quis, vel si qua nō soluerit infra decem dies, à die latæ sententiæ, teneatur in carceribus Communis, donec soluerit eam cō quarto pluri, si autem alter ipso- rum est xvij. an. vel maior, tunc puniatur ipsa, vel ipsa maiori pœna proxime sequenti. Si verō ambo scilicet masculus, & fœmina erunt maiores xvij. an. vel habent xvij. an. completos, tunc ambo puniantur in tercentum lib. den. pro quolibet, & qualibet, si sponte deliquerunt, sine aliqua remissione. Quam pœnam, si quis, vel si qua non soluerit infra terminum duorum mensum, incurrant in quartam plus à die latæ sententiæ, & teneatur in carceribus, quousque soluat dictam pœnam.

De pœna Blasfemantis Deum, vel sanctos.

Rub. XIII.

STATVIMVS, & ordinamus, q̄ si quis iurauerit per corpus, vel per viscera, vel sanguinem Dei, vel Gloriosæ Virginis Mariæ, puniatur pœna xx. solidorum. Si verō iurauerit per corpus, vel viscera, vel sanguinem aliorum Sanctorum, vel Sanctarum Dei, pœna x. solidorum puniatur. Si quis dixerit per despecto, de Dio, vel per despecto della Vergine Maria, vel dixerit per la potta de Dio, vel de Christo, vel per la potta della Vergine Maria, vel similia vituperola, vel detestabilia verba blasfemando dixerit, puniatur vice qualibet in lib. x. den. irremissibiliter omni beneficio cessante. Quam pœnam, si nō soluerit infra quintam diem, connumeranda à die præcepti sibi facti per officialem de soluendo dictam pœnam, duplicetur dicta pœna, & in palatio constringatur, quousque integraliter soluerit. Et liceat officiali procedere summarè, & de facto sine aliquo processu contra omnes blasfemantes. Item, si quis dixerit, per lo culo de Dio, puniatur pœna cētum solidorum. Si quis verō maledixerit Deum, vel Beatam Virginem Mariam, incidat in pœnam viginti quinque librarum, & de omnibus prædictis casibus blasfemans, seu malidicens alios sanctos, vel Sanctas, vel aliquem, seu aliquam eorum, puniatur in dimidia eius pœnæ, qua puniretur blasfemans, seu maledicens Deum, vel Beatam Virginem Mariam. Et accusans aliquem de prædictis, habeat tertiam partem pœnæ, si probauerit accusam, & eius nomen teneatur secretum.

De in-

IG NEM immittens, vel imponens, vel immitti, aut imponi mandans in aliqua domo, vel habitatione infra Terram Montis Noui causa ipsam comburendi, & ipsam in totum, vel in partem combuserit in ducentum lib. def. condemnatur. Si verò non combuserit, pro sola immisione, vel oppositione facta dicta occasione in centum lib. def. puniatur. Si verò casinam combuserit quæ foret ultra decem pedes longa, & ampla ultra sex pedes ad pedem Communis xxv. lib. def. poenæ subiaceat extra verò Terram in medietate poenæ in quolibet casu ex prædictis puniatur. Paleare autem alienum fœni, vel paleæ, vel minorem casinam comburens in centum solidis puniatur, Metam, seu barconem grani, vel segetum, aut leguminum comburens in lib. centum cõdemnetur. Catastâ lignorum, vel fascinarum aut cannarum alienarum comburens in lib. x. condemnatur. Comburens catastam stipulæ alienæ in quinque lib. condemnatur. Vineam aliquam, seu vites à decem vitibus, supra vel segetem non dum compositam comburens in quinquaginta lib. def. puniatur. Alia blada composita præter granum comburens in lx. lib. def. condemnatur. Pergulam comburens in lib. x. puniatur. Animal alienum comburens pro quolibet, & qualibet vice in xxv. lib. def. condemnatur. Pânium alienum lanæ, vel lini mistum comburens in decē lib. def. condemnatur. Syluam, vel plures syluestres arbores comburens in decem lib. def. puniatur. Vnam verò arborem syluestrem comburens ad ædificium aptam, vel fructiferam inquadraginta solidis condemnatur. Fractam comburens in quinque lib. def. puniatur. Oliuetum verò comburens in quinquaginta lib. def. condemnatur, & omnibus supradictis casibus attentans prædicta delicta facere licet non perfecit in dimidia dictarum poenarum secundum distinctionem prædictam casu quolibet condemnatur. Aliàs verò res non specificatas comburens, vel comburere attentans iuxta prædictam similitudinem puniatur, & in quolibet casu prædicto semper condemnatur delinquens ad emendationem damni in eodem processu vna cum poena, non obstante, quòd non esset petita, vel deducta in iudicio. Si verò casualiter prædicta eueniant ad emendationem damni, & non ultra puniatur delinquens. De quo stetur iudicio Potestatis, & Priorum dictæ Terræ Montis Noui. Præterea huiusmodi periculosis casibus in quantum possumus obuiantes, firmamus, pro nemo, de cætero in Territorio dictæ Terræ Montis Noui, audeat, vel præsumat ignem ponere, vel immittere causa comburendi aliquam fractam, solum, stipulam, vel siluam, spinetum, aliquem rem similem quocūque tempore à mense Maij vsque ad festum, assumptionis Beatæ Mariæ Virginis de mense Augusti inclusiue etiam cum licentia iudicis, vel rectoris. Contrafaciens in prædictis in xxv. lib. def. puniatur, & ad emendationem damni condemnatur patienti. Et in contrarium licentia data dicto tempore non valeat vllò modo. Alijs verò Temporibus ante, & post dictum terminum obtemperando primo licentia Potestatis Communis Montis Noui redacta in actis cum loco confinato, & die, quo mittere vult ignem, & testibus, & datis fideiussoribus de soluendo condemnationem, & damnum emendando, quilibet possit, & valeat in possessione propria, vel conducta licite mittere ignem, dum tamen præcaueat, ne rem alienam damnificet. Addijcimus etiam ad cautelam quòd semper dum acciderit ignem immitti in aliqua re, vel possessione Territorij, vel districtus dictæ Terræ Montis Noui, statim creato fumo, vel flamma vicini, & circumstantes ipsius possessionis proximiores eo tempore in ea contrata morantes teneatur, & debeant sine mora ad ipsum ignem currere ad sciendum, & inuestigandum personam quæ posuerit ignem, vel immiserit talem ignem, & ipsam exclamare alta voce, & nihilominus Potestati referre, nec nõ Prioribus non secretè, sed publice, & dictam personam de prædictis culpabilem, & suspectam, quæ non posideret immobilia in dicta Terra Montis Noui, & eius Territorio capere, & personaliter præsentare officia libus poena contrafacienti pro quolibet ipsorum vicinorum, & qualibet vice xx. sol. def. applicandorum Comuni. Potestas verò, seu officialis tali quærela, vel relatione audita teneatur statim vnum de officialibus suis, & famulum mittere ad locum talis ignis, & ibi diligenter inuestigare de persona culpabili, & qualitate rei, & facere reparari, seu extingui talem ignem, quantum potest, ne amplius procedat, & redigere in scriptis nomina vicinorum, & circumstantium eadem die, & si secus fecerit, vel neglexerit prædicta, perdat de suo salario. xxv. lib. def. & Notarius medietatem dictæ quantitatis.

STATVIMVS, & ordinamus, q̃ publici fures, & latrones famosi irremissibiliter furcis suspendantur, vt transeuntibus opimum sit exemplum, si reperiuntur in Terra, vel districtu Montis Noui. Et si non peruenierint in fortiam Communis, perpetuò banniantur sine spe alicuius restitutionis. Et condemnentur,

nentur, quòd si quo tempore venerint in fortiam Communis prædicti suspendantur furcis ita, q̃ omnino moriantur. Si verò aliqua persona furtum commiserit pro primo furto, si res fuerit valoris xij. den. vsque ad quinque solidos inclusiue puniatur poena centum solidorum, & à quinque solidis supra vsque ad decem puniatur poena sex lib. Et à decem fol. supra vsque ad xx. si quis furatus fuerit, sit ei poena xv. lib. den. & à xx. solidis supra vsque ad xl. sit ei poena xxv. lib. & à xl. fol. supra vsque ad quatuor lib. inclusiue sit ei poena quinquaginta lib. & si non soluerit infra x. dies à die latæ sententiæ fusigetur, sed si res furata fuerit extimationis à x. vsque ad xx. condemnnetur in centum lib. den. & si non soluerit infra x. dies à die latæ sententiæ bulletur in facie. Si verò res furata erat valoris à xx. lib. vsque ad triginta condemnnetur in ducentum lib. den. & si non soluerit infra x. dies amputetur sibi manus sinistra. Ab inde supra vsque ad quinquaginta lib. condemnnetur in trecentis lib. den. & si non soluerit infra x. dies, extrahatur sibi oculus dexter. Siquis verò furtum fecerit à quinquaginta lib. supra poenam quingentorum lib. incurrat. Et nihilominus extrahatur sibi oculus. Et si fecerit triplex furtum diuersis horis suspendatur furcis, & morte moriatur, & si furta illa tria essent, vel transirent numerum, & valorem xxv. lib. si verò dicta tria furta non ascenderent ad quantitatem xxv. lib. tunc condemnnetur in ducentum lib. den. Et si soluere non potuerit infra x. dies à die condemnationis ammittat manum, & oculum sinistrum. Et in quolibet casuum prædictorum damnum satisfaciat patienti in duplum. Et si quis receptauerit furtum, vel rem furtiuam sciēter simili poena puniatur prout supra dictum est, dummodo furtum sit probatum per duos idoneos testes. Et in talibus delictis pacis beneficium non vendicit sibi locum. Quæ autem dicta sunt, locum non habeant in colligentibus, vel exportantibus alterius paleam, scenum, pomæ, olera, herbas, ligna, cānas, vel vincum in bonis extracta dictam Terrā, in quibus seruetur forma damnorum datorum. Exceptis pomis oliuarij, quæ in aliena re collecta fuerint, vel ab alienis ablata sine voluntate Domini, vel possessionis, aut coloni, vel laboratoris, in quibus, & dictis modis in forma maleficij procedi possit, & debeat, si collecta fuerint in aliena possessione antequam verisimiliter collecta fuissent eo anno per Dominum, vel eum ad quem peruenirent, vel si turpiter aliquod dictorum modorum vndeunque, & quodocunque fuerint ablata iā collecta. Et similiter vindemiantes alienas vineas, vel colligentes ex vineis alienis vuas tam maturas, quam immaturas poena furti puniatur. Addentes quòd in poenam furti incidant, & condemnnetur auctores, seu extrahentes linum in flumine, vel glareā, etiam quando exportaretur à flumine, vel ab alluione, nisi restituant Domino per totam sequentem diem.

De re furtiua penes aliquem reperta.

Rub. XVII.

SI furtiua, vel male ablata res apud aliquam personam inueniatur, quam aliquis bonæ famæ, & conditionis dixerit, vel saltem proprio sacramento, seu iuramento firmauerit suam esse, & sibi præter suam voluntatem subiectam fuisse, is poenas quem, vel in cuius domo, vel in loco talis res reperta fuerit, nisi statim infra tres dies, vel ultra iudicis arbitrio statuendos probauerit, qualiter sine vicio suo res ad manus eius peruenerit, sed potius confusè contendendo protulerit non probando causam prædictorum, tunc talis detentor, seu possessor dictæ rei teneatur de furto, & rem restituere compellatur, nisi publicè, & palam ipsam rem ab aliqua persona bonæ conditionis, & famæ receperit aliquo iusto titulo, alio quàm donationis. Quo casu talis, qui talem rem tali titulo vel causa in talem possessionem transtulerit, summarè, & de facto compellatur per Potestatem, vel eius officialem cum effectu ad conseruandum indemnem talem possesorem.

De furtis retium, auium, & Piscium vel impedimentis eorum

Rub. XVIII.

SI QVIS aliquod rethe alienum non cum voluntate Domini, vel possessoris furatus fuerit, vel acceperit, soluat x. lib. den. Et qui in alterius rethe, vel piscaria, vel panthera, nocchiaro, vel laqueo personæ alicuius licitæ posito aucupauerit, vel piscauerit, manutraxerit, vel pisces de naxa, aut de marturello, aut aues exinde traxerit, vel coeperit sine voluntate Domini, vel principalis, qui ipsa posuit, vel parauerit in centum fol. den. pro quolibet, & qualibet vice, puniatur. Et qui in prædictis, vel aliquo prædictorum tzedium, vel pauentationem intulerit in xl. fol. den. vice quolibet puniatur. Et in quolibet casuum prædictorum semper damnum patienti emendetur à delinquente. Saluo, quòd liceat Domino, & cuilibet de eius familia in sua possessione accipere de auibus, vel piscibus, aut venatione etiam in totum, quos, vel quam de prædictis inuenerit sine poena, & banno, retibus, & similibus rebus ei, qui posuit, semper saluis.

De fur-

De furtis animalium, setelliorum, & ferramentorum.

Rub. XIX.

BOVEM, vaccam, vitulum, equum, equam, ronzenum, pulledrum, pulledram, molum, mulam, Asinum, Asinam, vel his similia, vel aliquod prædictorum furans, seu depredans, aut rapiens de die, vel de nocte in Terra Montis Noui, vel eius districtu, in lib. quinquaginta den. condemnatur. Quam poenam si non soluerit infra xv. dies, publicè furtigetur per loca publica dictæ Terræ, & ad carthenam Communis ligetur, & quinque scossis cordæ tormenti nostri palatij tormentetur, & demum in carceribus nostri Communis detineatur, nec relaxetur, nisi primo condemnationem cum effectu soluerit, & damnum patienti emendetur in duplum. Sed agnum, hedum, hircum, capram, pecudem, montonem, canem, gallinam, vel eorum, aut earum generis, vel aliquid prædictorum valoris duorum solidorum, & ab inde supra furans, vel depredans, vel rapiens in x. lib. den. puniatur. Ferramenta verò setellia, aut instrumenta laboratoria, seu artificialia, vel aliquod eorum si quis furatus fuerit, vel abstulerit non cum voluntate Domini, seu possessoris, pro qualibet vice in centum solid. den. condemnatur. Et in quolibet casu damnum patienti emendetur in duplum.

De interfectioibus animalium.

Rub. XX.

ALIENVM equum, equam, bouem, vaccam, asinum, asinam, mulum, vel mulam, vel his simile, vel eorum generis aliquod animal occidens cum armis, vel sine armis in x. lib. den. condemnatur, & damnum emendet passo in duplum nec de carceribus dimittatur, nisi prius soluta Comuni poena, & facta Domino emendationis solutione. Pecudem verò capram, porcum, gallinam, & his similia, vel eorum generis animal valoris duorum sol. vel ab inde supra vel canem, anatem, anserem, vel eorum generis, & his simile, vel columbum domesticum interficiens in x. sol. den. pro quolibet, & vice quolibet puniatur. Percutiens autem sine iusta, & legitima causa, & non occidens aliquod prædictorum, in quolibet casu puniatur in dimidia ad similitudinem casuum prædictorum. Et semper damnum parti emendetur in duplū, excipimus tamen canem ferocem, qui occisus, vel percussus fuerit inferocitate, & resistentia persecutionis, quam fecerit, contra aliquam personam, vel contra aliquod animal domesticum. Item excipimus porcū, scrofam, capram, vel eorum generis animal, quod occisum fuerit repertum in damno per Dominum, vel familiarem, vel laborem alicuius horti, vel vineæ plenæ vuarum, vel non dum vindemiatur, vel Toræ bladata tempore messium incipiendum a Kal. Maij, vel oliuatur, dum sunt ibi poma oliuarum. Siquidem ipsorum animalium aliquod dampnum daret in aliqua dictarum rerum, & clamato prius alta voce custode, vel Domino ipsorum animalium, de qua exclamatione credatur ipsi exclamanti cum iuramento suo, & non expellente ipsum animal de damno. In quibus exceptuatis casibus percutiēs vel occidens, nullatenus teneatur similiter percutiens, vel occidens capram, vel hircum, porcum, vel scrofam, damnum tantem in vinea a Kal. Martij vsque quo non fuerit vindemiata, vel in canea vini, modo prædicto non teneatur ad poenam nec ad emendationem aliquam. Et nihilominus Dominus dictorum animalium quamvis occisorum teneatur semper emendare damnum patienti.

De poena offendentium Potestatem, vel aliquem de sua familia.

Rub. XXI.

STATVIMVS, & ordinamus, q. si aliquis offensionem aliquam verbo, vel facto fecerit in personā Potestatis, vel officialis Terræ Montis Noui in eundo, vel redeundo, veniendo, vel stando puniatur qualibet vice in quintuplo eius in quo condemnandus esset, si aliam personam priuatam percussisset, vel offendisset. Si verò aliquem officialem dictæ Terræ offenderit, vel percusserit, puniatur in triplo eius in quo puniretur, si aliquam aliam personam offendisset. Si autem aliquam de familiaribus dicti Domini Potestatis offenderit, vel percussisset, in duplo eius puniatur, in quo puniretur, si aliquam aliam personam offendisset, vel percussisset.

De offendendo bannitos sine poena.

Rub. XXII.

STATVIMVS, & ordinamus, q. unusquisque possit impunè offendere ex bannitos Terræ Montis Noui, præter mortem, vel membri debilitationem, nisi esset bannitus ad mortem. Quo casu etiam qualibet priuato liceat impunè occidere. Si verò aliquis esset bannitus in membri abscissione, possit iste talis ab uno-

ab unoquoque offendi, dummodo non interficiatur, nec in membro debilitetur. Si uero aliquis efflet exbannitus: uidelicet in xxv. lib. vel ab inde supra pro maleficio possit impunè offendi à quocunque dummodo offensa sit sine sanguinis effusione. Et tales exbanniti non audiantur agendo, vel accusando ciuilitè, vel criminaliter per se, vel per procuratorem, vel aliam interpositam personam. Et prædicta locum habeant, donec prædicti exbanniti exiuerint de dicto banno. Et contra tales offendentes, Potestas, vel eius officialis dictæ Terræ Montis Noui non possit procedere per accusationem, denunciationem, vel inquisitionem, vel alium modum, opposita exceptione, q̃ offensi erant banniti. Et tales officiales, si processerint, processus sit ipso iure nullus, & quicquid sequitur ab eo, vel eius occasione. Et dictus Potestas, vel officialis procedens, reneatur ei, contra quem processerit, satisfacere omne damnum, expensas, & interesse, quod immineret ille, contra quem procederetur occasione talis processus, post factam fidem de banno. Et illud, quod supra dictum est in exbannitis pecuniariter habeat locum post xx. dies, à die condemnationis, computanda ipsa die condemnationis in termino supradicto.

De malefactoribus præsentandis per illos, in quorum domibus se redu-
xerint. Rub. XXXII.

STATVIMVS, & ordinamus, etiam, quòd Dominus domus, seu habitator in quam, si se reduxerit malefactor, seu malefactores, scilicet homicidia, seu homicidia tēpore maleficij perpetrati, ipso sciente, volente, & patiente, teneatur ipsum malefactorem, vel malefactores homicidas capere, & præsentare, seu tradere Domino Potestati, & in fortiam Communis ipsum, vel ipsos ponere. Quòd si non fecerit, in centum lib. den. condemnatur. Pro alijs uero maleficijs, ille, qui receptauerit malefactorem, soluat bannum, quod soluere debebat malefactor, quòd pecuniam soluere tenebatur, ita tamen, q̃ non excedat penam xxv. lib. Si uero in persona, vel in aliquo membro debuisset malefactor condemnari, puniatur in quinquaginta lib. Et si soluere non poterit dictum bannum infra terminum xv. dierum designandorum à Potestate, detineatur prout quousque soluerit condemnationem in carceribus Communis Montis Noui. Et si non peruenerit in fortiam Communis, banniat, & condemnatur in dicta quantitate, de quo banno exire non possit, nisi prius soluat condemnationem prædictam. Et hoc statutum non vendicet sibi locum, si aufugerit in domum viduarum, seu pupillorum, vel cæcorum, aut infirmorum. Quas uiduas, pupillos, cæcos, & infirmos ad prædicta volumus non teneri.

De salario, & remuneratione præsentantium bannitos Communis
Montis Noui. Rub. XXXIII.

STATVIMVS, & ordinamus, q̃ quicunque coeperit, & Potestati præsentauerit aliquem bannitū pro homicidio, vel etiam non bannitum, dummodo sit homicida, vel derobator stratarum vel fractionum, vel apothecarum in Terra Montis Noui, vel incendiarius molendinorum, vel domorum, vel vel bladi cuiuscunque generis, vel fures bouum, aut equorum, vel cuiuscunque rei valoris ultra quantitatem x. lib. habeat à Comuni pro quolibet homicida, seu derobatore stratz quinquaginta lib. & de quolibet alio exbannito ex supra dictis xxv. lib. numerandis eisdem præsentantibus de haurere dicti Communis infra x. dies à die præsentationis dictorum exbannitorum, seu malefactorū siue sit vnus, siue sint plures dicti capientes, & præsentantes. Et teneatur Potestas præcisè infra xx. dies post introitū sui officij facere publicè banniri per Terram Montis Noui præsens statutum, & facere legi semel quolibet mence in consilio generali. Et valeat à die publicationis in antea, & sit licitum vnicuique capere, & præsentare sine pœna. Si uero aliquis præsentauerit, & in fortiam Communis Montis Noui conduxerit, vel conduci fecerit aliquem proditorem Communis, vel rebellem, seu robbatorem stratarum non bannitum, vel bannitum pro rebellionē traditionis, siue proditionis, vel robbaria stratarū, possit exire de simili banno, vel minori, vel alium facere rebanniri. Sed si noluerit rebanniri, nec alium rebanniri facere, tunc debeat habere salarium secundum distinctionem factam in sequenti statuto, licet hic plures casus sint quàm ibi, tamen salarium habeat secundum illarum distinctionem, scilicet inter Nobilem, & Popularem. Et si singulo mense in dicto consilio, vt supra Potestas præsens statutum legi non fecerit, in quinque libris denariorum vice quolibet puniatur de suo salario.

Quantum de-

Quantum debeant recipere à Communi, qui bannitos pro tradimento Communi Montis Noui præsentauerint, vel interfecerint. Rub. XXV.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd quicumque coeperit, & Communi Montis Noui præsentauerit aliquem bannitum ipsius Communis pro tradimento, vel proditione. Si quidem talis præsentatus fuerit nobilis, miles, vel de genere militum, vel nobilium, qui præsentauerit eum, habeat à Communi ducentum lib. & si fuerit popularis, vel plebeius talis præsentatus habeat à Communi quinquaginta libras denariorum pro quolibet capto, vel præsentato. Et si vnus, vel plures, qui coeperint, & Potestati præsentauerint aliquem ex dictis bannitis, fuerint in banno dicti Communis aliqua occasione; de ipso banno condemnati, statim eximentur, & cancellentur, & pro cancellatis, & exceptis habeantur, absq; alia solutione pecuniarum vigore præsentis statuti. Non tamen habeat aliud salarium à Communi. Et hoc intelligatur in bannitis dictæ Terræ Montis Noui: & similiter hoc statutum simul cum præcedenti legatur, vt supra, sub iam dicta poena.

Quòd publici derobatores, & assassini non stent in Terra Montis Noui, & eius territorio, nec alij homines malæ conditionis, & famæ, & de poena restituendum eos in domo, vel aliqua habitatione. Rub. XXVI.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd nullus terrigena Terræ Montis Noui, vel forensis, qui esset publicus derobator, & depredator stratarum, vel qui interfecisset aliquem per pecuniam, vel qui fecisset aliquam proditionem alicuius Ciuitatis, Terræ, vel Castri, seu Castrorum, vel qui esset malæ conditionis, & famæ, debeat stare, vel habitare in Terra Montis Noui, vel eius districtu, etiam per modicum tempus, etiam transeundo: quòd si steterit, puniatur, ac si prædicta fecisset in dicta nostra Terra, vel districtu, & secundum formam statutorum dictæ Terræ puniatur, loquentium de tali materia. Si autem prædicta alibi fuerint commissa, puniatur in ducentum libris denariorum. Et si ipsam condemnationem soluere non potuerit infra decem dies, fustigetur per dictam Terram, & expellatur, primò tamen quinque scossis cordæ receptis. Receptans verò aliquam personam talis conditionis, etiam per modicum tempus: videlicet, quæ commiserit prædicta extra Terram Montis Noui, & eius districtu, puniatur in viginti quinque libris denariorum, si talis receptans conditionem non ignorauerit. Et Potestas teneatur facere præconizari per dictam Terram per loca publica infra tertiam diem post introitum sui regiminis, tenore præsentis statuti, sub poena viginti quinque lib. de suo salario auferendum. Et Potestas possit procedere super prædictis etiam per inquisitionem. Et quilibet possit tales, talis conditionis accusare, & denunciare, & habeat quartam partem condemnationis de poena perueniente cum effectu ad manus Camerarii nostri Communis. Et quòd Syndici Communis dictæ Terræ teneantur prædicta denunciare, sub poena xxv. lib. pro quolibet non denunciato, & qualibet vice.

De mulieribus malæ conditionis, & famæ expellendis de contrata honestarum mulierum. Rub. XXVII.

CONSVEVERUNT aliquæ vituperosæ, & inhonestæ mulieres, quæ, vt bonæ sine operibus videantur, inter honestas coniucinas, & mulieres honestissimas habitare. Quæ sicut morbida pecus facta, totum corrumpit ouile; ita bonas sæpè numero mulieres impudica contagione deturpat. Volentes igitur obuiare prædictis, præsentis statuto præcipimus, & mandamus, quòd nulla mulier malæ conditionis, & famæ in conuicinia honestarum mulierum dictæ Terræ Montis Noui, & bonæ conditionis habitare possit, poena decem libris tali mulieri contrafacienti, si post terminum sibi per Potestatem, aut eius officialem de recedendo assignatum pro qualibet vice, illico non recesserit. Quem terminum quinque dierum Potestas in prædictis ad querelam vicinorum, seu vicinarum, habita informatione de prædictis, saltem à tribus vicinis fide dignis, de recedendo assignare teneatur, & debeat poena decem lib. de suo salario auferendis, si negligens fuerit in prædictis. Et foemina malæ conditionis, & famæ, intelligatur illa, de qua probaretur per publicam vocem, & famam trium testium bonæ famæ, & omni exceptione maiorum.

De poena insultantis, & percutientis cum armis, vel sine armis. Rub. XXVIII.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd si quis fecerit insultum contra aliquem sine armis, & non percussit, soluat pro banno quadraginta solidos. Si verò cum armis de ferro vetitis aliquem non percussit, nec vulnerauerit, soluat pro banno quinquaginta solidos denariorum. Si verò cum dictis armis tantum adminauerit, & non percussit, soluat pro banno computato in insultu decem libras denariorum. Si insultus interuenit, aliàs soluat bannum centum solidorum. Si verò dicta arma tantum interuenit, nec insultum, nec adnationem aliquam fecerit contra aliquem, in centum solidos condemnatur. Et insultus cum armis, vel sine armis intelligatur, si probari poterit per aliquos actus, quòd aliquis irato animo contra aliquem iurrit animo offendendi, vel iniuriandi, vel aliquod obprobrium faciendi contra ipsum. Si verò cum armis de ferro vetitis aliquis aliquem percussit in facie, vel in capite, & sanguis non exiuerit, condemnatur in quinquaginta libris denariorum. Si verò in alijs locis personæ percussit, & sanguis non exiuerit, condemnatur in viginti quinque libris computato insultu, sed si insultus non interuenit, soluat nomine poenæ quindecim libris; siue cum armis euaginat, siue non euaginat, fiat percussio sine sanguine alibi, quàm in facie, vel capite, sed si sanguis exiuerit de dicta percussione facta in capite, vel facie, & eius occasione cicatrix remanserit euidentis perpetuò, in centum quinquaginta libris condemnatur pro qualibet percussione cum cicatrice. Si autem sanguis tantum exiuerit, puniatur in centum libris pro qualibet percussione, vnde sanguis exiuerit. Si verò de percussione in alijs locis personæ facta, & sanguis exiuerit, condemnatur in quinquaginta lib. Si verò aliquis aliquem percussit cum armis, vel sine armis in vultu, vel in alia aliqua parte corporis, ita quòd occasione percussionis talis vulneris aliquod membrum perderetur, vel debilitaretur, condemnatur in lib. centum denarium. Et nihilominus perdat simile membrum talis percutiens. Si dictus percutiens aliquem percussit, ita quòd de dicta percussione perderet percussus aliquem digitum, puniatur percutiens, pro quolibet digito perduto, vel debilitato, in viginti quinque libris; & perdat percutiens similem digitum. Si verò aliquis perderet dentem, puniatur percutiens pro quolibet dente sic perduto, vel nepso occasione dictæ percussionis, in decem libris denariorum, & perdat similem dentem. Si autem in aliquo prædictorum casuum percussio, siue adinatio fieret cum bastone, lapide, vel canna, vel alijs rebus, non vetitis ad deferendum si sanguis exiuerit, vel non exiuerit, condemnatur in medietate poenæ prædictæ in casibus quando percussio fieret, siue adinatio cum armis vetitis, quæ ad poenam pecuniariam, semper salua corporali. Si quis verò adminauerit contra aliquem pugno, vel cum manu vacua, condemnatur pro qualibet vice in quadraginta solidis denariorum. Si verò aliquis proiecerit lapidem alicui lanceam, seu alia arma vetita portari, secundum formam statutorum dictæ Terræ puniatur in triginta libris pro quolibet casu, & qualibet vice. Si verò aliquis aliquem percussit in capite cum manu vacua dando cum pugno, vel alapa, appensatè, vel studiosè, & sanguis non exiuerit, condemnatur percussor in decem libris denariorum. Pro percussione facta in vultu cum manu vacua, dando cum pugno in viginti quinque libris condemnatur. Si verò ex dicta percussione alapæ, vel pugni facta in facie sanguis exiuerit quomodocunque, condemnatur percussor in quinquaginta libris. Sed de percussione facta in capite, manu vacua, puniatur in viginti quinque libris; si sanguis exiuerit. Si verò cum manu, vel pede aliquis aliquem in alia parte corporis percussit, & sanguis exiuerit, in decem libris denariorum condemnatur; si autem sanguis non exiuerit, condemnatur in centum solidis. Si quis verò vno istu percussit, seu vulnerauerit cum instrumento bifurcato puniatur pro tot vulneribus, seu percussionibus, quot vulnera, seu percussiones fecerit. Si verò aliquis aliquem spataxauerit per personam, vel dimorit, vel irato animo impinxerit, & non ceciderit in terram, condemnatur in centum solidis. Si autem ceciderit in Terram, vel aliquis aliquem decapillauerit, vel barbam expilauerit, condemnatur in decem libris. Si verò ceciderit in terram, & sanguis exiuerit à collo supra versus caput, condemnatur impingens in quindecim libris; & si ab inde infra, duodecim libris. Et hoc semper intellecto, quòd in casibus prædictis, vel aliquo prædictorum, vel in frascriptorum, qui alium ad sui defensionem offenderit, vel aliquod prædictorum commiserit ad sui defensionem, cum moderamine, & æqualitate defensionis ad poenas in dictis statutis contentas minimè teneatur. Et intelligatur ad sui defensionem fecisse, qui primò insultatus insultantem offenderit, antequàm ad alios actus diuerteretur.

De verbis iniuriolis.

Rub.

XXIX.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd si quis improperauerit alicui mortem patris, fratris, filij, vel alterius attinentis in tertium gradum, de iure canonico computando, quo mors vera fuerit secuta, condemnatur in viginti quinque libris denariorum pro qualibet vice. Si quis dixerit alicui furo, ladro, mentitore, robbatore, roffiano, falfario, vel tu ne menti per la gola, vel similia verbo, & qualibet alia verba æquipollentia, vel pertinentia prædictis, soluat pro banno pro quolibet verbo, qualibet vice in decem libris denariorum. Si autem dixerit alia verba, tam enormia, vel prædictis similia, pariter, sicut de prædictis verbis, pro quolibet verbo, & qualibet vice, in decem libris condemnatur. Si verò dixerit alicui puttana, vel tua madre fu puttana, vel tua sorella, condemnatur pro quolibet verbo, & qualibet vice, in tribus libris denariorum. Si quis dixerit alicui traditore, vel tuo padre fu traditore, vel de aliquo de suis coniunctis vsque in tertium gradum, vt supra dictum est, pro qualibet vice soluat decem libras. De alijs verò verbis iniuriolis, soluat pro quolibet verbo, & qualibet vice viginti solidos denariorum. Hoc tamen addito, quòd si quis dixerit aliquod de prædictis, aut alicui pluribus vicibus eodem tempore, hoc est, sine temporis intervallo, non condemnatur vltra, quàm pro duabus vicibus, licet pluries dixerit. Sed si esset intervallum temporis inter vnâ vicem, & aliam, pro tot vicibus condemnatur, quod dixerit. Dicimus etiam, quòd si aliquis dixerit alicui vniuersitatis, vel adunantiæ hominum verbum iniuriosum, quòd non puniatur pro tot iniurijs, quot illi sunt homines, quibus dixerit, sed puniatur in duplo eius, quo puniretur, si dixerit alteri priuatæ personæ.

De duplicatione poenarum.

Rub.

XXX.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd si quis deliquerit, vel maleficium commiserit in Palatio Dominorum Priorum, seu Domini Potestatis, aut in alia Ecclesia, vel sub logia Communis, aut Platea publica magna dictæ Terræ Montis Noui: videlicet circumcirca Palatium Dominorum Priorum, & Domini Potestatis, puniatur poena dupli eius, qui puniretur, si in alijs priuatis locis deliquisset. Si quis autem deliquerit coram Dominis Prioribus, vel Domino Potestate dictæ Terræ Montis Noui, condemnatur in duplum eius, quo condemnaretur, si coram alijs personis deliquisset. Item delinquens post tertium sonum campanæ Communis, quæ pulsatur de sero, & ante sonum campanæ, quæ pulsatur de mane ad laudem Virginis Mariæ, similiter condemnatur. Item si quis insultauerit aliquem ad domum, vel possessionem, seu bona insultatis propriam, vel conductam, vel gratis concessam, aut etiam cum aliquo communem, similiter condemnatur in duplum: & intelligatur insultus factus ad domum, quando insultans impetu in ipso insultu transiret vltra medietatem viæ, seu stratz, Communis existentem iuxta ipsam domum, vel murum, vel ostium ipsius insultantis habitantis tetigerit cum manu, vel alia re. Et in possessione facta intelligatur, vel in pertinentijs eius, si insultans in ipso insultu personaliter, vel per alium intrauerit. Si quis autem insultauerit aliquem cum armis, cum comitiua trium hominum, vel ab inde supra computato ipso insultante in dicto numero, insultans in dictis specialibus locis supra specificatis, vel in aliquo ipforum, in viginti quinque libris denariorum pro quolibet, & qualibet vice condemnatur. Si autem sine armis, in dimidia dictæ poenæ condemnatur. Si verò aliquis forensis, & quicunque alius, non suppositus iurisdictioni Communis Montis Noui, & non oriundus de dicta Terra, ausus fuerit, vel attentatus fuerit offendere, vel offensam facere aliquam in personam alicuius terrigenæ dictæ Terræ Montis Noui, condemnatur in duplo eius, in quo condemnari debuisset ciuis, qui sic deliquisset. Et oriundus de dicta Terra intelligatur ille, qui habet domum propriam in dicta Terra, licet sit aliunde oriundus. Et etiam oriundus intelligatur, qui originem habet aliunde, quàm de dicta Terra, & steterit, & habitauerit, & modo moretur cum tota sua familia à decem annis, & citra in dicta Terra continuè. Pro quibus autem forensibus puniendis statutum infra positum sub Rubrica de poena forensium, offendentium ciues, inuiolabiliter obseruari mandamus. Insuper statuimus, & ordinamus, quòd duplicentur poenæ, si aliquod delictum, vel maleficium committeretur à die Iouis sancti postquam parrochialis Ecclesia dictæ Terræ imposuit finem pulsationi campanarum vsque ad diem Lunæ exclusiue, post festum Resurrectionis Domini Nostri Iesu Christi. Item si committeretur in die Natiuitatis Domini Nostri Iesu Christi, vel in Vigilia, & in qualibet festiuitate Beate Mariæ Virginis, & in festiuitatibus omnium Apostolorum. Et prædictæ poenæ in quolibet de prædictis casibus locū habeat in præsentibus, & futuris. Item duplicentur poenæ contra delinquentes verbis, vel facto

in foro, seu mercato die lunæ, durante mercato, & in locis, in quibus, & quando sunt processiones intus, vel extra dictam Terram quocunque, & in alijs casibus à quocunque statuto expressis. Et pro offensionibus in quocunque consiliarium, vel medicum Communis, vel Cancellarium Communis, vel Magistrum ludi litærarj, vel Syndicum, vel procuratorem Communis.

De falsarijs.

Rub. XXXI.

QUIA falsum committens est tribus obnoxius: videlicet Deo, Iudici, & Parti. Statuimus, & ordinamus, quòd testis, falsum testimonium perhibens, & perhiberi faciens, probatione idonea, vel violenta præsumptione conuinctus, vel si per indicium ad tormenta sufficiens, tormentis, vel sponte confessus fuerit, legitime mitretur, & in centum lib. den. pro quolibet, & vice qualibet condemnatur. Item qui de falso instrumento conuictus, vel confessus apparuerit supradictis modis, tam faciens, & fieri faciens, quàm etiam producens, vel vtens scienter huiusmodi falsitate in iudicio, vel extra puniatur in libris ducentum pro quolibet, & qualibet vice. Quam condemnationem, & poenam, si talis delinquens infra quindecim dies à die condemnationis non soluerit cum effectu, tunc mitretur de cartha in capite, & in dicta mitra circumcirca scribatur nomen falsarij, & mitratu publicè ligetur per guttur ad cathenam Communis positam ante Palatium Communis, & ibi stet quamdiu officiali videbitur ad minus per duas horas, deinde sibi manus dextrâ amputetur. Opponens autem, vel quomodocunque obijciens contra aliquem agendo, vel excipiendo aliquam falsitatem, statim ipsa falsitate obiecta, siue criminaliter, siue ciuiliiter. Si quidem interrogatus per iudicem tribus diuersis vicibus, & diebus, dixerit se in tali obiectione, seu oppositione falsitatis insistere velle, & fuerit sanæ mentis, & maior quatuordecim annis cogatur, & detineatur personaliter ad dandam idoneam, & cautam fideiussionem de persistendo, & probando talem falsitatem. Quo facto, si probauerit ipsam falsitatem, condemnatur talis falsarius sine omni alio processu, si fuerit testis, ad poenam de teste loquentem, si fuerit scriptor falsi instrumenti, vel mandans fieri, puniatur poena loquente, de faciente, vel fieri faciente instrumentum falsum. Si verò falsitatem huiusmodi non probauerit, vel destiterit, tunc ipsæ talia opponens, vel obijciens, puniatur, & condemnatur penis prædictis, tanquam falsarius. Et si aliquis subtraxerit, vel occultauerit aliquod instrumentum publicum ad alium pertinens, in præiudicium alicuius, ad quem utilitas talis instrumenti pertineret, puniatur in xxv. lib. denariorum, & ad restitutionem damnorum, & expensarum parti. Saluo quòd si subtrahens, vel occultans, in dicto instrumento aliquod ius haberet, ad aliquam poenam non teneatur.

De poena corrumpentis officiales.

Rub. XXXII.

QUI Rectorem, Potestatem, vel alium officialem Terræ Montis Noui corruperit, si habet causam coram eo, condemnatur in decem libras Comuni Montis Noui, pro quolibet, & qualibet vice; ita tamen quòd prædicta corruptela non vendicat sibi locum in Priore, vel Abbate alicuius Monasterij, vel Conuentus. Sed procurator, tutor, actor, curator, vel Syndicus, qui talia committeret, puniatur poena prædicta. Si autem causam non habuerit, in quinque libris denariorum condemnatur. Et intelligatur, ac præsumatur corrupisse, quicunque habens causam, vel pro eo causam habente coram aliquo officiali Communis Montis Noui, vel consorcio in officio per se, vel alium aliquid dederit, vel promiserit aliquo titulo, vel colore quasito. Et prædicta locum habeant, nisi ille talis, qui corruperit officialem infra duos dies à principio syndicatus talis officialis corrupti fuerit confessus coram syndicatoribus talem corruptelam fecisse, & commissam esse, & dederit vnum idoneum testem. Nam tunc eo casu nulla poena puniatur corrumpens, sed Potestas, vel alius officialis corruptus compellatur ad restituendam ei, à quo acceperit pecuniam, quam acceperit, seu aliam rem. Et Comuni Montis Noui condemnatur per syndicatores in quadruplum quantitatís, seu precij rei, quam acceperit, si talis Potestas, seu officialis fuerit iuuentus culpabilis. Et quilibet familiaris Potestatis contra ipsos, officiales intelligantur idonei Testes in prædictis. Et hoc statutum vendicat sibi locum in quolibet officiali dictæ Terræ Montis Noui.

De com-

De committentibus homicidium quocummodo, & de mandantibus fieri.

Rub. XXXIII.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd si aliquis homicidium aliquod fecerit in dicta Terra Montis Noui, vel eius districtu, vel alibi, siquidem in fortiam Communis Montis Noui peruenierit, decapitari debeat, nisi fuerit publicus assassinus, vel proditor dictæ Terræ Montis Noui, vel aggressor stratarum, qui ad caudam asini per dictam Terram pertractus in altare furcarum laqueo suspendatur, vt omnibus videntibus transeant in exemplum; ita, & taliter, quòd moriantur sine aliqua remissione. Si verò capi non poterit, banno personali dictæ Terræ, & districtus Montis Noui subiaceat, & semper, & omni casu bona sua mobilia, & immobilia, & se mouentia, & nomina debitorum publicentur Communi Montis Noui. Saluo debito iure naturæ filijs, & nepotibus, & alijs, quibus deberetur. Et si in talibus bonis essent aliqui creditores, eis de dictis bonis satisfiat, & de partibus, quæ confiscantur. Et nulla persona tali bannito dicta de causa præstet auxilium, consilium, vel fauorem publicè, vel occultè sub pœna, & banno ducentum lib. & mandatores, & fieri mandantes homicidia, simili modo, & forma, & pœna irremissibiliter puniatur. Et prædicta locum habeant, si dolose, vel studiosè commiserint. Quod semper præsumatur, nisi proberetur contrarium. Sed si casu, vel non studiosè, vel excedendo necessariam defensionem fecerint, puniantur arbitrio Domini Potestatis, Dominorum Priorum, & Concilij dictæ Terræ. Et si factum fuerit homicidium ad necessariam defensionem, in nihilo teneatur homicida; & mandatores, & facientes fieri homicidia intelligantur, si legitimè probatum fuerit per duos idoneos testes bonæ conditionis, & famæ, vel per confessionem ipsius mandantis, vel fieri facientis, vel quocunque alio modo legitimè constare poterit. Minores autem puniantur, prout iura communia disponunt.

De pœna dantium auxilium, consilium, vel fauorem in aliquo delicto.

Rub. XXXIIII.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd quicumque dederit alicui delinquenti in quocunque delicto adinorium, vel consilium, vel fauorem in commissione, vel admisione alicuius delicti, puniatur eadem pœna, qua puniendus esset ille, qui delictum commisset. Si verò dederit auxilium, consilium, seu fauorem, vt talis delinquens euadat de manibus Curie, si erat iam per familiam Domini Potestatis captus, puniatur eadem pœna, qua puniendus erat ille talis, delinquens, si propter tale auxilium, consilium, seu fauorem ille talis delinquens aufugerit. Si verò ille delinquens non aufugerit, puniatur arbitrio Domini Potestatis. Si verò talis delinquens non erat captus à familia Domini Potestatis, dans ei auxilium, consilium, vel fauorem ad euadendum, si propter tale delictum erat imponenda pœna mortis, condemnetur Communi prædicto in ducentum libris denariorum sine diminutione. Si verò erat abscisionis alicuius membri, vel officij membri condemnetur in quinquaginta libris denariorum sine remissione. Si verò erat pœna pecuniaria, puniatur in dimidia parte pœnæ dicto delinquenti imponendæ, vel impositiæ sine remissione. Dummodo eius pœna non excedat summam viginti quinque libris. Non autem intelligatur dedisse consilium, qui solo verbo dixerit delinquenti. Aufugas propter familiam; dum tamen aliud non fecerit, vel dixerit. Mandatores verò talium delictorum, seu ipsa facientes fieri, pari pœna puniantur in quolibet delicto. Et istud statutum non vendicet sibi locum in casibus, & pœnis nominatis supra in statuto de pœnis proditorum, & statuto de pœnis receptantium rebelles, sed solum contra illos habeant locum pœnæ dictorum statutorum, & contra alios pœnæ huius statuti locum habeant.

De pœna iniuriosè nominantium partem guelfam, vel gibellinam, vel aliquam aliam partialitatem.

Rub. XXXV.

CVM partialitas hominum, Prouinciarum, & Terrarum dictorum locorum, eisdem interfecerit, & bonis temporalibus exinanierit, & eis multa pericula animæ, & corporis incurrerint, & intendant quotie, & intendentes saluti, & quieti Terræ Montis Noui prouidere. Statuimus, & ordinamus, quòd nulla persona cuiuscunque status, aut dignitatis existat, audeat, vel præsumat in Terra Montis Noui, vel eius districtu nominare partem guelfam, vel gibellinam, vel improperare alicui sforceseum, aut Bracciscum, seu quamlibet aliam partem, seu partialitatem,

F 3 vel ipsum

vel ipsam partialium alicuius loci, vel alia aliqua nomine fingere, quæ possent partialitatem ostendere poena xxv. lib. den. cuiuslibet, qui contrafecerit imminente, atque omni remissione, & statutorum beneficio cessante. Et nullus possit gridare per dictam Terram, vel aliquam partem eius, quod aliqua pars, vel Communis, vel persona uiuat Ecclesia, & Papa, & eius officiales. Et qui contrafecerit, ultra poenam tu multus, & aliorum delictorum, quæ commiserit xxv. lib. den. poena puniatur, siue semel, siue pluries in eodem delicto, seu tumultu. Super quibus omnibus, & singulis Potestas sollicitè procedere debeat quomodocunque, & si negligens fuerit in procedendo simili poena mulctetur tempore syndicatus.

De poena turbantis, vel occupantis possessionem alicuius.

Rub. XXXVI.

POSSESSIONEM apud alium constitutam, & pacificè detentam à possessore per annum continuum, vel ultra, siue immobilis, siue mobilis rei, uolenter, vel clam auferens, aut occupans auctoritate propria, & sine iudicis licentia, vel decreto, siquidem esset valoris xl. sol. vel maioris, in centum tol. den. condemnatur Communi. Et nihilominus rem ablatam, & de facto per Iudicem restituere spoliato compellatur sine omni sportularum solutione, & à iure suo ipso facto cadat, & cecidisse intelligatur. Si uerò maioris valoris, & extimationis res fuerit, vel esset, quam possessio, dicto modo ablata, vel occupata extiterit, tunc talis inuasor dictæ rei, possessione priuetur, quam spoliato statim restituat, reseruato ipsi inuasori iure in proprietate, si quod habet agendi in ordinario iudicio. Et nihilominus in quinquaginta lib. den. Communi condemnatur. De quibus omnibus, & singulis, tam in principalibus, quam in poenarum causis volumus, q. de plano, & sine strepitu, & figura iudicij procedatur. Et processus inde factus valeat, & teneat pleno iure, non obstante iuris, vel iudicij, vel solemnitate ommissa. Et in quolibet prædictorum casuum, tam occupationis, quam inuasionis, seu etiam turbationis, vel molestationis, si talis inuadens, siue occupans, aut inquietator, vel molestator aliquod ius in re, vel possessione tempore occupationis, vel turbationis non haberet, condemnatur parte, contra quam talis occupatio, seu inuasio, aut turbatio facta fuerit pro suo interesse in lib. xx. den. summarie, & de facto, ac iuris etiam, & iudicij solemnitate ommissa, dum tamen de veritate prædictorum legitime constet: & Potestas hæc omnia obseruare teneatur vinculo iuramenti, & poena xxv. lib. den. de suo salario auferendorum.

Ne quis trahat per muros Terræ Montis Noui, vel intromittat.

Rub. XXXVII.

STATVIMVS, & ordinamus, quod nullus de Terra Montis Noni debeat mittere, vel trahere alium quem hominem, vel homines per muros dictæ Terræ, vel portas eiusdem, quando clausæ sunt, & non debeat aliunde intrare, vel exire, præterquam per portas dictæ Terræ, quando aperte erunt: & qui contrafecerit soluat pro quolibet, & qualibet vice xxv. lib. den. Si uerò transcenderit steccatum in centum sol. den. condemnatur.

Ne aliquis de ædificijs positis iuxta Portas, vel muros Communis Montis Noui projiciat, vel offendat.

Rub. XXXVIII.

STATVIMVS, & ordinamus, q. nullus de domo, vel turri, vel ædificio iuxta portas, vel introitus, uel muros dictæ Terræ Montis Noui ubicunque posita, vel posito, uel etiam alibi per dictam Terram, aliquam singularem personam offendat, vel offendi faciat, vel permittat cum lapidibus, vel balistris, lanceis, vel alijs rebus nociuis, etiam maioribus, vel minoribus expressis, nisi qui offenderetur, esset inimicus Summi Pontificis, vel Sanctæ Sedis Apostolicæ, & Reuerendissimi Superioris, vel Communis dictæ Terræ Montis Noui, ueniens ad offendendam dictam Terram: & qui contrafecerit, condemnatur poena quinquaginta lib. Non tamen per hoc, statutis imponentibus maiorem poenam volumus derogari.

De moneta visitanda per formam statutorum.

Rub. XXXIX.

STATVIMVS, & ordinamus, q. in quacunque parte statuti dictæ Terræ Montis Noui nuncuparentur poenæ, q. semper intelligatur de moneta usuali den. paruorum quibus vruntur, & uterentur in Monte Nouo: & sit præcisum. Et quod ducatus simpliciter prolatus intelligatur de quantitate xl. bononorum usualis monetæ, & bonæ.

Quod nul-

Quòd nullus Plazzarius, Berroarius, vel alius nuncius Communis, vel officialium Terræ Montis Noui intret domum, vel in cameram alicuius de dicta Terra, vel in ea habitante.
Rub. XL.

STATVIMVS, & ordinamus, q̄ nullus Plazzarius, Bayulus, Berroarius, vel aliquis nuncius Communis, vel officialis Terræ Montis Noui, seu familiaris alicuius officialis audeat, vel præsumat intrare cameram alicuius viri, vel domine de dicta Terra, vel in ea habitante, & exinde aliquod pignus, vel lectum, vel arma, vel ornamenta lecti accipere sub pœna x. lib. pro quolibet, & qualibet vice. Et q̄ sit licitum sine pœna vniciq; in dictis locis, & camera ipsius Bayulus, familiares, & Berroarios, ac alios officiales reijcere, & pignora ibi accipere eis auferre, & ipsos fugare, & repellere de dicto loco, & camera, honesto modo fiat expulsio. Et q̄ dictum est de lecto, & alijs rebus intelligi volumus, siue de toto, siue de qualibet parte. Et Potestas Vicarius, & quilibet alius officialis Communis Montis Noui, qui talia commiserit, vel fieri fecerit, aut mandauerit fieri, puniatur in x. lib. def. pro quolibet, & qualibet vice tempore eorū syndicatus per syndicatores Communis. Et si prædicti syndicatores fuerint negligentes in dicto syndicato, soluant dictam pœnam de suo proprio, de qua medietas sit Communis, & alia medietas iniuriati sine aliqua remissione. Quod statutum non possit in aliquo derogari, vel minui, vel allegari, q̄ abierit inde consuetudinem, sed perpetuò sit firmum. Adicientes, q̄ præsens statutum non vendicit sibi locum, vbi Plazzarius, vel Berroarius de mandato Domini Potestatis in scriptis apparente, & tunc ibi ostenso intraret dictam cameram causa capiendi aliquem malefactorem, siue bannitum Communis, vel condemnatum criminaliter. Quo casu licitum sit Potestati committere, & quibus commissum est intrare, & executionem facere sine alicuius pœnæ metu.

De termino moto, & quæstione confinij.

Rub. XLI.

TERMINVM in aliquo confinio inter conuicinos positum, vel affixum, vel aliquid loco termini, seu pro termino diuisorio, quæcunq; persona malitiosè, vel fraudolenter amouerit, distorserit, vel extraxerit, vel vbi affixus, vel appositus esset, non conseruauerit malitiosè, & fraudolenter apposuerit, vel infixit, in centum lib. def. vice qualibet puniatur sine aliqua remissione, vel diminutione. Et intelligatur malitiosè, & fraudolenter extractus, vel infixus, quando sine requisitione, & voluntate alicuius de conuicinis, cuius interest, vel sine iudicis licentia talis extractio, infixio, seu appositio facta fuerit, & in quolibet dictorum casuum terminus ad confinem, & formam, seu locum, vbi erat, reducatur prius. Nec talis amotio, seu infixio alicui partium præiudicare possit in aliquo. Et quotiens alieni termini, vel finium, quæstio, seu contentio inter aliquos conuicinos verteretur, vel esset. Tunc D. Potestas, & Rector ad petitionem cuiuscunq; partis quamprimum nouerit, cogat vtranq; partem ad eligendum vnum vicinum dictæ rei, uel plures, pro quolibet de legioribus, & antiquioribus ad videndam, declarandam, & faciendam talem terminationem. Et tales vicinos electos compellat ad videnda, diffinienda, & terminanda præ dicta. Et quicquid per tales sic electos vicinos factum, & dictum fuerit in prædictis, vel etiam per Potestatem, seu officialem, vel etiam alios electos per partes, valeat, & teneat pleno iure, solemnitate iuris, & forma omnia, non obstante. Dum tamen tales electi semper iurauerint eorum corporali iuramento talia facere, & expedire bona fide, sine fraude aliqua, nisi per partes fuerit eis remissum iuramentum. Hoc addito, q̄ si opus fuerit, aliquem Rectorem, vel officialem accedere ad locum alicuius differentie extra dictam Terram ultra vnum miliarium, habeat pro eius mercede, quocunq; tempore tantummodo duos illos inter vtranque partem, & non plus in pecunia, vel quibuscunq; rebus vilo modo. Alibi autem extra Terram bononenos octo inter vtranq; partem. Intus dictam Terram, uel in eius suburbij, seu burgis, bononenos quatuor tantum. Maiorem autem quantitatem non possit etiam à sponte dante recipere sub pœna xxv. lib. def. pro quolibet Rectore, seu officiali, uel etiam commissario, & vice qualibet. Et quòd amplius acceperit, teneatur restituere. Quæ etiam habere volumus locum in mercede alicuius officialis, uel Notarij pro quolibet inuentario, seu descriptione bonorum contra aliquem delinquentem, vel inculpaturum de aliquo maleficio, dicto, uel facto, perpetrato habita distinctione prædicta sub pœnis, & refectionibus prædictis. Consuetudine aliqua asserta, seu potius corruptela, uel abusu non obstante. In quam pœnam etiam incidat quicunq; contra formam præsentis statuti, alicui officiali, uel Notario auxilium, consilium, uel fauorem præstiterit aliquo modo. Et præsumatur simoniacè acceptum, uel datum, quicquid lura prædictas taxas quocunq; peruenierit ad manus alicuius officialis, uel Notarij ex causa, uel causis prædi-

prædictis. Pro quibus dicti etiam norarij teneantur simul, & semel cum officiali stare ad Syndicatum coram Syndicatoribus extractis ad Syndicandum officiales, & stare mandatis, & sententiæ Syndicatorum, & soluere iudicarum.

De poena blasphemantis alicui carboncellum, vel Anguinaliam, vel alia similia. Rub. XLII.

STATVIMVS, & ordinamus, quod nullus audeat tam Vir, quam mulier blasphemare aliquem, vel aliquam dicendo, quod sibi veniar, vel oriarur carboncellus, vel anguinalia, vel aliud simile pestilens, poena x. sol. pro quolibet, & qualibet vice. Et liceat unicuique accusare, vel denunciare Porestatum, & habear medietatem poenæ. Et Potestas reneatur inquirere vinculo iuramenti, & repertos culpabiles de facto punire, nulla iuris solemnitate seruata, sub poena xx. sol. pro qualibet vice, si negligens fuerit de suo salario.

De poena arguentis ordinata, & disposita in consilio generali, vel credentiæ. Rub. XLIII.

AD obuiandum scandalis, & erroribus, qui per aliquorum susurraciones sequi possunt, statuimus, & ordinamus, quod nullus audeat, vel presumat redarguere, vel blasphemare, seu aliquo modo inculpate aliquid reformatum, gestum, vel factum, & obrenrum in consilio generali, vel Credentiæ, Terræ Montis Noui, & quam maxime in lodia palatij, & in plarea publica, & vijs, poena xxv. lib. def. pro quolibet, & qualibet vice contrafacienti de facto auferendis. Cuilibet tamen liceat cum DD. Prioribus honestatem loqui, & dicere intencionem suam, ac etiam cuilibet liceat accusare circa prædicta delinquentem, & habeat quartam partem poenæ peruenientis in Communi, & nomen eius teneatur in credentiæ.

De mascaris non vtendis tempore carnis priuij. Rub. XLIII.

STATVIMVS, & ordinamus, quod nullus vratur mascaris, neque aliquibus prælijs tempore carnis priuij, neque alijs temporibus poena centum sol. pro quolibet contrafaciente, & vice qualibet: & nemo porter indumenta muliebria, vel religiosarum personarum, quare nus licentiam habuisset vtendi malaris; contrafaciens puniatur de poena facto centum sol. pro qualibet vice.

Quod vbi non potest procedi contra forenses, non procedatur contra terrigenam. Rub. XLV.

VT iudicia sint æqualia, statuimus, & ordinamus, quod si quis deliquerit contra terrigenam Montis Noui, vel eius districtus, vel ei iniuriam aliquam intulerit, & ipse terrigena etiam deliquerit contra ipsum forenses, in casu quo officialis non posset procedere contra illum forenses, minus procedere possit ad aliquam poenam contra terrigenam nostrum: & si processerit, processus valeat ipso iure cum omni eius sequela.

De poena tripudiantis in Ecclesijs. Rub. XLVI.

STATVIMVS, & ordinamus, quod nemo audeat, vel presumat in aliqua Ecclesia dictæ Terræ tripudiare, dicente Domino in Euangelio: Domus mea, domus orationis vocabitur. Et si aliquis contrafecerit quinque lib. def. poenam incurrat pro quolibet, & qualibet vice.

De poena contradicentis pignus, vel tenutam nuncio Communis. Rub. XLVII.

STATVIMVS, & ordinamus, quod si quis contradixerit pignus Plazzario Communis Montis Noui missio ex præcepto alicuius officialis dictæ Terræ, seu abstulerit pignus alicuius Plazzario, qui acceperit ex mandato alicuius officialis xx. sol. vice qualibet, condemnentur. Et de hoc credatur nuncio, & relationi ipsius accipientis, pignus cum sacramento. Et simili poena puniatur ille, in cuius domo pignus per Plazzarium fuerit possum, si pignus non restituent Plazzario, cum Plazzarius ab eo petierit. Similiter stetur dicto Plazzarij, deponentis cum sacramento ipsius. Et pignus acceptum dictus Plazzarius deponere

ponere debeat apud idoneam personam, & in conuicina, ubi acceperit dictum pignus. Et hoc statutum non habeat locum in casu statuti positi supra sub Rubrica, quod nullus Plazzarius.

Quomodo procedi possit super crimen adulterij.

Rub. XLVIII.

STATVTVM, & ordinatum est, ad hoc ne pudorem, & verecundiam alterius aliquis extraneus destegere valeat, cum non sit laicus, quod Potestas, vel alius officialis dictæ Terræ Montis Noui non possit procedere per inquisitionem, vel denunciationem contra aliquam mulierem, seu adulterantem de crimine adulterij, sed per accusationem tantum, dummodo talis adulter, vel mulier accusetur à patre, viro, fratre carnali, vel filio prædictorum, vel aliquo ex consanguineis adulterati vsque ad quartum gradum secundum ius canonicum computandum. Et si lecus processum fuerit, puniatur Potestas in xxv. lib. den. Et nihilominus processus sit ipso iure nullus cum omni eius sequela.

De poena annonæ, vel aliud bladum in canneuantium.

Rub. XLIX.

STATVIMVS, & ordinamus, quod nullus de dicta Terra Montis Noui, vel eius Territorij, vel ibi habitans, nec aliquis forensis vndeunque sit, audeat, vel præsumat emere, vel emi facere ab aliquibus personis, granum, ordeum, vel speltam, fabas, ciceres, vel cicerchias, pisas, vel lentas, aut alterius generis leguminum, causa in incanuendi, vel reuendendi. Et qui contraxerit, condemnnetur Comuni Montis Noui per Potestatem pro qualibet salma frumenti, ordeï, & fabæ, in centum sol. & pro qualibet salma speltæ, ciceris, & aliorum leguminum in dimidia poenæ prædictæ. Ab inde verò supra pro rara, & perdat bladum. Et quilibet possit prædictos accusare, & denunciare, & teneatur in secretum. Excepto, quod albergores possint emere de dictis bladjs causa reuendendi pro sufficientia sui hospitij, & hospitatorum, & non aliter.

De poena proxenetæ non propalantis contractum officiali duanæ.

Rub. L.

STATVIMVS, & ordinamus, quod proxenetæ teneatur notificare, & palificare quodlibet forum, cui interfuit, post tertiam diem, à die fori facti computanda officiali duanæ Communis Montis Noui. Et qui prædictis negligens fuerit, puniatur in xl. sol. pro qualibet vice, & quolibet foro, non palificato, vt prodicitur. Et officialis duanæ teneatur habere vnum librum, in quo scribi faciat quodlibet forum palificatum sibi per dictos proxenetas quorumlibet mercationum, & rerum mobilium. Et quicumque denunciauerit proxenetam aliquem, siue proxenetas non denunciâtes secundum formam supra dictam habeat medietatem banni soluti per proxenetas, & teneatur secretum nomen denunciantis. Et prædicta locum habeant, si dicti proxenetæ sint, & fuerint de Terra Montis Noui, & esset officialis duanæ in aliquibus deputatus.

De habentibus inimicitiam, siue guerram, vt faciant pacem.

Rub. LI.

STATVIMVS, & ordinamus, qd D. Potestas Terræ Montis Noui, qui nunc est, & fuerit pro tempore, vnâ cum DD. Prioribus dictæ Terræ, qui pro tempore fuerint, vel maiore parte ipsorum possint, & debeant cogere realiter, & personaliter prout eis melius videbitur omnes, & singulos de Terra Montis Noui, & habitantes in ea, vel eius Territorio, & in dicta Terra habentes guerram, iniuriam, vel inimicitiam inter eos quomodocunque, qualitercunque, & quacunque de causa, ad faciendam pacem, vel treugam, vel remissionem, vel satisfactionem iniuriæ illatæ prout dictis, Potestati, & Prioribus videbitur cōuenire, & ad præstandum fideiussorem, & cautelas, & securitates prout dictis DD. Prioribus, & Potestati videbitur ad tempus, vel imperpetuum, de iure, & de facto, aliquo statuto, vel prouisione, vel iure Comuni non obstantibus. Et in prædictis, & circa prædicta contrafacientes puniatur poena posita sub Rubrica de poena frangentis pacem, & alijs poenis ultra prædictam, quas imponere possint, prout eis videbitur, & placebit. Et vbi prædicta omnia, & singula partibus imposita vel imponenda obseruentur per dictas partes, poena imposita debeat exigi cum effectu dicto Comuni Mōtis Noui applicanda. Et si dicti D. Potestas, & Priores, in prædictis fuerint negligentes, puniantur ipsi, & quilibet ipsorum in xxv. lib. den. vsualis monetæ, si requisiti fuerint de prædictis.

De poena

De poena facientium iniuriam DD. Prioribus Terræ Montis Noui. Rub. LII.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd quicunque aliquam iniuriam, DD. Prioribus, vel alicui eorum dictæ Terræ fecerit, vel contra eos, vel aliquem eorum aliquod delictum commiserit puniatur in quadruplo quantitatæ, qua puniretur delinquens contra priuatam personam.

De non vendendo aliquam possessionem alicui non subiecto Comuni Montis Noui. Rub. LIII.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd nulli ciues, vel Terrigenæ Terræ Montis Noui audeant, vel presumant vendere, vel alienare, vel in emphyteosim dare, vel aliquo alio modo transferre aliquam possessionem, vel aliquam rem immobilem, sitam in Terra, vel territorio, & districtu Terræ Montis Noui alicui non subiecto Comuni prædicto vndeunque sit, sine expressa licentia cõsiliij generalis dictæ Terræ poena, & banno centum florenorum auri cuiuslibet contrafacienti. Quæ poena exigatur de facto per Potestatem dictæ Terræ sine aliqua remissione. Et nihilominus dicta venditio, vel alienatio vel in emphyteosis datio, vel translatio dictæ rei. Si ipso iure nulla autoritate præsentis statuti. Et dicta res immobilis alienata, vel vendita, vel in emphyteosim data contra formam præsentis statuti, ipso facto deueniat in Cõi autoritate præsentis statuti iure aliquo non obstante. Quin immo statim cum peruenerit ad actum proximum vendendi, vel alienandi, vel in emphyteosim dandi contra formam præsentis statuti, prædictus sic volens vendere, vel alienare, vel in emphyteosim dare, cadat à iure, quod habet in dicta re, & statim perueniat in Commune Montis Noui ipso facto absque aliqua eius rei apprehensione corporali. Quæ prohibitio non vendicer sibi locum, si in sua vltima voluntate talem non subiectum heredem instituerit, vel rem legauerit, vel causa mortis donauerit. Dummodo dicta bona non sint in confinibus territorij, vel propè, confinia ad cc. annas Communis, in quibus, & iuxta quæ confinia dicta bona etiam in testamento, vel codicillis iure etiam hæreditario, vel legari, seu donationis, causa mortis, vel alio quocunque titulo sine licentia prædicti consilij relinquere, vel alienari, aut transferri non possint. Et si fuerit contrahens, sit ipso iure nullum vt supra, & vendicer locum, & poena vt supra in omnibus, & per omnia. Et si contigerit obtineri licentiam in dicto consilio pro quacunque alienatione rei immobilis propè dicta confinia, non valeat ipso iure, & infecta sit penitus, non facta in præcibus expressa mentione, quòd sit in loco propè dicta confinia ad cc. annas. Quo casu procedatur ad poenam, & perditionem, & apprehensionem talis rei, vt de cæteris in omnibus vt supra ac si licentia concessa non fuisset.

De non faciendo fossam celatam. Rub. LIIII.

FOSSAM celatam nemo faciat, vel teneat in possessione sua, vel alia in territorio Montis Noui, nisi præhabita licentia regiminis cum publico bannimento, ac etiam sbarris grosis, & fortibus vndique factis, & affixis circa os ipsius foueæ. Et qui secus fecerit in x. lib. puniatur. Et si aliquod damnum inde resultaerit alicui, teneatur ipsum emendare arbitrio DD. Priorum.

De tribulis. Rub. LV.

TRIBVLOS, seu clauos, vel similes materias aptas, & occultè positas ad perforandum pedes, nemo in aliquo loco apponar, vel apponi faciat, vel teneat scienter, præterquam in horro, in quo cum licentia regiminis, & publico bannimento possint apponi. In alio autem loco apponens, vel apponi faciens, aut tenens scienter, in xxv. lib. def. pro quolibet, & qualibet vice puniatur.

Quòd non possit procedi super maleficijs antiquis. Rub. LVI.

SVPER delicto, & maleficio commisso, facto, & perpetrato à x. an. vltra præcedentibus computandis à die commissi delicti, vsque in diem formandi processus, non possit, nec debeat procedi, vel cognosci, sed potius vigore præsentis statuti, talis præscriptio x. an. officiali, & officialibus nostri Communis penitus obstat in delictis, & processibus factis, & faciendis. Ita quòd de quolibet delicto rantum infra x. an. à die commissi delicti, procedi, & cognosci possit. Nisi sit delictum, furti, & homicidij, ac falsi, quibus nullo modo præscribatur.

De poe-

De poena iniustæ, & per calumniam accusantium.

Rub. LVII.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd si quis aliquam denunciationem, vel accusationem fraudolensam, vel calumniosam, vel machinatâ de aliquo, vel aliquibus fecerit, Potestas teneatur præcise dictum accusatorem, vel denunciatores condemnare, ipsi, vel ipsis accusatis, vel denunciatis ad restitutionem, & satisfactionem sui damni. Et insuper si dicto denunciato, vel accusato debuisset imponi poena mortis, vel alia corporalis, puniatur in quinquaginta lib. den. Et si solvere non poterit dictam poenam infra x. dies, à die latæ sententiæ puniatur eadem poena, qua punire debuisset accusatus, vel denunciatus, si vera fuissent obiecta. Si verò debuisset imponi poena pecuniaria, à centum lib. infra, puniatur in centum lib. den. dictæ monetæ. Si verò debuisset imponi poena pecuniaria à centum lib. supra, puniatur in ducentum lib. den. Hoc tamen intellecto, quod denunciator, vel accusator, intelligatur calumniari, eo ipso, quod non probat saltem semiplenè, si de eius calumnia, dolo, vel fraude, aliter non probaretur. Et hoc sit præcisum, & truncum sine licentia mutandi, nisi per statutum positum supra de accusatoribus imponeretur maior poena. Nam tunc vendicet sibi locum illud statutum, & non istud facientes autem accusare per Syndicum dictæ Terræ Montis Noui de iniurijs eis illaris per aliquos, & non probantes eorum accusationes, & iniurias, ei, vel eis factas, puniantur poenis in statuto supra posito de accusationibus, dummodo requirantur per D. Potestatem, vel eius officialem, vt probent eorum accusam infra terminum in statuto contentum. Et quæ dictæ sunt de denunciatoribus, & accusatoribus habeant etiam locum contra instigantes, vel querelantes, & similes personas in omnibus, & per omnia.

De pena deferentium arma.

Rub. LVIII.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd quicunque per Terram Montis Noui portauerit cultellam, vel traforium, siue dagam, puniatur pro quolibet, & qualibet vice in xl. sol. den. Et stet in fortis Communis, quousque soluerit condemnationem prædictam. Et hoc sit præcisum, si verò infra scripta arma portauerit, condemnetur modo infra scripto: videlicet pro cultello ad feriendū xx. sol. pro claua ferrea bastonne ferreo, lancea partesana, lancione, clauarina, gualocsa, ense, stocco, roncone, dardo, vel similibus armis, in xxx. sol. pro quolibet dictorum armorum Comuni Montis Noui condemnentur. Pro cultello autem ad incidendum panem, nihil solui debeat, dummodo non sit ita magnus, quod modum excedat, de quo stetur arbitrio D. Potestatis, & DD. Priorum. Et prædicta volumus obleruari, saluo, quòd in eundo, & redeundo, extra dictam Terram Montis Noui possit quilibet deferre arma offensibilia, & defensibilia, siue poena aliqua, dummodo dicta arma portentur ligata, vel cum ambecca per terram, & portans, referat ad Terram tantum, & non extra. Et idem intelligatur in quibuscunque personis, venientibus de alio loco ad Terram Montis Noui, vt apportent, & reportent ligata in manibus, vel cum ambecca in capite, seu pūcta partesanz, dardi, vel clauarinæ, & similia armorum. Exceptis, equitantibus forensibus, & terrigenis, qui non teneantur sic ligata portare in veniendo, & redeundo, dummodo portet calcaria in pedibus. Pro alijs autem armis defenlibilibus pro quolibet genere, in x. sol. den. condemnentur. Et Syndici dictæ Terræ teneantur contra facientes in prædictis denunciare, prout tenentur denunciare omnia maleficia, ad poenam centum sol. pro quolibet vice, qua contrafecerint. Et in quolibet casuum prædictorum poenæ soluantur de facto sine aliqua remissione. Hoc tamen addito, quod si aliquis suspectus vitæ, & malæ conditionis, & famæ, siue sit terrigena, vel habitans in Terra, vel territorio Montis Noui, siue forensis, prædicta, vel aliquod prædictorum commiserit, puniatur in quolibet casu prædictorum in duplo poenarum supra dictarum iuxta distinctionem, & qualitatem armorum, personarum, & temporum. Et suspectus vitæ, & malæ conditionis intelligatur, qui arma offensibilia latenter portat, vel alijs etiam modis probari possit. Et de prædictis, & quolibet prædictorum possit, & debeat procedi per Potestatem, & eius officiales ex mero officio, & ad denunciandam accusam, & querelam cuiuscunque. Et stet, & credatur relationi officialis, vel familiaris. Potestatis, qui taliter portantem arma inuenierit, & se inuenisse retulerit. Et ad cautelam volumus, & firmamus, quod Potestas teneatur, & debeat vinculo iuramenti & poena x. lib. den. de suo salario saltem semel in hebdomada qualibet, mittere officialem, & familiam ad rimandum per dictam Terram modo consuetam, contra arma portantes, & alia illicita committentes, contra formam iuris, & nostrorum statutorum. Prædicta verò tempore guerrarum non habeant locum, & officiales, inuenientes, habeant quartam partem.

De poe-

DE nocte post tertium sonum campanæ, vsque ad sonum campanæ, ecclesiæ, quæ pulsatur ad laudem gloriosissimæ Virginis Mariæ, quicumque per aliquem officialem, vel familiarē Potestatis Terræ Montis Noui inuentus fuerit ire per dictam Terram, vel extra domum morari, stare, vel esse, de quo liberè stetur, & credatur relationi talis officialis, vel familiaris in x. sol. def. de facto, & sine omni processu puniatur, & officialis, inueniens, habeat quartam partem pœnæ. Prohibemus tamen, ne aliqua persona habitatrix Terræ Montis Noui, vel eius districtus bonæ conditionis, & famæ, reperta dicto modo, in aliquo crimine, vel delicto ducatur, & duci possit ad palatium per familiā, vel officiales prædictos, si fideiusorem idoneum de dicta Terra, vel eius territorio dare voluerit, & fideiubere paratum, sed potius personaliter dimittatur: dummodo sit crimen, de quo pœna pecuniaria imponenda sit, & declarare, & mandare, quæ sequenti die reuertatur ad mandata curiæ, & sub pœna puniri, vt iuris fuerit. Item qui iret pro medico, vel medicinis, pro aliquo infirmo, vel ad vocandum aliquam personam in auxilium infirmi, nulla pœna teneatur. Item Notarius, & testes, qui irent, & redirent pro quolibet testamento, vel codicillis, aut vltima voluntate, facienda, vel describenda, vel faciendo, seu describendo, aut facto pro aliquo grauiter infirmo. Item barberius, si iuisset ad stobotomandum aliquem infirmum, nec mariscalcus, qui accessisset causa medelam adhibendi alicui animali, euidenrer patienti. Item duo socij cuiuslibet prædictorum, exceptorum bonæ famæ. Item quicumque bonæ famæ iret, vel inuentus esset cum igne, vel lumine evidenti, & aperto, cum quo possint ire tres personæ, nec non persona, quæ reperta fuerit infra tertiam domum à domo suæ habitationis computanda. Item famulus alienus friscolarij, vel mercator, qui iret, vel rediret pro mensuratione, siue portatione oliuarum. Item qui iret vel rediret causa concinimus, vel aptaminis bestiarum alicuius. Item quilibet, tarda hora veniens ipso tempore de extra portam. Item quilibet custos, iens, & rediens causa custodiæ terræ sibi impositæ. Item qui ad aliquem rumorem manifestum, vel ignis incēdium accesserit, in cundo, & redeundo, vel ob aliquem mortuum, aut alia simili, & vera, & occasione licita. In quibus omnibus exceptuatis personis, & casibus dictæ pœnæ, vel alia ratione dictæ prohibitionis, præsens statutum non vendicet sibi locum. Et Potestas teneatur vinculo iuramenti, & pœna centum sol. def. de suo salario, quolibet fero facere, more solito, pulsari campanam Communis, tribus vicibus, diuersis, à distantibus satis ad extensam, & in tertio sono dari faciat tria mutta, & demum mittere officiales, & familiam ad cercam contra prædictos.

De pœna frangentis tenutam de licentia D. Potestatis, aut instrumenti auctoritate, acceptam.

Rub. LX.

STATVIMVS, & ordinamus, quod si alicui erit data tenuta, vel pignus rerum mobilium per Potestatem Terræ Montis Noui, vel eius officiales, vel aliquis auctoritate sui instrumenti, tenutam, vel pignus prædictarum rerum acceperit, & ille, cui fuit accepta tenuta prædicta, vel pignus sine licētia D. Potestatis, vel iudicis, reacceperit, vel aliter molestauerit dictum accipientem, puniatur pro qualibet vice in centum sol. def. Et nihilominus dictam tenutam, vel pignus cogatur liberè dimittere dicto accipienti per Potestatem, vel eius officiales, omnibus remedijs, prout eis videbitur, & placebit. Si verò supra dicta tenuta, sic data, & accepta fuetit in rebus immobilibus, & ille, cui data tenuta fuit accepta, molestauerit eum, cui data fuerit, seu non permiserit esse in possessionem dictæ rei, si dicta tenuta est data ex primo decreto tatarum, Tunc puniatur prædictus molestans in centum sol. def. pro qualibet vice. Sed si dicta tenuta est adiudicata ex secundo decreto, vel fuerit accepta auctoritate sui instrumenti, tunc prædictus molestans, siue possideret non permittens, puniatur vice qualibet in x. lib. def. Et nihilominus cogatur per D. Potestatem, vel eius officiales dictus molestans, vel sic impediens, desistere à prædictis, omnibus remedijs, quibus sibi videbitur, & placebit. Statuentes, quod si alicui fuit recommendata dicta tenuta, vel pignus per Potestatem, vel eius officiales, vel Plazzarium Communis Montis Noui ex parte eorum, vel alicuius eorum, illam custodire, & consignare teneatur. Dum tamen fuerit sibi assignata, & posita in domo, vbi ipse habitat, & nullam in eis facere nouitatē, sine licentia Potestatis, vel eius officialis, & quilibet Plazzarius Communis, facta sibi commissione, possit recommendare tenutam, vel pignus, qui magis voluerit. Et de recommendatione prorsus credatur relationi dicti Plazzarij cum vno teste, aliis non. In quorum pignoribus, & tenetur datione, ac etiam executione sententiarum, Plazzarius possit à tribus libris supra, dare tenutam, in quibuscunque rebus mobilibus, & immobilibus, nullo iuris ordine seruato circa discussionem. Et si ille, cui re-

cui recommendata fuerit tenuta aliquorum supradictorum, non custodierit eam, vt supra dictum est, solvere teneatur Communi Montis Noui viginti solidos sine aliqua solemnitate scripturæ, faciendæ, & damnum passio emendare. Et, si alicui fuerit data tenuta per aliquem officialem dictæ Terræ Montis Noui in re immobili, vel fuerit accepta vigore alicuius instrumenti, quod ille talis, contra quem fuit accepta tenuta, siue data, post notificationem, sibi factam, de dicta tenuta accepta personalitet, vel ad domum, teneatur eam disigombrare infra octo dies sub dicta poena in statuto contenta.

Ne in causis commissarijs per officiales sportulæ exigantur.

Rub. LXI.

OFFICIALES quidam avaritiæ cæcitate repleti, non credentes saltem Deo de illicitè extortis reddere rationem, abusione quadam, sportulas Communi debitas auferre consueuerunt, ordinarias causas dictæ Terræ Montis Noui sibi committi quærentes, in non modicum reorum dispendium, cum in secundis causis extra proprium forum inuiti trahuntur, & maiore sportularum onere grauantur. Volentes igitur huic morbo congruam adhiberi medelam, præsentī statuto in perpetuum valituro, decernimus, quòd in causis commissarijs, in quibus Potestas, & Iudex Montis Noui aliàs ordinarij essent, nullas sportulas, neque salarium habere debeant, vel accipiant, etiam à sponte dante. Et, si exegerint, vel quoquo modo acceperint, tempore Syndicatus de eorum salario duplicatas ipso facto, vel duplicata restituant, de quorum poena medietas sit Communis prædicti, & reliqua eorum, à quibus extorserint, exigerint, vel quoquo modo acceperint. Volentes insuper, quòd notarij dictæ Terræ Montis Noui, ad ciuilia pro tempore deputati, de dictis commissarijs causis rogentur, non autem Notarij Potestatis. Qui Notarij Potestatis, si se rogare præsumperint de prædictis, poenæ, decem libris denariorum pro qualibet vice subiaceant, ipso facto, & damnum, seu intetesse emendent Notario, ad ciuilia deputato. Mandantes etiam, quòd nullus forensis tabellio, nisi sit ciuis Montis Noui rogari se possit de aliquo instrumento, in publicam formam redigendo. Quòd si secus fiat, tam eius prothocollum, quàm instrumentum publicum, inde confectum, vel conficiendum sit, & esse intelligatur ipso iure nullum, nulliusque roboris, vel valoris. Et, si quod iuramentum interpositum apparuerit, præsumatur dolo, vel fraude interpositum. Nisi Cancellarius Communis pro rebus, ad Communitatem dictæ Terræ pertinentibus, de quibus ipsum rogari posse concedimus.

De poena officialium defraudantium hauere Communis.

Rub. LXII.

STATVTVM, & ordinatum est, quòd quicunque fuerit aliquo officio Communis Montis Noui deputatus ordinatè per breuia à Consilio, vel alio quocunque legitimo modo constitutus, siue extraordinariè quomodocunque, & quodcunque nomine censeatur illud officium, repertus fuerit accipere, seu defraudare aliquo modo per se, vel interpositam personam de hauere dicti Communis, seu accipere, vel extorquere ab aliqua singulari persona, nisi id tantum, quòd sibi fuerat ordinatum pro sua mercede, seu salario per statutum, seu reformationem Communis Montis Noui, soluat pro banno, decem libras denariorum. Cammerarius verò Communis, qui fraudem commiserit aliquam indistincto officio directè, vel per obliquum, intelligatur fraudem commisisse, si acceperit ab aliquo aliquos denarios pro Comuni, & non fecisset scribere ad introitum suum, vel si ille, à quo acceperit, dicitur Communi soluere duos denarios, & minus fecit scribere ad introitum, quàm receperit, vel si fecerit scribere ad exitum suum, quòd dederit alicui plures denarios, quàm non soluerit, vel si fecit scribere, quòd soluit alicui, & in veritate non soluit, vel quocunque alio modo fraudem commiserit, puniatur poena, viginti libris denariorum. Et censeantur ipsi, & quilibet ipsorum, & fiant inhabiles ab omnibus officijs, prioratibus, & honoribus in dicta Terra Montis Noui exercendis. Et nihilominus Communi restituant, quod acceperint in quadruplum. Et præsumatur prædictum camerarius fecisse scribere id ipsum, quod appareret scriptum manu Cancellarij, scribentis introitus, & exitus dicti camerarij. Dicimus tamen, quòd cancellarius, vel alius, qui esset deputatus ad scribendum introitum, & exitum camerarij, non debeat aliquid scribere, vel mittere ad eius introitum, vel exitum, nisi præsentē dicto camerario. Quòd, si secus fecerit dictus Cancellarius, & error, vel fraus appareret in his, quæ scriberet ad rationem dicti Camerarij, dictus Cancellarius puniatur in dicta poena viginti libris denario-

G

rum, &

rum, & Camerarius non patiatu poenam. Et Potestas teneatur ex debito sui iuramenti facere obseruare hoc, & inquirere diligenter, & repertos culpabiles, punire de prædictis: & ipse insuper contrafaciens, vel fraudem committens ad perpetuam sui infamiam, & obprobrium in Palatio Communis Montis Noui in loco publico depingatur, & circum circa ipsius figuram describatur delictum, quod commiserit. Et prædicta non possint per parlamentum, vel aliquod Concilium Communis dictæ Terræ cassari, vel irritari: & hoc sit præcisum, & truncum. Insuper dicimus dictum Camerarium debere puniri in supradicta poena, si non soluerit suo successori infra decem dies post factam rationem per suos ratiocinatores, rotum id, quod fuerit declaratum per eos debere soluere, vel reassignare dicto Comuni, & in omnibus prædictis casibus illicitè extorta, vel accepta à quibuscunque, officiales restituere compellantur in duplum.

De poena vniuersitatum, & singularum personarum non capientium
rixantes. Rub. LXIII.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd vniuersitas contratarum, seu parrochiarum, & cappellarum, & quælibet singularis persona de dicta parrochia Terræ Montis Noui, & eius districtus teneatur, & debeat capere, & captos præsentare Domino Potestati omnes rixantes cum sanguinis effusione, de die tamen infra vniuersitatem ipsorum cum armis ad deferendum vetitis poena, & banno cuiuslibet vniuersitati viginti quinque libris; & hoc intelligatur de maleficijs, commissis à campana diei, vsque ad tertium sonum campanæ Communis, quæ pulsatur de sero: saluò, quòd minores quatuordecim annis; & mulieres, & infirmi, & septuagenarii, vel absentes, vel aliz miserabiles personæ, prædictis poenis non intelligentur incluse.

Quòd Syndici Communis Montis Noui teneantur denunciare maleficia. Rub. LXIII.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd Syndici Communis Montis Noui teneantur denunciare coram Potestatibus, vel officialibus Communis Montis Noui de furtis, insultibus, & blasfemijs in Deum, & Sanctos, Sanctasque eius, & iurantibus per sanguinem, vel corpus, & alia membra Dei, & Gloriosæ Virginis Mariæ eius Matris, & aliorum eius Sanctorum, & Sanctarum, & blasphemantibus carboncellum, vel angelialiam, vel aliud pestilentiale, & de rixis, & percussionibus cum sanguine, & sine, & quibuscunque alijs maleficijs, etiam inter pueros, minores quatuordecim annis. Et si quis fuerit negligens in prædictis, pro quolibet, & qualibet vice, in centum solidos denariorum Comuni Montis Noui condemnatur, seruata forma statuti proximè inferioris. Hoc tamen intellecto, quòd prædicti Syndici poenas prædictas incurrant, si infra tertiam diem, seu ad quintam diem ad plus, à tempore commissi delicti, vel maleficii, seu iniuriæ non denunciauerint prædicta maleficia, siue de die, siue de nocte perpetrata fuerint. Si autem fuerint negligentes in denunciando homicidium, vel homicidam, poenam decem lib. incurrant. De damno dato, xx. fol. puniatur denunciatus, custos positus, & non Syndicus. Et si quis de districtu dictæ Terræ Montis Noui receperit offensam ab aliquo, teneatur ipsum denunciare, & notificare, si offensus fuerit, Syndico Communis Montis Noui. Possit tamen Potestas mitigare dictas poenas dicto Syndico, quando non erit sibi denunciatum maleficio, vel aliter sibi notum, suo arbitrio secundum quòd inuenerit dictum maleficio, non denunciatum esse, occultum, vel manifestum. Dicimus tamen, quòd intelligatur maleficio non denunciatum per Syndicum, quantum ad poenam eius, etiam si plura, & diuersa maleficia essent commissa inter rixantes, si eodem tempore facta sunt, vel commissa: secus si diuersis temporibus, quantumcunque inter easdem personas.

De poena illorum, qui non denunciauerint Syndicis iniurias eis illatas. Rub. LXV.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd si alicui, vel aliquibus de dicta Terra, & districtu Montis Noui aliqua iniuria, vel offensæ dictæ, vel facta fuerit, ad quorum denunciations Syndici teneantur, & debeant. Qui, vel quæ passus, & passæ fuerint iniuriam prædictam, vel offensam, infra secundam diem, à die illatæ iniuriæ, vel offensæ, teneantur, & debeant denunciare Syndico

Syndico per se, vel alium, dictam infortiam, vel offensam. Quod si negligentes fuerint, teneantur ad dimidiam condemnationis, qua condemnatur Syndicus, occasione dictæ iniuriæ, vel offensæ, non denunciatæ, & applicetur dicta dimidia, & solvatur Syndico ignoranti. Adquam solvendam summarie compellatur, sine figura, & strepitu iudicij, & sua poenâ contra Syndicos in statuto contenta, quod non denunciatæ ratas, siue offensas, quam solvere teneantur.

Quod banniti, & condemnati non habitent in Terra, & territorio Montis Novi.

Rub. LXVI.

AD hoc, ut banniti, & condemnati non habitent, vel stent in Terra, & territorio Montis Novi, ut melius ponantur de eorum delictis, statuimus, & ordinamus, quod Dominus Potestas, & Rector, qui pro tempore fuerit, teneatur ad introitum sui officij sacramento, banno, & poenâ viginti quinque libris denariorum de suo salario auferendorum, si negligens fuerit de contentis in presenti statuto in quolibet contrata, seu terzerio vniuersitatis dictæ Terræ Montis Novi, habeat à duodecim fumantibus supra eligere, & eligi facere duos homines bonos dictæ Terræ, & dictorum locorum, qui habeant in bonis viginti quinque libris ad minus, vel valorem. Qui officiales teneantur poenâ, & banno decem libris pro quolibet, & quolibet vice notificare Domino Potestati, vel eius officialibus omnes, & singulos bannitos, & condemnatos. Communis Montis Novi, qui habitauerint, & steterint publice, vel palam in contratis eorum, postquam banniti, & condemnati fuerint, & nomina illorum, qui ipsos bannitos in eorum domibus receperant. Qui Potestas, & officialis, recepta dicta notificatione, incontinenti teneantur mittere suam familiam, & officiales eum dictis officialibus ad capiendos dictos bannitos, & condemnatos expensis dictorum banditorum, & condemnationum, seu illorum, qui ipsos bannitos, & condemnatos receperant, vel tenerent in eorum domibus. Et nihilominus idem Potestas, Rector, vel officialis debeant pronunciare contra dictos receptores secundum formam statuti loquentis de receptoribus bannitorum, & condemnationum. Et quilibet possit dictos officiales, si negligentes fuerint in eorum officio accusare, & denunciare, & habeat medietatem banni, si probauerit dictos tales bannitos, & condemnatos stetisse palam in eorum contratis ab vno die supra, per vnum, vel duos testes bonæ conditionis, & famæ. Quorum officium duret per sex menses à die, quo eorum officium iurauerint.

Quod nemini liceat excasare.

Rub. LXVII.

QVONIAM Reipublicæ interest, dictam Terram Montis Novi frequentia hominum abundare, ideo presenti statuto mandamus, quod si quis habitator Montis Novi habuerit vnicam dumtaxat domum, illam sibi vendere, vel alienare modo aliquo non liceat, nec excasare præsumat, nisi primò datis idoneis fideiussoribus de non relinquendo continuam habitationem dictæ Terræ, & quod continuè quousque vixerit dictam habitationem non relinquet, vel nisi de licentia Concilij generalis. Et si aliter domum venderet, vel modo aliquo alienaret, domus talis alienata contra formam presentis statuti ipso iure deueniat in Commune; & nihilominus taliter contrafaciens poenam quinquaginta denariorum incurrat. Nisi pro se redimendo ab hostibus, vel aliqua alia extrema necessitate compulsus, de qua sit in arbitrio Dominorum Priorum cognoscere cum adiunctione Concilij credentis dictæ Terræ Montis Novi. Et prædicta locum non habeant in alienatione necessaria facta iudicis auctoritate per ad iudicationem ex primo, & secundo decreto creditori.

De condemnationibus faciendis mense quolibet per Potestatem.

Rub. LXVIII.

STATVIMVS, & ordinamus, quod Potestas singulis mensibus, saltem semel in scriptis in Concilio generali condemnare, vel absolvere teneatur omnes, de quibus facta fuerit accusatio, vel denunciatio, de aliquo, vel per ipsum Dominum Potestatem, vel eius officiales ex eorum officio contra aliquem per inquisitionem processum fuerit, & ad probationem processerit: quas probationes teneatur recipere, & suscipere. Quod si non posset expedire in primo mense dictæ accusationis, vel denunciatio-

nis, vel initiate inquisitionis, teneatur hoc facere in altero mense proxime sequenti. Et possit de hoc petere licentiam à Concilio dictas condemnationes, vel absolutiones differendi ultra duos menses. Et facta condemnatione, vel absolutione condemnatorum, vel absolutorum teneatur Potestas in continenti reddere, & reddi facere Massario Communis Montis Noui omnes condemnationes, & absolutiones, quas fecerit cum fideiussoribus condemnatorum; & deinde non audiantur aliqua, vel aliquæ exceptiones ab aliquo condemnato. Nisi fuerit prouocatum, & infra fatalia prosequendæ appellationis: & de omnibus condemnationibus, & notulis faciendis scribantur duo libri eiusdem tenoris; in quibus per omnia sit idem antequam legantur, condemnationibus, seu multis publicatis; vnus ex dictis quinternis detur Massario Communitis, & alter quinternus, seu liber detur exactori Communis Montis Noui. Et quòd semper quando de aliqua condemnatione recaretur in dubium, possit haberi recursus ad quaternum, seu librum prædictum. Et ille liber, siue quinternus dicitur haberi, & videri tempore Procuratoris Massarij, & exactoris Communis Montis Noui. Hoc addito, quòd præcisè debeat obseruari hoc statutum, & vendicet sibi locum à die publicationis in antea.

De poena forensium offendentium habitatores Terræ Montis Noui, vel eius districtus. Rub. L X I X.

STATVIMVS, & ordinamus in super, quòd si aliquis forensis, vel oriundus aliundè, quàm de Terra Montis Noui ausus fuerit, vel attentauerit offendere aliquem terrigenam, vel districtualem Montis Noui dicto, vel facto puniatur in duplum eius, quo puniri deberet terrigena, offendens terrigenam in simili casu. Et offensa si fuerit cum armis, & sanguinis effusione, si dictam poenam soluere non poterit infra terminum sibi statuendum per Potestatem, vel eius officialem, quòd debeat manus sibi amputari. Forensis autem intelligatur, qui habet originem aliundè, quàm de Terra Montis Noui, vel eius districtu; & non moretur, siue non stet, siue non habitet cum tota sua familia, & non habitauerit à decem annis, & citra in dicta Terra Montis Noui, vel eius districtu continuè quoad duplicationem poenarum.

De poena incidentium vites alterius, vel alias arbores fructiferas. Rub. L X X.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd nullus de Terra Montis Noui, vel eius territorio, nullusque forensis audeat, vel præsumat vites alterius vineæ incidere, vel cauare, vel euellere contra, vel præter domini voluntatem: & si aliquis contrafecerit, siquidem incidit, vel euulserit, seu cauauerit solummodo vsque ad quinque vites condemnetur Communi pro qualibet vite in centum solidos denariorum. Ab inde verò supra, vsque ad viginti vites puniatur pro qualibet in decem libras. Si verò ultra viginti vites incidit, vel euulserit condemnetur in quinquaginta libris denariorum, nisi fuerit pergula in Terra Montis Noui: quo casu puniri volumus eum in viginti quinque libris denariorum: dum tamen in omnibus casibus supradictis de bonis ipsius malefactoris, damnum resarciatur domino vineæ, vel pergulae incisa, vel carpita, in duplum. Et de dicto damno stetur sacramento domini ipsius vineæ sine aliqua probatione. Et hoc sit præcisum, & truncum. Si quis verò incidit alicui aliquam arborem fructiferam, condemnetur arbitrio Domini Potestatis considerata quantitate, & qualitate arborum, dummodo poena non excedat quantitatem quinquaginta lib. & dummodo etiam per hoc statutum non derogetur poenis de hac materia, & alijs statutis expressis. Et nihilominus emendet damnum vt supra: idem dicimus in quocunque modo quis destruxerit dictas arbores, vel cum igne, vel alio modo: dummodo prædicta fuerint facta dolo, vel culpa. Si verò casualiter, teneantur tantum ad emendationem. In quibus poenis, & emendationibus teneri, & puniri volumus etiam intaccantes, vel deuantantes, seu forantes cum archibugio, seu simili instrumento in totum, vel in partem aliquam, dictas arbores fructiferas, vel quascunque alias arbores infructiferas, aptas ad ædificium, vel faciendas tabulas.

Quòd Potestas, & sui officiales, & alij officiales Communis Montis Noui non possint aliquem
condemnare sine iusta causa. Rub. LXXI.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd Potestas, vel quivis alius officialis ipsius, vel Cōmunis Montis Noui non possit, nec debeat aliquem condemnare, nisi iusta causa extiterit. Et si secus fecerit, Potestas condemnatur in viginti quinque libris denariorum; & quilibet officialis in decem libris: & condemnatio sit ipso iure nulla, & quicquid exinde secutum fuerit. Et ab omni damno, & interesse, ac expensis dictum condemnatum, & suos heredem consequent indemnes, & penitus sine damno aliquo. Et teneantur, ac debeant defensiones, & iura vninscunq; per se, vel per procuratorem propositas, & allegatas, seu propositas, & allegatas coram eis, vel eorum aliquo, ac etiam aduocatos eorum, seu inculpatorem in dicta Curia, sub iam dictis pœnis: & si secus fecerint, intelligantur, & præsumentur iniuste, & de facto procedere.

Quòd Potestas possit punire maleficia per suum præcessorem non punita. Rub. LXXII.

STATVTVM, & ordinatum est, quòd si Potestates, vel Rectores, qui pro tempore fuerint, quēnis omiserint punire, vel reliquerint maleficia, perpetrata tempore sui regiminis, vel ante, venturus Potestas, vel venturi Rectores, teneantur, & debeant illos malefactores, si commiserint talia maleficia, per vnum annum ante principium sui officij noui Potestatis punire, & condemnare toto posse, ac si temporibus ipsorum facta fuissent. Quòd si non fecerint, amittant de eorum salario, quinquaginta libras pro quolibet maleficio ab eis impunito relicto. Dummodo ad aures ipsorum peruenerint aliquo modo per accusationem, vel denunciationem: & idem intelligatur de omnibus officialibus ad hoc positus.

Quòd condemnati Communis Montis Noui possint se defendere per Procuratores. Rub. LXXIII.

STATVTVM, & ordinatum est, quòd omnes, & singuli banniti, & condemnati Communis Montis Noui, qui accusantur, vel denunciantur, vel inquirentur ex officio, durante banno prædicto, de alio maleficio, seu crimine, quàm de eo, de quo banniti, & condemnati fuerunt, possint se defendere per Procuratores in causis, in quibus dicitur admitti Procurator à iure Communi, vel per se ipsos. Et Potestas, & officiales Terræ Montis Noui teneantur sibi dare, & seruare securitatem de prædictis bannis, & condemnationibus præcedentibus, donec de maleficio vno, vel pluribus, cuius causa procederetur contra, fuerit diffinitum. Ita tamen, quòd si per se, & comparere personaliter voluerit, stet in carceribus Communis Montis Noui quousque processus expediat, vbi imponenda esset pœna mortis, vel corporis afflictiua. Aliàs audiatur extra carcerem, dato prius idoneo fideiussore, de soluendo pœnam, si succubuerit: & teneatur Potestas, & officiales, finito processu, per sententiam absolutoriam eum relaxare pristinae libertati, si voluntariè se presentauerit. Si autem per Procuratorem, voluerit, vt supra se defendere, audiatur per Potestatem de ipsa defensione, sine aliqua pœna, ipsi Procuratori imponenda.

De termino dando condemnatis, & fideiussoribus representantibus principalem. Rub. LXXIII.

ITEM statuimus, & ordinamus, quòd nulla condemnatio exigi debeat reis inuitis infra decem dies proximè sequentes post eorum sententiam, sed elapsis dictis x. diebus nulla appellatione interposita possit fieri executio contra eos, tam in persona, quàm in rebus; & etiam contra eorum fideiussores, & eorum bona, sed contra fideiussores eorum non fiat executio, si representant principalem, vel assignant de eorum bonis mobilibus, in quibus licet possit fieri executio, aliàs ipsi fideiussores possint cogi realiter, & personaliter. Dicimus tamen, qd nullus fideiussor possit representare suum principalem ante x. dies post latam sententiam contra principalem, sed post x. dies prædictos, licitum sit fideiussori representare coram D. Potestate suum principalem. Et facta representatione prædicta, Potestas debeat cogere principalē in carceribus, vel alibi ad soluendam suā condemnationem. Et facta ipsa representatione, ipse fideiussor sit liber à sua fideiussione, dum tamen ipsa representatio prædicta fiat coram Potestate in Palatio Cōis in lo.

eo superioris, ita q̄ representet eum in fortiam Potestatis. Representatio autem aliter facta, quàm supradictum est, non teneat, nec liberet fideiussorem. Insuper dicimus, q̄ Potestas non possit aliquem, vel aliquam relaxare sub fideiussoribus, qui, vel quæ deberet per formam nostrorum statutorum, vel etiam iuris Cōis, ubi statuta deficerent corporaliter puniri, pœna ccc. lib. saluo, q̄ si aliquis, vel aliqua in defectum solutionis pœnæ pecuniariæ deberet puniri corporaliter. Et illæ, vel illa tunc, si vellet facere depositum, vel etiam soluere condemnationem eius, in quo deberet cōdemnari penes Camerarium Cōmunis, Potestas possit eum, vel eam deponentem sic, vel solventem liberè relaxare sine aliqua pœna.

Quomodo fideiussores conseruentur indemnes.

Rub. LXXV.

STATVIMVS, & ordinamus, q̄ si aliquis fideiussor pro aliqua singulari persona, vel speciali, vel vniuersitate, occasione alicuius maleficij, & ob illius maleficium fuerit condemnata, & fideiussor soluerit, ille malefactor debeat suum fideiussorem indemnem conseruare. Et si non fecerit, Potestas siue Reor Terræ Montis Noui, habita super his summarè, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij, cognitione, debeat ipsum malefactorem, seu cōdemnatum capere, seu capi facere ad petitionem, sui fideiussoris, vel eius hæredis, vel sui procuratoris, & ipsum detinere in carceribus donec ipsum fideiussor e indemnem conseruauerit. Et si capi non poterit, banniat, & sit in perpetuo banno, & de eo exire non possit, nisi prius fideiussorem suum indemnem conseruauerit de damno, & interesse, & expensis, de quibus credatur sacramento fideiussoris. Et nihilominus, si fideiussor voluerit, liceat ei, Potestatis auctoritate, ingredi tenuram, & corporalem possessionem apprehendere de rebus, & bonis condemnati, & sic ipsum indemnem conseruare. Et q̄ fideiussores condemnatorum non teneantur, nec debeant soluere quartum plus condemnationum, nec ab eis capi possint, vel debeant. Si verò fideiussor sit pro aliquo vicario, seu syndico, seu custode, extimatore, seu officiale ab aliquo electo per aliquam vniuersitatem, occasione sui officij exercendi, & dicti officiales ex dicta causa in aliqua quantitate fuerint condemnati, q̄ vniuersitas, seu homines vniuersitatis, cuius officiales extiterint, ipsum fideiussorem, vel fideiussores à dicta condemnatione, seu fideiussione indemnes conseruare omnimodo teneantur. Et prædicti officiales pro quibus prædicti fideiussorint, & etiam vniuersitas, seu vniuersitates, quæ tales officiales elegerunt, prius ad soluendam condemnationem eorumdem faciendam per ipsum D. Potestatem, seu eius officialem, & dicti Cōmunis conueniantur, & compellantur, quàm prædicti fideiussores, qui pro eis fideiussorint. Adjicientes, q̄ dictū statutum, & omnia, quæ continentur in eo, in fauorem fideiussorum intelligantur, & locum habeant, etiā si aliquis fideiussor, vel pro aliquo principaliter se obligauerit, vel alterius obligationem in se suscepit in iudicijs, ex quacunque causa, & quocunque modo, qui pro alio se obligauerit, vel obligationem alterius in se suscepit in iudicijs tantum etiam si solemniter iurauerit.

Quod omnes banniti, & condemnati scribantur in vno quinterno.

Rub. LXXVI.

STATVIMVS, & ordinamus, q̄ quilibet Potestas, & Reor Terræ Montis Noui teneatur successe siue omnes bannitos, & condemnatos Cōis Montis Noui scribi facere, & nomina illorū, qui sunt cōdemnati, in vno quaterno, qui debeat esse penes Notarium rformationis, seu Cancellarium Cōis prædicti. Quorū nomina legantur per eum singulis tribus mensibus in Concilio generali, exceptis nominibus mortuorū, & exitorum de banno, pœna Cancellario, seu Notario, non legenti iij. lib. den. vice qualibet.

De pœna mutantis, seu occultantis nomen suum, seu pronomen.

Rub. LXXVII.

STATVIMVS, & ordinamus, q̄ aliquis qui mutauerit sibi nomen, seu pronomen, vel agnomen dosè, vel fraudolenter, vel asseuerauerit sibi falsum nomen in cōtractu, vltima voluntate, vel iudicio, vel extra etiam iudicium, in lib. xx. den. condemnatur. Et si ex tali mutatione, seu assertionem alter damnificatus fuerit, teneatur etiam ad restitutionem damni. Et si non soluerit dictam pœnam infra xv. dies, à die condemnationis factæ de eo, vel postquam peruenerit in fortiam Cōis, ponatur in carceribus, & exinde non extrahatur, quousq̄ soluerit condemnationem. Et si mutauerit sibi nomen, cum fuerit interrogatus ab aliquo officiali, seu familia alicuius Reoris, vel officialis euntis scrutando pro armis, seu damnis datis, vel alijs pro suo officio exercendo de die, vel de nocte, puniatur in xl. sol. denariorum de facto, & sine aliqua remissione.

Quod qui-

Quòd quilibet possit impunè verberare familiam suam. Rub. LXXVIII.

STATVIMVS, & ordinamus, q̃ quilibet dominus, vel domina possit impunè verberare seruū tem suum, pedissequam, vxorem cuiuscunque ætatis sint, fratres, & sorores, & fratrum, & sororum filios, & filias, secum habitantes, & suam familiam verberare, & corrigere, & corrigendo percutere. Et famulum famulus corrigere, & percutere possit, existente cum dicto domino in vna habitatione, si sanguis non exiuerit, dum tamen percussio sit sine ferro, & percussio non sit enormis. Et Syndici Terræ Montis Noui nō possint, nec teneantur facere aliquam denunciationem. Et Potestas, & eius officiales de prædictis, vel aliquo prædictorum nullam audiant querelam, denunciam, vel accusam. Et talis exceptio, siue defensio omnem processum impediatur, & processus, factus, sit ipso iure nullus in quacunque parte litis fuerit opposita dicta exceptio, siue ante accusationem, siue post, vsque ad sententiam.

Quòd nullus quærat ius, vel actionem dolosè in re detenta ab ipso, vel ab alio. Rub. LXXXIX.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd nullus dolosè ius sibi, vel actionē quærat in re detenta ab ipso, & quæ etiam detinebatur per suos maiores ad fictum, vel ad nulum, vel aliquam annuam præstationem, vel ad laboritium, vel soicitam, vel etiam in re, quæ ab illo detineretur, vel possideretur, si de prædictis appareat publicum instrumentum. Et si aliquis contrafecerit, contractus etiam vt cunque iuratus, sit ipso iure nullus, nec præiudicet concedenti decepto, nec in aliquo, acquirenti profit beneficium alicuius statuti, vel iuris Communis in prædictis casibus, vel similibus. In super nec decepto noceat alicuius temporis cursus, vel præscriptio in prædictis. Adijciantes, quòd tam emptor, quàm venditor in x. ducatis Comuni Montis Noui condemnentur. Et eadem poena puniatur ille, qui ex supradictis possessionem teneret. Si alicui tertio alienaret, vel traderet. Et teneatur suis expensis recuperare, & reddere ei, à quo acceperit ad nulum, seu ad pensionem, vel alio supra dicto modo.

De poena frangentium columbariam, vel capientium columbos, seu balistantium, aut proijciendum lapides contra eos. Rub. LXXX.

STATVIMVS, & ordinamus, q̃ quicunque de die, vel nocte columbos de alicuius columbaria acciperit, vel fregerit columbariam, & inde aliquid derobauerit, vel furatus fuerit colūbos, vel alias res, condemnentur Communis Montis Noui in xxv. lib. den. sine aliqua remissione, & damnum dominis emendet sacramento dominorum, vel domini vsque ad centum sol. den. paruorum declarandum per dominum, seu dominos dictorum columborum. Abinde verò suprà probetur legitimis documētis. Et si non habuerit, vnde soluat infra x. dies per Terram Montis Noui, sustinetur. Et si aliquis passus fuerit se in bāno poni, nullatenus extrahatur, donec soluerit dictam poenam, & emendationem. Et qui coeperit aliquem columbum domesticum, vel de columbaria contra domini ipsius voluntatem, condemnentur in xl. sol. pro quolibet columbo. Si quis autem balistauerit, vel cum arcu ad pallas traxerit, vel sagittauerit, vel etiā cum schioppis, aut arcobnis, vel alio quolibet instrumento contra palumbos domesticos, vel de columbaria, vbicunque, etiam extra palumbariam extrahentes, interficiendo, vel non, puniatur poena xl. sol. pro qualibet vice. Et possit quilibet accusare, & habeat medietatem banni, & teneatur secretus, & semper emendetur damnum. Si verò de columbaria cum lapidibus, vel aliter expulserit in xx. sol. vice qualibet puniatur.

De poena deuastantium domos. Rub. LXXXI.

STATVIMVS, & ordinamus, ne fiat deformatio terræ Montis Noui, q̃ quicunque deuastauerit aliquam domum propriam, seu sui tecnm, seu parietes, vel planctum alicuius domus, condemnari, & puniri debeat in xx. lib. den. & ad refectionem eius, quod deuastauerit, nisi hoc faciat de voluntate domini Potestatis, & DD. Priorum, vel causa reaptandi, & in melius reformandi. Quam reaptare, & reformare debeat infra terminum sibi arbitrio Potestatis statuendum sub dicta iam poena.

De pœna illius, qui aliquem accusauerit coram alio iudice, quàm coram officialibus, & ordinarijs Montis Noui. Rub. LXX XII.

STATVIMVS, & ordinamus, q̃ si aliquis de dicta Terra Montis Noui, vel eius districtus quocunque modo, & quacunque causa, aliquem de dicta Terra accusauerit, detulerit, vel denunciauerit coram quocunque alio iudice, vel officiali, vel alia quacunque persona, quàm coram officialibus, & ordinarijs Communis Montis Noui de aliquo maleficio, vel delicto, commisso, vel de rebus, & mercimonijs districtus Montis Noui portatis de quibuscunque locis dictæ Terræ ad loca deuotita, vel de illa re, vel alijs quibuscunque conditionis existant, nisi coram illo iudice, qui aliàs esset competens, condemnetur vice qualibet contrafaciens in xxv. lib. den. de facto, & sine aliqua remissione, nisi denunciauerit, vel accusauerit officialibus. Curia generalis. In quam pœnam incidat etiam, qui, vel quæ inquisitionem aliquam, vel denunciatam, vel accusam, vel querelam fecerit coram alijs officialibus quàm dictæ Terræ de damnis sibi illatis in eorum bonis sitis in districtu Montis Noui personaliter, vel cum bestijs quomodocunque, & qualitercunque, & pro qualibet vice.

De pœna deustantium panteras, vel fugantium, vel derobantium, & vel furantium aues de ipsi panteris. Rub. LXX XII.

STATVIMVS, & ordinamus, q̃ quicumque fregerit, seu deustauerit panteram alicuius, in xxv. lib. den. vice qualibet puniatur. Si quis autem aues, vt puta anates expullerit, seu fugauerit, in x. lib. den. vice qualibet condemnatur. Si quis autem retia traxerit, & aues coeperit pro qualibet anate, in duabus lib. den. vice qualibet, & pro quolibet condemnatur. Et nihilominus in omnibus supra dictis casibus damnum emendet. Nec liceat alicui appropinquare dictis panteris per spacium xx. cannarum, nec animalia infra dictum spacium retinere, vel pascere pœna xx. sol. den. cuilibet, contrafacienti, nisi habitantibus tantum proprios, seu possessiones, iuxta dictas panteras, quòd tunc eis liceat suis possessionibus, & campis vtj prohibito voluntatis.

De victualibus vendendis per Terram Montis Noui secundum formam præsentis statuti, & de pœna contrafacientium. Rub. LXXX III.

STATVTVM, & ordinatum est pro qualitate hominum Terræ Montis Noui, quòd homines totius Communitatis vendant panem, vinum, carnes, & alia quæcunque victualia secundum viam, & formam, & consuetudinem, quæ expenduntur in dicta Terra, & non vltra pœna, & banno, centum sol. pro quolibet, & qualibet vice, qua contrafecerit. Et quilibet possit accusare, & denunciare, medietas cuius pœnæ, & banni sit Communis, alia medietas sit accusatoris, seu denunciatoris, & nomen suum teneatur secretum. Et vendat etiam cum mensuris, & ponderibus Communis. Quibus vri ciues debeant in dicta Terræ, & non cum alijs sub dicta pœna.

De ordinamentis non faciendis à mercatoribus, & alijs artificibus. Rub. LXXX V.

STATVIMVS, & ordinamus, q̃ non liceat mercatoribus, vel artem aliquam facientibus, seu exercitibus in dicta Terra Montis Noui, vel eius districtu sine expressa licentia Reuerendissimi D. Gubernatoris Marchiæ Anconitanæ facere ordinamenta, conuentiones, prouisiones, colligationes, conuentulam, coadunationem, seu fraternitatem, siue menopolia, quocunque colore quæsitio, iuramenta, vel alia aliqua faciant, vel ordinamenta ordinent quæcunque, quocunque nomine censeantur, quæ formam, & modum suis mercationibus dent, seu inferant, sed contenti esse debeant eorum artes facere, & exercere, secundum formam iuris, & statutorum Communis Montis Noui, factorum, & faciendorum approbatorum tamen per ipsum Reuerendissimum Gubernatorem Marchiæ. Et qui contrafecerint, soluant pro banno x. lib. den. pro quolibet, & qualibet vice. Comuni Montis Noui tam facientes, quàm consentientes, & singantur ipsa ordinamenta ipso iure nulla, & artem ipsam non possint deinde ad quinque annos exercere. Et quilibet possit, & debeat contrafacientes denunciare, & accusare, & habere debeat medietatem condemnationis, quæ fieret de prædictis, & nomen suum teneatur in secretum. Et Potestas, & eius officiales singulis mensibus solemnem facere inquisitionem teneatur.

Deijs,

De vijs, & plateis publicis Communis non occupandis in totum, vel aliquam partem. Rub. LXXXVI.

STATVIMVS, & ordinamus, q nullus occupet, vel occupatas teneat aliquam viam, vel stratam publicam positam in Terram Montis Noui, & eius territorio in totum, vel aliquam partem, nec a disiciet, vel fundet super ipsi vijs, vel stratis, seu iuxta dictas vias, vel stratas Communis sine licentia Domini Potestatis, & DD. Priorum dictæ Terræ. Et qui contrafecerit puniatur pro quolibet, & qualibet vice, in xl. lib. den. sine diminutione, & occupatum cogatur restituere. Et Syndicus, & quilibet alius possit accusare, & denunciare. Et quicumque fregerit, seu deuastrauerit stratam, seu viam aliquam etiam vicinalem, teneatur eam reducere ad statum pristinum, vel suis expensis facere supra dictas vias, seu stratas, potes idoneos, & eos manutenere sufficientes, per quos libere possit iri, & careggiari. Et hoc Potestas præcisè fieri facere teneatur infra xv. dies dies, postquam ei denunciatur est. Et qui facere recusauerit, soluar pro banno xl. lib. den. & nihilominus prædicta facere teneatur.

De poena mutantium cursum aquæ.

Rub. LXXXVII.

STATVIMVS, & ordinamus, q quicumque de Terra Montis Noui, vel eius districtu mutauerit à x. annis, & citrà, seu mutauerit infutorum aquam de antiquo, & vsitato cursu suo, in detrimentu conuicini sui, debeat ad monitione factam à vicino ipsam aquam ad pristinum, & antiquum cursum, siue locum ipsius aquæ reducere etiam per suam possessionem, ad hoc, vt non vergat in præiudiciu vicini, & ei possit nocere. Et qui contrafecerit, & admonitus à Potestate etiam, non reduxerit, soluar pro banno centum sol. den. Comuni Montis Noui. Et nihilominus teneatur reducere dictam aquam ad dictum cursum antiquum infra octo dies ad petitionem sui conuicini sustinentis damnum, & reficere damnum conuicino suo, quod sustinuerit dicta de causa. Et credatur sacramento sustinentis damnum vsque ad quantitatem centum sol.

De poena renouantis rem, vel possessionem per alium possessam, & quam alius tenet, vel tenuerit præter voluntatem eius, cui fuerat primò renouata, seu ius habentis. Rub. LXXXVIII.

SANCTIONE præsentis firmamus, & ordinamus q nemini liceat rem emphiteoticam, quam alius habet, tenet, & possidet, & quã renouauerit ab aliqua persona, renouari sibi facere, seu emphiteotico modo aliquo recipere præter voluntatem primi renouati, seu primo rem prædictam seu res possidentis, vel modo aliquo detinentis, vel ius habentis à primo possidente, renouante, seu tencate, seu suorum successorum, seu ipsius. Et qui contrafecerit sibi fieri faciendo renouare, alio modo ius acquirendo modo supradicto, auctoritate præsentis statuti sint priuati omni iure, quod ex huiusmodi renouatione, seu iuris acquisitione acquisuisset, & deueniat in personas nominatas primò renouatas, vel tenentes quoquo modo, vel vt supra sine alia prolatione sententie. Et nihilominus condemnentur Comuni Montis Noui in xxv. lib. den. & prædicta habeant locum infuturum tantùm. Saluo quòd licitum sit vnique refirmare sine poena omnes res, palmenta, & domos quæ non possiderentur per aliquos inter præsentis, si absens fuerit à Terra Mōtis Noui, & eius territorio ille, cuius esset res, refirmatio non valeat, sed cadat in poenã.

Quòd nemo deuaftet, vel frangat muros Communis.

Rub. LXXXIX.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd si quis deuastrauerit, vel fregerit muros vel foueam, vel fossatũ Terræ Montis Noui, vel repleuerit, vel in ipsi muris, vel turrioribus fenestram, seu foramen, vel canaturam aliquam fecerit, vel teneat suis expensis reficiat, & de muris, & turrioribus incidat in poenam, de qua, & prout supra in statuto sub rubrica de muris reficiendis quod perpetuo iuris habere volumus. De fossatis verò incidat in poenam xx. sol. pro quolibet, & qualibet, vice possint tamen prædictæ poenæ augeri arbitrio Domini Potestatis, & Dominorum Priorum dictæ Terræ secundum qualitatem temporis, & personæ committentis prædicta, & secundum quantitatem rei deuastratæ, seu destruatæ.

De poe-

De poena defamantium officiales, vel aliquos de aliqua re turpi. Rub. XC.

STATVIMVS, & ordinamus, q̄ quicumque de Terra Montis Noui, vel aliunde masculus, vel foemina infamauerit aliquem officialem nostri Communis forensis; vel aliam specialem personam de aliqua re turpi, & non poterit probare infamiam, quam dicit, vnde sibi venerit. Et si infamauerit officialem puniatur poena. xxv. lib. si autem aliam personam specialem puniatur in medietate dictae poenae pro quolibet infamato.

De poena cantes contra prostimum, quando in dicta Terra Montis Noui prostima ordinata sunt. Rub. XCI.

STATVIMVS, & ordinamus, q̄ quotiescunque in Terra Montis Noui prostima per consilium, & parlamentum ordinata fuerint, & in omnibus, & per omnia illa statuta, & ordinamenta seruētur, dum tamen approbata sint per Reuer. Gub. Marchiae. Quae tunc cum facta fuerint prostima, & ordinata erunt inuolubiliter obseruatur, ita vt illae poenae in praefatis prostimis appositae perinde habeantur ac si in praesenti statuto impositae forent, & semper intelligatur fractor prostimi, qui fuerit inuentus aliquid portare contra prostimum, vel aliter denunciatus aliquid contra ordinamenta prostimi portasse, vel extraxisse de districtu Terrae Montis Noui contra formam prostimi, capitulo aliquo non obstante, etiam si hoc fecerit cum licentia D. Potestatis, & magnificorum. DD. Priorum. Et fractor prostimi intelligatur si inuentus fuerit frangens prostimum extra terram per vnum milliare, si iuerit versus confinia, intelligatur prostimum fregisse. Aliter non puniatur, in quibus casibus infra dicta confinia inuentus fuerit, non puniatur in aliquo, nec contra ipsos procedatur.

De poena furantium canalem. Rub. XCII.

STATVIMVS, & ordinamus, quod si quis furatus fuerit aliquam canalem condemnatur in xxv. lib. dest. & in emendationem damni, in duplum, & si acceperit sine licentia Domini canalis bonae fide non animo furandi, vel delinquendi, & portauerit alio, seu in alium locum condemnatur in xl. sol. & nihilominus reportet canalem ad locum vnde acceperit.

De condemnatione faciēda ex relatione officialium, familiae, Potestatis, Bayulorum Communis. Rub. XCIII.

STATVIMVS, & ordinamus, q̄ Potestas Terrae Montis Noui, vel eius officiales non possint per inquisitionem, vel denunciationem ex relatione alicuius officialis sui, Notarij, vel familiae, aut Bayuli, nisi vsque ad quantitatem v. sol. & non ultra condemnare praeterquam in casibus supra scriptis, & infra scriptis comprehensis specialiter de hac materia in aliquo statuto huius voluminis, de quibus credi dicitur relationi officialis, vel famuli D. Potestatis, & dicti Notarij, vel aliquis eorum, vel famuli, vel Bayuli, vel Bayulus, vel famulus, possint vsque ad dictam quantitatem maleficia referre, & eorum, & cuiusque eorum relatio stetur vsque ad dictam quantitatem. Quam poenam possint, & debeant dictus D. Potestas, & dicti eius officiales de facto mitti facere in cippo Communis.

Quod bannimentum in causis criminalibus habeatur loco citationis. Rub. XCIII.

VT processus, & sententiae in causis criminalibus liberius, & expeditius propter utilitatem puniendi delicta valeant expediti, hac constitutione statuimus, q̄ in omnibus causis maleficiorum, & damnorum datorum cuiuscunque conditionis, vel summae poenae deberent imponi pecuniariter, vel personaliter, sufficiat vox praecōis in locis conuictis banniri vocantis accusatos, inquisitos, denunciatos, aut in banno positos, vt veniant ad sui defensiones, allegationes, copiam actorum habere volentes, aut etiam ad sententiam audiendam vocantis partes requirentis publice, & monentis sono tubae praemisso; Quae aduocatio, admonitio, & requisitio habeatur pro vera, & legitima citatione, tanquam si facta esset oretenus tribus edictis, & peremptoriis.

Quod non

Quòd non possint infringi processus causæ criminalis ratione solemnitatis
amicitiæ, Rub. XCIV.

NE ratione ordinis iudiciarij, & solemnitatis omiffæ delinquentes, poenas delictorum evadant, præfenti declaramus statuto, vt in causis criminalibus cuiuscunque conditionis, vel summæ poenæ debentur imponi pecuniariter, vel personaliter, processus, sententiæ, interlocutiones, seu condemnationes non possint infringi prætextu solemnitatis ordinis iudiciarij, & figuræ, & statutorum Communis Montis Noni à iure canonico, vel ciuili traditis etiam ipso processu, sententia, vel condemnatione, seu absolutione omiffa, sed ex nunc si de delicto constiterit probatione, idonea, etiam alia solemnitate iudicij prætermiffa, ipsos processus, & sententias volumus habere vigoris effectum, tanquam si omnes solemnitates in eis seruatae essent.

De poena facientis conpirationem, Adunantiam, ligam, seu iuramenta. Rub. XCVI.

CONSPIRATIONE M, conuentionem, ligam, iuramenta, seu adunantiam facientes in Terra Montis Noui, vel alibi in territorio, vel districtu eiusdem Terræ contra statum Eccl. Rom. & statum pacificum dictæ Terræ capite puniatur, ita quòd moriatur. Et domus, in qua dicta conspiratio, & Adunantia, iuramenta, siue liga facta fuerit, destruatur in totum; & ipsius domus Dominus, seu habitator, si haberi non poterit, sit extra Terram, & districtum perpetuò exbannitus. Et nihilominus si quo tempore in fortiam dicti Communis peruenerit, capite puniatur, & in omnibus causis prædictis bona delinquentium prædictorum publicentur.

De poena præsumentis auferre vexillum Communis tempore seditionis, vel
rumoris. Rub. XCVII.

VEXILLVM Communis apud magnificos DD. Priores constitutum, vel alibi eorum mandato positum, si quis tempore seditionis, aut rumoris, tanta temeritatis audacia, seu auctoritate, non præcedente mandato dicti Communis, & Potestatis auferre, leuare, vel accipere præsumperit, aut peteret, seu exclamaret, quòd ipsum vexillum sibi, vel alteri præter, vel contra voluntatem dicti D. Potestatis, vel dictorum DD. Priorum detur, vel assignetur, sine aliquo iuris ordine, & iudicij figura per Potestatem, & eius officiales dictæ Terræ, capite puniatur, ita quòd omnimodo moriatur.

De poena offendentis, seu arma summentis contra Potestatem, vel suam familiam, vel præfuentis præliari Palatium Communis Montis Noui. Rub. XCVIII.

PRAVOS homines punire volentes, hoc præfenti statuto sancimus, quòd qui contra Potestatem, vel officiales eius arma sumperit, vel ad Palatium causa eis offendendi, vel ipsum præliandum accesserit, personalem poenam arbitrio ipsius rectoris, & DD. Priorum Communis Montis Noui proculdubio patiantur. Et bona omnia destructa remaneant publicata. Quòd si delinquens capi non poterit, extra nostram Terram, & districtum perpetuò sit in banno in dictam poenam personalem, & arbitriariam. Idem volumus obseruari in domo, Palatio, siue Turri, quæ armaretur contra rectorem, Priores, & Commune. Et absque alio accusatore, & iudicij ordine à fundamento radicitus extirpetur obtenta prius licentia à Reuer. D. Gub. Marchiæ, si sine periculo fieri potest. Et nihilominus domus, siue Turris, si ipse tunc habitat eam, habitator si hoc consenserit, vel fecerit, vel fieri fecerit dictam poenam incurrat.

De poena minantis, seu offendentis aduocatos, vel procuratores Communis Montis Noui. Rub. XCIX.

VT omnium, quorum sua inteteste, rationes, & iura pandantur aduocatorum, & procuratorum officia necessario inducta fuerint. Vt eorum igitur exercitium, liberius, ac timore fugato, quotiens fuerit opportunum, peragrent, hac perpetua lege mandamus, & nemo in terra Montis Noui audeat vel modo aliquo præsumat ali cui aduocato, vel procuratori minas inferri, vel eorum personas, vel alicuius eorum perfo-

personam offendere. Si quis autem contrafecerit: videlicet si minas intulerit, vel contra eos, vel aliquem eorum aliquam offensionem, vel demonstrationem fecerit, puniatur vice qualibet in x. lib. den. Et nihilominus fideiussores præstet idoneum de non offendendo eos, vel aliquem eorum, & si dictum fideiussores præstare recusauerit, in carceribus collocetur. Si verò quisque eorum aliquem in personam offenderit, pro qualibet percussione, seu vulnere condemnatur in triplum eius, quo condemnari deberet, si aliquem aliam priuatam personam offendisset. Et hoc sit præcisum, & truncum.

De poena furantis apes, vel canem.

Rub. C.

APIVM quoque fructum extrahentium in aliquo vase alicuius, si quis furatus fuerit, ipsas apes asportando mel, seu ceram extrahendo, vel si quis prædictas apes destruxerit vel de dicto loco expulerit, aut mel, seu ceram de vase acceperit sine expressa licentia domini, in xx. lib. den. pro quolibet vase, in qualibet vice, qua furaretur, vel destrueret, vel inde mel, vel ceram extraheret, condemnatur sine aliqua remissione, & damnum emendat. Quam poenam, si solvere non poterit infra xv. dies post latam sententiam, sustinetur per totam Terram Montis Noui, super quo delicto Potestas per omnem modum procedendi cognoscere possit, & puniri. Deferentium quoque nomen secretum habeatur, & etiam quarta pars banni sibi applicetur. Si autem canem alterius aliquis subtraxerit, poena x. lib. puniatur, & dānū emēdet.

De poena furantis lapides Communis.

Rub. CI.

FONTIS, pontis, portarum, murorum, vel cuiuslibet alterius fabricæ Communis lapides quicunque abstulerit, vel exportauerit, seu subtraxerit, aut demouerit, poenā de qua in statuto sub. rub. de muris reficiendis contentam soluat, & prout in eo, & fabricam suis expensis reficiat, & prout in supra dicto statuto in omnibus, & per omnia, seu statuto de muris reficiendis, & contentis in eo volumus in aliquo derogari. Sed, si delinquentes sciri nō poterint, duo vicini ex proximioribus suis expensis fabricam reficere, & restaurare cogantur.

De poena illius, qui dimiserit Terram Montis Noui tempore guerrarum.

Rub. CII.

GVERRARVM tempore, si quis habitationem nostræ Terræ dimiserit, vel alio ad habitandū cum rebus proprijs, vel maiore earū parte, & cum familia se collocauerit, bona vna omnia ipso facto sint publicata Comuni. Sed, si in nostro territorio, & districtu habens placitum, domum, vineam, vel possessionem, & infra bannimenro spacium generalis non redierit ad habitandū, fructus omnes suarum rerum, & possessiones deueniant in Commune Montis Noui, nec de bonis eius quis emere, vel alio titulo recipere præsumat poena xxv. lib. cum amissione possessionis, vel rei contrafacienti, excepto tempore tyrannidis. Quod alicui non præiudicet, & similiter excepto tempore pestis seruientis in dicta Terra.

De poena illius, qui deaustauerit domum causa mercandi.

Rub. CIII.

DEFORMARI Terram nostram nolumus, sed potius reformari. Propterea, si quis ausus fuerit, domum, habitationem, vel domos deaustare, seu demoliri, causa marcimonij, seu vendendi lapides, cuppos, trabes, vel alias res ipsius domus, vel rei, bannum x. lib. incurrat: & domum, seu rem demolitam integraliter reficiat, nisi deaustaret de licentia Reuerendissimi Gubernatoris Marchiæ, & DD. Priorum dictæ Terræ, quod tunc non teneatur ad poenam.

De poena habentis vxorem, & amasiam.

Rub. CIIII.

FOCARIAM, seu amasiam in domo, vel alibi, si quis vxoratus haberet, vel habere præsumpserit, vel retinere, decem libris den. pro tam turpi præsumptione incurrat tam retinens, quā retenta. Et amasia illa intelligatur, quæ domi retineretur præter, & contra voluntatem vxoris, cuius dicto cum iuramento coram Potestate, vel eius officialibus credatur. Nec audeat aliquis tali retinēti, vel retentæ domum locare, vel habitationem gratis, vel aliquo modo dare, vel concedere sub simili poena. Et quilibet sacramento possit accusare, & medietatem banni habeat. Et nihilominus ipsam talem mulierem, seu amasiam de nostra

de nostra Terra, & districtu D. Potestas expelli facere teneatur: Et sufficiat ad prædicta probatio trium testium bonæ conditionis, & famæ deponentium de publica voce, & fama, dummodo sint vicini.

De pœna accipientis equos alienos.

Rub. CV.

EQVOS, equas, seu ronzenos aliquos vnum, vel plures permanentes ad pasculum, nullus audeat, vel præsumat capere, equitare, seu ducere sine licentia dominorum equorum, & animalium prædictorum, pœna, & banno xl. sol. cuius pœnæ medietas sit Communis, & alia accusatoris. Ad dentes idè esse, & intelligi contra accipientes alias quascunque bestias alienas non animo furandi: & semper domino emendetur damnum sine strepitu, & figura iudicij. Contra fures autem saluum sit omne statutum.

De pœna illius, qui exiuerit aliundè quam per portas, vel palangatum.

Rub. CVI.

EXIRE de Terra Montis Noui, vel intrare, aliundè, quam per portas Communis, & grappos, seu rastellos; si quis ausus fuerit pœna xxv. lib. & plurium, seu pauciorum Rectoris arbitrio inspectis circumstantijs temporis, loci, & personæ condemnatur. Quod si esset persona suspecta contra quam mala suspicio esset, possit puniri etiam personaliter.

De banno illius, qui reuelauerit credentiam.

Rub. CVII.

REVELARE Credentiam in aliquo Concilio impostam quicunque; ex Consiliarijs præsumpserit xxx. lib. def. pro banno soluat, & nullum officium de consiliariis in dicta Terra nostra habeat, & officio Prioratus perpetuò sit priuatus. Quam pœnam si non soluerit infra quinque dies Rectoris arbitrio personaliter puniatur. Super quo D. Potestas, & sui etiam officiales possint procedere, & repertos culpabiles punire. Et si quis accusauerit, eius sacramento cum vno teste credatur, & medietatem dictæ pœnæ pecuniariæ habeat, & nomen suum teneatur secretum.

De pœna non referentis, qui esset contra pacificum statum Terræ Montis Noui.

Rub. CVIII.

SVSVRRANTES, ac prauas linguas refrenare volentes, præsentī statuto firmamus, quòd si qua persona masculus, vel foemina sciuerit, vel persenserit, vel factò, seu aliquo modo, vel iudicio, palam, vel asconse aliquem tractatum, seu colloquium, vel audiret aliquid, quod esset, vel esse posset contra pacificum statum dictæ Terræ Montis Noui, seu specialem personam, vnde posset dictus pacificus status turbari, quòd statim, & incontinenti debeat referre Domino Potestati, & Dominis Prioribus dictæ Terræ, & modum, & formam, quem, & quam ipse scit, siue sciuerit, & non alteri dicere, seu referre debeat sine licentia Domini Potestatis, & Priorum, qui pro tempore fuerint sub pœna xxv. lib. sine aliqua diminutione, & beneficio confessionis, & solutionis eis non opitulantibus, & dicta beneficia ei nullo modo competant. Et si dictam pœnam non soluerit infra terminum statuti dicti Communis, detineatur in carceribus Communis, donec soluat. Hoc scito, & relatione prædicta facta dictis Dominis Potestati, & Prioribus, prædicti Potestas, & Priores in continenti per modum, qui eis videbitur, inquirent scire veritatem de prædictis, & si inuenerint vera esse eis relata, Potestas teneatur, & debeat repertos culpabiles de prædictis relatis punire, & condemnare in quinquaginta lib. def. & in maiori suo arbitrio inspecta facti qualitate, & personæ delinquentis, & inspecta qualitate delicti, personarum, loci, & temporis sine aliqua diminutione, & etiam personaliter, si eis videbitur. Et si dictas pœnas non soluerit infra terminum statuti Communis detineatur in carceribus Communis donec soluerit, de quibus omnibus, & singulis, Potestas, qui nunc est, & pro tempore fuerit, teneatur, & debeat singulis mensibus diligenter inquisitionem facere, & repertos culpabiles pœna debita condemnare delinquentes de prædictis, & quolibet prædictorum pœna xxv. lib. def. vice qualibet, qua contraheretur. Quæ omnia, & singula superscripta, & infrascripta locum habeant in præsentibus, & futuris. Et quòd super prædictis procedi possit summarie, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij: & de facto dictæ pœnæ integraliter auferrantur: & de prædictis per inquisitionem, accusationem, denunciationem, & quemcunque modum Potestas, qui nunc est, & pro tempore fuerit procedere, & condemnare possit, & debeat punire de

H prædi-

prædictis, & quolibet prædictorum: & in prædictis poenis beneficia confessionis, & solutionis locum non habeant, sed integraliter dictæ poenæ soluantur, & auferantur. Volumus etiam q̃ Priores dictæ Terræ, qui pro tempore crunt, vice qualibet, quando datur vexillum Communis in quolibet Concilio generali dicti Communis secundum formam statuti ipsius Communis præsentem constitutionem, & statutum legi faciant in dicto consilio palam, & publicè.

De poena proijcientis lapidem in rixa.

Rub. CIX.

RIXA inter aliquos orta cum aliquo armorum genere offendibilem, si quis lapidem inter eos proiecerit, x. lib. poena multetur pro quolibet lapide.

De vno carcerato relinquendo in die Veneris Sancti.

Rub. CX.

ITEM statuimus, & præsentī statuto firmamus, q̃ quolibet anno in die Veneris Sancti amore Dei, & Gloriosæ Virginis Mariæ, omniumq̃ eius Sanctorum, & Sanctarum relinquatur, & relassetur per Potestatem, & Priores Terræ Mōtis Noui vnus captiuus, & carceratus in carceribus Cōis pro aliquo maleficio per eum commissio, si condemnationem de eo factam soluere non posset in Cōi, vel esset detentus pro aliqua poena personali sibi imponenda, si pacem ab offenso habuerit: & relassetur ille carceratus, & detentus, qui videbitur D. Potestati, & Prioribus, vnà cum Cōcilio Credentiz eiusdem Terræ: & sit perpetuò liberatus, & omni sententia contra eum lata cum toto processu sit ipso iure cassa, & pro cassa habeatur, & censeatur absque aliqua declaratione iudicis.

De modo, & forma concedendi licentiam arma defensiblea portandi.

Rub. CXI.

DE proprijs personis suspicantibus, ipsi suspiciones remouere volentes, prouidemus, q̃ si quis de dicta Terra Montis Noui, vel eius districtus de sua persona suspicaretur, propter quod licentiā armorum defensibilium petere necessariò vellet, q̃ petens licentiā dicta arma defensiblea portare coram Potestate, & Prioribus suam petitionem exhibeat, & in ea scribi faciat de quibus armis defensibilibus licentiā impetretur. Et antequam dicta licentia concedatur, Priores vnà cū D. Potestate conferant, discutiant, & deliberent, si talis, qui dictam licentiam petit, est homo, cui data licentia portandi arma, necessariò sit danda. Et si prædictis danda videbitur, tunc Potestas teneatur, & debeat petenti licentiam dare receptis fidelissimis ab eo idoneis, & sufficientibus de non offendendo aliquem portando arma prædicta. Et si aliquem offenderit, puniatur in duplo eius poenæ, quæ aliàs deberet puniri, & aliter data licentia non valeat, nec teneat.

Quòd Rector singulo mense teneatur de processibus suis ferre sententias.

Rub. CXII.

RECTOR, seu eius Vicarius de processibus criminalibus singulo mense saltē semel in scriptis vinculo iuramenti sententias diffinitivas absolueudas, vel condemnandas proferre teneatur, nisi iusta de causa fuerit impeditus appellationis, seu probationis obuinentium testium, vel alterius iusto impediri. Et excepto, q̃ de ultimo mense sui regiminis nullā sententiam absolutoriam ferre possit. Condemnationes quoque per se, vel processores suos latas executioni mandare teneatur, etiam personales, dummodo personaliter condemnati sint in fortiam Curie Rectoris præfati. Similiter pecuniarias condemnationes exequi teneatur poena xxv. lib. de suo salario auferendarum quotiens in prædictis, vel aliquo prædictorum contrafecerit.

Quòd domus non deaustetur, vel depopulatio non fiat occasione delicti.

Rub. CXIII.

PRO delicto qualitercunque commissio ante condemnationem, vel post nisi in casibus in aliquo statuto expressis, nec domus deaustetur, nec bona delinquentis depopulentur, sed ipsa bona vsque ad quantitatem poenæ impositæ, vel imponendæ delinquenti, & suam condemnationem non soluenti alienantur, vel pro Communi seruentur, poena Potestati centum lib. si contrafecerit in prædictis. Et nihilominus dampnum emendare de suo proprio salario.

De poe-

De poena ponentis, vel facientis obstaculum contra ambulantem, stantem,
vel sedentem. Rub. CXIIII.

CONTRA ambulantem in aliquo loco publico, vel consueto, aut in loco proprio ipsius ambulantis, vel sibi cōi cum aliquo, quicunque; aliquod obstaculum, vel impedimentū fecerit, vel posuerit sine expressa licentia, & voluntate ipsius ambulantis, vel licentia, seu mandato alicuius officialis, iurisdictionē habentis, ex quo quidē obstaculo talis ambulans impediretur, vel aliqua iniuria afficeretur, puniatur, & condemnatur talis delinquens, si talis impeditus ceciderit in terram, vel aliquam læsionem personæ inde habuerit sine ruptura ossis, & sine sanguinis effusione, in x. lib. defn. Si cum ruptura, & fractione ossis, in lib. quinquaginta defn. puniatur. Si verò non ceciderit, nec aliter læsus fuerit in xl. sol. defn. condemnatur. Et si contra aliquem sedentem, vel stantem huiusmodi obstaculum, vel impedimentum factum fuerit, fiat punitio, & condemnatio in quolibet casu, & vice qualibet ad similitudinem prædictorum secundū qualitatem casus, & conditionis, cui magis assimilatur, & conuenit. Et prædicta locum habeant, nisi esset in possessione, se opponentis. Nam tunc liceat se opponere cuicunque transeunti, vt non transeat per possessionem suam, aliter non.

De poena priuati carceris. Rub. CXV.

SI aliquis coeperit aliquem per personam, & malo modo ligauerit eum, licet modicū sic ligatum tenuerit, tunc puniatur in lib. quinquaginta. Si verò retinuerit eum ligatum per sex horas, vel id circa, tunc puniatur in centum lib. Si verò per vnum diem, tunc in cc. lib. defn. condemnatur. Quam poenam in quocunque calu, si soluere non poterit, tunc corporaliter iudicis arbitrio puniatur. Si verò vltra tres dies malo modo ligatum tenuerit, tunc ad mortem capitis puniatur. Si quis verò ligatum, vel non ligatum in priuato carcere, vel vbicunque fuerit, retinuerit, siquidem per vnum diem, vel infra in ccc. libris denariorum irremissibiliter puniatur. Quam poenam si non soluerit infra decem dies, à die latæ sententiæ, tunc pēs sibi debeat amputari. Si vero vltra tres dies detinuerit indistincte, capite ad mortem puniatur. Et prædictam non habeant locum, quando aliquis esset captus per aliquem, vel aliquos occasione alicuius maleficij, quod diceretur commississe, qui vellent eum præsentare officialibus Communis Montis Noui, vel esset captus ex eo, quòd esset repertus in aliquo loco, suspecto, & capientes præsentarent eum officialibus infra quatuor dies, nisi allegaretur probabile impedimentum prædictos capientes.

De maleficijs, & poena facientium facturas, seu malia, vel fieri facientium. Rub. CXVI.

ITEM statuimus, & ordinamus, quòd quicunque fecerit, vel fieri fecerit alicui mari, vel foeminae aliquam incantationem, vel facturam, vel maliam, videlicet, ea quæ vulgariter dicuntur le facture, quæ habent impedire hominem, vel quæ possunt, vel habent subducere hominem, vel mulierem ad aliquam malam libidinem, vel coitus, vel alicuius mali, vel infamiam, tunc puniatur tam faciens, quam fieri faciens, in centum lib. defn. sine aliqua remissione. Quam poenam si non soluerit infra xv. dies, à die latæ sententiæ, debeat per Terram Montis Noui fustigari, & in carceribus deinde teneri, quousque integram solnerit condemnationem. Qua soluta, si de Terra Montis Noui, & eius territorio illico non discessit infra terminum vnius diei, igne ipsum maleficum marem, vel foeminam concremari mandamus.

De poena derobantium publicè, vel occultè. Rub. CXVII.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd publici, & famosi derobatores, siue latrones, siue frequentatores itinerum, & stratarum, vel viarum, indistincte furcis suspendantur. Si verò aliquis, qui non esset publicus, & famosus derobator, derobaret aliquem de rebus suis, vel de rebus per ipsum detentis, siquidem res derobata esset valoris, vel extimationis vsque ad quantitatem decem solidos; tunc derobator puniatur in decem lib. si derobationis tempore dictus derobator erat cum armis: si verò sine armis, tunc ad dimidiam dictæ poenæ debeat condemnari. Quòd si res derobata esset maioris valoris, vel extimationis decem solidis, & tunc vsque ad quantitatem xl. solidos puniatur derobator pro tata, semper

habito respectu, si cū armis, vel sine armis. Si verò res derobata erit extimationis à xl. sol. supra vsque ad quantitatem trium lib. puniatur derobator, si derobatio facta fuerit cum armis: videlicet, q̄ derobator tempore derobationis fuerit armatus in quinquaginta lib. den. si sine armis, in dimidia dictarum poenarum puniatur. Si verò res derobata erit maioris extimationis trium lib. & tunc vsq; ad quantitatem centum sol. puniatur derobator, si derobatio esset facta cum armis, vt supra in centum lib. den. Aliàs in dimidia dictarum poenarum. Si verò esset extimationis à centum sol. supra vsq; ad quantitatem x. lib. si cum armis puniatur in centum quinquaginta lib. si sine armis in dimidia dictarum poenarum. A x. lib. vsq; ad xv. puniatur in cc. lib. den. cum armis: aliàs in dimidia dictarum poenarum, à xv. lib. vsq; ad xxv. puniatur in ccc. lib. si cum armis, aliàs in dimidia dictarum poenarum. Et si non soluerit, nec soluere poterit dictas poenas: videlicet quando res derobata est maioris valoris xv. lib. vsq; ad xxv. lib. infra xv. dies post sententiam; tunc amputetur pes dicto robatori. Sed si res derobata esset maioris extimationis xxv. lib. tunc derobator puniatur pro rata, quod est in poena pecuniaria, quando res derobata est minoris valoris xv. lib. vsq; ad xxv. Et prædicta intelligantur, quando derobator non habet aliquod ius in re, quam derobauerit. Nam si aliquod ius haberet, tunc perdat ius, quod habet, sed aliter non puniatur. Et prædictarum poenarum semper soluantur in quolibet prædictorum casuum sine aliqua diminutione.

De poena leuantis, vel lacerantis pannum de capite, vel dorso alicuius. Rub. CXVIII.

LEVANS, vel cadere faciens pannum, vel aliam similem rem de capite, vel dorso alicuius sine percussione pro quolibet, & qualibet vice xl. sol. den. puniatur. Et si lacerauerit, vel squartauerit aliquid de dorso, vel in dorso alterius in tribus lib. den. puniatur. Et nihilominus ad emendationem damni pro quolibet, & qualibet vice in omnibus supradictis casibus teneatur, & condemnatur.

De poena proiciantis lapidem, vel alia arma, vel lutum, sputum, vel aliud turpe facientis, vel iniuriosum contra aliquam personam. Rub. CXIX.

PROIICIENS lapidem, vel aliquod genus armorum cum quo nocere posset contra aliquem, siquid ex tali proiectione non percusserit, si extra Terram Montis Noui in centum sol. den. puniatur. Si infra Terram in x. lib. Quicunq; autem lutum, sputum, vel aliquid noxium, turpe, vel iniuriosum proiecerit contra aliquem, vel culum alicui ostenderit, vel pannum ad culum eleuauerit, vel nares verterit alicui pro quolibet vice, & quolibet in centum sol. den. puniatur.

De poena ponentis aliquid iniuriosum, turpe, vel noxium in persona, domo, vel ostio alicuius, siue alterius, vel aliquid delusorium facientis. Rub. CXX.

IN persona domo, vel hostio alterius quicunq; posuerit, vel adhæserit, vel iusserit aliquid delusorium, turpe, vel noxium, vel aliquam delusionem uerecundiam, seu iniuriam fecerit, poni fecerit, vel carmen famosum, in centum lib. den. pro quolibet, & qualibet uice condemnatur. Et idem obseruetur, siquid huiusmodi factum fuerit in propria possessione, vel conducta alicuius. Si uero aliquis apposuerit, vel apponi fecerit ad domum alicuius cornua, puniatur in quinquaginta ducatis auri: & si non soluerit infra x. dies amputetur sibi manus, careatq; ipso facto omni officio, & beneficio.

De malitioso domus ingressu. Rub. CXXI.

DOMVM alterius infra Terram Montis Noui, vel eius districtu postea præter dñi licentiam de die, vel de nocte, si quis occultè, malitiosè, vel uidentè intrauerit propriam, vel conductam, seu alio modo tentam in quinquaginta lib. den. poena, uice qualibet puniatur. Et intelligatur malitiosus ingressus, si ex aliqua præsumptione, vel iudicio apparuerit intrasse, vel inuentus fuerit modo, vel loco suspecto: & persona malæ famæ, vel uerisimiliter suspecta aliquo dictorum modorum, si inuenta fuerit intrasse, etiā per minus legitima iudicia, poena cōdigna puniatur. Et qui aliquam dictarum domorum intrauerit post prohibitionem à Domino, vel habitante sibi factam, vel familiaris, seu facitore, aut nuncio, tunc etiam ipso iure, & facto intelligatur, & reputetur malitiosè intrasse, & poena iam dicta puniatur.

De poena

De poena accipientis aliquam cartham, vel aliam rem de manibus
alicuius. Rub. CXXII.

DE manu alicuius præter voluntatem ipsius retinentis, recipiens, vel rapiens aliquam cartham, librum, vel instrumentum in quinquaginta lib. def. condemnatur. Et si lacerauerit, in ceterum lib. def. puniatur. Et si aliam rem de manu alterius dicto modo quis acceperit valoris xij. def. vel ab inde supra si infra Terram Montis Noui in x. lib. def. Si extra in medietate dictæ poenæ puniatur. Minoris verò valoris rem de manibus alterius dicto modo accipiens vbicunque in xl. fol. def. vice qualibet puniatur. Et ad interese patientis condemnatur omni iuris, & statutorum ordine omisso. In prædictis verò casibus prædicta per vim attentans, condemnatur in duplum.

De poena mutantis ambasciatam Communis, vel credentiam reuelantis. Rub. CXXIII.

AMBASCIATAM faciens pro parte Cōis in plus, vel aliter, quàm in commissiōe habuerit à mandante, siquidem talis excessus, vel transgressio fuerit, vel esset damnosa, vel suspecta, vel qui credetiam aliquam Cōis iuratam sibi imposita, antequam publicetur, reuelauerit, vel publicauerit in dānum, vel præiudiciū ipsius Cōis in quolibet ipsorum casuum contrafaciens, vel delinquens in xxx. ducatis auri puniatur: & de tali suspiciōe, vel damno Cōis in quolibet dictorum casuum stetur arbitrio, & declarationi nostri Potestatis, vel iudicis, vnā cum nostro Confalonerio, & Prioribus, vel maiore parte ipsorum. Et si plures simul Ambasciatores mittentur, quousque in legatione, vel ambasciata persistunt, stent simul die, noctuq; semper, nec vnus alloquatur alicui sine præsentia socij, vel sociorum, sub poena x. duc. auri pro quolibet, & qualibet vice, qua fuerit contrafactum: de quibus stetur sacramento sociorum, & famulorum dictorum ambasciatorum, & dicta poena soluat, statutorum beneficio cessante.

De poena hospitantis hominem malæ famæ. Rub. CXXIIII.

NVLLVS hospitor in aliquo hospitio nostræ Terræ vltra vnā noctem hospitetur, teneat, vel recepat aliquem exbannitum, vel contumaciter condemnatum in nostro Communi, vel aliquem alium hominem suspectæ vitæ, vel malæ conditionis, & famæ: contrafaciens si scienter in xxv. lib. def. vice qualibet condemnatur. Si ignoranter in x. lib. vice qualibet condemnatur. Et intelligatur scire, si hospes habitauerit in Terra Montis Noui, vel eius territorio tempore condemnationis, vel exbannimenti dicti receptati, vel si contra talem receptatum de suspiciōe, aut mala conditione fuerit publica vox, & fama. Referuato, & excepto à prædictis, si talis hospes mox post aduentum talis receptati notum fecerit Domino Potestati, vel officiali, aut alicui ex Prioribus; quo casu non teneatur ad poenam.

De damno incendij, depopulationis, vel interfectionis animalium emendando
per Commune. Rub. CXXV.

SI quando acciderit aliquod genus bladi, frumenti, vel leguminis, aut aliquam domum, vel cassinam, seu ædificium aliquod, aut etiam animal, vineam, vel oliuetum fore combustum, vel combusta, incisum, vel incisa, seu animal occisum fore, aut incidi, comburi, vel occidi contigerit dissipanter, & malo inodo per aliquam, vel aliquas personas in nostra Terra, vel eius districtu. Et persona, quæ prædicta, vel aliquod prædictorum commiserit, vna, vel plures, si scire non possent, vel non sciretur auctor tanti facinoris, facta diligenti inquisitione per Potestatem, vel eius officiales cum examinatione testium non paucorum decem verisimiliter aptiorum ad talia sciendum, tunc persona culpabili non reperta, & ignorata, dānum illatum cuiusq; speciali personæ de Terra Montis Noui, & habitantibus in ea, vel eius districtu ex huiusmodi incisione, occasione, vel combustione emendetur, & refarciatur per Cōe nostrū expensis Cōis iuxta extimationem faciendam, vel factam, per quatuor homines bonos ad hoc eligendos cum sacramento per eos præstando. Et Potestas, vel eius officialis vigore præsentis ordinamenti possit, & debeat, & teneatur ad petitionē, & querelā dānificati petentis, & suā petitionē de talibus offerentis, statim inquirere per se, vel eius officiales diligenter super tali damno, seu maleficio cum indicij, & tormentis à statuto permisis, & coactione vicinorum, & circumstantiū loci, & aliarum personarū, à quibus verisimiliter possit

veritas indagari. Et si potest personam culpabilem vnā, vel plures reperire, & facere manifestam, teneatur condemnare ipsam, & punire, & ad emendationem damnorum compellere secundum formam statuti, & ordinamenti positi sub rub. de incendiarijs, vel alterius iuris de tali facto disponentis. Vbi verò ex dicta inquisitione per acta sciti, vel separari persona culpabilis nō poterit, redacta prius per Notariū maleficiorum dicta inquisitione in suo libro actiorum: tunc Potestas, vel eius officio in Concilio generali nostri Communis proponat, & proponi faciat, & debeat modum, & viam habendam pecunie pro emendatione talis damni relati, & modis quibuscunque oportunis damnum, siue damna huiusmodi personæ damnificatæ faciat Commune, vt dictum est, emendare de bonis, & ære Communis ipsius. Quæ omnia, & singula Potestas, vel eius officialis teneatur, & debeat obseruare, & obseruari facere, & executioni mandare sub pœna quinquaginta lib. den. de eorum salario pro quolibet ipsorum, & qualibet vice auferēde.

De pœna frangentis pacem, & per quos fieri possit.

Rnb. CXXVI.

PA^X fieri possit, & valeat à qualibet persona maiore septem annis, & simpliciter, si tutorem, vel parentem non haberet. Si verò parentem, vel tutorem haberet, fiat, & valeat de consensu, & voluntate parentis, vel tutoris, & aliter non. Sufficiat tamen parentis, vel tutoris rati habitio superueniens, etiam ex post facto. Item fieri possit, & valeat pax per procuratorem, tutorem, curatorem, & similem personā, & in absentia principalis. Frangens verò pacem aliquorum modorum dictorum, vel ab aliquo legitime, vel eam rumpens in ducatis xl. auri condemnetur. Et hoc locum habeat in eo, qui rumpere pacem cœperit, & non in aduersario, qui postquam rupta extiterit, aliquam offensionem, vel iniuriam tali rumpenti intulerit, vel commiserit. Quo casu talis aduersarius non teneatur ad pœnam. Et talis rumpens perdat omne beneficium, quod ex dicta pace peruenerit, vel peruenire posset. Ad eò quod si in aliqua condemnatione, vel executione fuerit aliqua declaratio, seu diminutio facta, possit, & debeat nihilominus contra eum fieri executio de quantitate, vel re, de qua detractio, vel diminutio facta fuerit non obstante, quod condemnationi, vel pœne impositio aliter se habeat, vel fuerit sublata, aut cancellata. Excipimus à pœna prædicta hominem, & personam minoris ætatis x. ann. quamuis aliquis tutor, vel curator, tutorio, vel curatorio nomine ruperit, vel fregerit pacem à se factam, ad dictam pœnam teneri nolumus, sed modis omnibus de proprio ipsius tutoris, vel curatoris teneatur.

De arbitrio Potestatis contra inobedientes.

Rub. CXXVII.

STATVIMVS, & ordinamus, qd si aliqua persona de Terra Montis Noui, seu habitans in ea, tam mobilia, quam popularis contemneret aliquo tēpore facere, patere, & iurare mandatis Reſtoris Terræ Montis Noui quocunq; de causa, & colore. Reſtor prædictus habeat, & habere debeat arbitrium, & imponere possit pœnam, & banna eidem contemptori, vel inobedienti pro qualibet vice, & qualibet inobedientia, seu contempione in quinquaginta lib. den. capitulo aliquo in contrarium loquente non obstante, & de his pœnis, & bannis condemnationem, & condemnationis executionem facere, prout sibi videbitur faciet. dum.

De solutione duanæ, & de pœna non soluentium eam.

Rub. CXXVIII.

STATVIMVS, & ordinamus, quod si aliqua persona tam habitatrix Terræ Montis Noui quam forensis in dicta Terra, seu eius territorio emerit, vel emi fecerit aliquid, de quo soluenda sit duana, & ipsam duanam non soluerit secundū, quod duanerio fuerit ordinatum, vel ipsam duanam ea die, qua emerit, duanerio non manifestauerit: soluere teneatur pro quolibet denario quem soluere debebat duanerio denarios x. & terrigena, & habitator Terræ Montis Noui, vel eius territorij, qui aliquid de quo soluendo sit duana, alicui forensi vendiderit, seu emerit ab eo, ante recessum forensis duanam ipsam debeat duanerio manifestare. Quod si non fecerit, & forensis ipse haberi non poterit pro solutione duanæ, & pœnæ, ipse terrigena, vel distructualis de suo proprio obligatus sit duanerio ad dictam duanam soluendam.

Quod con-

Quòd conuicini soluant pœnam in dicta Terra nostra de aliquo delicto quam soluere ipsi faciunt in eorum Terris, nostris conterreanis. Rub. CXXIX.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd quantum bannū cuiuscunque rei per conuicinos Terræ Montis Noui auferetur hominibus nostris, quod excedat bannum in nostris statutis specificatum, simile bannum per rectores dictæ Terræ nostræ dictis conuicinis auferatur.

De pœna non prosequentis appellationem.

Rub. CXXX.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd si aliquis, vel aliqua persona de Terra Montis Noui, vel eius territorio, seu ibi habitans, ab aliqua sententia siue diffinitiva, siue interlocutoria, siue præcepto, siue mandato, siue laudo, siue arbitramento, vel huiusmodi rationibus, vel ab alio quocunque grauamine, quod sibi videretur illatum in curia dictæ Terræ Montis Noui, vel in ipsa Terra se grauatum sentiret; & ab ipsis, vel altero ipsorum grauaminum appellaret, seu de nullitate diceret ipse appellans, seu de nullitate agens, appellationem ipsam interponere, prosequi, & partem citari facere coram iudice, ad quem, debeat infra x. dies continuos, à die interpositæ appellationis, vel illati grauaminis. Aliàs dictis x. diebus elapsis, sententia, laudum, præceptum, vel aliud quodcunque grauamen in sui roboris firmitate permaneant, & talis appellans, seu de nullitate dicens super his vlterius non audiatur. Et nihilominus idem appellans, vel de nullitate dicens, & non prosequens, Communi Montis Noui de facto soluere teneatur centum sol. den. de facto, & omni iuris ordine penitus omisso.

Explicit Liber Tertius.

M V N I C I P A L I V M L E G V M
A C S T A T V T O R V M E C C L E S I A S T I C A E
T E R R A E M O N T I S N O V I
L I B E R Q V A R T V S.
E X T R A O R D I N A R I I S D E N A R I O R V M.

De laboratoribus terrarum, & battitoribus bladum, & quid facere
teneantur. Rub. I.

STATVIMVS, & ordinamus, q̄ battitores segetum, & laboratores terrarum teneantur, & debeant facere Arcas in campis per ipsos conductis ad laborandum, & ibi triturare granum, & bladum, & legumina. Et non presumant extrahere granum, vel bladum, legumina, vel alias res sine licentia domini possessionis; & debeant facere in ipsis possessionibus paleare, quando granum, & bladum tritatur sub poena contrafacienti xl. sol. cum emendatione damni domino possessionis. Et q̄ battitores, qui vadunt ad tritrandum granum, vel bladum, cavallaticum non possint petere, nec habere debeant, nisi de vndeccim salmis grani, vel bladi dimidiam, & non plus. Et teneantur facere palearia, & componere paleam de paleis, quas tritruaverint, & teneantur ire, & laborare cum illis, qui primò eos requisierint in mane ante ortu solis, & recedere à laboritio post solis occasum, & non ante. Et si dicti battitores, & laboratores prædicta omnia, & singula non seruarent, compellantur ponere in cippum Communis sine aliqua condemnatione pro quolibet, & qualibet vice xx. sol. den. Et credatur sacramento accusatoris: & interesse domino, seu conducenti, vel dampni patienti emendet. Nisi de voluntate domini recefferint, vel prædicta fecerint, vel alio iusto impedimento.

De barberijs, & qualiter ipsam artem debeant exercere. Rub. II.

STATVIMVS, & ordinamus, q̄ barberij non possint accipere pro rasura barbæ, nisi vnum solidum ad stationem ipsorum barbariorum, & vnum solidum pro lauatura capitis. Et si iuerit ad domum aliquius pro rasura capitis, seu pro tunsura capitis ad pectinellum non possint accipere ultra vnum bononenum. Pro lauatura verò, & rasura ad domum solidos quatuor. In barberia pro lauatura capitis, & barbæ rasura, solidos duos. Ad stationem verò pro sbotomatura, nisi bononenum vnũ, ad domum autem duos. Et prædicto præcio debeant, & teneantur dicti barberij, omnes exercentes dictam artem in Terra Montis Noui radere barbam, vel minuere sanguinem de quocunque loco, & artem exercere omnibus volentibus, & eis presentibus, & soluentibus eisdemque modo prædicto, extra Terram verò non excedant duplum. Et si aliter acceperint, quàm supradictum est, vel recusauerint prædicta facere, puniantur vice qualibet, & pro quolibet prædicti reculantes in xx. sol. den. nisi sponte eis plus daretur.

De formatijs, & quantum recipere debeant pro quolibet quarto panis, siue
pro rata. Rub. III.

STATVIMVS, & ordinamus, q̄ fornarij, & fornariæ Terræ Montis Noui debeant, & teneantur in scorum furnis siue clibanis habere, & tenere tabulas ad sufficientiam, in quibus portare debeant panes tenendos ad dictum furnum, siue clibanum sub poena x. sol. pro quolibet, & qualibet vice. Teneantur etiam, & debeant sub iam dicta poena ad petitionem cuiuscunque facere fieri volentis panem ad ipsorum furnum,

furnum, quando petiſſum eſt ab eis, vel in ſequenti furno panes faciendos, & non vltra diſſerre, & dare, & portare ad domum, ſiue domos volentium facere panem ad eorum furnos tabulas, & portare panem connumeratum ad furnum, & coctum reducere ad domus illorum, vbi acceperint crudum per numerum bene coctum, & bene ſtudiatum. Et ſi de dicto pane aliquid perderetur, vel non bene coqueretur, vel vltra competentem modum coqueretur, totum id cedat damno fornariorum, & illud emendate teneantur. Et accipere poſſint dicti fornarij cum ſuis lignis ſol. tres pro coquendo panem pro quolibet quarto farinae. Et ſi darentur ligna, non poſſint accipere vltra xvij. den. pro quolibet quarto farinae, vel accipere liceat quatuor panes pro quolibet ſextantina ſiue aliquo alio fornatice. Teneantur etiam fornarij, & fornaria tenere ante buccam ſui furni vnum ciſtorem, vel caniſtrum Ita q. panes, qui extrahuntur de forno, non cadant in terram. Si quis autem contrafecerit, vel deliquerit non ſeruando prædicta, puniatur in xx. ſol. den. quolibet, & pro qualibet vice in ſingulis capitulis ſupra dictis, & ad emendationem damni illis, quorum intereſt. Et de prædictis credatur dicto eius, qui conqueritur, vel eius familiae cum iuramento tamen. Et poſſint dicti fornarij, & eorum familiares ire per Terram Montis Noui noſtris tempore pro eorum arte exercenda ſine banno, cum opus fuerit, & ſine lumine. Addentes, quòd ſi aliquis, vel aliqua inceperit artem fornariae exercere, à dicta arte deſiſtere nõ poſſit, niſi finito anno à die, in quo inceperit inchoando. Et ſi ſecus fecerit, vice qualibet in x. lib. den. condemnnetur, niſi euidenti cauſa impediretur.

De albergatoribus, & tabernarijs, & his, qui vendunt oleum ad minutum, vel carnes ſalatas. Rub. 1111.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd omnes albergatores, & tabernarij, vel vendentes carnes ſalatas ad minutum per Terram Montis Noui, vel eius diſtrictum, & illi, qui vendunt vinum ad minutum, vendere teneantur ad petiſſum, & medium petiſſum ſigillatum, ad fogliettam, ſeu picciolam ſigillatam, & iuſtam, & plenam vſque ad ſummum. Et licitum ſit dictis tabernarijs, & albergatoribus tenere in eorum tabernis, & hoſpitijs vaſa magna cauſa dandi vinum volentibus, dummodo cum eis non vendant, neque menſurent, & quicumque tabernarius, & hoſpitor inuentus fuerit vendere vinum ad alias menſuras, vel non dare eas plenas vſque ad ſummum, vt dictum eſt, condemnari debeat pro quolibet, & qualibet vice per D. Poſteſtarem de facto in xx. ſol. den. Et quilibet poſſit, & debeat accuſare eos, & credatur ſacramento accuſatoris cum vno alio teſte iurato, & habere debeat dictus accuſator medietatem banni, ſiue condemnationis. Quam condemnationem dictus D. Poſteſtas nulla exceptione, aut excuſatione audita ſolui faciat de facto in cippum Communis, ſcripturæ omni ſolennitate omiſſa, & ſine aliqua diminutione, appellationibus tamen ſemper ſaluis. Et accuſatione de prædictis data, & recepta in continenti præſtito iuramento accuſatori, & teſti facere, & pronunciare ipſum, vel ipſos accuſatos capere, vel capiendos, & detineri, & compelli facere ad ſoluendum. Saluo quòd ſi fideiuſſores dederint, reſaſſerint. Et nihilominus aſtringantur ad ſoluendum dictam iam poenam. Præterea nullus albergator, vel tabernarius debeat poſt tertium ſonum campanæ Communis, quæ pulſatur de ſero poſt cuſtodiam Terræ Montis Noui vſque quo pulſatur de mane pro die, vendere vinum, vel date bibere alicui in domo, vel extra domum, niſi ſi ibi hoſpitatus. Et qui contrafecerit, compellatur per D. Poſteſtatem, vel eius officialem ſine aliqua condemnatione ſoluere nomine poenæ xx. ſol. den. & emptor, ſiue venditor in x. lib. den. antequam diſcedant de Palatio Communis. Et cuſtodes noſtris contraratum teneant illos accuſare, & denunciare, quorum ſacramento credi debeat, & ſtari ſine aliqua alia probatione. Præterea nullus albergator, vel tabernarius, vel aliquis alius audeat aquam mittere, vel mitti facere, vel aquam vitæ poni, vel aliquam aliam aquam in vegetibus vini, quod vendat, vel vendi facit, poena, & banno xxv. lib. den. Et quilibet poſſit accuſare, cuius banni medietas ſit Cõmunis, & alia accuſatoris. Et quòd nulla perſona audeat, vel præſumat apportare, vel conducere aquam ab alia parte cauſa mittendi in aliquam vegetem vini, quod vendatur, vel vendi debeat ad minutum, & quicumque inuentus fuerit apportare, vel aſportare, ligetur ad cathenam Communis, & ibi ſtet ligatus per vnam diem, & poſtea ſuſtigaretur. Et præſumatur apportans aquam apportare cauſa mittendi in vinum prædictum, ſi apportauerit in barile, vel barilibus ad aliquam tabernariam. Et tabernarius præſumatur aquam immiſſe in vino prædicto, ſi viſus fuerit de nocte clauſis hoſtibus tabernæ aquam habere, vel tenere in taberna prædicta in dictis vaſibus. Sed teneantur dicti Tabernarij, & hoſpitatores dictum vinum dare, & vendere purum ſine aliqua alia admixtione, & cum menſuris iuſtis, & aequalis, & bullaris bulla Communis Montis Noui per ſuperſtites bullarum vſque ad ſummum. Quas menſuras ſcilicet petiſſum, medium petiſſum, fogliettas, & picciolas bullatas bul-

tas bulla Communis habere debeat, & tenere in eorum tabernis, & locis, in quibus est vinum, quod venditur per eoldem, & retinere possint in dictis tabernis, & locis, in quibus locis venditur uinum, alias mensuras, & vasa licet non bullatas, in quibus ut supra dent vinum hominibus, & personis, dummodo illae mensurae, & vasa sint maioris tenore, & capacitatis, quam sit petitis iustus. Possint etiam habere vasa, quae uoluerint pro aqua retinenda, dummodo sint maiora petito. Et quod dicta uasa in die, uel in sero antequam immitantur, dicti reponant in tabernis, in platea, seu strata euacuare teneantur. Qui uero dictas mensuras dicto modo non habuerit, uel alias mensuras, & uasa in dictis tabernis, uel locis habere, repertus fuerit, uel tenere, ut supra dictum est, compellatur, & incontinenti sine aliqua condemnatione pro qualibet mensura, & vice qualibet ponere in cippum Communis Montis Noui x. sol. def. sine aliqua remissione. Præterea non possint, uel debeant dicti tabernarii, uel albergatores vendere aliquod vinum admodum, nisi pro eo præcio, quo eis bullatum fuerit, & ordinatum per superstites Communis Montis Noui, uel alios officiales, ad quos prædicta spectant. Et nullus vendens oleum, uel carnes salitas ad minutum debeat vendere carnes serofæ, pro porco masculo, uel oleum forte, siue acutum produlci, uel vinum vinum pro alio, & qui contrafecerit, condemnatur pro quolibet, & qualibet vice in centum sol. def. & credatur sacramento accusatoris cum dicto uinum restis iurati. Et præfati olei venditores habere debeant quartum, medium, quartum, fogliettam, & picciolam, cum quibus uidentur oleum, & dictas mensuras iustas, approbatas, & bullatas bulla Communis Montis Noui. Et non liceat eis tenere, uel habere, uel uti in eorum stationibus alijs mensuris. Qui uero contrafecerit uendendo cum alijs mensuris, uel tenendo alias mensuras, quam dictum sit, puniatur in x. sol. def. pro quolibet, & qualibet uice. Et D. Potestas compellere debeat dictos uenditores, & eorum quemlibet, ut habeant, & teneant mensuras Communis. Et qui repertus fuerit non habere, soluat pro banno xx. sol. def. pro quolibet, & qualibet uice, & qualibet mensura. Præterea dicti uenditores non debeant, nec aliquis eorum per se, uel aliquam interpositam personam modo aliquo ponere, uel mittere in oleo, quod uendunt, uel uendant, seu uendere debent aquam, uel mel, uel aliquem alium liquorem, nec dolum, uel fraudem committere in eorum arte, & qui inuentus, uel probatus fuerit contrafacere, uel fecisse, puniri debeat, & condemnari in centum sol. def. pro quolibet, & qualibet uice. Et ad hoc ut omnia, & singula melius, & efficacius obseruentur per dictos albergatores, & tabernarios, & dictos uenditores olei, & carniū salutarum, debeat prædicta procurare singulis hebdomadis officialis D. Potestatis, & Communis Montis Noui, & per secretos denunciatores, & accusatores eligendos tam de terrigenis, quam de forensibus per D. Potestatem, & officiales Communis, quorum milites, & officialium dicti credi debeat cum uno teste iurato. Aliorum etiam denunciatorum credi debeat sacramento cum uno teste iurato in omnibus, & singulis supra dictis casibus. Et si dictus officialis in prædictis fuerit negligens, condemnari debeat in xxv. lib. def. pro quolibet uice. Præterea non liceat dictis hospitatoribus, uel tabernarijs emere, uel emi facere per aliquam interpositam personam de quartis oliuarum carniū posterioribus, nec pisces marinos, nec carnes syluestres, nec pullos, nec casum, nec oua, nec anseres ante tertiam in terra Montis Noui, uel eius districtu. Et qui contrafecerit in aliquo de supra dictis capirulis teneatur soluere pro banno pro quolibet uice x. sol. In super non possint, nec debeant dicti hospitatores, & tabernarii dare comedere, uel bibere alicui de Terra Montis Noui, uel eius territo minori xv. ann. in eorum tabernis, uel hospitij. Et qui contrafecerit, soluat pro banno x. sol. def. & quilibet possit, & teneatur accusare, medietas eius banni sit Communis, & alia accusatoris. Et Potestas teneatur hoc facere procurari per dictos superstites, siue officiales, positos super prædictis, quorum dictis credatur sine aliquo sacramento.

De triccolis, & qualiter eorum artem debeant exercere.

Rub. V.

S T A T V I M V S, & ordinamus, quod triccoli, & triccolæ stent, & stare debeant cum eorum rebus uenialibus in platea Communis Montis Noui ante Palatium separati ab alijs personis, quæ ueniunt ad uendendum suas res, & non miscantur cum eis ex una parte designanda per militem, & officialem Potestatis, nisi proprias apporhecias habuerint, quia tunc in proprijs stare liceat. Et si aliquis triccolus, uel triccola extra locum, uel terminos eis assignatos stare repertus, uel reperta fuerit, in continenti soluere compellatur sine aliqua condemnatione, antequam recedat de Palatio x. sol. def. pro quolibet uice, & quilibet possit accusare. Præterea non possit aliquis triccolus, uel triccola aliquo tempore, uel hora emere, uel emi facere per se, uel aliquam interpositam personam in Terra Montis Noui, nec extra prope dictam Terram ab uno milliari ante horam nonam in die fori, in alijs autem diebus, ante horam tertiam non possint emere.

emere oua, pullos, columbos, caseum, pernice, fasianos, qualias, turtures, anates, anseres, turdes, merulas, lepores, vel alia volatilia, nec poma, nec aliqua res comestibiles pertinentes ad artē tricoloriarū sub pœna, & banno x. sol. pro quolibet, & qualibet vice. Et quilibet possit, & teneatur acculare contrafacientes, & credatur sacramento accusatoris; & habere debeat accusator mediocritatem banni. Quam poenam D. Potestas, & eius officialis in continenti sine aliqua condemnatione de facto antequam contrafacientes secedant de Palatio, & exigere teneantur, & in cippum Communis dictas pœnas ponere. Saluo quod dicti triccoli, vel tricolæ possint emere poma existentia super arboribus infra confines prædictas sine pœna. Præterea non possint, nec debeant dicti triccoli, vel tricolæ aliquibus diebus fori aliqua hora ante nonam emere in platea, seu foro, vel exire de Terra Montis Noui causa emendi res prædictas, nisi post horam nonam Qui verò inuenti, vel probati fuerint contrarium facere, vel fecisse compelli debeant ad soluendam poenam prædictam quemadmodum inuenti, vel inuentæ fuissent emere, vel emisse contra formam præsentis statuti. Ac etiam non possint, nec debeant triccoli, vel tricolæ, vel aliqui eorum, nec etiam aliqua alia persona occultè accipere, vel tenere in eorum domibus, vel panerijis, vel banchis, vel in alio loco pernice, anates, anseres, quales, turtures, pullos, columbos, oua, caseum, aues, vel aliqua comestibilia ad tricoloriarum pertinentia, nec dictas res videri exceptis dictis rerum prædictarum, & eorum famulis, quibus prædictas res tenere, & vendere liceat prout eis placebit. Et si contrafecerit, soluere cogatur in continenti sine aliqua condemnatione, antequam secedat de Palatio pro qualibet vice sol. xx. Præterea non possint neque debeant dictæ tricolæ in platea dicti Communis filare, vel aspare, vel depanare sub pœna x. sol. pro quolibet, & qualibet vice, & quilibet possit eas accusare, & teneatur in secreto, Cuius banni duæ partes sint Communis, & alia accusantis. Insuper dictus D. Potestas, & eius officialis teneantur, & debeant vinculo iuramenti duabus vicibus vel tribus in hebdomada prædicta omnia, & singula procurare, & inquirere contra dictos triccolas, & tricolæ, ne eis vetita faciant, & mittere familiam ipsius ad domum tricolorum, & tricolorum, & ipsos rimari facere, si aliquod vetitum in ea tenent contra formam præsentis statuti, & si quod in ea vetitum habere reperti, vel repertæ fuerint, illud videri facere pro Communi, & nihilominus eas, vel eos, & eorum quemlibet compellat ad soluendum Communi poenam prædictam. Teneatur etiam dictus D. Potestas, & eius officialis ponere secretos accusatores, & denunciatores, qui dictos triccolas, & tricolæ debeant denunciare eis, quando faciunt vetita, vel exercent. Quorum secretorum sacramento credatur contra dictos triccolas, & tricolæ, & habere debeant tertiam partem eius banni, quod soluerint dicti triccoli, & tricolæ, & Commune duas partes, & teneatur credentia de prædictis. Teneatur etiam, & debeant de omni putredine, & concimine mundatam tenere viam poena v. sol. Præterea non possint, neque debeant dicti triccoli, & tricolæ, nec etiam paniuendulæ, neque alie aliquæ personæ stare, vel tenere in dicta platea Communis crinos, gabbias, vel aliquas alias res, & quando campana Communis pulsatur ad martellum occasione alicuius rumoris poena centum sol. defi. pro quolibet, & qualibet vice. De quibus omnibus supra dictis D. Potestas, vel eius officialis teneantur facere executionem de facto sine aliqua fideiussione, vel condemnatione, antequam recedant de Palatio, confitito supra dictos triccolas, & tricolæ deliquisse.

De paniuendulis, & eorum arte, & qualiter eorum artem debeant exercere. Rub. VI.

STATVIMVS, & ordinamus, qd paniuenduli id est, panem facientes ad vendendum, bene coctum teneantur continē panem facere ad vendendum, & studiatum ad pondus eis datū per officiales Communis Terræ Montis Noui, vel dandum ponderatum cum statera bullata bulla Communis, & non aliter debeant vendere. Et teneantur omnes paniuenduli, & volentes facere panem venalem se facere scribi singulis annis per Notarium D. Potestatis in vno quinterno Communis, in quo omnes sint scripti. Qui semper debeat esse apud scrinium dicti Communis, & si aliquis paniuendulus in aliquo de prædictis contrafecerit, soluat pro banno pro quolibet, & qualibet vice xx. sol. & possint dicti paniuenduli stare ad vendendum panem per Terram Montis Noui, vbicunque eis placuerit, dummodo faciant, & vendant panem, vt dictum est. Et debeat quilibet paniuendulus, habere panem bullatum bulla Communis Montis Noui, & supra panerium panis vnā toaliā albam, & pulcrā, cum qua teneant cooperire panem, & vnum baculum in mann cum quo panem tēgat, & volentes emere, cum dicto baculo tēgere possint poena, & banno cuilibet tangenti cum manibus, & ipsis paniuendulis, si dictum baculum, & toaliā non habuerint v. sol. pro qualibet vice. Et prædicta omnia procurentur per D. Potestatem Montis Noui, vel eius

eius officialem, & si aliquem inuenerit contrafacere in prædictis, vel aliquo prædictorum de facto sine aliqua condemnatione soluere compellat poenas prædictas. Et si dictus Potestas, vel eius officialis fuerint negligentes in aliquo prædictorum, condemnari debeant per Syndicatores in x. lib. den. tempore Syndicatus. Insuper Notarius, uel officialis D. Potestatis teneatur bis in hebdomada ire, & in mari prædictæ Terræ Montis Noui, si dicti paniuenduli habent, & tenent de eorum pane in eorum banchis, & canistris ad sufficientiam, & ipsum panem ponderari facere, & uidere, si est iusti ponderis, secundum modum, & formam eis datum, & assignatum per dictos officiales, uel ciues deputatos ad modum panis dandi ordinandum, & affectandum. Et si quid inuenerint non iusti ponderis, ipsum rumpere, & incidere, & dare pauperibus, & captiuis, qui sunt, in carceribus Communis Montis Noui, & soluere debeat contrafaciens, cuius panes erunt, pro quolibet pane duos denarios statim sine aliqua condemnatione. Et sit præcisum. Qui ciues, & deputati super modo, & affectu prædicto eligantur per DD. Priores, & consilium prout, & quando eis videbitur, officio ipso duraturo, prout fuerit ordinatum, & modus, & affectus fiat tempore cuiuslibet prioratus secundum communem currentem frumenti valorem, nisi secus per Reuerendissimum prouincialem Rectorem fuerit determinatum.

De laboratoribus terrarum, & qualiter eas debeant laborare.

Rub. VII.

STATVIMVS, & ordinamus, quod quilibet laborator terrarum, qui acceperit, & conduxerit ad laborandum terram à quocunque existente in Terra, & districtu Montis Noui à aliqua persona, teneatur ipsam terram bene, & legaliter fulcare, laborare, & colere singulis bonis, & congruis temporibus, prout quilibet bonus, congruus, & sollicitus laborator facere debet, rumpendo, frangendo, remenando, & seminando eam de bono, & puro frumento, & omnes segetes, quæ erunt in dicta terra mudare debeat, & purgare teneatur, quotiens opus fuerit de malis horbis, sub poena xl. sol. den. Et nihilominus teneatur domino possessionis ad emendationem damni, & interesse. Et Potestas, vel officialis Communis Montis Noui teneatur compellere, omni iuris ordine, & solemnitate omittis, dictum laboratorem ad soluendum ipsi locatori, seu domino, vel possessori dictæ Terræ dictos xl. sol. & ad satisfaciendum suum damnum, & interesse pro qualibet tornatura Terræ infra decem dies, connumerandos à die condemnationis faciendæ de labore prædicto. Et dictus locator, siue dominus, seu possessor dictæ rei locatæ, vel ad laboritium concessæ, tenere fructus in se debeat, si qui erunt in ipsa terra; & si non erunt, damnum sit, & esse debeat in arbitrio domini, vel possessoris terræ prædictæ, vel dimidia fructuum in ea existentium, vel extinctionem prædictam. Teneatur etiâ quilibet laborator possessionis, vel terræ alterius primò laborare possessiones, seu terras conductas, vel quocunque modo ad laboritium acceptas, quàm suas proprias, vel communes, & fructus ex eis primò recolligere, quàm fructus possessionum suarum, & partem, contingentem ipsius locatoribus, vel dominis, seu possessoribus terrarum consignare, & portare ad locum inter partes destinatum, seu conuentum. Et si aliquis laborator, vel conductor contrafecerit, puniatur pro quolibet, & qualibet vice, & qualibet tornatura terræ in xl. sol. den. & tantundem teneatur dare domini, vel possessori possessionis prædictæ pro emendatione damni sui, si iurare voluerit in tantum damnum fuisse propter prædicta. dum tamen ipsi laboratori remaneant omnes fructus prædicti. Præterea teneatur quilibet laborator primò omnes terras per eum conductas, vel acceptas ad laborandum, laborare, & colere (ut dictum est) antequam locet, vel vendat operas Rouum, uel suas, aut alienas possessiones labore, quoniam prior in tempore, potior est in iure. Et qui contrafecerit, condemnari debeat per D. Potestatem, pro quolibet, & qualibet vice in xx. sol. & de hoc credatur sacramento eius, qui dictas possessiones, vel terras locauerit, seu ad laboritium concesserit dicto laboratori, qui alienas possessiones, uel terras conduxit, vel accepit, ad laborandum, siue ex inde factum fuerit instrumentum, siue non. Anre verò tempus conductionis completum, pendentes fructibus in dictis possessionibus, vel terris, si amplius eas noluerit laborare, teneatur denunciare domino, siue locatori, vel possessori ipsarum quod de cætero eas non intendit laborare, alioquin videatur, intelligatur, & censetur auctoritate præsentis statuti ipsas possessiones, & terras re conduxisse pro tanto tempore, secundum quod primo conduxerat, vel acceperat ad laborandum, & eodem modo locatori, seu domino, vel possessori earum, teneatur, & obligatus sit in omnibus, & per omnia, ac si verè per instrumentum re conduxisset cum hisdem pactis, & conventionibus prædictis, & inter ipsas partes initis in prima, si dicto locatori, uel domino, seu possessori, & suis heredibus placuerit. Teneatur etiam quilibet, qui alienas acceperit possessiones ad laborandum tempore messium, cum fructus secantur, vel carpuntur, si locatori, vel domino, aut possessori earum placuerit, diuidere, & partiiri coua, & fasciculos fructuum, & segetum prædictorum, & de eis facere duas partes, vel tres, prout

prout habuerit, & dare electionem eis, qui eas locauerit, vel aliter, vt supra cōcesserit ad laborandum, vel suo nuncio, vel suis hæredibus capiendi, & accipiendi, quam eis de dictis partibus placuerit. Teneatur præterea quilibet laborator, si voluerit metere, omni die facere fieri metas, & connumerare ipsa coua, seu fasciculos, quos fecerit metere, & secare illa die in præsentia locatoris, vel domini, seu possessoris, vel sui nunciij, ita quot coua, seu fasciculi non remaneant de nocte per campum non compositi, & non numerati, vt supra. Insuper teneatur quilibet laborator, cum voluerit portare coua, vel fasciculos ad areā, causa triturandi, vel blada de area extrahere, vel ipsa coua de metis non amouere, vel caricare, nec eas triturare, nisi locator, vel dominus, aut possessor possessionis prædictæ, vel eius nuncijs fuerit præsens, vel nisi fuerit de voluntate locatoris, seu domini, vel possessoris dictorum bonorum, vel hæredum suorum. Et si aliquis laborator contrafecerit, in aliquo de prædictis casibus condemnari debeat Cōmuni Montis Noui per D. Potestatem pro quolibet, & qualibet vice, in centum sol. den. Et nihilominus locator, vel dominus, seu possessor, vel suis hæredibus teneat ad emendationem damnorum, & interesse ipsius, vel suorum hæredum declarandum sacramento. Vltcrius teneatur quilibet laborator, cū voluerit extrahere frumentum, siue aliqua blada de area, illud, vel illa extrahere cum mensuris, & partem contingentē de dictis possessionibus frumenti, vel alicuius bladi, portare ad domum ipsius locatoris, seu domini, vel possessoris, vel suorum hæredum sine aliquo cabalicio, vel mercede. Insuper possit, vel debeat aliquis laborator, vel cōducitor alicuius possessionis, seu terræ ad laborandum, petere ab aliquo domino, vel locatore, vel possessore possessionis, vel terræ aliquod instrumentum ad laborandum, vel causa laborandi in possessionibus, vel terris prædictis, nec de fructibus eorum accipere, nisi prout superius dictū est. Et si dominus, vel possessor, aut locator aliquarum possessionum, vel terrarum contra formam præsentis statuti, vel alicuius capituli pactus fuerit cū conductore, vel laborator ipsarū, q. aliter laboret, vel aliter fiat de fructibus, quam in præsentis statuto contineatur, talia pacta, vel conuentiones, vel stipulationes, aut promissiones ipso iure non teneant, quantumcunq; renūciatum fuerit beneficijs præsentis statuti, & sint omnia ipsius laboratoris, vel cōducitoris bona auctoritate præsentis statuti dño, vel possessori, vel locatori dictarum possessionū, seu terrarum, & hæredibus ipsius pro conseruatione omnium supradictorū tacite obligata. Addentes, q. arbores in ipsis possessionibus, & terris existentes cōgruis tēporibus vangare, & cultuare debeant ipsi laboratores pœna v. sol. pro quolibet, & qualibet arbore, & vice qualibet, quā conitafatum fuerit. Et nihilominus damnum, & interesse ipsi locatori, seu domino, vel possessori, suisq; hæredibus emendet suo sacramento extimandū. Ac etiam expresse mandantes, q. nulli statuto in volumine statutorum Montis Noui posito pro desuetudinem valeat derogari, sed semper duret, & durare debeat omnimodē in suo robore, & firmitate. Et nullus Potestas, vel officialis audiat, vel admittat allegantem, vel exceptionantem aliquod statutum abijisse in desuetudinem villo modo, sub pœna x. lib. pro quolibet, & qualibet vice.

De laboratoribus vinearum, & cannetorum.

Rub. VIII.

S T A T V T V M, & ordinatum est, quod quilibet, qui cōduxerit, vel acceperit quoquo modo aliquam vineam, vel cannetum ad laborandum ab aliquo, illam, & illud teneatur laborare, & bonis, & congruis temporibus scilicet potare, ficcare, leuare cum cannis, vel palis ligare, palmare, propaginare, & inuiscare, & ipsā vineā, & cannetum bene vangare, & sappare, congruis temporibus, & clausam, & clausum tenere, & prædicta laboreria facere teneatur, & antequā illa faciat in suis vineis, vel cannetis. Teneatur etiam quilibet laborator, qui conduxerit, vel acceperit aliquā vineā, vel cannetum ad laborandum ipsā ad vōluntatem locatoris, vel domini, seu possessoris, & ipsius hæredum vindemiare, & vvas colligere, & medietatē vini puri, & aquatitij locatoris, seu domino, seu possessori dare, aut illam partem, de qua cōcordes erunt ad inuicē, & canales, & capitellos ad dictam vineā portari facere expensis conductoris, & locatoris videlicet pro medietate vtriusq; & vinū expensis ipsius conductoris ad domum, seu caneuā locatoris, vel domini, seu possessoris portare, vel portari facere infra secundā diem postquā fuerint canales plenæ vuis vindemiatis, saluō si pactū aliter erit inter ipsos. Et si aliquis laborator prædicta omnia, & singula laboreria facere cessauerit, vel recusauerit, condemnari debeat pro quolibet, & qualicet vice, & quolibet labore rio, nō sic facto, in quinque solidis pro qualibet vangatore vineæ, & quolibet vangatore canneti, & in emēdatione domini damni, vel possessori, siue locatori, vel hæredibus ipsius secundum, quod declarabitur sacramento ipsius locatoris, vel domini, taxatione prius facta per iudicem, seu Potestatem Montis Noui, & nihilominus habere debeat locator, vel dominus, seu possessor medietatem vini, existentis in vinea prædicta. Hoc addito, quod si laborator non ligonizauerit vineam conductam debito, & congruo

tempore, secundum laudabilem consuetudinem: videlicet per totum mensem Iunii quantumcumque cætera laboreria benefecerit, idem laborator non habeat, nec habere debeat, nisi tertiâ partē vini, vel minorem, si interesse domini, vel damni maius erit. Et q̃ pro prædictis omnia bona ipsius laboratoris, & hæredum ipsius, dicto locatori, domino, vel possessori, hæredibusq; suis sint, & esse intelligantur huiusmodi statuti auctoritate obligata pro toto eo, quod de beretur locatori, domino, vel possessori. Præterea nō possit, nec debeat aliquis laborator, qui aliquā vineam, vel cannetum conduxit, & accepit ad laborandū, alteri laboratori, vel cuicunq; personæ, in requisito domino, vel possessore ad laborandum locare, nec etiam ali quid feminare in vacua vinea, vel passuris sine expressa licentia domini, vel locatoris, possessoris: & si cōtrafecerit, condemnari debeat per D. Potestatem Montis Noui pro qualibet vice in x. lib. & locatio prædicta non valeat. Vltcrius teneatur, & debeat quilibet laborator canneti alterius cannas incidere, & facies de eis facere in præsentia locatoris, vel domini, aut possessoris, vel hæredum ipsius, vel sui nuncij, vel salte illis requisitis. Et si aliter fecerit, condēnari debeat pro quolibet prædictorum, & qualibet vice Cōmuni Montis Noui per D. Potestatem eiusdem in xx. sol. den. & nihilominus ad restitutionem, & emendationem damni locatori, domino, vel possessori teneatur: de quo damno dari debeat, & credi sacramento ipsius locatoris, dñi, vel possessoris, & eius hæredum. Insuper teneatur quilibet laborator vineæ, vel canneti, si amplius in conductione persistere noluerit, dicere, & protestari, domino, possessori, vel locatori, vel suis hæredibus per tres menses ante, se de cætero ultra suæ conductionis tempus nolle vineam, vel cannetum prædictum laborare. quod si facere recusauerit, præsumatur auctoritatē præsentis statuti ipsum laboratorē vineæ, vel canneti pro tanto tempore, quanto prius conduxerat, reconduxisse, sub his modis, pactis, & conuentionibus, de quibus, à principio inter eos. Et perinde habeatur, ac si expressē reconduxisset, si domino, vel possessori, aut locatori placuerit. Et non possit modo aliquo, vel ingenio per pactum etiam expressum huic statuto, vel alicui capitulo ipsius per dominum, vel possessorem, vel locatorem alicuius vineæ, vel canneti renunciari, quod aliter laborentur, vel fiat, vel de ipsius, vel ipsorum fructibus quàm supra dictum est. Et si contrarium fieret, ipso iure non teneat pactum, vel renunciatio, etiam si in stipulatione fuerit deductum. Ac etiam statuimus, & ordinamus quod nullus habitator Terræ Montis Noui, vel eius territorij audeat, vel præsumat conducere, vel accipere ad laborandum aliquas possessiones cuiuscunque personæ positas in districtu dictæ Terræ Montis Noui, quæ non sint tales personæ, quæ ad plenam iurisdictionē subiaceant nostro Communi, aut de ipsis possessionibus non soluantur gabelle, siue onera, seu datine, & salaria dicto Communi Montis Noui, & ipsius Potestati, nisi prius satisfecerit, & fideiussores præstet idoneos ille talis conductor massario Cōmunis Montis Noui de soluendo Communi omnes, & singulas collectas, & datiuas impositas, & imponendas per dictum Communem pro extimo dictæ possessionis posite in districtu Terræ Montis Noui, & toto tempore, quo laborabit, & tenebit eam. Et si aliquis contrafecerit conducendo, vel accipiendo aliquam possessionem positam infra districtum Montis Noui ad laborandum, vel ad laboritium accipiendum aliquam possessionem, non respondendo ad plenam iurisdictionem, dicto Communi, non præstita satisfactione prædicta, condemnari debeat Communi prædicto per Dominum Potestatem in viginti quinque solidos den. pro quolibet, & qualibet vice, & quilibet possit accusare, cuius condemnationis medietas sit Communis, & alia accusatoris. Et nihilominus pro extimo dictæ possessionis quousq; laborabit eam dicto Communi soluere compellatur omnes, & singulas collectas, & onera subire, saluis pactis ipsorum contrahentium habitis inter ipsos contrahentes, quæ pacta præiudicant inter eos, & seruentur, Non tamen præiudicant in aliquo Communi quantum ad prædicta. Et hoc statutum non intelligatur in, & de possessionibus, Ecclesiarum, & Clericorum, & aliarum personarum exemptarum de iure Communi. Nec possint dicti laboratores de conductis, vel acceptis vineis, uvas accipere ante vindemiam cum calathis, similiter, nec alia poma, vt puta persica, & ficus sine domini licentia, si arbores dictarum ficuum cultiuauerunt, & laborauerunt. Aliàs autem, nihil onus, nihil licentia, nec etiam uvas tempore vindemiarum asportare causa suspendendi, seccandi, vel conseruandi, nisi domini licentia præcedente. Siquis autem contrafecerit, puniatur vice qualibet in xx. sol. & nihilominus damnum domino refarcire teneatur sacramento ipsius domini extimandum.

De festiuitatibus custodiendis.

Rub. IX.

ITEM statuimus, & ordinamus, quod nulla persona, tam masculus, quàm femina laboreat, vel aliquod laboritium faciat, seu fieri faciat in dicta Terra, seu territorio Montis Noui in diebus dominicis, festiuitatibus S. Mariæ semper Virginis Beatorū Apostolorū Dei Sanctorum de xij. In festo Corporis Iesu Christi

Christi, in die Veneris sancti, Dominice Resurrectionis D. N. Iesu Christi, cum duobus diebus sequentibus, in festis Pascatis Pentecostis, in festo Ascensionis D. N. in festiuitate S. Lucie, S. Marci, S. Mathei, & S. Ioannis, Euangelistarum D. in festo sancti Nicolai, sancti Blasii, sancte Catherine, sancti Francisci, & sancti Augustini, & Inuentiois S. Crucis, & in festiuitatibus omnium aliarum Ecclesiarum, quarum vobula sita sunt in Terra Montis Noui, & eius territorio. In festo omnium Sanctorum, in festo Natiuitatis Domini cum duobus diebus sequentibus, in festo Circumcisionis Domini, in festo Pascharis Epiphaniæ, sed ipsas festiuitates omnimodo custodire teneantur, poena cuiuslibet contrafaciendi pro festiuitatibus duntaxat D. N. Iesu Christi, & Beate Mariæ semper Virginis sol. x pro quolibet, & qualibet vice. In alijs vero festiuitatibus soluat vice qualibet quinque sol. Excepto q̄ in dictis festiuitatibus, præterquam in diebus Dominicis, festo omnium Sanctorum, Natiuitatis Domini, in festo Pascharis Resurrectionis, Ascensionis D. in festo Corporis Christi, & in festiuitatibus S. Mariæ semper Virginis, licitum sit cuiuslibet apportare farinam à molendinis, herbam, & rodimen, sufficiens pro bestiis pro illa die, siue serò tantum, & aquam in fomerijs, granum, vinum, linum à flumine, canales portare, & reportare, ligna pro domibus ire cum mercantijs de vna Terra ad aliam, & de eis reuerti. Sit licitum in omnibus festiuitatibus supradictis cuiuslibet ferre aquam, & rondimen in dorso, & cuiuslibet reuerti cum mercantijs. Liceat etiam impune reportare, etiam super bestiis pannos lauatos vbicunque, & vndecunque. Item custodiatur dies festiuitatis sancti Lodouici de mense Augusti, quia sic reformatum per generalem consilium, cum milites ea die vellent per vim introire in Terram Montis Noui.

Quòd quilibet teneatur in Terra Montis Noui, vel eius territorio facere hortum. Rub. X.

STATVIMVS, & ordinamus, q̄ quilibet terrigena, & habitator Terræ Montis Noui, qui habitat in dicta Terra, teneatur omni anno facere, vel fieri facere tantum hortum, quantum sufficiat duobus vangatoribus vna die ad fodiendum, siue ad vangandum ad minus poena xl. sol. defi. pro quolibet contrafaciende. Et de prædictis teneatur inquirere Potestas Terræ Montis Noui ad minus bis in anno videlicet de mense Aprilis, & de mense Septembris. Possit, & debeat inquirere de prædictis officialis dicti Domini Potestatis, & repertos culpabiles de prædictis punire in prædicta poena. Et Potestas, si negligens fuerit in prædictis, incurrat in poena x. lib. de sua salario tenendarum pro quolibet vice.

De mercatoribus pannorum lini, & lanæ, & cuiuscunq; generis mercantiæ, & de campforibus, fœneratoribus, & mutuantibus monetas. Rub. XI.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd mercatores pannorum lanæ, & lini, & cuiuslibet alterius generis negotiationis, teneantur, & debeant, & maxime in die fore tenere earum, & cuiuscunq; eorum stationes apertas, & vendere, cambiare, & ponderare, & mutuare quibuscunq; volentibus; Hoc sanè intellecto, quòd in nullo casu aliquòd capitulum alicui statuti vendicet sibi locum, vbi vsura exercere per mittit, videtur. Retinere, & habere passus debeant cum quibus panni mensurentur, bilancias, stateras, & pondera, cum quibus ponderentur floreni, & alie monetæ, ac etiã alia pondera necessaria. Quæ mensuræ, & pòdera sint iustæ, & iusta, & æqua, & æquatæ, ac etiam æquata, cū mensuris, & ponderibus Cōis, & bonam monetam de auro, & argento, grandem, & paruam dare, & soluere omnibus ab eis, eumentibus, & cambianiibus eorum monetam, poena c. sol. pro quolibet vice, qua fuerit contrafactum, & pro eo valore, quod valet. Nec liceat dictam monetam mutari, minui, vel augeri in precio sine aliqua licentia D. Potestatis, & DD. Priorum, & Concilij generalis eiusdem Terræ Montis Noui, poena centum sol. pro quolibet, & qualibet vice. Bonam autem monetam non liceat dictis mercatoribus campforibus, vel aliquibus alijs personis, siue fuerit moneta grossa de argento, vel aurea, siue minuta, eam refutare, vel reculare, sed eam accipere secundum valorem ipsius, sub poena centum sol. pro quolibet, & qualibet vice, & credatur sacramento accusatoris. Et possint dicti mercatores pannorum, & campfores in eorum banchis ante stationes, & domos, liberè sine aliquo datio soluendo Cōi retinere, sicut nunc habent. Possint etiam cogi omnes, & singuli mercatores, campfores, seu mutatores per D. Potestatem, vel suos officiales, corā quibus aliqua qua sitio verteretur de aliquibus rebus, vel quantitatis datis, vel receptis per eos ab aliquibus, vel per aliquos ostendere, vel ædere libros, & codices suarū rationum, quibus credi debeat contra eos, nō tamen contra alios pro eis. Ad quam additionem faciendam cogi debeant modis omnibus, quibus dictis Potestati, & officialibus uidebitur conuenire, vt magis veritas elucescat.

De cimattoribus, & eorum ſalario, & mercede.

Rub. XII.

STATVIMVS, & ordinamus, q̃ omnes cimattores pannorum, ſi fuerit valoris octo ſol. ab inde infra non accipiant vltra ſex denarios pro quolibet braccbio. Si verò fuerit valoris nouem ſol. & ab inde ſupra, vſq; ad xx. ſol. non accipiant vltra octo deñ. pro quolibet braccbio. Si verò fuerit valoris xxj. ſol. & ab inde ſupra vſq; ad vnum ſlorenũ cum dimidio, non accipiant vltra xij. deñ. Si verò fuerit valoris duorum ſlorenorum, vel circa, tunc habeant vnum bonoſ. pro braccbio, & non vltra.

De marifcalco, qui inchiodauerit equum, vel aliam beſtiam, quam ferrauerit, qualiter teneatur cum, vel eam ſuis ſumptibus medicare.

Rub. XIII.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd ſi aliquis marifcalcus ferrando aliquam beſtiam inchiodaue- rit, ipſam teneatur, & debeat ſuis ſumptibus medicare, & ad damnum, & intereſſe eius, cuius be- ſtiam inchiodaue- rit.

De Specarijs, & alijs, qui tenent careos, vel candelas ad vendendum, qualiter eorum artem debeant exercere.

Rub. XIII.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd omnes, & ſinguli Specarij, & qui tenent candelas, & careos ad vendendum, & qui dictam artem exercent, teneantur, & debeant dictam artem bene, & legaliter exercere, & de bonis rebus, & ſpeciebus dare iuſto precio, & cum iuſtis ponderibus, & menſuris, & non dare vnam ſpeciem, vel rem pro altera: & qui contrafecerit, puniatur pro qualibet vice in c. ſol. deñ. Et cum cura de qua faciunt candelas, fabam, ſepum, frumentum, vel quid aliud non miſcere, & q̃ in dictis candelis careis colatis, vel factis ad manus debeant ponere ſtuppinos, & immittere de bombice tantum, & non de alio, ſub pœna x. lib. deñ. pro quolibet, & qualibet vice. Et quilibet poſſit accuſare contrafacientes, & habere debeat medietatem dicti banni. Et q̃ dicti Specarij, vel aliqui, qui dictam artem exer- bunt, non debeant imponere, vel immittere in piperata, vel in conſectis zaſſaramen balneatum, vel mel- lificatum: & qui contrafecerit, puniatur pro quolibet, & qualibet vice in centum ſol. deñ. & quilibet poſſit contrafacientes accuſare, & habere debeat medietatem banni. Et ad prædicta probanda ſufficiat dictum vnus teſtis, qui ſit, vel fuerit de arte prædicta, & conſueuerit dictam artem exercere. Teneatur medicinas, & conſectiones bonas, & legales, & ſine malitia facere, & dolum, & fraudem in eis non com- mittere, ſub pœna x. lib. deñ. & plurium, arbitrio D. Potestatis, conſiderata qualitate facti, & conditione perſonæ: & procurentur, & reuideantur per officiales Potestatis ſingulis menſibus, ſub pœna x. lib. deñ. de ſuo ſalario. Teneantur etiam vendere ſyrupum pro eo precio, quo ordinabitur per inſcriptos ſuperſtites ſub pœna xx. ſol. pro quolibet, & qualibet vice: & quilibet poſſit denunciare, & accuſare, & cre- datur ſacramento denunciatoris, vel accuſatoris, & habeat medietatem banni. Et quilibet Specarius, qui dictam artem exercebit in Terra Montis Noui, teneatur, & debeat ſingulis annis ſemel corporaliter ſa- cramentum præſtare coram Potestate Terræ Montis Noui, & fideiuſſorẽ præſtare dicto Communi de di- cta arte bene, & legaliter exercenda. Et ad prædicta procuranda eligantur per D. Potestatem, & duos ſaltem ex prioribus Communis duo boni, & experti homines de dicta Terra ſi ſunt, vel forenſes, ſi eis vi- ſum fuerit. Quorum officium duret per annum. Qui debeant procurare, quod prædicta obſeruentur, & qui dent modum, & formam dictis Specarijs, pro quanto dare debeant ceram laboratam: videlicet li- bram, & vnciam ſyruppi, & medicinarum: & ſi quos contrafacere inuenerint, denunciare debeant Dom- no Potestati: & credatur eorum dictis, de quolibet prædictorum cum dicto vnus teſtis, & habere debeat tertiam partem omnium condemnationum, quæ ſerent de accuſationibus, & denunciationibus eorum: & ſi fuerint negligentes, vel dolum, ſeu fraudem committerent in dicto officio exercendo, condemnentur pro quolibet, & qualibet vice in x. lib. deñ. Et nihilominus teneatur D. Potestas per inquisitionem pro- cedere contra dictos Specarios, & dictorum artem exercentes, & repertos culpabiles, in prædictis penis punire, & condemnare penis ſupradictis. & ſi dictus Potestas negligens fuerit, tam in eligendo dictos ho- mines, quàm in alijs ſupradictis, condemnentur pro qualibet vice, in xx. ſol. deñ.

Quando

Quando stari debeat relationi officialium D. Potestatis, & quando non. Rub. XV.

STATVIMVS, & ordinamus quòd circa inuentiones ponderum, non bullatorum, & circa fraudem, commissam in dāno minora pondera, vel etiam in dando iunctam de carnibus vnus generis & d carnes alterius, & reliquis spectantibus ad officium officialium D. Potestatis credetur simplici relationi predictorum officialium, faciendæ per eos D. Potestati scribendæ per Notarium dicti D. Potestatis, præterquam circa inflationem carniū, & circa cognitionem carniū minus legitimarum, seu etiam circa cognitionem castratorum, & merchiorum. Et quia cum ipsi, vt plurimum talia non cognoscunt, & decipiuntur in istis, in istis non credatur alicui officiali D. Potestatis tantum, sed demum, si idem cum eo per sacramentum dixerint duo, vel vnus de hominibus deputatis ad ipsas beccarias.

De calzolarijs, pellicciarijs, cartholarijs, & qualiter eorum artem debeant exercere. Rub. XVI.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd omnes, & singuli calzolarij, pellicciarij, & cartholarij, & quilibet, qui artem aliquam de dictis artibus exercebit in Terra Montis Noui, vel eius territorio, debeant dictas artes, & quamlibet aliam, quam exercere voluerit facere, & exercere bona fide omni malitia, & fraude remotis. Et quòd omnes predicti calzolarij, & etiam conciatores coraminis cuiuscunque conditionis existant, singulis annis sacramenta præstare debeant coram D. Potestate, vel eius officiali de arte bene, & legaliter faciendæ, & exercendæ, & quòd dicta coramina non conciabunt, vel aptabunt cum sæpo alicuius bestię, nec sæpum ponent aliquo modo in eis, sed solum cum assungia porci. Et qui contrafecerit, vel fieri fecerit, condemnari debeat pro qualibet pelle, & qualibet groppa spallari, & flancari in xl. fol. def. & quilibet possit accusare, & habere medietatem banni, & alia medietas deueniat in Cōi. Præterea nō debeant, neq; possint aliqui calzolarij, vel qui artem aliquā exercent emere, vel in corū stationibus, vel domibus, vel in aliquo alio loco habere, vel tenere aliqua cōcimina cuiuscūq; cōditionis sint, quæ sint concia, vel aptata cū sæpo aliquo: & qui contrafecerit, condemnetur Cōi Montis Noui pro quolibet, & qualibet vice in centū fol. def. & quilibet possit accusare, & habere debeat medietatem condemnationis. Teneantur etiā dicti calzolarij signare, & vendere solas, & morallare ad modum, & formā Terræ Montis Noui, & nō aliter, poena, & bāno pro quolibet, & qualibet vice xl. fol. Præterea nō possint, vel debeant dicti calzolarij, & pelliparij facere, vel fieri facere aliquā conciam, vel molsam in qua ponatur stercus caninū, vel vbi mitteretur, vel combureretur pes, ossa, vel cornua bestiarū mortuarū in Terra Montis Noui, vel eius territorio, & maximè in domibus in quibus habitant vbi poena trium lib. pro quolibet, & qualibet vice. Præterea non possint dicti calzolarij, cartholarij, vel pelliparij in plateis, vel andronibus dictæ Terræ pelles crudas extendere, pilare, vel scoriare, nec aliquas alias pelles in molsam, vel conciam mittere tenere, vel affaitare, nec ad ferrum trahere, nec aliquam aliam conciam pellium, vel coraminis in aliqua parte Terræ Montis Noni facere præterquam possint dare sal pellibus. Et qui contrafecerit, soluat pro quolibet, & qualibet vice xx. fol. def. Et quilibet possit accusare, & habere debeat medietatē banni. Præterea nō possint, vel debeant dicti calzolarij, pellicciarij, vel cartholarij projicere in Plateis dictæ Terræ, vel alibi intra Terram aliquem putredinē, siue aqua putrescentem, neq; infundere aquā molsæ, calcinæ, vel cinerem alicuius intinctæ. Et qui contrafecerit, pro quolibet, & qualibet vice condemnetur in xl. fol. def. & quilibet possit accusare, & credatur sacramento accusatoris. Liceat tamen dictis calzolarijs, pellicciarijs, & cartholarijs ante eorum stationes tenere sine poena, & banno, & sine aliquo datio, remotis omnibus alijs absibus, & impedimentis vnum discum, siue bancum amplum duobus pedibus sommissilibus tantum, & non vltra.

De magistris mannarij, & murorum, & alijs operarijs, & laboratoribus terrarum, & eorum salarijs. Rub. XVII.

STATVIMVS, & ordinamus, q omnes magistri mannarij, & murorum, & cooperientes domos, gualfarij, marrugij, siue manuales, vel seruitores dictorum magistrorum, & omnes laboratores terrarū, & aliorum manualium quando eorum operas diurnas locare voluerint, teneantur, & debeant ad primum sonum campanæ, quæ pulsatur ad Laudem de mane propter diem, ire ad plateam fori, vel ad alia loca consueta Terræ Montis Noui, & ibi se congregare, & operas locare cuiq; volenti eos cōducere, & esse concordēs cū eis, ita, & taliter, q quādo secunda vice cāpata D. Potestatis, quæ pulsari debet per familiā ipsius propter causam prædictam ante solis ortum, dicti magistri, & laboratores omnes licitatas habeant

suas operas, & incontinenti pulsata dicta campana exire debeant, & recedere de dicta platea, & de alijs locis, in quibus se congregauerint, & ad loca, in quibus laborare debent sine aliquo intervallo ire cum omnibus letellijs, necessarijs ad dictas operas. Et quicumque de dictis magistris, seu operarijs post dictum secundum sonum campanæ in aliquo de dictis locis repertus fuerit non locasse operas suas, si requisitus fuerit, soluere debeat sine aliqua condemnatione de eo facienda pro quolibet quinq; sol. Quos denarios cogi debeat in continenti ponere in cippo Communis Montis Noui sine aliqua remissione. Et officialis D. Potestatis teneatur, & debeat singulis diebus in mane, quibus laboratur, cum aliquibus berruarijs ire ad dicta loca, in quibus dicti magistri, & operarij se coadunant, & quoscunque ibi inuenierit de eisdem post sonum campanæ stare, siue locauerint, siue non locauerint suas operas, eos capi faciat, & duci ad palatium Communis prædicti, & de ipso non permittat discedere donec dictam quantitatem soluant. Et quod si aliquis magister, vel alter de laboratoribus prædictis requisitus fuerit ab aliquo, vt inter sit alicui laborerio, & non habuerit iustum impedimentum in propria persona, vel quia alij primò promiserit laborare, & reculauerit laborare pro eo, qui cum requisierit, soluar pro banno, & qualibet vice quinque solidos, & sequenti die cogatur esse laborerio prædicto ad ibi laborandum, si illi cuius fuerit, placebit, & illud semper bona fide facere teneatur. Præterea teneatur quilibet magister, & quilibet de prædictis laboratoribus, vel operarijs, postquā inceperit laborare in aliquo opere, vel laborerio alicuius, illud continuato tempore, sine intervallo complere, & operari cum eo, nec ad aliquod aliud laborerium ire donec primum laborerium compleuerit, dum tamen ille, cuius est primum laborerium, necessaria pro complendo dicto primo laborerio dictis magistris, vel operarijs, aut laboratoribus administret. Magistri verò, vel laboratores, & alij operarij, qui contrafecerint, condemnari debeant pro quolibet, & qualibet vice per D. Potestatem Terræ Montis Noui in x. sol. deñ. Et nihilominus cogantur ad applicandū laborerium prædictum. Salaria verò, & mercedes dictorum magistrorum, & manualium, operantium dictam artem, seu dictas artes habere debentium infra scripto modo taxentur: videlicet quilibet magister, siue fuerit magister mannario, vel murorum, idest qui locauit suas diurnas operas à Kalen. Octobris vsq; ad festum, seu diem Cathedræ S. Petri, pro quolibet, & qualibet die accipere possit quatuor bononenos, & non vltra. A die autem Cathedræ S. Petri vsque ad medium mensem Maij, v. bononenos accipere possit. A medio verò mensis Maij vsq; ad Kalen. Octobris, septem bononenos habere possit, & non plures. Manuales verò dictorum magistrorum dictis temporibus, tertiam partem minus, quàm dicti magistri habere debeant, & non plus dictis temporibus. Laboratores verò terrarum, vinearum, & aliarum possessionum, & collectores oliuarum, à Kalendis mensis Nouembris, vsque ad diem cathedræ S. Petri, non possint accipere vltra sex solidos pro quolibet, & qualibet vice. A die autem cathedræ Sancti Petri, vsq; ad medium mensem Maij, non possint accipere vltra quatuor bononenos. A medio verò Maij, vsque ad Kalendas Augusti non possint accipere vltra septem bononenos. A Kalendis Augusti, vsque ab Kal. Nouembris, non possint accipere vltra quatuor bononenos pro quolibet, & qualibet die. Si quis autem contrafecerit, tam ipse dans vltra dicta determinata precia, quàm accipiens, puniantur pro quolibet, & qualibet vice poena x. sol. & quod omnes consueti ire ad precium, teneantur qualibet die venire ad sonū campanæ dici, vbi fuerit deputatum, & ibi stare, & non alibi, vel alio ire, cum conducentibus eos sub dicta poena, & non possint stare in Platea, immo teneantur statim recedere, cum volentibus eos conducere sub dicta poena de facto exigenda: & teneantur recedere ante sonum campanæ, quæ pulsatur per familiam D. Potestatis hac de causa, sub dicta poena. Et de prædictis, & quolibet prædictorum credatur sacramentum accusatoris, vel denunciatoris, si fuerit homo bonæ famæ, & teneatur secretus, & habere debeat medietatem condemnationis, seu poenæ. Vindictatores, seu collectores vuarum maiores xv. annis non possint accipere vltra sex solidos pro quolibet, & qualibet die: minores autem xv. annis, tres solidos, & non vltra, sub poena prædicta.

De poena ludentium ad ludum azardi, vel taxillorum, vel aliquem prohibi-
tum ludum. Rub. XVIII.

STATVIMVS, & ordinamus, q nullus in Terra Montis Noui, & eius territorio, & districtu, possit, vel debeat ad taxillos ludere, aleas, vel carhas aliquo tempore, sub poena x. lib. deñ. de facto auferenda, & q dicta poena in Ecclesijs de puretur. Itē nullus possit ludere ad iactulā, siue lapidē in stratis publicis, & in plateis infra prædictā Terrā Montis Noui, cauallictā, dardū, vel aliud hostile ferratū, ad poenā c. sol. pro quolibet cōtrafaciēte, & qualibet vice. Hoc addito supradictis, q tenēs, receptrās, aut patiens lufores, & ludū fieri in domibus proprijs babitationis, qualibet vice in duplū quantitatis prædictæ puniatur, nisi talis,

talís, in cuius loco aliquo prædictorum prædicta committerentur, notificauerit statim Notario Potestatis, antequam ludus sit expeditus. Quo casu non teneatur ad poenam. Præstans verò ad aliquem ludum de prædictis aliquam monetam, vel pecuniar quâtitatem, vel aliquod pignus, puniatur pro quolibet, & quolibet vice in xx. sol. def. & quod præstauerit, omnino perdat, nec super his audiatur in iure. Tabulerium lumen taxillos, vel aliquid simile, vel aliquid prædictorum mutuans, commodans, vel etiam dans per se, vel alium, in xx. sol. def. pro quolibet, & quolibet vice puniatur. Volumus etiam qd de prædictis, & quolibet prædictorum quolibet possit accusare, denunciare, & referre, & si voluerit, eius nomen in secretum tenebitur. Et si luserit, vel aliquid commiserit ad ipsum ludum notificatum, non teneatur ad aliquam poenam, si quidem retulerit, vel notificauerit eadem die, vt supra, & solus, antequam ad notitiam D. Potestatis aliter peruenerit, & de talibus delictis, & quolibet eorum stetur sacramento, & dicto referentis cum vno teste fide digno, & bonæ famæ, & quilibet accusans, seu denunciatus, habeat quartam partem poenæ, etiam si officialis inuenerit, ludentes in ludo, similiter quartam partem habeat. Et omnes, & singulæ dictæ poenæ soluantur, & exigantur de facto sine omni processu, & solemnitate iuris.

De porcis tenendis.

Rub. XIX.

STATVIMVS, & ordinamus, qd si aliquis voluerit tenere porcos, vel scrofas in Terra Montis Noui, debeat illos, vel illas taliter tenere, qd non vadant per plateas, & stratas dictæ Terræ. Et qui contrafecerit, soluat pro banno quinque sol. pro quolibet vice, & quolibet porco, seu scrofa, vsualis monetæ, & hoc intelligatur de mense Iulij, Augusti, & Septembris. De alijs verò temporibus non fit eis poena, & quilibet possit accusare, cuius banni medietas sit Communis, & alia accusatoris, & eius sacramento stari debeat, & credi. Et teneatur D. Potestas in quolibet cōtrata facere iurare vnum, vel duos homines de ipsis contratis, & ab ipsis exigere fideiussores de centum sol. def. dictæ monetæ, qd ipsi omnes de eorum contratis contrafacientes denunciabunt, & accusabunt. Et si prædicti duo homines electi per rectorem inuenti fuerint negligentes in non accusando, condemnari debeant pro quolibet, & quolibet vice etiam in sol. x. def. & hoc statutum non vendicit sibi locum in illis porcis, qui ducerentur extra Terram, nec de illis, qui ducerentur extra Terram ad mercatum, nec etiam de porcis sancti Antonij.

De putredine non faciendi in Terra Montis Noui, vel per plateas ipsius, & de lignis,
& alijs imbrigamentis in dictis plateis, & vijs, non tenendis.

Rub. XX.

STATVIMVS, & ordinamus, qd nemo audeat proijcere, vel proijci facere, vel permittere, qd proijciatur de domibus ipsorum in plateis, & alijs itinibus dictæ Terræ Montis Noui, vel in camiterijs Ecclesiarum, vel infossatis dictæ Terræ, vel etiam in aliquo euacuamento, siue terreno alicuius posito in dicta Terra, vel in fonte, vel puteo, vel propè ipsos, aquam putredinis, vel molæ, vel concie, vel aliquam turpitudinem, spazzaturam, inmunditiam, letamen, vel aliud turpe, vel foetens. Et si quis contra prædicta, vel aliquod prædictorum repertus, vel probatus fuerit facere, condemnetur Comuni prædicto pro quolibet, & quolibet vice in quinque sol. def. Et nihilominus proiectum, vel appositum quoquo modo, teneatur tollere, & eleuare sub poena arbitrij D. Potestatis, vel officialis imponenda, & quilibet possit accusare, & credatur sacramento accusatoris. Et nullus mittat linum ad macerandum in fossis dictæ Terræ poena viginti solidorum pro quolibet, & quolibet vice, qua contrafecerit, & quod de lino dicitur. Idem dicimus de canepa.

De scassis, & cloaceis ita tenendis, quodd putredines inde non decurrant in plateis publicis, vel alijs locis intus dictam Terram.

Rub. XXI.

STATVIMVS, & ordinamus, qd quilibet, qui habet cloacas, scassas, seu aquarolos, vel necessarios super, vel iuxta vias publicas, teneatur eos, & eas ita tenere, qd nō decurrât, vel maneât ibi, vel inde aliqua putredines in plateis, seu vijs, seu itineribus, vel locis publicis, & qui contrafecerit soluat pro banno vice quolibet xl. sol. & nihilominus prædicta obseruare cogatur, cuius banni medietas sit Cōis, & alia accusatoris. Hoc tamen intellecto, qd nulli liceat tenere, vel habere necessarios, aquarolos, vel latrinas, vel aliquam putredinē facere super terreno, plateis, vijs, vel andronibus, vel alijs locis, vt exeat in seu super

terreno,

terreno, platæis, seu curia, vel porticu alterius, vel antè, vel propè domum alicuius, ita quòd vicinus proximus patiaturs damnum, vel foetor è sine ipsius uicini, vel domini voluntate expressa, & in scriptis coram testibus apparente. Et qui contrafecerit, soluat pro banno vice qualibet xx. sol. & à prædictis discedere cogatur, etiam maioribus pœnis impositis, vel imponendis arbitrio D. Potestatis, & officialis de facto exigendis, & applicandis dicto Communi Montis Noui.

De pœna tenentium coria in platæis Montis Noui, & de pœna tenentium pecudos, capras, stabulum, fecem, vel grudum in loco prædicto, & de pœna illorum, qui aliquas bestias mortuas propè Terram Montis Noui proiecerint. Rub. XXII.

STATVTVM, & ordinatum est, q̃ nulla persona audeat, vel præsumat tenere in aliqua platea, vel via, seu loco Communis Montis Noui coria extensa aliquorum animalium, & qui contrafecerit, soluat pro banno qualibet vice quinque sol. deñ. pro quolibet corio magno, sed pro quolibet paruo xx. deñ. qualibet vice. Præterea prouisum est, q̃ nulla persona possit, vel debeat projicere, vel projici facere aliqua animalia parua, vel magna mortua, in aliqua parte Terræ Montis Noui, nec etiam in fossatis Communis, sed illa portent, seu portari faciant longè à dicta Terra saltem per vnam balistatam, dummodo non projiciat in vijs, vel itineribus publicis, nec tamen propè dictā terram, & vias, q̃ putredo, seu foetor possit in dictis locis sentiri, & qui contrafecerit, tam mittens, quam portans, condēnetur pro quolibet, & qualibet vice in xx. sol. deñ. & quilibet ipsorum in omnibus, & singulis casibus supra dictis possit denunciari, & accusari, & credatur sacramento denunciatoris, vel accusatoris, præterquam denunciatori, vel accusatori de proiectione, vel exportatione animalium, portatorum, vel detectorum in prædictis locis prohibitis, qui debeant saltem per vnum testem probare.

De domibus terreis, & hortis vicinis clausis tenendis. Rub. XXIII.

STATVIMVS, & ordinamus, q̃ quilibet, qui habuerint domum terrenam, vel hortum iuxta domum terrenam, vel hortum alterius, q̃ dictam domum terrenam, & hortū ita tenere clausam, & clausum debeant, quòd vicinus eius proximus dicta de causa non patiaturs damnum. Quòd si non fecerint, damnum illud emendare teneantur. Et nihilominus in x. sol. condēnentur, & ad claudendam domum terrenam, & hortum prædictum, vt superius dictum est, compellantur.

De pannis, & alijs turpibus non lauandis, apud puteos, & fontes Terræ Montis Noui. Rub. XXIIII.

STATVIMVS, & ordinamus, q̃ nulla persona audeat, vel præsumat lanare pannos, coria, uel interiora animalium, uel aliquam putredinem facere, uel projicere, aut projici facere, uel fieri permittere de eorum domibus per aliquos putredinem facere iuxta puteos, seu fontes Terræ, & districtus Montis Noui, per vnam cannam appassus. Et qui contrafecerit, lavando pannos, uel aliquid de prædictis committendo, uel faciendo iuxta dictos puteos, seu fontes, soluat Communi Montis Noui pro quolibet, & qualibet vice xx. sol. de quibus nullum habeat beneficium, & quilibet possit accusare, & denunciare prædictos contrafacientes. Quorum denunciatorum, & accusatorum sacramentis credatur, & habere debeant medietatem condemnationum, quæ fierent pro eorum accusis, & denunciationibus, & alia medietas esse debeat Communis Montis Noui.

Quòd cuiuslibet liceat, per cuius possessionem uia pergit, eam exinde mutare, & de banno eius, qui postea utitur antiqua uia. Rub. XXV.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd liceat unicuique de Terra Montis Noui, vel eius districtus, per cuius possessionem pergit via, vel iuxta dictam possessionem, siue procedit via, vel semita, eā extrahere de sua possessione, vel mutare, dummodo ipsam uiam, vel semitam dirigat, vel commutet congruè, bene, & aque per aliā partem suæ possessionis, prout sibi melius placuerit, modo tamen, & ordine infra scripto. Sed si contradictor aliquis appareat, priusquam procedatur ad mutationem viæ, cognosci debeat per Potesta-

Potestatem, vel eius officialem, an ille habeat iustam causam contradicendi, tunc debeat Potestas transmittere superstites viarum, ut prædicta uideant, & determinent, & eorum determinationi stetur omnino. Vbi uerò contradictor non apparet, seu non inueniretur habere iustam causam contradicendi, tunc dominus possessionis possit mutare uiam, uocatis prius quatuor de proximioribus uicinis, & uocato Syndico, seu uicario contratæ, ut prædictæ mutationi debeant interesse omnino, & fiat de consensu, & præsentia superstitum uiarum, & pontium, uel saltem unius ex eis. Et si omnes prædicti uocati, uel maior pars ipsorum consenserint, valeat, & teneat dicta mutatio, alias non. Et qui contra prædictam formam mutauerit, condemnetur in centum sol. Et nihilominus teneatur eam in statum pristinum reducere. Si uerò prædictam formam seruauerint, & uiam mutauerint, tunc quicumque prima uia, uel semita uteretur eundo per eam, puniatur in xx. sol. pro qualibet uice, & stetur sacramento accusatoris.

Quòd nullus audeat in Terra Montis Noui, operari artem coriolæ, seu puluerellæ, uel scutellæ cum taxillis. Rub. XXVI.

STATVIMVS, & ordinamus, q nullus possit, uel debeat operari, uel operari facere artem coriolæ in Terra Montis Noui, uel eius Territorio, uel puluerellæ, uel scutellæ cum taxillis, pœna, & banno xl. solidorum denariorum, vsualis monetæ pro quolibet, & qualibet uice, & nihilominus, qui tali arte uicis, restituat perdeni.

Quòd nullus audeat portare pullos, uel oua extra Terram Montis Noui, & eius districtum, uel agnos, uel hædos, & de pœna contrafacientium. Rub. XXVII.

STATVIMVS, & ordinamus, q nullus habitator Terræ Montis Noui, uel eius districtus audeat, uel præsumat portare extra terram prædictam, & eius territorium pullos anseres, agnos, hædos, caſcum, oua, uel aliquod prædictorum sine licentia D. Potestatis, & DD. Priorum, Et qui contrafecerit, soluat nominæ pœne xx. sol. deñ. & perdat dicta uitalia. Et quilibet possit eum accusare. Medietas cuius banni, & uictualium sit Communis, & alia accusatoris, & sacramento credatur accusatoris cum vno teste. Dum tamen portantes prædicta ad forum dictæ Terræ ad vendendum, possint reportare liberè sine pœna, & sine aliqua licentia.

Quòd hospites non vendant probendas ordeï, nisi prout infraſcriptum est. Rub. XXVIII.

VT hospitorum malitijs obuietur, & viatoribus necessaria non denegentur, statuendo ordinamus, vt hospitatores non possint alicui eorum hospitorum vendere præbendam ordeï ultra modum eis datum per deputandos per D. Potestatem, & priores Terræ Montis Noui, computato, fœno, siue palea, uel alio stramine sufficienter dato pro die, & nocte, & præparatura tobacæ, vaſorum, & etiam lecto domini, uel famuli, si famulum habuerit peditanicum. Si uerò fuerit spelta, non possint vendere ultra modum prædictum, computata etiam palea, & fœno, & alio stramine sufficienter dato, & etiam lecto, ut superius est expressum. Et præbendas facere debeant tam de ordeo quàm de spelta sex rasas de cuppa culma, & curreti, & sic mensuras habere debeant bullatas bullis Communis Montis Noui, & de hoc inquiratur per officialem D. Potestatem. Si uerò hospes noluerit præbendas accipere ab hospitore, tunc pro ſtallico accipere non possint ultra modum declaratum per superstites pro quolibet æquo inter diem, & noctem. Si uerò non permouuerint, sed solum staret per totam diem, uel saltem per maiorem partem, possit recipere solummodo id, quod dictum fuerit, & ordinatum, & non ultra. Et si hospites reperti fuerint contra prædicta facere in aliquo prædictorum, & non seruare, ut statutum est, & ordinatum eis fuerit, puniantur contrafacientes uice qualibet in xl. sol. statuentes etiam, q nullus hospitor possit hospites renuere, sed teneatur ipsos accipere quomolibet, si stare uoluerint, & commodè hospitari, donec sui hospitij suppetunt facultates. Et si aliquem renuerit, uel eum uetuerit hospitari nisi ex rationabili causâ, quæ an sit iusta, relinquantur arbitrio DD. Priorum, puniatur pro quolibet, cui contradixerit in xx. sol. & officialis inueniēs, & exequens cum effectu habeat quartam partem pœnarum prædictarum.

Quòd nulli liceat uēdere, uel quocūque titulo alienare aliqua castellaria, siue podia, & molédina, in quibus consueuerit esse aliqua fortellitia, uel uerisimiliter fieri possent aliqua fortellitia. Rub. XXIX.

STATVIMVS, & ordinamus, q nemo terrigena, uel oriundus de Terra Montis Noui, uel eius territorio, siue qui domicilium, uel habitationem habuerit in dicta terra, uel eius territorio, uel forensis, nobilis,

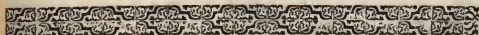
nobilis, vel popularis, cuiuscunque conditionis existat, aliquo colore quæsito, directè, vel per obliquum, vel per interpolitam personam, vel per eorum procuratorem, negotiorum gestores, actores, uel factores, vel alios eorum nominibus, quomodocunque sit, audeat vel præsumat vendere, vel alienare, vel aliquo titulo transferre dominium, siue possessionem dare per modum laboritij, coptumi, vel alterius possessionis detentiu, uel adiudicatiuè ex primo, vel secundo deceteto aliquod castellare, siue podium, ac etiam molendina, sita in territorio Montis Noui in quo hæcenus cõsueuerint esse aliqua fortellicia, siue castru, vel uerisimiliter fieri possint, uel ædificari, alicui personæ dictæ Terræ Montis Noui, ac etiam alicui forensi, siue sit nobilis, siue popularis, uel etiã alicui uniuersitati, vel collegio, vel alicui alteri personæ pro ipsis, vel eorum altera emere uolenti sine expressa licentia. Reuer. D. Legati Marchiæ uel ipsius locum tenentis, seu Vicarij S. D. N. Papæ, & si quis, uel si qua de supra expressis, & nominatis contra hoc statutum attentare præsumpserit aliquo modo iure, uel causa, q̃ omnia sua bona mobilia, & immobilia sint ipso iure absque alia sententia, uel declaratione publicata Communi Montis Noui. Et q̃ Syndicus Communis statim teneatur, & debeat ire, & incorporalem possessionem mittere se pro ipso Communi in omnibus suis bonis, poena supra dicto Syndico centum florenorum auri per Potestatem dictæ Terræ Montis Noui, qui pro tempore fuerit, de factio sine figura, & strepitu iudicij, & ad manus camerarij facere peruenire. Et q̃ omnes contra hoc statutum facientes, & præsumentes facere sint omnino exclusi ab omni officio, & beneficio Communis dictæ Terræ ipsi, & sui hæredes. Et quòd nomina eorum scribantur in vno quinquerno ad perpetuam rei memoriam Communis Montis Noui vnà cum alijs bannitis, & rebellibus dictæ Terræ. Saluo, & reseruato, quòd si habentes castellaria siue podia, ac etiam molendina uellent vendere, vel alienare, vel alio aliquo titulo transferre, possint, & valeant auctoritate præsentis statuti, Communi Montis Noui vendere, alienare, & quolibet alio titulo transferre sine banno. Et dictum Commune teneatur, & debeat pro precio concedenti emere. Et si non erunt in concordia uolentes alienare dicto Communi, ponantur duo homines pro qualibet parte tam pro Communi quàm etiam pro parte uolentis vendere. Qui debeant declarare præcium competens ad vendendum supra dicta, uel transferendum quoquo titulo uelint. Et quòd dictum statutum sit præcisum. Et non possit cassari, vel annullari, uel aliqua præposita contra dictum statutum fieri, uel etiam arrangari. Et quicunque contra hoc statutum attentare præsumpserit præponendo, uel arrangando emendo, uel aliquo titulo transferendo, & qui consenserit, soluat nomine poenæ quinquaginta libras denariorum ultra poenam infra scriptam, & supra dictam, auferendam per Potestatem dictæ Terræ Montis Noui, & nihilominus dicta præposita consilium, uel arranga non ualeat ipso iure. Et quòd in omnibus supra dictis capitulis singulariter, & diuisim quicquid actum fuerit, uel contrauentum, non obstantibus supra dictis poenis, etiam exactis, sit ipso iure nullum, & nullius efficacia, uel ualoris, & prædicta omnia, & singula sint firma, & rata, non obstantibus aliquibus statutis, ordinamentis, legibus, & decretalibus, cæterisque in contrarium loquentibus. Saluo quòd si per dictum statutum, uel aliquam partem eius derogaretur libertati Sanctæ Matris Ecclesiæ, quòd sit nullius ualoris, & efficaciz.

De uolentibus extrahere aquam de sua possessione.

Rub. XXX.

AQUAM de sua possessione quilibet possit extrahere, & ipsam dirigere, & declinare in aliquam viã, uel aliundè ita tamen, quòd vicino non noceat, nec sbocchet sulcum, uel fossatum super possessione alterius, ubi, uel vnde consuetum non extitit talia esse, uel fieri. Et qui secus fecerit, pro quolibet, & quolibet vice in xl. sol. def. puniatur, & in pristinum statum opus reducere teneatur infra quinque dies, ex quo querelam receperit, uel fuerit requisitus.

Explicit Liber Quartus.

MUNICIPALIVM LEGVM
AC STATVTORVM ECCLESIASTICAE
TERRAE MONTIS NOVI
LIBER QVINTVS.
DAMNORVM DATORVM,
SEV QVASI MALEFICIORVM.

De officio, & iurisdictione officialis damnorum datorum Terræ Montis
Noui. Rub. I

FFICIALIS, damnorum datorum ad officiū deputatus in Terra Montis Noui, & eius districtu ipso iure, & de facto habeat, & habere intelligatur plenam iurisdictionem cognoscendi, puniendi, examinandi, & decidendi insuper, & de omnibus, & singulis damnis, quæ dari contigerit personaliter, vel cum bestiis à quacunque persona, vel bestia in re, vel possessione aliena iuxta formā statutorū pertinentium ad officiū eius, & in præsentī quinto libro inferorum. Habeat etiā iurisdictionem, curam, & sollicitudinem faciendi reparari, & aptari, & si opus fuerit, denuò formari, & fieri, ac etiam manuteri, & gubernari, per homines Terræ Mōtis Noui fontes, pontes, & vias per omnia, & singula opportuna dum tamen de bonis, & habere Communis vltra centum sol. defū. pro qualibet ædificatione, seu reparatione, absque speciali deliberatione consilij generalis, expendere, & expendi facere non possit. Et dum tamen ardua negocia ædificationes, vel reparationes multas, & longas operas exigentia, simili modo non aliter expediat, quàm cum deliberatione dicti consilij. Et in prædictis omnibus, & singulis, & dependentibus ab eisdem habeant auctoritatem, & potestatem præcipiendi, & personaliter cogendi, & banniri faciendi poenas, & banna imponendi, multandi, & prout viderit expedire, dum tamen ex arbitrio suo poenam vltra xx. sol. pro quolibet, & qualibet vice imponere non possit, nec etiam exigere. Et in casibus expressis in statuto, poenam statuti non excedat, & si excefferit, vel maiorem poenam imposuerit, quàm dictum est, ipso iure, vltra summam permissam, sit nulla, & poenam incurrat xxv. lib. defū. de suo salario retinendarum, vel aliter auferendarum.

De introitibus damnorum datorum legendis in consilio generali, & qualiter recondantur. Rub. II.

IN aliquo loco tuto, & idoneo per Priores Terræ Montis Noui deputetur vnus cippus, aut cassēda, cuius cippi, aut cassēdæ, vna clavis teneatur per DD. Priores in cassēda sigillorum, & alia per Syndicū eorum, in qua cassēda, seu cippo mittantur omnes, & singulæ poenæ, & condemnationes damnorum datorum pro Comuni in præsentia officialis, & eius, qui soluerit, nec non vnus testis bonæ famæ, cuius nomen scribatur in ipso introitu in libro ipsius officialis, & de ipsis introitibus fiat vnus liber per ipsum officialem, vbi per ordinem conscribantur, & scripti in fine cuiuslibet mensis legantur per cancellarium Communis, cum vera summa ipsarum in consilio generali, siue credentæ, vbi generale non fieret, antequam ipsa cassēda, vel cippus aperiatur, & postquam aperta, seu apertus fuerit, pecunia, ibi reperta, perueniat ad manus camerarij, & diligenter scribatur ad eius introitum.

Qualiter

POSSIT, & debeat dictus officialis in, & super dandis datis procedere, cognoscere, & punire per inquisitionem, denunciationem, accusationem, & simplicem querelam, & etiam sine aliquo motore ex mero officio: videlicet per inuentionem suam, necnon ad relationem custodis priuati, & poenas, & banna imponere, & exigere per sententiam, & in Commune nostrum facere peruenire summarie, & de plano, sine strepitu, & figura iudicii, dum tamen legitime defensiones à iure non prohibitz, vel non reijciendæ per formam alicuius statuti, seu ordinamenti nostri Comuni, saltem summarie audiatur, & admittantur. Et dummodo de damno semper cõstet aliquo infra scriptorum modorũ infra in ordinamento sub Rub. de probationibus damnorum datorũ, vel aliter, vbi alio modo per aliquod particulare statutum prouideretur, & quicquid inde aliquo dictorum modorum actum fuerit, siue factum per dictum officialem, valeat, & teneat plenè, non obstante iure contrariò, & vna via procedendi, electa ad aliam, nihilominus possit redire, excipimus autem clausulam, & arbitrium procedendi ex mero officio per inquisitionem, vel inuentionem sine promotore, & procedendi ad relationem custodis priuati casus infra scriptos: videlicet. Quotiens damnum aliquod fuerit datum per aliquam bestiam bouinam, caballinam, asininam, mulinam, vel pecudinam, aut porcinam, vel eiusdem generis in terra sòda, aut stoppiaria, vel maiefata aut campestri non seminata, aut etiam in terra pratiua. Postquam eo anno foenum fuerit inde secatum, & sublatum, vsque ad Kal. Martij, vel in Terra bufcata, vel siluata, excepta bestia porcina, q̃ in pratis etiam omni tempore ex mero officio procedi volumus, & puniri. Item de solo transitu, uel ingressu per sohali pedester, vel equester per possessionem alterius non hortalem, vinealem aut cannetalem, vel non seminatam aliquo genere bladi, vel leguminis: videlicet si trãsitus, vel ingressus terræ seminatae factus fuerit ante Kal. Maij. Item de lignis aut herbis siluestribus, quæ portarentur per operarios, siue laboratores diurnos vsque per vnum fastium, vel couum ligatum portatilem in collo virili die, & loco, quo laborauerint. In quibus exceptuatis casibus tantum per accusationem, denunciationem, vel querelam procedi volumus, & non aliter. Adijcimus huic ordinamẽto, quod in damnis datis, vel dandis vnica sola citatio sufficiat ad excusandum, adeo q̃ si semel citatus per Bayulum publicum Communis Montis Noui, vel ipsius officialis, contra quẽ procederetur alicuius damni occasione, non comparuerit legitime, & idoneæ in termino citationis præfixo, tunc elapso die termini, habeatur, & reputetur contumax ipso iure, & possit, & debeat puniri, & condemnari per omnia tamquam verè confessus, & conuictus, & pro conuicto, & confessio habeatur, & eius condemnatio, seu poenæ impositio valeat, & sit firma cum inde securis, & securis iure contrario nõ obstante, dum tamen secundum formam statutorum Terræ Montis Noui citetur. Et prædicta locum habeant, vbi poena veniret imponenda secundum formam statutorum à x. lib. inclusiue infra. Si verò poena veniret imponenda maior à x. lib. supra, talis citatus, & contumax ponatur in banno per bannitorem Communis, in quo banno assignetur eis terminus quatuor dierum, infra quem terminum si comparuerit, audiatur, alioquin condemnnetur per officialem secundum formam statutorum eo vltierus nõ citato. Si verò comparuerit, & negabit, in quolibet casu prædictorum assignetur sibi terminus per dictum officialem quinque dierum ad eius defensionem faciendam, & similiter accusari ad accusationem probandam, quo termino elapso, publicetur processus, & testes, & statuatur termini trium dierum ad accipiendũ copiam processus, & ad dicta testium opponendum, & eo elapso, officialis procedat ad condemnationem, vel absolutionem, etiam partibus vltierus non citatis. In inuentionibus verà, de quibus poena veniret imponenda à centum fol. infra, dictus officialis procedere possit, etiam dicta forma nõ seruata, prout ei visum fuerit conuenire, iustitiam tamen faciat, dummodo de omni condemnatione per eum faciendã appareat de solutione, prout sibi per statutum de introitibus, damnorum datorum legendis continetur, & in quolibet prædictorum casuum possit procedi quolibet tempore, etiam quacunque de causa, feriato.

De accusationibus damnorum datorum.

Rub. IIII.

ACCVSARE possit, & admittatur etiam filius familias, non contradicente patre, & etiam mulier, necnon, & minor, qui sit ætatis salte x. ann. tam colonus, & partiarius quam dominus possessionis, dum tamen ex accusatione coloni etiam dominus percipiat partem emendationis damni, & in concursu dominus admittatur, potiusquam colonus, salua colono parte sua refectionis damni. Colonus verò, siue laborator dominum possessionis, seu patronum, vel possessorem accusare non possit, nisi de graui damno, & enormi, ex quo læsus, siue damnificatus extitit colonus pro parte sua ad minus in centum fol. deñ. possit

possit tamen pro damno dato ciuilitè agere, seu emendationè consequi à patrono. Et colonus, seu laborator teneatur dare, & reficere domino, vel possessori terræ in Area, tempore, quo triuraturum est granum, & quodcunque genus bladorum, & leguminum partem granis, bladi, & leguminum, tangentem ei de dāno dato in dicto grano, blado, & leguminibus. Et similiter partem vini, & quorumcunque fructuum suis temporibus congruis secundum extimationem pro damnis ibi datis, sub pœna dupli. Et etiam admittatur accusans de damno illaro in re Cōi quilibet confors, seu partem habens in ipsa re damnificata, & non obstante contradictione alterius, partem, vel ius habētis. Et semper is potior habeatur, & admittatur ad accusandum, qui primò peruenerit conquerendo, vel denunciando de damno, dum ramen de nullo damno, quantum ad pœnā amplius quàm semel quærat, salua semper cuilibet conforti, seu in partē damnificato, parte emendationis dāni pro rata, & idem iuris fiat, & obseruetur in cæteris damnū passis, & quorum interest. Admirantur etiā nihilominus ad accusandū omnes, & singuli, non prohibiti à iure Cōi. Accusari autem possit, & de damno inquiri, & puniri quilibet maior octo annis. Item filius, & filia, etiam sine consensu patris, & contradictione patris non obstat, & alius quilibet de damno culpabilis per se, vel eius animal, qui de iure Communi accusare non prohibetur. Præterea ad repulsam friuolarū exceptionū, quæ plerūque obuenerint in damnorum causis, valeat, & recipiatur etiam accusatio generalis, & inepta, & in se continens simul, & semel diuersa facta, & conclusiones, seu diuersas actiones, vel continens eosdē personas pro reis, & etiam pro reſtibz contra alios, & alia quæcunque accusatio, denunciatio, vel quærela, non obstante aliqua deformitate, vel repugnantia conceptionis ipsius formæ, dum tamen aliquis intellectus, concludens, & damni qualitatē demonstrans, ibi appareat resultare. Teneatur quoque dictus officialis propria sua manu in actis suis, ad petitionem petentis in scriptis redigere quamlibet accusationem, denunciationem, seu simplicem quærelam, dicentis damnum in re, vel possessione propria, vel conductā datum fore, & super dictā scripſurā, tãquam super vera occasione, possit, & debeat procedi, & pœnas exigi, & emendatio damni tanquam super accusationem legitimè formata officialis contrafaciens, & prædictā scribere, vel admittere recusans, puniatur vice qualibet, & pro quolibet in centum sol. den. nostro Communi applicandorum. Admittatur etiam, & repuretur legitimus, & idoneus ad accusandum de damno, seu ad denunciandum, familiaris, seu famulus alicuius, qui comparens coram officiali iurauerit, se habere in mandatis à domino, quòd accuset, & denunciaret. Et super tali denuncia, accusa, vel quærela procedatur, & procedi possit, & valeat pleno iure, nisi dominus expresse contradixerit, ante executionem ipsam super processu, dum ramen emendatio damni semper concipiatur, & fiat in præſentia domini. Item quòd ad causam damni dati, etiam reputetur idoneus ad accusandum, seu denunciandum is, qui tempore damni facti, seu illari, tenuerit, & possederit rem damnificatam, vt dominus, vel possessor, non obstante, quòd alius in re ipsa ius aliquod habeat, vel prætendat. Talis ramen accusario, seu denunciatio, cum inde secutis, nullum præiudiciū parere possit alteri ius habenti, vel prætendenti quòd ad alia. Prædictis aduentes, quòd nullus possit aliquem accusare suo sacramento, nisi de damno, sibi dato tantum. Et si aliquem accusare voluerit de damno, alteri dato, teneatur ipsum damnum probare per testes legitimè, aliàs eius accusatio nullatenus admittatur. Item si aliquis accusatus fuerit ab aliquo de damnis datis, & accusatus postea voluerit reaccusare accusatorem, vel aliquem de sua familia infra vnum mensem, semper teneatur reaccusare, & probare post suam reaccusationem per duos bonos, & idoneos testes, aut per confessionem primi accusatoris. Et si reaccusator, siue redenunciator suam reaccusationem plenè non probauerit, vt dictum est, eius reaccusatio non valeat, & puuiatur in decem sol. den. paruorum, & deueniant in Cōi prædicto, & condemnetur ad reſeſſionem expensarum ipsi accusato, vel denunciato.

De probationibus damnorum datorum.

Rub. V.

NE probationum angustia sequatur impunitas eorū, quæ secretò frequentius inferuntur, ampliātes probationum materiam, prouidemus, q̃ infraſcriptæ probationes, & altera ipsorū in suis casibus locū habeant, valeant, & sufficiant pleno iure. Primò quidem inuentio damni facta per officialem, cum eius custode, seu guardia, deputanda pro tempore, qui officialis in actis suis scripſerit, se aliquā personam, vel bestiam inueniſſe damnum dare tali die, vel nocte in tali loco, habere decernimus plenam efficaciam, & effectum absque inuentionis, vel damni probatione, & hoc vlque ad quantitatem centum sol. dummodo de damno appareat. Ab inde verò supra debeat de damno apparere, & animalia in damno reperta secum ducere. Item pro plena probatione haberi volumus, & admitti relatio Bayuli dicti officialis, qui ex commissione ipsius ad petitionē alicuius conquerentis ad locum damni accesserit, & ibi vidisse, seu inueniſſe

K retulerit

retulerit personam, vel bestiam, damnum dantem, huiusmodi querimonia, commissiōe, & relatione redacta in actis. Item relatio custodis priuati ad hæc deputari, & relati iuxta formam inferius traditam. Qui suo sacramento etiam de nouo præstando retulerit, se vidisse damnum aliquod dari, vel fieri in vinea, uel canneto, horto, arbore fructifera, uel pomis, ad hominis vsum consuetis habeat effectum pœnæ probationis, & valeat vsque ad quantitatem pœnæ xx. fol. deñ. & in ipsa quantitate xx. fol. pro quolibet damno, & qualibet die ex simplici relatione prædicta possit pœna imponi. Et idem in blado, & lino, & legumine, pratis, non secatis, & campis gliffatis, vel bannitis pro feno, nec non omni tempore in paleare fœni, vel paleæ obseruatæ à Kal. Martij in posterum. In maiori verò quantitate pœna imponi non possit ex tali relatione, & sacramento de damnis datis in aliqua prædictarum rerum, nisi cum dicto vnus testis idonei, per quod vna cum relatione prædicta possit, & debeat plena, & perfecta impositio pœnæ sequi iuxta facti qualitatem, & formam ordinamenti de ipso damno loquentis. De alijs autem damnis, idest in alijs rebus datis, nulla pœna ex tali relatione custodis imponi, vel sequi possit. Volumus tamen quòd liceat, & possit probari contrarium eius, quod retulerit custos, vel quilibet alius officialis in totum, vel in partem, saltem per duos testes. Quo casu teneatur ipse custos, & officialis ad pœnam, & emendationem, & non persona, vel bestia denunciata per eum. Item sacramentum Cuiuslibet domini, vel possessoris, seu etiam coloni, aut laboratoris rei damnificatæ, conquarentis, & iurantis pro se, aliquem suum familiarem, aut nuncum vidisse, vel inuenisse bonæ conditionis vitæ, & famæ in re, vel possessione damnum aliquod dare personaliter, vel cum bestia, ipsa quidem quærela, cum iuramento redacta in actis, simili modo habeatur, & reputetur plena probatio, vsque in quantitatem pœnæ, decem solidorum dummodo nemo eodem mense eundem hominem, vel eandem bestiam de eodem, vel simili damno amplius, quàm semel per hoc sacramentum inuentionis audiatur accusans, possit autem, vel supra, reprobari contrarium. Dicitum quoque vnus testis bonæ famæ, & idoneæ testificationis de visu alicuius damni vsque in quantitatem quatuor librarum denariorum, & in tantundem pro damni emendatione in quolibet damno, valeat, & sufficiat tanquam plena probatio cum iuramento tamen, dum tamen testis non sit minoris ætatis xiiij. annis in masculo, in fœmina autem xij. annis, & quilibet præsumatur bonæ famæ, & idoneæ testificationis, donec probetur contrarium. Præterea familiari, & domestico, vsque in quantitatem pœnæ, viginti solidorum denariorum inclusiue pro quolibet damno, & quolibet delinquente credatur absque alia probatione. Et quoniam inter alias probationum species, non minima noscitur esse confessio, quæ consuevit etiam indulgentiam promereri, iccirco sponte consentienti damnum in sua prima confessione, ad eòd quod ex ea sola confessione pœnæ impositio sequi possit, quarta pars pœnæ, siue condemnationis remittatur eidem. Vltimò non minorem obtinere volumus probationis effectum, immò potius, contumaciam semel citati ad excusandum de damno secundum formam ordinamenti, positi sub rubrica. Qualiter procedatur in damnis datis. Prohibemus tamen, ne contumax beneficium confessionis consequatur, quamuis dictum sit eum pro confesso haberi.

De priuatis custodibus, habendis, & eligendis, & relationibus, & pœnis
eorum. Rub. VI.

STATVIMVS, q̃ in Terra Montis Noui sint, & esse debeant custodes, seu gualdarii: videlicet decem, qui sint boni homines, graues, & fideles, & quilibet ætatis ad minus xxx. annorum, & possideant in dicta Terra, vel eius districtu bona immobilia appreciata in catasto Cōis ad minus valétia xxx. lib. deñ. Qui eligantur per Priores dictæ Terræ, & officialem damnorum datorum in loco secreto. Qui officialis in principio sui regiminis statim requirat ipsos priores super prædictis, & nomina dictorū custodum, qui nominati fuerint per eosdem, diligenter conscribat, eosque singulariter, & seorsum faciat euocari, & sigillatim eorum conscribat nomina, & recipiat ad corporalia sacramenta, stipulationesque de attendendo diligenter ad damna, & ipsa penitus referenda officiali damnorum datorum, quorum relatione dictus officialis debeat denunciare, & condemnare, vsque ad quantitatem xx. fol. inclusiue, & habeant quartā partē condemnationum eorum, quæ deuenire fecerint in Cōmune, & nomina eorum tenebuntur in secretum, & damna, quæ inuenerint, infra octo dies denunciare teneantur, comparando quolibet die dominico coram dicto officiali, pœna quinque sol. pro quolibet vice, qua contrafecerint, eorum autem custodum nullum cogat officialis realiter, vel personaliter ad aliquid dicendū, vel faciendū, postquam cōparuerint, vt dicat Scire, aut vidisse damnum dari, vel fieri, aut nō. Ita q̃ facta relatione per sacramentū, solū Deus habeat vltorē. Saluò quando referendo aliquē denunciasset, & contrariū probaretur, vt in præcedenti ordinamento. De prædictis autē omnibus officialis faciat specialem librum scriptum distinctum, & continentem dictas electiones,

tiones stipulationes, & iuramenta, ac etiam relationes singulas supradictas. Quorum custodum officium duret continuè per sex menses, quibus transactis, alij similes habeantur, poena decem libris officiali si negligens fuerit in pradiis,

De licentia domini, vel possessoris, & qualiter excuset, vel non. Rub. VII.

LICENTIA data, vel danda per dominum, vel possessorem loci, vel per coptumatariū, vel colonū, aut laboratorem, vel per tutorem, aut tutricem, aut etiam curatorem, vel curatricem alicuius, nec nō ad vltum, aut per prælaturam, reatorem, vel capellanum alicuius Ecclesie, vel loci, seu etiam per Quononum, aut curatorem bonorum, siue in scriptis, siue sine scriptis, iu præsencia tamen duorum testium, vel vnus idonei adminus quandocunq; ante ipsum damnum, illatum valeat, & sufficiat ad excusationem, & impunitatem pleno iure. Item in præsencia domini, vel possessoris, seu etiam coloni, vel laboratoris, vel alterius pradietorum, qui loco, & tempore damnorum darorum præsens extitit, & non contradixerit, vel non prohibuerit, simili modo ad impunitatem sufficiat, sine alia licentia, & de tali præsencia fietur sacramento ipsius domini, vel possessoris, & similium. Procuratoris licentia de hac non habentis speciale mandatum, aut consortis, seu partem habentis in re Cōmuni pro indiuisa, licentia non excuset, aut releuet vllō modo, sine voluntate domini, seu consortis ante illatum damnum apparens. Aliorum autem licentia veluti famulorum, aut factoris, aut si familiaris in re patris viuientis, & similium personarum patrocinari, seu releuare non volumus vllō modo. Præterea de damno illato in vinea non vindemiata, dum sunt: vinee in ea videlicet cum bestijs, aut in horto, & idem in incisione arborum, & apertura laboratoris, vel cassinarum, aut etiam de damno collectionis oliuarum, seu acceptionis lignorum de catasta, seu feni, vel paleæ de paleare, vel de ruptura, seu exclusione alicuius loci clausi, seu acceptionis cannarum de canneto, vel vinea, vel vindemiationis vuarum alterius, vel acceptionis ferramentorum, aut fetelliorum, vel de metitura, & exportatione cuiuscunque generis bladi, collectionis, & exportationis pomorum in quantitate vnus quartutij, vel ab inde supra meritura vinorum vltra vnam brancatam, repletionis fossati, vel fracturæ pontis licentiā generaliter, & non expresse datā patrocinari, vel prodesse ad excusationē poenæ nō volumus vllō modo, sed specialis, & expressa licentia in quolibet casu pradietorum potius requiratur. Itē volumus, qd officialis ex officij debito teneatur scribere licentias pradietas, quæ infusa præsencia concederentur, & eas per ordinem denotare ad petitionem concedentis, vel recipientis in aliquo suo libro. Ita quod bene appareant, poena decē solidorum de suo salario, vel aliter pro quolibet, & qualibet vice.

Pater pro filio, & Dominus pro famulo qualiter teneantur in damnis datis. Rub. VIII.

PATER familias pro filio familias ad soluendum tam poenam, quam damni emendationē vsq; ad legitimam filij familias teneatur, & non vltra. Dominus autem, seu patronus pro famulo, seu seruiente, de damno teneatur ad emendationē, & poenā, siquidē ipse mandauerit damnum fieri, vel ei præsens erit loco, & tempore damni, vel etiā ratum habuerit ex post facto, aut lucrum inde perceperit, Alioquin non, nisi pro quantitate salarij nō dū verē, & non fictæ soluti teneantur, expensis scilicet famuli, & seruientis;

De abolitione, & recessione processus. Rub. IX.

SICVT diuersa sunt damna, ita diuersis oportet censuris trattari. Plus enim venix aliud pomere, aliud plurimum seueritatis requirit. Iccirco disponimus, quod de damno personali, siue manuali, dato, vel dando in horto, vinea, canneto, blado, legumine, prato scenario, seu herba custodita videlicet in duobus proximē casibus à Kal. Martij vsq; post festū seccatū, & sublatū, aut etiā in canepa, milio panico, lino vincarola, arbore domestica, fructifera, vel in pomis oliuarū, antequā collecta extiterint ab eo, ad quē pertinerent, seu de ligno apto ad aedificiū, aut etiā in alijs pomis aptis ad vsum hominis. Itē de damno illato per aliquā bestiā in blado, legumine, vel lino à Kal. Martij in posterū, vel in vinea, canneto, vel horto quocunq; tempore, seu etiā in pomis oliuarū, ante qd eo anno (vr dictū est) collecta extiterint, quocunq; modo processū esset, vel procederet nulla recessio, vel abolitio fieri possit, & facta nō valeat vllō modo. In alijs autē dānis diuersis, & casibus infra v. dies post citationē, vel excusationē ad petitionē eius pro quo, vel ad cuius querelā quocunq; modo processū esset, vel procederet, possit, & debeat recessio, seu abolitio peti, fieri, & admitti, dū tamen persona, cuius fauore, & utilitate fieret, soluat in Cōi, ante ipsā abolitionē, vel in ipsa, cū effectu veræ numerationis v. sol. def. pro quolibet damno, siue processu.

K 2 De præ-

De præscriptione processus damnorum datorum .

Rub. X.

VOLVMVS, q̄ de damnis personaliter, vel cū bestiis datis, vel dandis vltra, seu post duos menses, à die illati, vel facti damni, minimè procedatur. Et si quocūq; modo procederetur, vel foret processum, irritus sit processus, & nō valeat ipso iure. Insuper addimus, q̄ officialis teneatur, & debeat quēlibet processum damnorum datorum inceptum, seu incipiendum, expedire, & finire infra vnum mensem, à die initiati processus computandum. Contrafaciens officialis, in xl. sol. def. vice qualibet, & pro qualibet denuncia puniatur nostro Communi applicandis.

De damnis occultè datis .

Rub. XI.

STATVIMVS, & ordinamus, q̄ quotiescūq; in Terra Montis Noui, vel eius districtu contigerit damnum dari in possessione, siue tebus alicuius, seu aliorum, & malefactor, seu qui damnum dederit, haberi non poterit, sed penitus ignoretur, q̄ Potestas, & officialis damnorum datorū ad petitionē sustinētis damnum, inquisitionē facere teneatur inter homines, & personas, in qua contrata damnum datum dicitur, qui sint proximiores dicto danno, & sint ad minus numero quinque homines, & personar. Et si inter dictos homines fuerit repertus malefactor, seu qui damnum dederit, tunc ille malefactor puniatur secundū formā statutorū loquentium de damnis datis. Si autē malefactor haberi nō poterit, nec inueniri siue dānum dans, tunc si in dicta contrata, vbi fuerit damnum datum, fuerit solitum esse custodes animalium, bonum, iumentorum, pecudū, seu aliorum animalium tempore damni, tunc dicti custodes vocentur, & si inter ipsos fuerit repertus damnum dans, tunc ille, qui damnum dederit, teneatur, & puniatur secundum formam statutorum, vel capitulorum loquentium de tali damno dato. Si autem inter ipsos non fuerit repertus, qui damnum dederit, nec ipsi custodes damnum dantes assignauerint, tunc ipsi custodes, quātūcūq; summæ fuerint, damnum emendare debeant, & ad emendationē damni, damnum passio teneatur. Et nihilominus Cōi Montis Noui cōdemnentur in xx. sol. def. inter omnes. Si autem in dicta contrata custodes prædicti non fuerint, tunc D. Potestas, inquisitione facta, vt supra, primò conuocatis decem hominibus, & personis vicinis, & proximioribus dicto damno. Et intelligantur vicini esse proximiores illi, qui conuersantur in loco, vel propè locum, vbi factū est damnum tempore damni dati; & ipsos homines, & personas cogere, & condemnare damnum passio ad emendationem damni, quantūcūq; fuerint summæ, siue extimationis. Et nihilominus cōdemnare eos Cōi Montis Noui, in xx. sol. pro qualibet vice teneatur inter omnes. Et hoc capitulum habeat locū, si de die, & idem modus quantum ad extimationem, & refectionem damni seruetur in maleficiis, vbi dicitur fieri restitutio rei alicuius, si malefactor haberi, & inueniri non poterit prædicta restitutio fieri debet, neque sciri, quò maleficium commisserit seu fecerit.

De damno personaliter dato in hortis .

Rub. XII.

DANS, vel faciens damnum in horto, vel giardino infra Terram Montis Noni, rumpendo clausimem ipsius in aliqua parte, vel intrando aliunde sine licentia domini, & ibi colligendo, & inde portando agrum, olera, vel herbas, vel poma in xxx. sol. def. vice qualibet, & pro quolibet puniatur, & excludentantū non colligens, neq; exportans in x. sol. def. pro quolibet, & vice qualibet puniatur. Fodiens verò, seu carpens inde aliquam Plantā arboream, vel incidens aliquam vitem, vel arborem in xxv. lib. def. pro quolibet, & qualibet vice puniatur. In hortis verò extra Terram Montis Noni in districtu, dans, vel faciens damnum personaliter, intrando, & colligendo poma, herbas, vel olera, vel aliqnod genus agrumini, inter que etiam rapæ radices, & pastonacæ intelligantur, in xx. sol. def. pro quolibet, & vice qualibet puniatur. Sed si intrauerit tantū, vel transitum inde fecerit, nihil colligendo, vel exportando in x. sol. def. pro quolibet, & vice qualibet puniatur. Incidens verò, vel carpens ibi aliquam plantam arboream, vitem, vel ramū arboris fructiferæ, in x. lib. def. pro quolibet, & vice qualibet puniatur. Colligens verò, & exportans olera, herbas, vel agrumina de campo, vel vinea aliena, vel alio loco non hortalis, in x. sol. pro quolibet, & vice qualibet puniatur. Quas condemnationes, vel aliquam ipsarum non non soluens infra tres dies, à die præcepti de soluendo facta per officialem dūmodo præceptū fuerit post tempus, quo licuit apportare detineatur coactus in Palatio Communis, donec dictam poenam soluerit cum effectū.

De dam-

De damno personaliter dato in Vineâ, blado, legumine, vel canneto. Rub. XIII.

VITEM aliquam incidens à pede in aliena vinea, vel alio alieno loco, absque licentia domini, pro quolibet, & qualibet vice, & vite, in quinquaginta solidis denariorum puniatur, vsque in tres vites inclusivè, ab inde supra spectet ad officiū Potestatis, & suæ curiæ, sed si non à pede, sed alio modo incidit, si palmis, vel fermentum incidit, soluat Cōi decem solidos pro quolibet, & qualibet vice. Item, q nulla persona audeat, vel præsumat sine licentia D. officialis damnorum datorum vendere, vel tenere ad vendendū vuas accerbas, vel maturas à Kalendis Iulij, vsque ad Kalendas Octobris: & qui contrafecerit, soluat Cōi Montis Noui xij. denarios pro quolibet grappo: & quilibet possit accusare, & credatur eius sacramento vsque ad quantitatem x. grapporum. Ab inde supra probetur legitimè, & habeat accusator medietatem dicti banni, excepto q de pergula licitum sit cuiuslibet deferre, & vendere absque pœna. Item quòd nullus ciuis, vel comitatus, vel forensis masculus, vel foemina debeat apportare ab eorum vinea, vel alicuius alterius à Kalendis mensis Augusti, vsque ad festum Sanctæ Mariæ de mense Septembris sine licentia officialis damnorum datorum ad Terram Montis Noui ultra tres grappos vuæ: & qui contrafecerit, pro quolibet vice, & quolibet grappo, soluat nomine pœnæ duos solidos. Item quicumque collegerit vuas de pergulis alienis, siue in Terra Montis Noui, siue districtu, seu in hortis, ibidem stantibus, puniatur vice qualibet in quinquaginta solidis denariorum quilibet contrafaciens. Faciens transitum personaliter, vel ingressum per alterius vineam, nihil exportans, in quinque solidis denariorum puniatur. Colligens vuas in vinea aliena, absque licentia possessoris, pro quolibet grappo, in quinque solidis denariorum puniatur. Prohibentes ad cautelam, quòd morantes ad vindemiandum in vinea aliena, etiam cū licentia domini, nō possint facere, vel scindere pendulos vuarum, nec etiam grappos, ultra duos pro quali bet persona reportare in die qualibet: contrafaciens puniatur pro quolibet grappo in quinque solidis. Accipiens, vel exportans ab aliena vinea palos quoscunque, aut etiam vites, siue palmites, seu sarmenta, in xl. sol. def. pro quolibet, & qualibet vice puniatur. Secans herbam in vinea aliena, in quinque solidis puniatur pro quolibet, & vice qualibet. Metens aliquod genus bladi, vsq; per vnum couum, & ab inde infra in xx. sol. def. pro quolibet, & vice qualibet puniatur. Accipiens autem, seu metens aliquod genus bladi alicuius, non cum licentia domini, ab vno couo supra, in x. lib. def. pro quolibet, & vice qualibet puniatur. Metens herbam in blado alieno, pro quolibet, & vice qualibet puniatur in x. sol. Et hæc omnia, quæ dicta sunt, in blado, seu de blado, locum habeant in quolibet genere leguminis, vel frumenti, vt metentes, accipiens, vel exportans iuxta prædicta similitudinariè puniatur. Prohibentes expressè, q labores, vel operarij, seu messorios, aut aliz quæcunq; personæ extraneæ, præter personam domini, vel possessoris, & eorum familiarium, non audeant vllō modo, vel causâ colligere aliquas spicas, vel quantitatem aliquam frumenti, siue bladi existentis in campo, vel possessione alicuius, vel exportare ipsas, vsque quo vniuersa seges, vel quantitas bladi existentis in ipso campo, & de ipso non fuerit in vnum composita, & congregata in meta, siue barcone, sed cum licentia, vel præsentia domini, vel possessoris, non contradicentis, contrafaciens puniatur pro quolibet, & qualibet vice in xx. sol. def. & super hoc teneatur, & debeat officialis damnorum datorum facere speciale inquisitionem, eundo per loca opportuna ad inveniendū contrafacientes, pœna xxx. sol. officiali, contrafacienti nostro Cōi applicanda. Cannetum alienum dam nificans personaliter, cauando ocinos, vel cannas incidendo, pro quolibet, & qualibet vice in xl. sol. def. Faciens verò frondes cāneti, & exportans, in x. sol. den. pro quolibet fasce, & vice qualibet puniatur. Accipiens cannas de catasta, vel aliundè, vbi cannæ incisæ fuerint congregatz, in c. sol. def. pro quolibet, & vice qualibet puniatur. Metens herbam in canneto, vel canneti alienum aliter damnicans, in v. sol. vice qualibet puniatur. Per possessionem alterius transiens personaliter, seu ipsam ingrediens, nihil colligendo, vel exportando, in duobus sol. def. pro quolibet, & vice qualibet puniatur; excepto pro causâ venationis, vel aucupationis, ex qua possit liberè fieri personalis ingressus, siue transitus per possessionem alterius, nisi per bladam à Kal. Aprilis impostum, vsque quòd bladam est in campo, & per hortum, etiam ex causâ prædictâ, nullo modo transitus fiat, sub pœna prædictâ. Hoc postremò adijcimus, q si qua persona alienū bladum, legumen, vel semē, & simile iam tritum, vel battum, siue triscatum, vel à spicis excussum de alterius area, vel loco, non cum uoluntate domini acceperit, uel exportauerit, quantuncunque, usq; per unum quartutium paruum, qualibet vice puniatur à centum sol. in x. lib. arbitrio, & discretione officialis, & ultra in quantum uideretur DD. Prioribus dictæ Terræ. Pro quantitate uerò maiori dicto quartutio, puniatur per curiam D. Potestatis, uelut pro uerò furti maleficio, maioribus, & acrioribus pœnis, iuxta personarum, & facti qualitatem. Et in omnibus supradictis casibus semper damnum passo emendetur.

INCIDENS arborem oliuæ à pede videlicet à ramis infra, in xv. lib. den. pro quolibet, & vice quolibet, & quolibet pedali puniatur. Et de hoc stetur sacramento accusatoris, cum dicto vnus testis bonæ famæ. Ramum verò incidens dictæ arboris, vel rumpens in lib. quinque den. puniatur vice quolibet, & pro quolibet. Fracta dictæ arboris incidens, vel rumpens, in xl. sol. den. puniatur pro quolibet, & quolibet vice. Arborem Piri, Mali, Ficus, Nuclei, Amigdalæ, maligrati, pruni, quercus, Illicis, Iscliz, vel cerri glandes ferentis, Ammoniaci, cerasi, Persici, Quissini, malicotonij, vel sorbi, existentis in campo, & similium arborum fructiferarum existentium in campis laboratiuis, incidens à pede, videlicet à ramis, infra, in x. lib. den. vice quolibet puniatur. Ramum verò incidens, vel rumpens arborem huiusmodi, vel alicuius earum, in xxx. sol. pro quolibet, & vice quolibet puniatur. Fractam verò dictarum arborum, vel alicuius earum incidens, vel rumpens, in x. sol. den. pro quolibet, & vice quolibet puniatur. Si quis autem aliquam ex supradictis arboribus excorauerit in pedali in tortu, vel in partem, ita quod ex tali excoriatione arbor deficeret, vel verisimiliter spacio temporis defecari possit in totum, vel in aliquam partem, puniatur eam poena, qua puniretur, si totaliter incidisset, si autem non deficeret, puniatur in dimidia poena. Incidens verò à pede quercum, vel Iscliam, in silua existentem, glandem ferentem, vel ad edificium aptas in quatuor lib. den. puniatur pro quolibet arbore, pro quolibet, & vice quolibet. Si quis autem scapezzauerit, seu ramos inciderit alicuius quercus, vel Iscliz glandes ferentis, pro quolibet ramo puniatur in xx. sol. den. pro quolibet, & vice quolibet, & semper damnum emendetur.

De poena incidentium arbores siue steriles, & non fructiferas.

Rub. XV.

ARBOREM non fructiferam ad edificium aptam valoris xx. sol. vel infra, incidens à pede, alicuique in silua existentem, in xxv. sol. den. puniatur. Si autem fuerit maioris valoris, infructiferam arborem ad edificium aptam incidens, in decem lib. den. puniatur. Alia verò ligna, ad edificium non apta in silua incidens, in xx. sol. den. pro quolibet, & quolibet vice puniatur. Arborem salicis, vel vincularum à pede incidens, in x. lib. den. pro quolibet, & vice quolibet puniatur. Incidens verò ramum dictæ arboris, vel metens, à x. vincis supra pro quolibet, & vice quolibet puniatur in xxx. sol. den. vsque ad vnum fascem. Ab vno fascis supra, in centum sol. pro quolibet fascis, & vice quolibet puniatur. decem vincis infra, incidens vincum, ad poenam non teneatur nisi à domino, vel possessore fuerit prohibitum, vel etiam accusatus, si accusatus, vel prohibitum fuerit, in x. sol. den. puniatur pro quolibet, & vice quolibet, & in omnibus supradictis semper damnum patienti emendetur.

De damno, personaliter dato in Pomis.

Rub. XVI.

BACTENS, seu cadere faciens poma malorum, seu pirorum in possessionibus cultiuatis, bestiis bouinis, seu porcinis, vel alijs, in centum sol. den. pro quolibet delinquente, & vice quolibet puniatur, quod ad siluestria poma. Quod verò ad domestica poma, in decem lib. Alia verò poma, vt ficus, nux, & similia quassans, vel cadere faciens bestiis, in lx. sol. den. pro quolibet, & vice quolibet puniatur. colligens uero manualiter poma piri, mali, persici, nucis, maligranati, uel malicotonij, & ipsa exportans, in xl. sol. den. vice quolibet puniatur colligens dicta poma, uel aliquod ipsorum comedens ibidem ad pedem arboris, in x. sol. den. puniatur. Et prædicta omnia locum habeant in arboribus domesticis, in arboribus autem non domesticis, supradictis modis damnificans puniatur in quarta parte supradictarum poenarum in suis casibus loquentium. Colligens autem, & exportans alia poma, uel amigdalæ, ficus, antisolia, succina, cerasa, uiscina, amoniaces, sorba, & his similiter, in xx. sol. den. vice quolibet puniatur comedens autem ipsa poma ibidem à pede arboris, vel aliquod ipsorum in quinque solidis denariorum vice quolibet puniatur. Colligens oliuas de arboribus alienis de terra, sub eius arborem, antequam sint collectæ per dominum, vel possessorem, aut oliuas collectas accipiens, puniatur, vt de verò maleficio furti, per curiam D. Potestatis, saluo si accusator, vel persona damnificata maluerit procedi per dictum officialem. Quo casu possit, & debeat poena imponi pro quolibet delinquente, & quolibet vice à decem lib. den. vsque ad xxv. lib. arbitrio, & discretione officialis damnorum damnorum iuxta

iuxta personæ, & negocij qualitatem. Postquam verò oliuarum poma fuerint per aliquem dominum, vel possessorem, aut eorum nuncios, vel operarios de aliqua possessione collecta, colligens de residuis pomis oliuarum de dictis locis, iam collectis (quæ consueuerunt scultitrum appellari), in tribus lib. den. puniatur pro quolibet, & vice qualibet.

De accipientibus alienum fœnum, vel paleam, aut herbas pratiuas, vel guardatas, vites, frascas, vel alia ligna incisa. Rub. XVII.

DE domo extra Terram Montis Noui, vel casina alterius accipiens, vel exportans fœnum, vel paleam, vites, frascas, vel ligna, si cum fomerio, vel bestia, in x. lib. den. pro quolibet, & vice qualibet puniatur, sine fomerio accipiens, & exportans in collo, in centum sol. pro quolibet, & vice qualibet puniatur. De paleare, vel mucchio, aut catasta, alibi, quàm dictis locis existente extra dictam Terram Montis Noui accipiens, vel exportans fœnum, paleam, vites, uel ligna cum fomerio in quinquaginta solidos denariorum pro quolibet, & uice qualibet puniatur, sine fomerio in viginti solidos pro quolibet, & uice qualibet puniatur, & si aliquis haberet fœnum, uel paleam, qui esset infamatus, uel denunciatus per dominum domus, uel casinæ, uel cuius palæ, seu fœnum fuerit, & non poterit probare, unde habuerit dictum fœnum, uel paleam, id habeatur pro plena probatione contra eum, & etiam ad probationem prædictorum, commissorum de nocte, sufficiat fama probata per tres, uel quatuor testes bonæ famæ. Paleam, fœnum, vites, & ligna, non composita in aliquo mucchio, uel catasta de alibi, quàm de dictis locis duobus, aut herbam prati, seu campi guardati fœnati aliquid accipiens, uel exportans cum fomerio, in xl. sol. den. pro quolibet, & qualibet uice puniatur, sine fomerio, in xx. sol. Metens, uel exportans herbam de prato alieno, uel campo guardato, seu ghiffato, si cum fomerio, in xx. sol. den. pro quolibet, & uice qualibet puniatur sine fomerio in x. sol. den. Intelligatur herba ghiffata, ubi in campo fuerint hinc, inde affixæ arundines, ad numerum quinque arundinarum, uel baculorum cum herba ligata per aliquem dominum, uel possessorem campi causa, herbam, seu fœnum custodiendi, de qua ghiffatura, seu affixione arundinum, uel baculorum, & custodia fœni, stet, & credatur dicto domini, cum uno teste bonæ famæ, & si quis dictas ghiffaturas, destruxerit, puniatur in duplo eius, quo puniretur, quilibet exportans herbam de prato cum fomerio. Accipiens autem aliquam dictarum rerum de domo, uel orto, aut alio loco infra terram Montis Noui, positarum, puniatur in forma ueri maleficij de furto per officiales, & curiam D. Potestatis eiusdem Terræ, & semper in omnibus casibus comprehensis in quolibet statuto emendetur damnum patienti.

De pœna incidentis, uel roncantis fœpem alienam, uel frangentis Pontem, aut fossatum replentis, aut aliquid proijcientis in possessionem alterius. Rub. XVIII.

INCIDENS, aut roncans alterius fœpem, vel inde accipiens spinas, uel aliquid, de clasmine non de uoluntate domini, uel possessoris, nec de mandato alicuius officialis in xx. sol. den. pro quolibet, & uice qualibet puniatur. Frangens, uel aliter impediens pœtem, vel auditum alienum, aut fossatum alicuius possessoris in aliqua parte replens, uel explanans, in xx. sol. pro quolibet, & uice qualibet puniatur. Proijciens in possessionem alterius aliquid turpe, uel damnosum, in x. sol. pro quolibet, & uice qualibet puniatur, & nihilominus immisum, uel proiectum, & repletionem in omnibus prædictis casibus tollere, & mundare teneatur, & in contrafaciens quilibet officialis possit procedere, & habeat medietatem pœnæ.

De pœna accipientis lapides, lateres, aut cuppos, uel tegulas, siue stipulam euulsam, seu carpitam, uel non, de possessione alterius, uel herbam ligatam, uel factam. Rub. XIX.

ACCIPIENS de possessione alterius, posita in territorio, & districtu Montis Noui aliquem laterem, lapidem, aut cuppum, non ædificatum, pro quolibet latere, lapide simili, & cuppo, in quinque sol. den. puniatur. Pro quolibet autem lapide magno, in xx. sol. den. puniatur pro qualibet uerò salma minutarum prætularum accipiens, pro quolibet, & uice qualibet puniatur in xl. sol. den. & in prædictis casibus ad emendam damni in duplum. Si stipulam euulsam, seu carpitam, usque in sex mannellas abstulerit, in

lerit, in quinque sol. def. puniatur pro quolibet, & qualibet uice. Ab inde supra, in xx. fol. puniatur pro quolibet. Carpens stipulam de possessione alterius, sine licentia domini, ad nullam poenam teneatur. Accipiens herbam alterius non pratium, à solo secata, vel separatam, in x. fol. def. pro quolibet, & vice quolibet puniatur. Ligatam uero herbam accipiens, in xx. fol. def. pro quolibet, & vice quolibet puniatur.

De poena accusati, negantis possessionem esse accusatoris, & de poena accusatoris non probantis possessionem esse suam. Rub. XX.

SI accusatus, vel accusati de aliquo damno dato tempore excusationis negauerit possessionem esse accusatoris, vel accusantis fraudolenter, & accusator, vel accusantes probauerint possessionem esse suam, & se possedisse tempore excusationis, accusatus, siue accusati Communi Montis Noui nomine banni x. lib. soluere teneantur. Et si accusator, vel accusantes non probauerint, possessionem esse suam, vel possedisse tempore suæ excusationis, de qua aliquem, vel aliquos accusassent condemnentur Communi prædicto in ea poena, in qua accusatus condemnari debuisset, si verum esset illud, de quo accusaretur. Et talis accusatus, vel accusati ab ipsa accusa, vel accusationibus per ipsum accusatorem, vel accusantem, factis, penitus absoluantur.

De poena tenentis canem, & damnum dantis.

Rub. XXI.

STATVIMVS, & ordinamus, q̃ quicumque tenuerit canem à Kal. Augusti, vsque ad festum omnium sanctorum, canem teneat, & tenere debeat ligatum, vel cum vicino ad collum ire debeat canis. Et qui contrafecerit, pro vice quolibet in x. fol. puniatur, si autem canes damnum dederint in vineis, dictis temporibus, dominus canis in x. fol. vice quolibet puniatur. Si autem canes aliorum animalia momorderint, seu damnicauerint, dominus canis in quinque solidis vice quolibet puniatur, & damnum passio emendet, secundum extimationem faciendam per duos Communes amicos, & bonos viros.

De poena forensis, damnum dantis cum animalibus.

Rub. XXII.

STATVIMVS, & ordinamus, q̃ si quis forensis damnum dederit in possessione alicuius in territorio Montis Noui cum animalibus, pasculando, sine DD. Priorum licentia, nec satis dederit de soluendo pasculum ipsis DD. Prioribus pro dicto Communi illam quantitatem pecunie, quæ fuerit ordinata per consilium, seu ordinamentum dictæ Terræ, q̃ boues talium pascuentes, & alia animalia, sic morantia, possint à quolibet colligi, & duci coram officiale dictæ Terræ Montis Noui, & habeat quartam partem poenæ infra scriptæ, quam soluerit in Communi. Et nihilominus dominus bouum, & aliorum animalium Communi Montis Noui soluere teneatur, nomine poenæ, xx. fol. pro quolibet bestia grossa, & quinque solidos pro quolibet bestia parua, & adhuc soluere teneatur Communi pro pasculo pro quolibet bestia, & animale id, quod fuerit ordinatum per consilium dictæ Terræ, vel in aliquibus statutis dispositum. In quibus casibus dictus forensis soluat integram poenam quolibet cessante beneficio, & tamen fraudis poenæ subiacet, & damnum patienti emendet.

De damnum dantibus cum bestiis in campo stoppiato, uel maiese, pratis secatis, vel arboribus fructiferis siluestribus.

Rub. XXIII.

SI bos, vacca, equus, equa, asinus, asina, mulus, vel mula, vel similis bestia, dñi dederit pasculando, vel capistando in campo stoppiato, uel maiese, vel pratis secatis, vel in fructibus arborum, existentium in loco siluestri, & similibus locis, puniatur custos, vel dominus in defectum custodis, in duobus sol. pro quolibet, & vice quolibet. Pro quolibet pecude, & capra, pro quolibet, & vice quolibet in sex denarijs.

Quod laboratores non ferant de fructibus sine licentia domini.

Rub. XXIII.

NVLLVS laborator de possessionibus alienis, quas colit, ferat uvas, uel alios fructus, aut ligna, aut cannas, aut palos, sine expressa licentia domini, contrafaciens, pro quolibet, & quolibet uice in quinque solidos puniatur.

De im-

De impunitate damnum datorum cum bestiis in possessionibus, de quibus collecta non soluitur. Rub. XXV.

EXCEPTIS possessionibus cameræ Romanæ Ecclesiæ, & aliarum Ecclesiarum, si quis cum aliqua bestia damnum dederit in aliqua possessione de qua eo anno collecta soluta non esset, in Communi ad aliquam poenam nullatenus teneatur, & hoc statutum non habeat locum in filiis, & rebus Communis Montis Noui.

De damno dato in possessione Communis. Rub. XXVI.

PERSONALITER, vel cum bestiis inferens damnum in aliqua filua Communis Montis Noui, vel alia possessione prædicti Communis, exceptis consuetis, & non vetitis pascuis, puniatur ea dem poena, qua puniretur de damno dato in possessione alterius.

De poena damnorum, factorum de nocte. Rub. XXVII.

DE nocte: videlicet post occasum solis, & ante ortum eius de mane, dans damnum personaliter, vel cum bestia, puniatur in duplo poenarum, in quibus puniretur pro damno, de die facto.

De poenis, & casibus non specificatis in ordinamentis. Rub. XXVIII.

IN casibus, & damnis non specificatis, procedat officialis damnorum datorum, & puniat de similibus ad similia iuxta ordinamentum, & casum, cui conuenientius adaptatur.

De poena officialis damnorum datorum, non seruantis statuta. Rub. XXIX.

OFFICIALIS damnorum datorum, non obseruans statuta, ad eius officium pertinentia, in quolibet casu, in quo alia poena ibi non foret imposita, in lib. x. de sui salario, aut tempore sui Syndicatus, puniatur.

Qualiter liceat reducere bestias repertas in damno. Rub. XXX.

BESTIAM alienam in damno per dominum, vel familiarem, aut per colonum, seu laboratorem possessionis, tribus vicibus vocato, vel exclamato custode, seu domino ipsius bestie, repertæ in dano, de cuius exclamatione stetur sacramento ipsius inuentoris, & ipso custode, seu domino non accedente ad locum damni, nec expellente ipsam bestiam damnum dantem liceat, & licitum sit domino possessionis, vel familiari, necnon laboratori absque poena, & bano aliquo, reducere, & educere coram officialibus dictæ Terræ Montis Noui ea die ad faciendum ipsius dominum puniri, secundum formam statutorum. De qua innotatione, & conductione animalium, stetur, & credatur relationi ipsius damnum passi animalia reducentis, seu conducentis, dummodo de damno appareat dato. Et supradicta distinctio, & forma locum non habeat in bestiis tam ciuium, quam forensium, & comitatuorum Terræ Montis Noui. Et si quis impediret aliquem ducentem huiusmodi bestias, quas inuenisset dantes, ut supra, damnum in dicta possessione, puniatur poena xxv. lib. den. & liceat unicuique accusare, & eius nomen teneatur in secretum, & habebit quartam partem eius poenæ, quam deueniri fecerit in Communi causa prædicta.

Qualiter primo custos, deinde dominus animalis teneatur. Rub. XXXI.

DE vno quoque damno per bestiam dato, primo teneatur custos, & in subsidium dominus, siue possessor tam ad poenam, quam ad emendationem, bestia tamen pro obnoxia sit, seu obligata, & esse intelligatur pro damno, siue noxa, necnon pro poena, ita quod capi, & retineri possit pro prædictis, non reperto custode, vel domino.

ris, puniatur custos, uel dominus in defectum custodis pro quolibet animali, & qualibet uice à die quo prædicta seminantur usque ad Kal. Martij in quinque sol. den. A Kal. autem Martij usque ad messim, & usque ad tempus carpendi linum, fabam, & legumina in x. sol. puniatur pro qualibet uice, & quolibet animali. Si uero damnum dari contingat per aliquam ex supra dictis bestiis, uel his similibus in blado, lino, faba, uel legumine messo, siue carpto, sed non composito, uel coadunato, seu amucchiato in metam, uel barconem, seu couatas, tunc pro quolibet animali soluatur, & exigatur poena xij. sol. & qualibet uice pro eo autem damno, quod datum fuerit in amucchiato, seu coadunato, & composito ad aream, uel ad alium locum deducto in metam, uel barconem, uel alium modum in blado, lino, faba, legumine, uel similibus pro quolibet ex supradictis animalibus, & qualibet uice soluatur, & exigantur xv. sol. pro damno autem facto, uel dato per aliquam ex supradictis bestiis in blado, faba, legumine, & simili iam triturato, batuto, triscato, seu excusso, aut ventilato, tunc pro quolibet ex supradictis animalibus, & uice qualibet in xx. sol. custos, seu dominus in defectum custodis puniatur, Pro alio autem in supradictis locis in dimidia supra dictarum poenarum custos, seu dominus condemnatur, pro qualibet pecude tempore quo blada, seu legumina fuerint seminata usque ad Kal. Martij in sex. den. pro qualibet, & uice qualibet puniatur, in alijs autem temporibus quibuscunque in xij. den. condemnatur. In pratis uero, aut campis ghiffatis, uel bannitis pro freno bubalus, uel bubala, bos, vacca, equus, equa, mulus, mula, porcus, uel scrofa, aut eorum generis animal damnum dederit à Kal. Martij usque quò herba fuerit secata, dummodo non transeat Kal. Septembris condemnatur custos, seu dominus in defectum custodis in x. sol. pro quolibet animali, & qualibet uice, asino autem, uel asina in dictis locis, & dictis temporibus damnificante, custos, seu dominus in quinque sol. uice qualibet, & pro quolibet, seu qualibet condemnatur. Si uero pecus, uel capra in dictis locis, & dictis temporibus damnum dederit in xij. den. custos, seu dominus pro qualibet pecude, uel capra uice qualibet condemnatur. De damno autem ab animali porcino in pratis illato alijs temporibus pro quolibet porco, & uice qualibet cauando in quinque sol. custos, seu dominus puniri mandamus, prædictis alijs animalibus impunitis nisi dominus prohibuerit pasculari. Addentes supradictis omnibus casibus, quòd pro omnibus supradictis animalibus laesentibus, (Latentia autem intelligantur animalium minorum mensium trium maiorum autem animalium sex mensium) nulla poena in Communi soluatur, sed damnum passo tantummodo refarciatur damnum. Si uero bubalus, bubala, bos, vacca, equus, equa, mulus, mula, uel aliquis, seu aliqua eorum damnum dederit in paleare fieni, uel paleæ, uel mucchio eorum existente in prato, seu alio loco pro quolibet dictorum animalium in sol. x. uice qualibet puniatur custos, seu dominus, exceptis equo, uel equa, mulo, uel mula pro quolibet sol. sex poena soluatur qualibet uice.

De damnis datis cum bestiis in uinea, horto, uel canneto,

Rub. XXXVI.

SI bubalus, bubala, bos, vacca, mulus, mula, equus, equa, hircus, capra, asinus, asina, porcus, seu scrofa, uel aliquod dictorum animalium non laesentium damnum dedit in uinea alterius à Kal. Martij, usque ad Kal. Maij in x. sol. pro quolibet, & uice qualibet custos, seu dominus puniatur. Si uero aliquod prædictorum animalium damnum dederit à Kal. Maij usque quòd uix colleat, si uix prædictæ non fuerint maturæ in xij. sol. pro quolibet animali, ut supra, & uice qualibet puniatur custos, seu dominus, nisi pro hircos, uel animal caprino, pro quibus, & eorum quolibet sol. x. poena soluatur. Sed si uix erunt maturæ, tunc si bubalus, uel bubala, bos, vacca damnum dederit in xl. sol. den. pro quolibet prædictorum animalium uice qualibet condemnatur. Si autem equus, equa, mulus, mula, porcus, seu scrofa dicto tempore uarum maturarum damnum dederint in uinea alterius in xx. sol. pro quolibet animalium prædictorum, & uice qualibet custos, seu dominus puniatur, pro asino autem uel asina dicto tempore damnificante in dicto loco in x. sol. den. poena condemnatur, dominus seu custos, pro quolibet autem hircos, uel animal caprino dicto loco, & tempore damnum dante, siue damnificante in x. sol. uice qualibet condemnatur. In alijs autem temporibus pro quolibet bubalo, bubala, boue, uel vacca, equo, uel equa, mulo, uel mula in quinque sol. custos, seu dominus condemnatur pro asino, seu capra, uel eorum generum animalium in tribus sol. condemnatur custos, seu dominus ipsorum. Si autem bubalus, bubala, bos, vacca, mulus, mula, equus, equa, porcus, uel scrofa damnum dederit in horto alterius tempore quo olera, uel agrumina, seu melones sunt in hortis, in xx. sol. pro quolibet, & uice qualibet puniatur custos, seu dominus ipsorum, sed si asinus, uel asina, hircus, uel capra damnum dederint in dicto loco, uel tempore, pro quolibet, & uice qualibet condemnatur custos, uel dominus ipsorum in xv. sol. den. si autem prædicta omnia, & singula animalia,

malia, vel aliquod eorum damnum dederint in canneto à Kal. Martij vsque ad Kal. Augusti in x. sol. custos, seu dominus condemnatur pro quolibet dictorum animalium, & vice qualibet. In alijs verò temporibus in quinque sol. dummodo prædicta omnia animalia, quæ sunt lætencia non teneantur ad pœnam, sed pro eis emendetur tantum damnum. Addentes, quòd pro canibus damnificantibus in vineis ad duas maturas teneatur dominus canis, vel canum ad pœnam, viginti sol. pro quolibet cane masculo, vel femina, & qualibet vice. Et eadem pœna imponatur pro damnis datis in arboreis cum vitibus, & in omnibus, & singulis casibus damnum emendetur patienti.

De damnis datis cum bestiis in arboribus fructiferis, & Pomis. Rub. XXXVII.

SI bubalus, bubala, bos, vacca, equus, equa, mulus, mula, asinus, asina, porcus, seu scrofa, hircus, seu capra, vel eorum generis animal damnum dederint corrodendo in arboribus pomiferis, & fructiferis in decem sol. pro quolibet prædictorum animalium, & vice qualibet custos, seu dominus in defectum custodis puniatur. In fractis autem seu scæpibus corrodendo, seu deustando in quinque sol. pro quolibet, & vice qualibet dominus, seu custos condemnatur. Si verò dicta animalia vincarolam cotrollerint in decem sol. custos seu dominus puniatur pro quolibet, & qualibet vice, pro qualibet vero capra, hircus, vel porcus, vel scrofa, vel aliquod eorum generis animali pasculante in oliuetis, vbi non sint collectæ oliuæ, seu poma oliuarum à Kal. Septembris vsque ad medietatem mensis Februarij in x. sol. pro quolibet, & vice qualibet custos, seu dominus puniatur, si autem dicto loco, & dicto tempore pecudes pasculauerint pro quolibet pecude in quinque sol. puniatur. Si verò porcus, vel scrofa, aut eorum generis animal damnum dederint in pomis, ficuum, nucum, pirorum, malorum, vel glandium in quinque solidis denarij. pro quolibet, & vice qualibet puniatur, dummodo similiter pro lætentiis bestiis pœna non soluatur damnum tamen emendetur.

De anseribus, anatis, pullis gallinaceis damnum dantibus in vinea, blado, & horto. Rub. XXXVIII.

SI anser damnum dederit in vineis plenis vuarum, & horto oleribus, vel quomodocunque existentibus in eis in quinque sol. pro qualibet vice, & quolibet puniatur dominus. Si autem in blado, seu terra bladata cuiuscunque generis, vel legumine in xij. denarij. pro quolibet, & vice qualibet puniatur. Pro anate autem domestica, & quolibet pullo gallinaceo in omnibus supradictis locis in xij. denarij. pro quolibet, & vice qualibet condemnatur dominus ipsorum.

Qualiter in damnis datis damnum debeat emendari. Rub. XXXIX.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd in omnibus, & singulis damnis datis tam personaliter, quam cum bestiis in libro damnorum datorum expressis damnum datum debeat emendari secundum estimationem faciendâ per duos estimatores per Commune electos, seu eligendos ad damna extimanda, vbi damnum excederet valorem duorum florenorum, aliàs sufficiat vnus estimator ex pluribus pro minori valore seu quantitate vsque ad valorem, seu quantitatem duorum florenorum inclusiue in omnibus, & singulis casibus. Qui fideliter, & legaliter eorum officium debeant exercere, per eos in principio eorum officij præstito iuramento de bene, & fideliter, & iuxta bonam conscientiam eorum officium exercendû. Remotis ab eis odio, amore, timore, præce, præcio, & omni alia humana gratia. Et si dicti estimatores aliquod damnum, aut in minima quantitate, vbi damnum esset magnum, aut in maxima, vbi paruum, ultra modum damnum passo offenderent, vel offenderet, quòd tunc liceat damnum passis ad DD. Priores recurrere habere, qui tertium, vel alium debeant eligere estimatorem, & secundum eius relationem ei primò præstito iuramento dictum damnum debeant extimari, & pro extimato haberi. Et si dicti duo primi estimatores discordarent ad inuicem, quòd tunc similiter dicto modo dictus tertius per DD. Priores debeant adhiberi, & illius extimatio valeat, cum quo tertius electus concordabit. Et quicquid dicto ordine fuerit extimatum, valeat, & teneat, quòd si secus fiat extimatio sit ipso iure nulla, nisi aliter, vel alio modo de partium voluntate processerit.

De forensibus, qui cum eorum animalibus pascuauerint.

Rub. XL.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd nullus forensis, vel qui non habitauerit in Terra, vel territorio Montis Noui, siue responderit in datiuis, seu collectis, siue non, possint pasculare, vel pasculari facere per animalia sua, vel aliena in territorio Montis Noui, nisi super possessionibus suis, de quibus ipse soluit collectas Comuni Montis Noui prædicto. Et qui contrafecerit, & dicta in dicto territorio immiserit sine licentia Dominorum Priorum dictæ Terræ scripta manu Cancellarij Communis, soluat nomine poenæ pro quolibet boue, vitulo, vel vacca, asino, asina, mulo, mula, equo equa, vel simili animali xx. sol. den. pro quolibet, & qualibet vice, & quolibet die, quo inuentus, vel probatus fuerit contrafecisse, pro quolibet porco, vel scrofa x. sol. pro quolibet pecude, vel capra, quinque sol. simili modo. Statuimus etiam quòd nullus forensis possit in dicto territorio lignare, poena xl. sol. sine prædicta licentia. Addentes etiam in super, quòd quilibet colonus, & laborator possessionum, & terrarum dictæ Terræ Montis Noui liberè, & expedite possit absque aliqua licentia ad terras per eos conductas, seu acceptas ad laborandū, & colendū venire cum bestiis, & animalibus sibi ad talem cultum necessarijs, & etiam cū vnā bestia pro victualibus sibi necessarijs portandis, equina, vel asinina, vel mulina. Et semper emēdetur damnum patienti, forensis autem, qui ciuibus nostris, vel comitatiuis in foccitam eorum animalia dederunt, medietatem eius, quod alij forense, qui non associauerunt, soluunt, soluere teneantur pro quibus forensibus associantibus animalia supra dicta, ciues, & comitatiuos talem foccitam capientes, seu recipientes, volumus obligari, & obligatos esse, casu quo dicti forenses sic associantes, solutionem redardent, seu facere recusabunt talibus ordinamentis excepti laboratores, & coloni ciuium, & comitatiuorum retinentes animalia à ciuibus, & comitatiuis, qui non teneantur ad aliquam solutionem pascuorum.

De poena Ciuium, seu habitantium in Terra, vel territorio Montis Noui defraudantium solutionem pascuorum dicti territorij.

Rub. XLI.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd nullus Ciuis, aut comitatiuus Terræ Montis Noui audeat, vel præsumat, aliqua animalia pasculantia in pascuis dictæ Terræ asserere, seu dicere esse sua, cum non sint, vt solutiones per forenses faciendas Comuni prædicto defraudent. Si quis autem taliter fraudare præsumperit, poenam vigintiquinque ducatorum auri in auro ipso iure soluat Comuni prædicto beneficio quocunque cessante, & perdat animalia, & Comuni prædicto applicentur. Et accusator habeat quartam partem poenæ, quæ peruenerit in Comuni. Et liceat vnicuique dicta animalia in fraudem in dictis pascuis existentia recolligere, & coram Dominis Prioribus pro dicto Comuni præsentare.

De poena fraudantium pedagium.

Rub. XLII.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd quicumque per nostrum territorium transuerit cum aliquibus salmis, vel rebus de quibus per formam tabulæ pedagij nostri soluuntur pedagia, & non soluerit officiali, seu alteri deputato, si transuerit extra portam Terræ Montis Noui, & etiam si per comitatum soluerit terga dictæ Terræ condemnetur pro quolibet, & qualibet vice in vigintiquinque ducatis auri, & in perditione animalium, & salmarum applicandorum, & applicandarum Comuni dictæ Terræ pro ipso Comuni pro duobus tertijs in totum, quòd ad animalia, & salmas. Quòd autem ad aliud tertium dictorum animalium, & salmarum, prout in ferius in tabula pedagij continetur, & applicatur. Quòd autem ad dictos vigintiquinque ducatos ij sine diminutione applicentur dicto Comuni soli, & non alij personæ.

CVIVS TABVLAE VERBA SVNT HAEC; VIDELICET
CAPITVLI DELLA GABELLA DI MONTE NUOVO.

N prima, che ciascuna persona, che cauarà grano della Terra, e territorio di Monte Nuouo, per vendere, paghe bolognino vno per soma, purchè appari il mercato, e se in prima farà la vendita, e poi porterà il grano, paghe bolognini doi per soma. E questo s'intende della venditione fatta fuori del territorio.

Item, che ciaschuno, che cauarà grano della detta Terra, ò territorio, quale habbia comprato fuori del territorio, paghe bolognini doi per soma.

Item, che ciascuno tanto terriero, quanto forastiero, il quale cauasse alcuna generatione d'animali, ouero altre cose, ò mercantie, paghe per tratta, ò vendita bolognino vno per fiorino. E similmente s'intende de qualunque persona tanto terriera, quanto forastiera, che menasse bestie di qual si sia generatione de fuori del distretto, pur ch'li venda.

Item, che s'alcuno della Terra vendesse ad alcuno forastiero alcuna cosa, e non sarà pagata la gabella per il forastiero, sia obligato il terriero à pagare detta gabella, la quale douesse pagare il forastiero, Eccetto che se alcuno della Terra che vendesse ad alcuno mercato, ò fiera, de fuori del distretto alcuna generatione d'animali, ouero altre robbe, ò mercantie, doppo la retornata dal detto luoco infra tre di sia tenuto à pagare detta gabella sotto pena de venti bolognini per ciasch'vno, e ciaschuna volta, che sarà contraffatto de fatto da pagarsi.

Ma se alcuno forastiero venisse, e spandesse qualche robba, e mercantie nella Terra, non sia tenuto ad alcuna gabella.

Ma il forastiero, che comprasse, ò fraudasse, cada in pena de dieci bolognini per fiorino; De quali pene la metà sia del commune, & vn quarto del Gabelliero, & l'altro quarto dell'accusatore, ouero inuettore, dichiarando, che s'alcuno hauerà, ouero retenerà bestie de fuori del territorio, è vendalo sia tenuto pagare mezzo bolognino per fiorino. E chi farà mercato sotto la detta pena, purchè dette bestie siano state tenute qualche volta nel territorio di Monte Nuouo.

Item, ch'ogn'vno della detta Terra, ouero forastiero fraudasse passaggio, ò gabella, cada in pena come è detto di sopra delli forastieri fraudanti.

Item, che ciaschuno della detta Terra, ò habitante in essa possa trare, e portare di fuori del territorio, calcio, polli, oua, & altre cose da vendere sin'alla valuta d'un fiorino senza alcuno pagamento di gabella.

Item, che ciascuno forastiero sia tenuto à pagare per tratta d'orzo vn bolognino per soma, & il terriero mezzo bolognino per soma, e chi contrafacesse, cada in pena come è detto di sopra.

Item, che ciaschuno forastiero, che cauasse vino, paghe vn bolognino per soma, & il terriero mezzo bolognino sotto la detta pena, salvo ch'il terriero possa cauare, e passare per suo vfo senza alcuna gabella.

Item ch'il gabelliero sia tenuto rescotere il passaggio al modo consueto, e non altrimenti cioe vn bolognino per soma delle sopra dette cose; è non più, sotto pena de venti bolognino per ciaschuno, che douesse pagare per detto passaggio, e ciaschuna volta, e ciaschuno, che contrafacesse.

Item ch'il detto gabelliero non possa torre niente del passaggio, ouero gabella dalli huomini, ò, habitanti della Terra del Conte, Corinaldo, e delle Terre del Vicariato di Mondauio, e di tutti li altri luoghi, doue li huomini di Monte Nuouo sonno essenti.

Item che se la Communità di Monte Nuouo per l'auenire facesse alcuna conuentione con altre Terre de non rescotere passaggio, ò, gabelle, ch'il detto gabelliero non possa per alcuno modo rescotere alcuna gabella, ò, passaggio con quelli che se farà detta conuentione. Ma la detta Communità sia tenuta per rata defalcare del prezzo di detta gabella, e conseruare esso gabelliero senza danno.

Item, che qualunque persona passa con some de drappi, cioe sete, argenti, & altre cose fine, paghe per ciaschuna soma, quattro bolognini.

Item, per soma de libri di qualunque qualità se sia, paghe doi, bolognini per soma.

Item, per speciarie, zucchini, confetti, garofani, peucere, cera, bolognini tre per soma.

Item, per soma di zaffarame quattro bologni.

Item, per soma d'anaci doi bolognini.

Item, per soma di corami concii, & altre mercantie grosse, paghe de cauallo, e mulo vn bolognino, de D'asino mezzo bolognino.

Item

Item per fardelli, e valigie di robbe noue di valuta d'un fiorino in su, mezzo bolognino.

Item per bestiami grosso vn bolognino, cioe per boue da laurare, e per caualle, e per altro armento da vn'anno in su, bolognini venti cinque per centinaro, & per bestie minute, cioe pecorine, e caprine cinque bolognini per centinaro, e per porci bolognini, otto per centinaro da quattro mesi in su.

Item per grani, orzi, & altri biadi mezzo bolognino per incarca.

Item che nessuno forastiero, che sia lauratore, possa cauare alcuna generatione de biadi dal destretto senza licenza delli Signori Priori, e del Gabelliero sotto pena d'un fiorino per ciascuna voka, della quale pena il terzo sia della Comunità il terzo del Gabelliero, & il terzo dell'accusatore.

Itè che qualunche persona passasse con alcuna generatione d'arte, ò, mercantie, e robbe, che spadesse, retornando per quella via, ch'è venuto, non paghe niente, e quãdo andasse altroue, paghe come li altri.

Item che qualunche persona passasse con alcuna generatione di robbe, ò, mercantie in qualunque modo contra passaggio, perda il terzo delle robbe, e della bestia passando con some, della quale pena vn terzo sia della Comunità, vn terzo del Gabelliero, e l'altro terzo de chi farà l'esecutione.

Item che nessuno possa rescotere passaggio, ne gabelle, senza licenza de chi aspetta, sotto pena de venti bolognini per ciascuno bolognino, che cogliesse.

Item ch' il detto Gabelliero sia tenuto, e debba trattare in tutte le cose, e passaggi, Gabelle, e fraudi, e più, e meno, che sonno trattati li huomini de Monte Nouo nelli altri luochi, e Terre, doue se sia.

Quomodo ad probandum sufficiat publica vox, & fama.

Rub. XLIII.

QVONIAM cum tractatur de probatione publicæ, & famæ, ipsa potius ignorantia, quàm veritatis defectu in dandum, & prziudicium tam Communis, quàm specialium personarum multotiens non probatur, duximus statuendum, quod si testes interrogati super publica voce, & fama in eorum dictis, & attestationibus respondeant, quod de re, de qua interrogati sunt, sit publica vox, & fama, quod ipsi dici audiuerunt à maiore parte personarum alicuius terræ castri, vel contratæ.

Et quod publica vox, & fama sunt dicta maioris partis huiusmodi personarum, vel dixerint verba similia, vel æquipollentia, quod ipsa probatio publicæ vocis, & famæ habeatur, & reputetur, & haberi debeat pro plenè probata, & maior, seu alia probatio publicæ vocis, & famæ nullatenus requiratur.

Explicit Liber Quintus.

MUNICIPALIVM LEGVM
AC STATVTORVM ECCLESIASTICAE
TERRAE MONTIS NOVI
LIBER SEXTVS.
SVPR APPELLATIONIBVS.

De officio, & iurisdictione iudicum appellationum Terræ Montis Novi. Rub. I.

APPELLANDI vsus quàm sit vetus, frequens, & necessarius, nemo est, qui nesciat, cum iniquitatem, vel imperitiâ iudicantium detegat, & corrigat, licet nonnumquâ bene latas sententias in peius quandoque reformet. Hinc ex indulto apostolico vsque ad integram summam quinque ducatorû auri de camera, & ex benignitate, & gratia superiorum nonnumquam ad maiorem aliquam quantitatem Priores, & Cancellarius Communis dictæ Terræ Montis Novi facti sunt iudices appellationum, & nullitatis dictionum, & ita per longa, & antiquissima tempora vsque in præsens per eos in dicta Terra observatum extitit. Idco iuri consonum esse censentes, ut grauamina illata quomocunque ram ante diffiniuiam sententiam, vel habentem vim diffinitiuam, quàm postea appellationis remedio, & alijs modis per ipsos iudices appellationum dictæ Terræ reuideantur, cognoscantur, recenseantur, & exgrauentur, statuimus, & ordinamus, quòd ad dictos DD. Priores, & Cancellarium pro tempore existentes possit, & valeat liberè appellari à Potestate, & eius officialibus dictæ Terræ, & à quibuscunque eorum, & cuiusque eorum sententijs, & grauaminibus, & comminationibus, nec non ab arbitris, & arbitratoribus reductio etiam ad arbitrium boni viri peti, & à quibuscunque grauaminibus, & apprehensionibus iudicialibus, & extraiudicialibus quibuscunque impedimentis, vel obstaculis, de nullitate omnium queri, agi, & in integrum restitutio postulari, quâdo de iure competit restitutio, prædicti Priores, & Cancellarius iudices appellationum valeant de omnibus, & singulis prædictis cognoscere, inhibere, sententiaré, reuocare, & diffinire, & in eis, & alijs contentis in hoc sexto libro sint, & esse intelligantur iudices, & ordinarij competentes, non obstantibus iuribus constitutionibus, & privilegijs in contrarium facientibus quibuscunque.

Quòd appellatio sufficiat interponi coram iudice à quo, vel ad quem, & de petitione apostolorum. Rub. II.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd omnis appellatio deuoluenda ad dictos DD. Priores, & Cancellarium iudices appellationum, possit, & valeat interponi corâ iudice, arbitrio, arbitrarore, vel alio à quo appellatur, vel de nullitate diceretur, vel eorâ iudicibus ad quos, vel coram quocunque eorû interposita fuerit, valeat, & reuocetur, ac si interposita esset coram vtroque eorum, & similiter coram altero eorum sufficiat pluries etiam vno contextu petere, & illi à quo, seu quibus petantur teneantur, & reneantur in continenti apostolos dare, & responsum dare appellanti sine aliqua dilatione, vel termino, & si aliquem terminum stauerit, vel stauerint ad accipiendum apostolos, minimè comparere teneatur, nec propter hoc aliquod præiudicium ei generetur. Et prædicta secundum formam huius statuti firmitatem habeant, ac si omnes iuris, & constitutionum solennitates essent plenè obseruatæ.

De appel-

De appellatione viua voce facta.

Rub. III.

STATVIMVS, quòd quando à Potestate, eiusque officialibus, & alijs officialibus dictæ Terræ Montis Noui, arbitris, seu arbitratoribus cõtigerit appellari, reclamari, vel de nullitate dici ad dictos Priores, & Cancellarium iudices appellationum à quibuscunque iudicialibus, & extraiudicialibus sententijs, interlocutorijs, vel diffinitiujs, vel habentibus vim diffinitiuæ, aut præceptis, vel grauaminibus valeat appellari, & appellatio etiam viua voce facta etiam ex intervallo sine aliqua scriptura, quæ possit etiam probari per testes, nec requiratur de necessitate, aliqua apostolorum petitio valeatque, & teneat talis appellatio, ac si interposita esset in scriptis, & omnes causæ, legitimæ grauaminum, & nullitatum essent insertæ, & ac si apostoli petiti essent.

In quibus casibus non liceat appellare, reclamare, vel supplicare. Rub. IIII.

VOLENTES obuiare diffugijs, & calumnijs appellantium, statuimus, quòd nullus in notorijs per facti euentijs, nullusque in iudicijs sponte cõfessus, & conuictus, nec in causa momẽtanæ possessionis, nec à sindicatu aliquo, nec ab aliquo præcepto, vel processu, seu executione prætextu fortificationis, seu reparationis, vel custodiæ diurnæ, vel nocturnæ dictæ Terræ Montis Noui, seu occasione alicuius impellationis, vel exclamationis talearum, subsidiorum, collectarum, gabbellarũ, seu pedagogij, & aliorum onerum realium, personalium, vel mixtorum per Cõe dictæ Terræ Montis Noui impositorũ, vel imponendorũ, & exigendorum nisi notoriè constaret de grauamine, nec aliquis cõtramax audiatur appellans, nisi primò resectis expensis, nec etiã in alijs casibus à iure ciuili expressis, & prohibitis valeat quoquo modo ad appellationis, vel exclamationis auxilium conuolare, nec in aliquo casuum prædictorum appellatio admittatur, nec recipiatur. Iudex autem ad quem fuerit appellatum, talem appellationem aliququaliter non admittat, nec recipiat, & iudex à quo, in aliquo non deferat. Quin potius contra appellantem possit, & debeat impunè procedere suamque sententiam, & processum, & actum à qua extiterit appellatum in ciuili, vel criminali causa perinde executioni debitæ demandare, ac si appellatio talis interposita non fuisset.

Secundum quæ iura, tam ciuiles, quàm criminales cause terminentur. Rub. V.

STAVIMVS, & ordinamus, quòd quotiescunque iura, & statuta dictæ Terræ, & eorum dispositiones, & constitutionum provincialium contrariæ, seu diuersæ reperirentur, seruetur primò statutum dictæ Terræ. Secundò Constitutiones. Tertiò Ius Ciuile. Quardò ius Canonicum; & eodem ordine seruetur in casibus, in quibus deficerent statuta, vel constitutiones, salua distinctione facta in aliquo præcedentium statutorum in libro ciuili.

De modo procedendi super appellationibus.

Rub. VI.

AD hoc, vt litium finis sit, ipsæque lites non fiant immortales, necnon vt obuietur subterfugijs appellantium, statuimus, quòd transactis decem diebus à die sententiæ diffinitiuæ, vel habentis vim diffinitiuæ, & notificationis eius, vel quinque à die interlocutoriz, vel præcepti, vel reductionis ad arbitrium boni viri, vel alterius grauaminis cuiuscunque, & notitiæ, non sit licitum vocem appellationis emittere, nec de nullitate dicere, vel opponere, vel supplicare, vel reductionem ad arbitrium boni viri petere postquam sententia transiit in rem iudicatam. Sed si infra dicta tempora appellaretur, de nullitate diceretur, seu reductio ad arbitrium boni viri peteretur, dicti iudices appellationũ Communis, & hominum dictæ Terræ possint, valeant, & debeant inhibere, & mandare Potestati, iudici, & cuiunque officiali, seu arbitro, vel arbitratori, & particularibus personis, quorum interest, quatenus pẽdente causa appellationis, nullitatis, seu reductionis, vltius non procedat ad aliquem actum, vel executionem sub poena, & ad poenam eorum arbitrio imponendam, & auctandam, si dictam inhibitionem, & præceptum non seruauerint, & de factio exigendam, dummodo dicta poena non excedat summam centum librarum denariorum. Dictus autem appellans, & de nullitate agens, seu reductionem petens teneatur, & debeat infra dicta tempora, decem dierum, vel quinque vbi, & supradictum cõparere coram iudicialibus, & facere partem citari, & procedere in causa prædicta. Vbi verò infra dicta tempora non procederent in causa,

causa, sententia seu laudum contra eum lata, seu latum præceptum, & cuiuscunque generis grauamen remaneat in sui roboris firmitatem, & ulterius non audiatur. Et in dictis appellationibus nullitate, & reductione possit, & valeat procedi absque libello, litis contestatione, iuramento calumniæ, & sine alia solennitate, & ordine iuris, statutorum, reformationum, cōsuetudinis, vel constitutionum penitus omisso. Et successiue per ordinem debeant legitimari personæ litigantium si opus erit. Dictique iudices dent terminum octo dierum, & plurium, seu pauciorum arbitrio eorum ad iustificandum, & impugnandum dictam sententiam, laudum, vel aliud grauamen, & ad probandum, & probatum habédum iura partium per testes, vel instrumenta, siue scripturas, & per omnem aliū modum, per quem melius videbitur partibus posse probare, & probatum habere. Subsequenter dicti iudices statuant terminum ad allegandum quinque dierum currentium. Quibus dilationibus præfixis elapsis, dicti iudices procedant ad sententiam diffinitiuam, & terminationem causæ, seu litis prout eis videbitur de iure faciendum partibus primò citatis, vel monitis ad sententiam audiendam. Et vt imponatur finis litibus, statuimus, quòd si appellatio, nullitas, diffinitiuæ sententia, vel quæ vim diffinitiuæ haberet, dicta sententia, vel declaratio, vel pronuncia, siue causa sit civilis, vel criminalis, vel mixta proferri debeat infra spacium duorum mensium à die interpositæ coram ipsis iudicibus appellationis, vel nullitatis, seu reductionis numerandorum. Si verò esset interlocutoria, siue sententia arbitri, vel arbitratoris, reductio, siue à quocunque alio grauamine, à quibus nō sit prohibitum appellare de iure Communi, vel ex forma statutorum dictæ Terræ expediri debeat infra spacium vnius mensis. Quibus etiam terminis, & dilationibus decursis, dictæ appellationis causæ, nullitatis, recursus, & reductionis habeantur, & sint desertæ, absque alia iudicis pronuntiatione, vel sententia ipso iure, saluis semper, & reseruatis detractionibus dierum feriatarum per ius Commune, & sacras constitutiones, & edicta superiorum vel statuta dictæ Terræ. Et prædicta non habeant locum in restitutionibus in integrum quòd ad ipsarum initium, sed tantum locum habeant in ipsarum processu, & terminatione petitionis restitutionis.

Explicit Liber Sextus.

TABVLA MERCEDIS SCRIPTVRARVM.

PER ciascuna comparitione,ò, istanza, bolognino vno.

Per ciascuna replica, ch'artine,ò, passe sei versù, quatrini doi.

Per productione de scritti, contratti,ò, altre scritture, bolognini doi.

Per productione di lettere de superiori, bolognino vno.

Per copia d'esse lettere, bolognini doi.

Per copia di petitione semplice, bolognini doi.

Per rogito d'istrumenti publicati,ò, informa camera, bolognini dodeci.

Per rogito de scritti, bolognini quattro.

Per fede de citatione, semplice bolognini doi.

Per fede de citatione publicata, bolognini quattro.

Per rogito di sentenza,ò, laudo fatto da arbitri, e lettura d'essa, bolognini dodeci.

Per copia di processi, per carta de registro, bolognini doi.

Per rogito di mandato, bolognini doi, e bisognando farne fede, la facci gratis purchè non bisognasse cauarlo, & cauandolo con il publico, bolognini dodeci.

Per rogito d'istrumento de paci, bolognini quattro.

Petrogito d'istrumento de venditione semplice, bolognini doi, con la conseruatione dell'indemnità, ò scurtà, bolognini quattro.

Per istrumento de donne, doue vada decreto de giudice,ò, consenso de parenti, bolognini quattro.

Per rogito d'istrumento dotale semplice, bolognini quattro, con l'inuentario, ò, altre circostanze bolognini otto.

Per rogito di tenuta,ò, possessi dentro la Terra, bolognini otto.

Per rogito de possessi fuor delle Terra, bolognini sedeci.

Per inuentari dentro la Terra, bolognini sei.

Per inuentari fuora della Terra, bolognini dodeci.

Per esami di testimoni, con li capitoli, interrogatori, ò senza s'offerui lo statuto.

Sia obligato l'actuario fare le scritture per la Communità senza premio alcuno.

Sia obligato fare vn libro appartato per li mandati.

V. confirmati. in forma Comuni,
Ioannes Baptista Ferretus Anconitatus L. T.

IULIVS SCLAFFENATIVS MEDIOLANENSIS

S. D. N. REFERENDARIVS
PROVINCIAE MARCHIAE ANCONITANAE
GENERALIS GVBERNATOR.

VP **PRASCRIP** *AS* *leges Municipales Terra Montis Noui*
quibus litium, atque disceptationum controuersia funditus tollantur ius-
stitiaque his fundamentis nixa unicuique ius suum tribuēs custodiatur
summo studio, prudentiaque singulari conscriptas, cum mandato no-
stra eas viderit M. D. Ioan. Baptista ferrettus Anconitanus noster in
Ciuiibus Locumtenens, fidei, & probitati eiusdē plurimū confidentes, easdem dūmodo
sacris Canonibus non sint contraria, ecclesiasticamque libertatem minime ledere vi-
deantur his nostris literis approbamus, confirmamus, auctoritatemque nostram ad
eiusdē Terrae perpetuam tranquillitatem robur plenaria firmitatis adiungentes impar-
timur, perpetuisque futuris temporibus in dicta Terra inuiolabiliter obseruari man-
damus citra tamen praiudicium Camera Apostolica, contrarijs non obstantibus qui-
buscunque &c. In quorum fidem &c. Datum Macerata In Palatio Apostolico,
die 18. Iunij: M. D. LXXXVII.

IUL. SCLAF. GVB.

Io. Baptista Piscius Cancell.

